

160701

T.C.

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ*SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN CİNSEL TACİZ
YAŞANTILARI VE CİNSEL TACİZLE
BAŞA ÇIKMA YAKLAŞIMLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TUĞBA DEĞİRMENCİ

ANABİLİM DALI: EĞİTİM BİLİMLERİ
PROGRAMI: EĞİTİM YÖNETİMİ, TEFTİŞİ, PLANLAMASI
VE EKONOMİSİ

DANIŞMAN: PROF. DR. CEVAT CELEP

KOCAELİ, 2005

T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN CİNSEL TACİZ
YAŞANTILARI VE CİNSEL TACİZLE BAŞA ÇIKMA YAKLAŞIMLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tezi Hazırlayan: TUĞBA DEĞİRMENCI

Tezin Kabul Edildiği Tarihi ve No: 14.07.2005 - 2005/17

Prof. Dr. Cevat

CELEP

Doç. Dr. Arzu

WASTI

Yrd. Doç Dr. Hasan

ARSLAN

ÖNSÖZ

Bu araştırmanın amacı, üniversitelerdeki kız öğrencilerin öğretim elemanları tarafından cinsel tacizin boyutları olan cinsiyet tacizi, istenmeyen cinsel ilgi ve cinsel baskıya uğrama durumlarını belirleyip, öğrencilerin cinsel tacizle başa çıkma yaklaşımlarının, kişisel özellikler ve maruz kaldıkları cinsel taciz boyutları ile ilişkisini saptamaktır. Üniversite yöneticilerinin dikkatlerinin olası cinsel taciz sorunlarına çekilmesi bu araştırmanın nihai amacıdır.

Araştırma sürecinde bilgi ve görüşlerinden yararlandığım, eleştiri ve yönlendirmeleri ile araştırmanın tamamlanmasını sağlayan danışman hocam Prof. Dr. Cevat CELEP' e, değerli eleştirileriyle katkıda bulunan Doç. Dr. Arzu WASTI, Yrd. Doç. Dr. Hasan ARSLAN, Yrd. Doç. Dr. Şöheyda DOYURAN'a, araştırma sürecinde desteğini ve sabrını esirgemeyen Arş. Gör. Ufuk SARIDEDE'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Hazırlamış olduğum bu tezimi, araştırma sürecinde bana her türlü desteği sağlayan sevgili annem Nuran DEĞİRMENCİ'ye ithaf ederim.

İzmit, Temmuz 2005

Tuğba DEĞİRMENCİ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
İÇİNDEKİLER.....	II
ÖZET.....	VI
ABSTRACT.....	VIII
KISALTMALAR.....	X
TABLolar.....	XI
ŞEKİLLER.....	XIII

BÖLÜM I. GİRİŞ.....

Problem.....	1
Amaç.....	6
Önem.....	8
Varsayımlar.....	9
Sınırlılıklar.....	9
Tanımlar.....	9

BÖLÜM II. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL DAYANAKLARI.....

Cinsel Taciz.....	12
Cinsel Tacizin Tanımları.....	13
Örgütsel Ortamda Cinsel Taciz.....	20
Türkiye’de Örgütsel Ortamda Cinsel Taciz.....	23
Cinsel Tacizi Etkileyen Etmenler.....	25
Gücün Cinsel Tacize Etkisi.....	27
Örgüt Kültürü, Örgütsel İklim ve Cinsel Taciz.....	30
Örgüt Lideri ve Cinsel Taciz.....	33

Örgütsel Ortamda Cinsel Tacizin Oluşma Nedenlerine İlişkin Modeller.....	34
Doğal/Biyolojik Model.....	34
Örgütsel Model.....	35
Sosyokültürel Model.....	36
Cinsiyet-Rol Dağılımı Modeli.....	37
Durumsal ve Bireysel Etmenler Modeli.....	37
Dört Etmen Modeli.....	38
Cinsel Tacizin Boyutları.....	41
Karşılık Cinsel Tacizi.....	42
Düşmanca Çevre Yaratmaya Yönelik Cinsel Taciz...42	
Gelfand, Fitzgerald ve Drasgow'un Cinsel Taciz Modeli.....	44
Cinsel Tacizle Başa Çıkma Yaklaşımları.....	47
Uzak Durmaya Çalışma	48
Yüzleşme/Görüşme.....	48
Arkadaşlardan ve Aileden Destek Almaya Çalışma. 49	
Resmi Şikayette Bulunma.....	50
Görmezlikten Gelme.....	51
Eğitim Örgütlerinde Cinsel Taciz.....	52
Üniversitelerde Cinsel Taciz	55
ABD'de Üniversitelerde Cinsel Taciz	
Olaylarının Ortaya Çıkışı ve Alınan Önlemler.....	58
Türkiye'deki Üniversitelerde Cinsel Taciz.....	60
Cinsel Tacizin Sonuçları.....	62
Bireyin Fiziksel ve Psikolojik Sağlığı.....	63

İş Doyumu ve İş Stresi.....	64
İşten Ayrılma.....	64
Cinsel Tacizin Üniversite Öğrencileri Üzerindeki Etkileri...	65
Duygusal Etkiler.....	65
Fiziksel Etkiler.....	65
Akademik Etkiler.....	65
Cinsel Tacizin Önlenmesi.....	66
Biçimsel ve Biçimsel Olmayan İşlem	
Basamaklarının Karşılaştırılması.....	68
Cinsel Tacizde Bulunan Kişiyne Mektup Yazma.....	69
İlgili Araştırmalar.....	71
BÖLÜM III. YÖNTEM.....	
Araştırma Modeli.....	91
Evren ve Örneklem.....	91
Araç.....	92
Verilerin Toplanması.....	100
Verilerin Çözümü ve Yorumlanması.....	103
BÖLÜM IV. BULGULAR VE YORUM.....	
Kişisel Özellikler.....	105
Cinsel Taciz Davranışlarına Maruz Kalma Oranları.....	105
Cinsel Tacizle Başa Çıkma Yaklaşımlarına İlişkin Bulgular	108
Resmi Şikayette Bulunanların Sonuçtan	
Tatmin Olma Dereceleri.....	109
Öğrencilerin Cinsel Taciz Algıları.....	110

Cinsel Tacizle Başa çıkma Yaklaşımlarını	
Etkileyen Bağımsız Değişkenler.....	114
Cinsel Tacize Maruz Kalan Öğrencilerin	
Resmi Şikayette Bulunmama Nedenleri.....	128
BÖLÜM V.SONUÇ VE ÖNERİLER.....	
Sonuç.....	134
Öneriler.....	141
EKLER.....	
EK.1.	145
EK.2.	146
EK.3.	147
EK.4.	148
YARARLANILAN YAYINLAR.....	153
ÖZGEÇMİŞ.....	169

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN CİNSEL TACİZ YAŞANTILARI VE CİNSEL TACİZLE BAŞA ÇIKMA YAKLAŞIMLARI

ÖZET

İnsanın beklentilerini tam olarak gerçekleştirebilmesi için adil bir toplumsal düzenin varlığı gerekmektedir. Adil bir toplumsal düzenin oluşturulması, ekonomik büyüme, kadınla erkek arasında eşitlik, barış ve insan haklarına saygı gibi toplumun bütün üyelerinin yararlanabileceği alternatifleri aramayı gerektirmektedir. Bu arayış sürecinde, bir ülkenin gereksinim duyduğu nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi, bilginin üretilmesi ve topluma hizmette önemli bir unsur olan, yükseköğretim karşımıza çıkmaktadır. Üniversitelerin, bilimsel tasarımlar geliştirerek kalkınma sürecine katkıda bulunmak, sorunlara gerçekçi ve kalıcı çözümler üretmek gibi önemli görevleri bulunmaktadır. Şiddete, cinsiyetçiliğe ve her türlü ayrımcılığa karşı, demokratik ve insan haklarına saygılı bireylerin olduğu bir toplumun yetiştirilmesinde üniversitelerdeki öğretim elemanlarının ve yöneticilerin önemli payı bulunmaktadır.

Bu araştırma ile alanyazında yer alan, örgütsel ortamda cinsel taciz ve üniversitelerde öğretim elemanları ile kız öğrenciler arasındaki cinsel taciz olaylarına yönelik araştırmaların incelenerek alana katkı sağlanması, Türkiye'deki üniversitelerde, kız öğrencilerin öğretim elemanları ile olası cinsel taciz yaşantılarının, cinsel tacize yönelik algılarının saptanması, öğrencilerin cinsel taciz yaşantıları ile bu sorunla başa çıkma yaklaşımları arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla, öğrencilerin cinsel taciz yaşantılarını kapsayan boyutlar ile başa çıkma yaklaşımları arasındaki ilişkiye çoklu doğrusal regresyon yöntemi kullanılarak bakılmıştır.

Araştırma, kamu üniversitelerine bağlı Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarında öğrenim gören kız öğrencilerin cinsel taciz deneyimleri, cinsel tacizle başa çıkma yaklaşımları ve cinsel tacizi resmi olarak şikayet etme durumlarını saptayarak, eğitim yönetimine yeni katkılar sağlamayı

amaçlamaktadır.

Araştırmanın sonuçları, cinsel taciz boyutları ile cinsel tacizle başa çıkma yaklaşımları arasında ilişki bulunduğunu göstermiştir. Öğrencilerin cinsel taciz olaylarında edilgen başa çıkma yaklaşımlarını daha çok kullandıkları, bununla birlikte annenin eğitim düzeyi ile edilgen başa çıkma yöntemleri arasında negatif, babanın eğitim düzeyi ile etken başa çıkma yaklaşımları arasında pozitif ilişki olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin sınıf düzeylerinin ve cinsel tacizin şiddetinin arttıkça etken başa çıkma yaklaşımlarını tercih ettikleri saptanmıştır. Diğer yandan öğrencilerin cinsel taciz deneyimlerini çoğunlukla toplumsal ilişkilerinin zarar görmesinden korktukları için resmi olarak şikayet etmedikleri bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Cinsel Taciz, Cinsel Tacizle Başa çıkma

UNIVERSITY STUDENTS' SEXUAL HARASSMENT EXPERIENCES AND THEIR APPROACHES TO COPE WITH SEXUAL HARASSMENT

ABSTRACT

An equitable social order is necessary for people can completely realize their expectations. Forming an equitable social order requires seeking for alternatives such as; economic development, equality between man and woman and respect for the peace and human rights can be made use of equally by all the society members. In this seeking process, we face with training qualified manpower required by the community producing information and higher education institutions; a significant factor for society service. Universities have an important role on making contribution to the developing process by evolving scientific projects and producing realistic and permanent solutions for the problems. University lecturer, teaching staff and administrators have an important role on training society involves individuals that are democratic and respectful for the human rights and against the violence, sexual discrimination and the other kinds of discrimination.

The purpose of the research is to make contribution to the literature by examining the researches on sexual harassment in organizational environment and sexual harassment cases between the teaching staff and the female students, determining the female students' probable sexual harassment experiences with teaching staff and their perceive on sexual harassment, determining the relationship between students' sexual harassment experiences and their approaches to cope with the problem. For this reason, we use multiple linear regression method for analyzing the relationship between the dimensions containing students' sexual harassment experiences and their coping approaches.

This research aims to make new contributions to the educational administration by determining the female students' sexual harassment experiences, approaches to cope with sexual harassment, and formal

complaint cases of sexual harassment in Physical Education and Sport Academies of Universities.

The conclusions of the research emphasize the relationship between the dimensions of sexual harassment and students' attitudes to cope with sexual harassment. It is found that students usually use passive coping approaches in sexual harassment cases. In addition to this there is a negative relationship between the educational level of mother and passive coping with attitudes and a positive relationship is observed between the educational level of father and active coping approaches. It is determined that students prefer active coping approaches while their grades and the intensity of sexual harassment. On the other hand, it is found that due to the fact that the students mostly worried about to come to harm of their social relationships, they do not make complaints officially.

Key Words: Sexual Harassment, Approaches to Cope with Sexual Harassment.

KISALTMALAR

AAUW	: Amerikan Üniversiteleri Kadın Komisyonu
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ACE	: Amerikan Eğitim Konseyi
BM	: Birleşmiş Milletler
CEDAW	: Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi
CES	: Fakülte Ortamı Ölçeği
CHQ	: Cinsel Tacizle Başa çıkma Ölçeği
EEOC	: İstihdamda Fırsat Eşitliği Komisyonu
GH	: Cinsiyet Tacizi
KSSGM	: Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü
OTSHI	: Cinsel Tacize Yönelik Örgütsel Hoşgörü Ölçeği
SC	: Cinsel Baskı
SEQ	: Cinsel Deneyimler Ölçeği
USA	: İstenmeyen Cinsel İlgisi
USMSPB	: Birleşik Devletler Performansa Göre Ücret Belirleme Kurulu
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu

TABLOLAR

TABLO	SAYFA
Tablo 1. Cinsel Deneyimler Ölçeği Faktör Analizi	96
Tablo 2. Cinsel Tacizle Başa çıkma Ölçeği Faktör Analizi	100
Tablo 3. Ölçeklerin Ortalama, Standart Sapma ve Güvenirlik Değerleri.....	102
Tablo 4. Öğrencilerin Cinsel Taciz Boyutlarına Maruz Kalmalarına İlişkin Frekans Bulguları.....	108
Tablo 5. Cinsel Tacizle Başa çıkma Yaklaşımlarına İlişkin Frekans Bulguları.....	109
Tablo 6. Resmi Şikayette Bulunan Öğrencilerin Sonuçtan Tatmin Olma Dereceleri	110
Tablo 7. Cinsel Taciz Uğradığını Belirten Öğrencilere İlişkin Frekans Bulguları	112
Tablo 8. Cinsel Taciz Algısının Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları	113
Tablo 9. Uzak Durmaya Çalışma Yaklaşımının Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları.....	115
Tablo 10. Görmezlikten Gelme Yaklaşımının Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları.....	118
Tablo 11. Arkadaş ve Aileyle Paylaşma Yaklaşımının Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları.....	121
Tablo 12. Yüzleşme Yaklaşımının Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları.....	124
Tablo 13. Resmi Şikayette Bulunma Yaklaşımının Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları.....	127
Tablo 14. Öğrencilerin Resmi Şikayette Bulunmama Nedenlerine İlişkin Frekans Bulguları.....	134
Tablo 15. Öğrencilerin Sınıf Derecelerine Göre Dağılımları.....	145

Tablo 16. Öğrencilerin Annelerinin Öğrenim Düzeylerine Göre Dağılımı.....	145
Tablo 17. Öğrencilerin Babalarının Öğrenim Düzeylerine Göre Dağılımı.....	145
Tablo 18. Öğrencilerin Cinsiyet Tacizi Boyutuna İlişkin Cinsel Taciz Davranışlarına Maruz Kalma Oranları.....	146
Tablo 19 Öğrencilerin Cinsel Tacizle Başa çıkma Yaklaşımlarına İlişkin Davranışları Gösterme Oranları.....	147

ŞEKİLLER**ŞEKİL****SAYFA**

Şekil 1. Cinsel Tacizin Oluşmasına Etki Eden Sosyal, Bireysel ve Örgütsel Güç İlişkileri.....	28
Şekil 2. Cinsel Tacizin Dört Etmen Modeli.....	39
Şekil 3: Cinsel Taciz Tanımlarının Kavramsal Gelişimi.....	47

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmaya ilişkin problem, alt problemler, araştırmanın önemi, araştırmanın amacı, sayıtlar ve sınırlılıklara yer verilmiştir.

Toplumların bilime dayalı gelişmelerinin en önemli dayanak noktalarından birisi üniversitelerdir. Öğrenciler ise üniversiteleri oluşturan birincil ögedir. Hür ve bilimsel düşünceye sahip, insan haklarına saygılı, beden, zihin, ruh, ahlak ve duygu yönünden dengeli ve sağlıklı vatandaşlar yetiştirmek, yükseköğretim kurumlarının amaçları arasındadır. Daha eşitlikçi, güvenli, ırkçılığı, cinsiyetçiliği aşmış bir toplum ancak daha iyi eğitilmiş bireyler sayesinde gerçekleşecektir. Bu nedenle üniversiteler, öğrencilerin eğitim öğretim süreçlerini en sağlıklı ve güvenli koşullarda geçirmelerini sağlamalıdır.

Problem

Çağdaş dünyada yaşanan gelişmelerin başında, insan hakları konusundaki köklü değişim gelmektedir. İnsan hakları artık iç hukuk konusu olmaktan çıkmış, uluslararası hukuk konusu durumuna gelmiştir. Günümüzde, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygı, tüm demokratik toplumların ortak değeri niteliğini kazanmıştır. Renk, ırk, dil, din, cinsiyet ayrımı gözetmeksizin tüm insanların eşit haklara sahip olduğu düşüncesi, çağdaş uygarlığın temelidir. Ayrımcılığın ortadan kaldırılması, bireyler arası eşitliğin, bu kapsamda kadın-erkek eşitliğinin sağlanması, insan hakları konusunda gelinen düzeyin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Kadınların, toplumsal yaşamın her alanına erkeklerle eşit koşullar altında katılabilmeleri, bugün tüm dünyanın üzerinde önemle durduğu konular arasında yer almaktadır.

Demokrasi, toplumsal adalet ve insan haklarına saygı gösteren bir

toplum yaratmanın temel ilkelerinden birisi, farklı durumları gözönünde bulunduran bir eşitlik anlayışı oluşturmaktır. Ancak demokratikleşme düzeyi ne olursa olsun hemen her toplumda kadınların eşitsizlik konumları, hem yaşamın içinde, hem de yasal anlamda devam etmektedir. Aile içinde ayrımcılıktan başlayan eşitsizlik süreci çalışma ortamında, okulda, sokakta, yaşamın hemen hemen her alanında derecesi bir toplumdan diğerine değişerek devam etmektedir. Eşitsizlik, yalnızca ayrımcı uygulamalardan değil, kadınların cinsel ve toplumsal bakımdan farklı durumlarını hesaba katmayan uygulamalardan da kaynaklanmaktadır. Bu uygulamalardan birisi ise kadına yönelik şiddettir (Bakırcı, 2000).

Kadınlara yönelik şiddet, eşitlik, kalkınma ve barış hedeflerine ulaşılmasını engellemektedir. Kadınlara yönelik şiddet, kadınların insan haklarını ve temel özgürlüklerini kullanmalarını hem engellemekte, hem de onları değersiz hale getirmektedir. Günümüzde kadınlara yönelik şiddet unsurlarından birisi de cinsel tacizdir (CEDAW, 2004). Az ya da çok ölçüde, ama bütün toplumlarda kadınlar ve kız çocukları, sınırları gelir, sınıf ve kültürle çakışan cinsel tacize maruz kalmaktadırlar (Arat, 1997).

Şiddet hareketleri ve tehditleri, ister aile içinde ister toplumda meydana gelsin, kadınların hayatına korku ve güvensizliği sokar, eşitlik, kalkınma, barış hedeflerinin gerçekleştirilmesini engeller. Cinsel taciz dahil şiddet korkusu, kadının hareketliliğine sürekli baskı yapar, kaynaklarla temel faaliyetlere ulaşmasını kısıtlar. Ayrıca, birey ve toplum açısından toplumsal, ekonomik ve sağlığa ilişkin yüksek bedeller ödenmesine neden olur (Ünal, 2003).

Kadına yönelik şiddet, kadınları ikinci plana iten etmenlerden birisidir. Çoğu zaman kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet, şiddetin sıklıkla hoşgörüldüğü aile içinde veya eğitim örgütlerinde meydana gelir. Bu nedenle şiddetin bir türü olan cinsel taciz olaylarının sıklığı genellikle gizli tutulur ve saptanması zordur. Bu tür bir şiddet bildirilse bile, mağdurları korumada veya yapılanları cezalandırmada çoğu zaman başarısız kalınır (Moroğlu, 2002).

Stein (1995)'e göre, bir toplumda cinsel taciz baş gösterdiğinde bu durum kınanmaz, suçluları ortaya çıkarılmaz ise, cinsel taciz zamanla toplumsal yaşamın bir parçası haline gelir. Cinsel tacizin görmezlikten geldiği toplumlar zamanla, *kadınların cinsel tacize katlanmaları gerektiği, bunu hakettikleri hatta cinsel olarak taciz edilmeyi istedikleri* gibi cinsiyetçi düşünce ve uygulamaları benimseyebilirler. Bu bağlamda kadına yönelik cinsiyet ayrımcılığının ve şiddetin tüm toplumlarda sona erdirilmesi amacıyla birçok uluslararası kadın konferansı, anlaşma gerçekleştirilmiş, bildirgeler yayımlanmıştır. Bu uluslararası kadın konferanslarında da (Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi-CEDAW-, Kadınlara Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Bildirge, Dördüncü Dünya Kadın Konferansı) cinsel tacizin önlenmesi üzerinde önemle durulmuştur.

Kadın sorunlarına ilişkin bu konferanslardan birisi de Dördüncü Dünya Kadın Konferansıdır. Pekin'de, 189 ülke temsilcisinin katılımıyla gerçekleştirilen Dördüncü Dünya Kadın Konferansının (1995) sonucunda Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu isimli iki belge kabul edilmiştir. Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu'nda kadına yönelik şiddetin engellenmesi amacıyla eğitimin önemi vurgulanmıştır. Buradan hareketle, kadına yönelik şiddetin, kadının insan haklarını kullanmasına engel olduğu ve haklarının ihlali anlamına geldiği konusunda halkı bilinçlendirecek toplumsal eğitim kampanyaları düzenlemek, desteklemek ve bunları finanse etmek amaçlanmıştır. Bu eğitim kampanyalarının içeriğinde ise, kadınları ve erkekleri, toplumdaki şiddetin zararlı etkilerine duyarlı kılmak, kadınlara ve erkeklere, şiddete başvurmadan iletişim kurmanın yollarını öğretmek; kendilerini ve başkalarını bu tür şiddetten koruyabilmeleri için eğitilmelerini sağlamak yer almaktadır (Madde, 125). Ayrıca, hükümetlerin, işverenlerin, toplum ve gençlik örgütlerinin, uygun olduğunda hükümet dışı kuruluşlar tarafından, bütün eğitim örgütlerinde ve diğer örgütlerde kadına yönelik cinsel tacizi ortadan kaldırmak için uygulamalar geliştirmeleri hedeflenmiştir. Bu uygulamalar, cinsel tacize maruz kalmış olan kız çocukları, ergenlik çağındakiler ve genç kadınlar için danışmanlık, iyileştirme ve destek programlarını kapsamaktadır (Madde, 126).

Kadına yönelik şiddetin yaşanmadığı aileleri, toplumları ve ülkeleri yaygınlaştırmaya yönelik zor uğraş için, bütünsel ve birçok disipline yer veren bir yaklaşım geliştirmek, gerekli ve başarılabilir bir görevdir. Eşitlik, kadınla erkek arasında ortaklık ve insanın bütünlüğüne saygı duyma, toplumsallaşma sürecinin bütün aşamalarına etki etmelidir. Bireylerin toplumsallaşmasını, toplumun yenileşmesini ve devamlılığını sağlama görevini öncelikli olarak üstlenen sistem ise eğitim sistemidir.

Eğitim sistemleri, özsaygıyı, karşılıklı saygıyı ve kadınla erkek arasında işbirliğini yerleştirmelidir. Kadın ile erkek arasındaki eşitsizlik ve bunun temelini oluşturan ataerkil kültür, eşitsizliği haklı gösteren değerler bütününe dayanır. Eğitimin temel işlevlerinden biri, yaşadığımız toplumda yeni egemen değerler üretmek ve bunları yeni kuşaklara aktarmaktır. Yeni kuşakların belirtilen yönde toplumsallaştırılması yalnızca ders programları ve ders materyalleriyle değil, okul ortamında "yaşayarak" gerçekleşir. Demokrat, laik, özgürlükçü ve sorumluluk sahibi kişiliklere sahip öğrenciler ise ancak bu kişilik özelliklerinin kazandırılacağı eğitim ortamlarında yetişirler (Ünal, 2003).

Türkiye'nin, laik ve demokratik niteliğinden ödün vermeden her alanda kendini geliştirmesi, yenilemesi, ve evrensel değerleri özümseyerek çağdaş dünyayla bütünleşmesinde üniversitelerden yetişecek gençlerin önemli payı olacaktır. Çünkü gençlerini iyi yetiştiren ve onların dinamik güçlerinden yararlanan toplumlar geleceğe güvenle bakabilmektedir. Üniversitelerin sahip olduğu değerler sistemi ve kurallar, onların kimliklerinin ayrılmaz parçasıdır. Zamanla, edinilen birikim ve deneyimle ortaya çıkan bu kimlik, öğrencilerin yönelimlerini de etkileyecek ve öğrenciler yaşam boyu taşıyacakları bu kimlikle var olacaklardır.

Üniversitelerde kız öğrenciler üzerinde yapılan araştırmalarda (Fitzgerald, Shullman, Baily, Richards, Swecker, Gold, Ormerod ve Weitzman, 1988, 1997; Cochran vd., 1997; O'Sullivan vd., 1998), kız öğrencilerin cinsel tacize uğradıklarında, branşlarını ve buna bağlı olarak da işle ilgili geleceğe yönelik planlarını değiştirdikleri, hatta cinsel tacizden kaçınmak için aldıkları

dersten kalmayı tercih ettikleri saptanmıştır. Üniversitelerde cinsel tacize maruz kalan kız öğrencilerin psikolojik ve fiziksel sorunlarını inceleyen araştırmalarda ise (Fitzgerald vd., 1988; Fitzgerald ve Shulman, 1993; Cochran vd., 1997; Marin ve Quadagno, 1999; Cummings ve Armenta, 2002), öğrencilerin depresyon, yüksek düzeyde kaygı, utanmaya dayalı suçluluk duygusu ve savunmasızlık hissi gibi rahatsızlıklarının olduğu saptanmıştır.

Cinsel tacizin en hafif düzeyde olanları bile (sözle taciz gibi) öğrenci üzerinde olumsuz etkiler bırakmaktadır. Çünkü cinsel tacizin bireyin yaşamı üzerindeki etkileri uzun dönemli olmakta, yani etkiler uzun bir süreçte kendisini göstermektedir (Fitzgerald ve Shulman, 1993). Bununla birlikte birçok araştırma (Fitzgerald vd., 1988; Glaser ve Thorpe, 1986; Kenig ve Ryan, 1986; Metha ve Nigg, 2003; Wilson ve Kraus, 1983; Riger, 1991), üniversitelerdeki cinsel taciz sorunun birincil kaynağı olarak üniversitelerdeki güç sahibi kişileri göstermektedir. Öğrencilerin yaşadıkları cinsel taciz olaylarını resmi bir şikayet olarak bildirmeme nedenleri ise öncelikli olarak kendilerini baskı altında hissetmeleri (Sigal, Gibbs, Belford, Ronan ve Gervasio, 2003; Cochran vd. 1997; Marin ve Quadagno, 1999) ve ne yapacakları konusunda bilgi sahibi olmamalarıdır (Shepela ve Levesque, 1998; Cummings ve Armenta, 2002; Leonard vd., 1989).

Çok boyutlu ve eleştirel düşünebilen, çözümleyici varsayımlar geliştirerek, üretimde ve yönetimde akılcı davranabilen, bilgiye dayalı düşünce üretebilen, etik ve ahlaki değerlere sahip bireylerin yetiştirilmesi üniversitelerin amaçları arasındadır. Öğrencilerin bilgi ve deneyim sahibi olacak biçimde eğitilmesi ve donatılması, yaratıcılıklarının ortaya çıkarılması da akademik eğitimin temel amaçlarından. Bu bağlamda cinsel taciz, üniversitelerin amaçlarını gerçekleştirmelerini engelleyebilir. Çünkü cinsel taciz, güvene dayalı olması gereken eğitim ortamını tehdit ve korkuya dayalı hale getirmektedir. Bu ortam, öğrencinin öğrenmeye hazır oluşunu, yaratıcı olmasını ve özgür düşünmesini engeller. Cinsel tacizin, görmezlikten geldiği eğitim ortamında yetişecek öğrenciler de eleştirel düşünceden, ileri

görürlükten uzak olmakla birlikte akademik açıdan başarısız olacaklardır (Kearney, Rochlen ve King, 2004). Bu nedenle üniversitelerdeki öğrencilerin cinsel taciz deneyimleri ve cinsel tacizin nasıl önlenmesi gerektiği ile ilgili araştırmaların yoğunluk kazanmasında yarar vardır.

Üniversiteler, yeni gerçeklerin devamlı arayıcısı, toplumsal değerlerin koruyucusu, gençliğin şekillendiricisi ve geleceğe yol göstericidir. Gençlerin çalışma hayatına hazırladıkları eğitim basamağı olan üniversiteler, insan hakları ve kadın haklarının korunması, kadına yönelik şiddet ve cinsel tacizin engellenmesi görevini üstlenerek, toplumsal bilincin oluşturulmasına katkıda bulunabilirler. Bu nedenle cinsiyet ayrımcılığının ve şiddetin bir türü olan cinsel tacizin üniversitelerde ele alınması bir gereklilik olarak görülmektedir.

Bu araştırmada üç aşamadan oluşan bir problem üzerinde çalışılmıştır. Öncelikle üniversitelerdeki kız öğrencilerin cinsel tacizin üç boyutunu (cinsiyet tacizi, istenmeyen cinsel ilgi ve cinsel baskı) cinsel taciz olarak algılama ve erkek öğretim elemanları tarafından cinsel tacizin boyutlarını içeren davranışlara maruz kalma durumlarına bakılacak, cinsel tacizle başa çıkma yaklaşımlarının (uzak durmaya çalışma, görmezlikten gelme, arkadaş ve aileyle paylaşma, yüzleşme, resmi şikayette bulunma), cinsel taciz boyutları ve kişisel özelliklerle ilişkisi incelenecek, son olarak da resmi şikayette bulunan öğrencilerin durumdan tatmin olma dereceleri ile cinsel tacize uğrayan öğrencilerin resmi şikayette bulunmama nedenleri incelenecektir.

Amaç

Bu araştırmanın amacı, üniversitelerdeki kız öğrencilerin öğretim elemanları tarafından cinsel tacizin boyutları olan, cinsiyet tacizi, istenmeyen cinsel ilgi ve cinsel baskıya uğrama durumlarını belirleyerek, öğrencilerin cinsel tacizle başa çıkma yaklaşımlarının, kişisel özellikler ve maruz kaldıkları cinsel taciz boyutları ile ilişkisini saptamaktır. Cinsel tacize maruz kalma durumlarına bağlı olarak resmi şikayette bulunan ve bulunmayan öğrencilerin

görüşleri alınması, üniversite yöneticilerinin dikkatlerinin olası cinsel taciz sorunlarına çekilmesi bu araştırmanın nihai amacıdır.

Araştırmanın genel amacına uygun olarak şu alt problemlere yanıt aranmıştır:

1. Öğrenciler öğretim elemanlarının;
  - a) Cinsiyet tacizi davranışlarına ne sıklıkta maruz kalmaktadır?
  - b) İstenmeyen cinsel ilgi davranışlarına ne sıklıkta maruz kalmaktadır?
  - c) Cinsel baskı davranışlarına ne sıklıkta maruz kalmaktadır?
2. Öğrencilerin maruz kaldıkları cinsel taciz boyutları ile cinsel taciz algıları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
3. Öğrencilerin maruz kaldıkları cinsel taciz boyutları, cinsel tacizle başa çıkma yaklaşımlarını anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?
4. Öğrencilerin, cinsel tacizle başa çıkma yaklaşımları ile;
  - a) Sınıf düzeyleri
  - b) Annelerinin hayatta oluşu
  - c) Babalarının hayatta oluşu
  - d) Annelerinin öğrenim durumu
  - e) Babalarının öğrenim durumu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
5. Öğrencilerin cinsel taciz deneyimlerini resmi biçimde bildirmeme nedenleri nelerdir?
6. Cinsel tacize maruz kalan ve resmi şikayette bulunan öğrencilerin sonuçtan tatmin olma oranları nedir?

Önem

Cinsel taciz, yeni bir sorun olmamasına rağmen ortaya yeni atılan bir tanımlamadır. Bireyin onurunu zedeleyecek biçimde, istenmeyen cinsel nitelikli davranışlar anlamına gelen cinsel taciz, istenmeyen fiziki veya sözlü davranışları içerir (Acar vd.,1999).

Amerika'daki üniversitelerde önemli bir sorun olarak algılanan cinsel tacizin önlenmesi için üniversite yönetimleri gerekli işlem basamaklarını geliştirmiş, eğitim programlarını uygulamaya koymuştur (Euben, 2002). Böylelikle hem öğrencilere, hem de öğretim üyelerine bu sorunla nasıl başa çıkabileceklerine ilişkin ilkeleri belirtmiştir. Avrupa'da da bu konuyla ilgili araştırmalar yoğunluk kazanmaktadır (Eyre, 2000).

Türkiye'de cinsel taciz konusuna yönelik araştırmaların, sağlık (Mardin, 2000), bankacılık örgütleri (Eyüboğlu, İncir, Ilgaz, Fidan ve İnce, 2000), eğitim (Acar, Ayata ve Varoğlu, 1999) ve diğer kamu ve özel örgütlerini (Wasti ve Bebekoğlu, 2002) kapsadığı görülmektedir. Eğitim örgütlerinde yapılan araştırmalarda (Acar vd., 1999; Durmuş, 2004), öğretmenlerin cinsiyet ayrımcılığına yönelik yaşantı ve algıları ya da sadece öğrencilerin cinsel tacize yönelik algıları incelenmiştir. Türkiye'de daha önce üniversitelerdeki öğrencilerin, öğretim elemanları ile cinsel taciz deneyimlerine ilişkin bir araştırmanın olmaması önemli bir eksiklik olarak görülmektedir. Bu araştırma, cinsel taciz sorununu üniversitelerde incelemeyi hedeflemektedir.

Bu araştırma bulgularına göre, gençleri fiziksel ve ruhsal anlamda olumsuz etkileyebilecek, insan hakları ve kadın haklarının engellenmesine neden olan, cinsiyet ayrımcılığı ve bir şiddet unsuru olarak kabul edilen cinsel taciz sorununa (CEDAW, 2004) karşı üniversitelerin alabileceği önlemler önerilmeye çalışılacaktır. Böylece üniversitelerde, olası cinsel taciz sorunlarının önlenmesine dikkat çekilmeye çalışılacaktır. Bu araştırmanın

toplumsal anlamda varolan kadın araştırmalarına katkıda bulunacağı ve gelecekteki olası araştırmalarda temel veri olarak kullanılabilieceği düşünölmektedir.

Varsayımlar

Bu araştırmada aşağıdaki varsayımlardan hareket edilmiştir.

1. Araştırmada, anketi yanıtlayanlar gerçek duygu ve düşünöcelerini yansıtmışlardır.
2. Kullanılan istatistiksel yöntem ve teknikler amaca uygundur

Sınırlılıklar

Bu araştırmanın sınırlılıkları şu şekildedir;

1. Cinsel taciz kavramı, Fitzgerald vd. (1988)'in bu kavramı işlevsel olarak tanımladığı şekliyle sınırlıdır.
2. Marmara, Ege, İç Anadolu ve Akdeniz Bölgelerindeki sekiz kamu üniversitesine bağlı Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarında 2003-2004 eğitim-öğretim yılında öğrenim görmekte olan 816 kız öğrenci ile sınırlıdır.
3. Veri aracı olan Cinsel Deneyimler Ölçeği ve Cinsel Tacizle Başa çıkma Ölçeği ile sınırlıdır.

Tanımlar

Bu araştırmada kullanılan kavramların işlevsel (operational) tanımları aşağıda verilmiştir:

Cinsiyet Ayrımcılığı (Gender Discrimination): Bir kişinin bir kadına, cinsiyetine dayalı olarak, bir erkeğe davrandığından veya davranacağından daha olumsuz ya da daha az olumlu davranması ve/veya biçimsel olarak eşitlikçi görönen davranış veya uygulamaların sonradan kadın üzerinde ayrımcı etkiler yaratması (dolaylı ayrımcılık).

Cinsel Taciz (Sexual Harassment): Güç farklılıklarının bulunduğu ortamlarda, kadın tarafından istenmeyen ve hakaret edici türde olan cinsel isteklerin, cinsel içerikli sözlerin, kabul ettirilmeye çalışılması yoluyla ilişkilerin cinselliğe dayalı hale getirilmesidir.

Cinsiyet Tacizi (Gender Harassment): Cinsel beraberlik amaçlı olmayan, çirkin, hakaret ve kadın düşmanı tutum içeren, kadınları aşağılayan davranışlardır.

İstenmeyen Cinsel İlgisi (Unwanted Sexual Attention): Karşı cinsin reddetmesine rağmen, onun kişisel ve cinsel yaşamına girmeye yönelik (romantik ya da cinsel yakınlık kurma girişimleri ve ısrarcı teklifler gibi) davranışlardır.

Cinsel Baskı (Sexual Coercion): İşle veya kişinin eğitim olanağıyla ilgili konularda onun lehine verilecek kararların karşılığı olarak, cinsel ilişkiye zorlamayı, tehdit veya rüşvet yoluyla (cinsel ilişki karşılığında terfi, dersten geçmek, yüksek not almak) kadını cinsel ilişkiye itmeye çalışan davranışlardır.

Şiddet (Violence): Bireyin yaralanmasına, sindirilmesine, öfkelenmesine veya duygusal baskı altına alınmasına yol açan, fiziki veya fiziki olmayan davranış şeklidir.

Kadına Yönelik Şiddet: Tehdit edilerek ya da zorla özgürlükten alı koyarak bir kadına fiziksel, cinsel ya da psikolojik zarar ve acı veren ya da verebilecek, cinsiyete dayalı her türlü şiddet hareketi kadına yönelik şiddettir.

Güç (Power): Bir kişinin bir amacı gerçekleştirmek için başka birisini harekete geçirebilme yeterliliğidir.

BÖLÜM II

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL DAYANAKLARI

Bu bölümde alanyazında geçen, cinsel taciz tanımları, cinsel tacizi etkileyen etmenler, örgütsel ortamda cinsel taciz, örgütsel ortamda cinsel tacizin oluşma nedenlerine ilişkin modeller, cinsel tacizin boyutları, cinsel tacizle başa çıkma yaklaşımları, eğitim örgütlerinde cinsel taciz, üniversitelerde cinsel taciz, cinsel tacizin sonuçları ve cinsel tacizin önlenmesi konuları yer almaktadır.

CİNSEL TACİZ

Cinsel taciz davranışı, tarih boyunca cinsiyetler arasında oluşan bir ayrımcılığı belirtmiştir (Henry ve Meltzoff, 1998). Ancak cinsel taciz kavramına 1970'li yılların ortalarına kadar gereken toplumsal, ahlaki ve yasal önem verilmemiştir. Günümüzde cinsel taciz olarak nitelendirilen davranışlar, önceki yıllarda toplumsal bir sorun olmaktan çok kişisel bir sorun olarak düşünülmüştür. Bu nedenle bu soruna kişisel çözümler bulunmaya çalışılmıştır (O'Connor, 2003).

Cinsel tacizin terim olarak kullanılışı 1960'lı yıllara dayanmaktadır. Cinsel taciz olaylarının 1960'lı yıllardan önce de yaşanmasına rağmen, insanlar yaşadıkları olayları isimlendiren bir terim kullanmamışlardır (Rotundo, Nguyen ve Sackett, 2001). Cinsel tacizin ilk olarak konuşulduğu ve davaların açıldığı ülke ABD'dir. 1960'lı yıllardaki kadın hareketlerinde radikal feministler, kadın cinselliği, erkeklerin kadınları cinsel nesne olarak görmesi ve kadınların cinsel istismarı konularına odaklanmışlardır. Feministler, kadın gruplarını toplantı ve mitinglerle bilinçlendirerek, kürtaç, tecavüz, aile içi şiddet gibi konuları tartışmışlardır. Bunun yanı sıra, kadın cinselliğinin erkek egemenliğinde tanımlanmasına karşı çıkmışlardır (Greer, 1997). 1976'da feministler ve kadın dernek üyeleri bir dizi kapsamlı davranışı *cinsel taciz* olarak tanımladığında, bu sorun yasal bir nitelik kazanma sürecine girmiştir (Baker, 2004).

ABD’de federal mahkemelere cinsel tacizle ilgili açılan ilk davalar reddedilmiştir. Mahkemeler cinsel tacizin kişisel bir sorun olduğunu, cinsiyet temelli olmadığını savunmuşlardır. Bu düşüncenin kaynağı ise “*Cinsel taciz, cinsiyet ayrımcılığı olarak kabul edildiği takdirde, erkeklerin her türlü hareketi dava nedeni olabilir, düşüncesizce hareket eden her erkek kadınların dava açmasına neden olur. Bu durum mahkemelerde bu konuyla ilgili dava seline neden olacaktır*” görüşüdür. Ancak Feminist hukukçuların gündeme getirdikleri davalar ve çalışmalar cinsel tacizin cinsiyet ayrımcılığı olduğunun dolayısıyla insan hakları yasasının ihlali olduğunun kabul edilmesini sağlamıştır (Baker, 2004).

Uluslararası sözleşmelerde ise (Kadınlara Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Bildirge, BM Dördüncü Dünya Kadın Konferansı, Pekin+5), cinsel taciz, kadına yönelik cinsiyet ayrımcılığı ve şiddet olarak görülmektedir. Toplumların cinselliğe ve kadına bakış açısı (gelenek ve görenekleri), toplumun en küçük birimi olan aile başta olmak üzere tüm toplumsal kurumları etkilemektedir. Ayrımcılık ve şiddetin temelleri, toplumsal cinsiyet rollerinin kazandırıldığı aile, okul ve diğer toplumsal kurumlarda atılmaktadır. Dolayısıyla cinsel taciz, uluslararası sözleşmelerde belirtildiği gibi, evde, sokakta hatta eğitim örgütlerinde de görülmektedir.

Kadınların cinsiyet ayrımcılığına, şiddete ve cinsel tacize başkaldırışı çalışma hayatına girmeleriyle başlamıştır. Endüstri devrimi ile birlikte, çalışan insangücünün artmasına duyulan gereksinme, kadını çeşitli iş kollarına sokmuştur. Endüstrideki bu büyük devrim, kadın için büyük ufuklar açmıştır. 19. yüzyılın başlarında erkek işçilerden çok kadınlardan yararlanılmaya başlanmıştır. Çünkü yöneticiler, daha uzun süre çalıştırıp daha az ücret verdiği kadını, maliyeti daha pahalı olan erkeğe tercih etmiştir (Arat, 1986).

1980’li yıllardan itibaren iş dünyasında çalışan kadın sayısı oldukça artmıştır. Bu durum kadınların bağımsızlığı ve hakları açısından önemli getiriler yaratmıştır. Kadınların iş hayatında yerlerini alması, ekonomik getirilerin yanısıra kendilerine güven, başarılı olma duygusu gibi psikolojik

anlamda getiriler de yaratmıştır. Ancak kadınlar çalıştıkları örgütlerde çeşitli sorunlarla karşılaşmışlardır (O'Donohue, Downs ve Yeater, 1998). Bu sorunların başında da, cinsiyet ayrımcılığından kaynaklanan işe eleman alımı, düşük ücretle çalıştırma ve iş alanında kadınların ilerlemelerinin engellenmesi gelmektedir. Kadınların karşılaştıkları bir diğer sorun ise cinsiyet ayrımcılığının ve şiddetin bir türü olan *cinsel taciz* olmuştur (Acar vd., 1999; O'Donohue vd., 1998; Henry ve Meltzoff, 1998).

Cinsel Tacizin Tanımları

Cinsel taciz sorununu daha iyi anlayabilmek için tacizin tanımlarını incelemek gerekmektedir. Taciz, "acz"den türemiş bir sözcüktür. Sözlük anlamı, bir kimsenin canını sıkma, ona sıkıntı verme, acze düşürme, tedirgin etmedir (T.D.K, 1998; Eren, 1988). Cinsel taciz tanımları sadece, cinsel tacizin cinsel boyutu olan uygunsuz ve rahatsız edici davranış olduğu konusunda görüş birliği içindedirler. Kısaca diğer psikolojik yapılarda olduğu gibi cinsel taciz, tanımlanması zor bir kavramdır (Hirigoyen, 2000; Baker, 2004; Kaplin ve Lee, 1995; Bagilhole ve Woodward, 1995).

Cinsel tacizin akademik tanımlarının yasal tanımlarından daha geniş olduğu vurgulanmaktadır (Fitzgerald, Schneider ve Swan, 1997). Bazı araştırmacılar (Fraizer, Cochran ve Olson, 1995), cinsel tacizi cinsel ilişkiye zorlama anlamında daraltmaktayken bazı araştırmacıların (Timmerman ve Bajema, 2000), tanımları hakaret etmeyi de cinsel taciz olarak nitelendirecek kadar geniştir. Cinsel tacizin tanımları şu başlıklar altında incelenebilir;

1) Yasaların Temel Alındığı Cinsel Taciz Tanımları

Cinsel taciz olayları, farklı biçimler ve derecelerde gerçekleşebildiğinden, hem öğreti hem de hukuksal metinler tarafından genel kabul gören ortak bir tanımının yapılması güçtür. Cinsel taciz, Türk Ceza Kanununun 105. maddesinde, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması Avrupa Sözleşmesinde, BM Medeni ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmede, mağdurların

kişilik haklarının ihlali olarak kabul edilmiştir. Ayrıca, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde (Madde, 23/1), BM Ekonomik Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesinde (Madde, 7), BM Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesinde (Madde, 3), cinsel tacizin mağdurun elverişli bir ortamda çalışma hakkının ihlali olduğu belirtilmiştir. Cinsel tacizin kadınlara yönelik olduğu zaman cinsiyete dayalı ayrımcılığı oluşturduğu ise, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde (Madde, 1/2), BM Medeni ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmesinde (Madde, 2/26), BM Ekonomik Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesinde (Madde, 3), BM Kadınlara Yönelik Her Türü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesinde, BM Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesinde, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde vurgulanmıştır. Dünya Özgür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU; 2000), Kadın Komitesi de, cinsel tacizi, "*iş ortamındakiler tarafından, tekrar edilen ve istenmeyen, sözle, vücut hareketleriyle veya jestlerle gerçekleştirilen her yaklaşım, cinsel bakımdan küçümseyici her beyan, cinsel ayırım güden her söz*" olarak tanımlamıştır.

BM Genel Kurulunda kabul edilen Kadınlara Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Bildirge'nin ikinci maddesinde ise cinsel taciz "*kadınlara karşı şiddet*" olarak açıklanmıştır.

Çalışma yaşamında cinsiyete dayalı ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına yönelik yasal düzenlemeler, cinsel tacize maruz kalmış çalışan kadını korumaya yönelik olarak başlamıştır (Acar vd., 1999). Cinsel tacizin Amerika Birleşik Devletlerinde (ABD) yasal olarak tanımlanmasında, Catharine MacKinnon'un çalışmalarının önemli katkıları bulunmaktadır. Cinsel tacizin yasal olarak tanımlanması için ilk girişim 1979 yılında Catherine MacKinnon'un "Çalışan Kadınların Cinsel Tacizi" isimli kitabıyla kendisini göstermiştir (Hirigoyen, 2000; Baker, 2004). MacKinnon (1979), cinsel tacizin cinsiyet ayrımcılığı olduğu ve İnsan Hakları Yasalarına aykırı olduğu görüşünü ileri sürmüştür.

ABD yasaları, 1976'da, cinsel tacizi, cinsel ayrımcılık olarak kabul etmiş ancak cinsel tacize yasal içerikli bir tanım getirmemiştir (Hirigoyen, 2000; Booker, 1998). MacKinnon (1979) ise, örgütlerde cinsel tacizin kadınlara zarar verdiğini ve statülerini düşürdüğünü savunmuştur. Cinsel tacizin yasaklanması için hükümetin ayrımcı olmayan yasalar getirmesini öneren MacKinnon (1979), cinsel tacizi, *Karşılık (Bedel) Cinsel tacizi (Quid Pro Quo Sexual Harassment)* ve *Örgütte Düşmanca Çevre Yaratmaya Yönelik Cinsel Taciz (Hostile Environment Sexual Harassment)*, olmak üzere iki türde incelemiştir. Bu gelişmeler takip eden süreçte, ABD'de 1980 yılında İstihdamda Fırsat Eşitliği Komisyonu (EEOC) kurulmuştur. Bu komisyonun amacı, örgütlerde cinsel taciz dahil yaşanan her türlü ayrımcılığın giderilmesi ve işgörenlerin haklarının korunmasıdır (Kaplin ve Lee, 1995).

Cinsel tacizi, ayrımcılık olarak niteleyen EEOC, MacKinnon (1979)'un betimlediği, cinsel taciz türlerini (karşılık cinsel tacizi ve düşmanca çevre yaratmaya yönelik cinsel taciz) temel almıştır (Baker, 2004). Buradan hareketle, cinsel tacizi yasaklayan ve geniş bir şekilde tanımlayan, bireyin hangi durumlarda cinsel tacizle suçlanacağını belirten ilkeler oluşturmuştur. Bu ilkelere göre işgören, işini kaybetme korkusuyla ya da işe kabul edilebilmek için cinsel tacize boyun eğmek zorunda kalıyorsa, ayrıca cinsel taciz sonucu örgütte utanç ve düşmanlığa yol açan aşağılayıcı bir ortam yaratılarak işinde çalışması engelleniyorsa, bu tür davranışlar cinsiyet ayrımcılığı olarak kabul edilmektedir (Euben, 2002; Henry ve Meltzoff, 1998; Kaplin ve Lee, 1995).

EEOC'nin yanısıra, 1986 yılında ABD Üst Mahkemesi cinsel tacizi: *"Baskı yoluyla görüşmeden, iyi niyet dışı fiziksel dokunmaya, ısrarla devam eden çıkma tekliflerine, alay etme ve hakaret etmeye kadar psikolojik açıdan olumsuz iş ortamı yaratan cinsiyet temelli eylemin açığa vurulmasıdır"* şeklinde tanımlamıştır (Morrow, McElroy ve Phillips, 1994; Sev'er, 1995).

Cinsel taciz, yönetici veya amir konumundaki kişiler tarafından işlendiği takdirde yetkinin kötüye kullanılması ve güvenin ihlalidir.

Endüstrileşmiş ülkelerdeki yasal düzenleme, uluslararası ve ulusal belgeler incelendiğinde, örgüt içinde cinsel tacizin, kültürel yaklaşımlara ve hukuksal geleneklere bağlı olarak farklı hukuksal temellere oturtulduğu görülmektedir. Örneğin, ABD, Avustralya, Kanada, Yeni Zelanda, Birleşik Krallık, İrlanda, İsviçre, örgütlerde cinsel tacizi, cinsiyet ayrımcılığı olarak, Almanya, İtalya, İspanya ve Avrupa Konseyi; kişilik haklarının ihlali olarak, Fransa, cinsel çıkar sağlamak amacıyla gücün kötüye kullanılması olarak kabul etmektedir (Bakırcı, 2000). Sonuç olarak hukuksal açıdan cinsel tacizi, hem kişilik haklarının ihlali, hem de cinsiyet ayrımcılığına dayandırmak olanaklıdır.

2) Cinselliğe Dayalı Davranışların Betimlenmesiyle Oluşturulan Cinsel Taciz Tanımları

Kadınların ve erkeklerin cinsel tacizi farklı tanımladıkları, kavramın ülkeden ülkeye, kültürden kültüre farklılık gösterdiği bilinmektedir. Bir kişi için cinsel taciz olarak algılanan davranış, başka biri için flört etmek olarak algılanabilmektedir (O'Connor, 2003; Baker, 2004). Cinsel tacizin en az incitici nitelikte olanlar (rahatsız edici bakış, imalı cinsel içerikli espriler yapma vb.) ve en şiddetli biçimde olanların (cinsel baskı, cinsel rüşvet vb.) dışında, hangi davranışların cinsel tacizi oluşturduğu konusunda kesin bir görüş birliğine varılamamıştır (Epstein, Saute, Oglensky ve Gever, 1995; Bagilhole ve Woodward, 1995;). Bu nedenle cinsel tacizin tanımlanmasıyla ilgili asıl problem hangi davranışların cinsel taciz olduğunu belirleyebilme aşamasında ortaya çıkmaktadır.

Cinsel tacizin tanımı, cinselliği çağrıştıran sözlü ifadeleri, el şakalarını, pornografik nitelikli fotoğrafları, şantajı ve tecavüzü içine alacak kadar geniş bir dizi davranışı kapsamaktadır (Mardin, 2000; O'Connor, 2003). Örneğin, Acar vd., (1999), saldırgan, utandıran, korkutup sindiren, gözdağı veren veya aşağılayıcı olan, istenmeyen veya davet edilmeyen cinsel davranışlar bütünü cinsel taciz olarak tanımlamışlardır. Acar vd., (1999)'ne göre, bu davranışlar açıktan veya dolaylı yapılabilir, fiziksel veya sözel yapı taşıyabilir, dokunma; göz süzme; açık-saçık (müstehcen) fıkra anlatma, espri yapma,

resim gösterme gibi davranışlar cinsel tacize örnek gösterilebilecek davranışlardır.

Sev'er (1995), cinsel tacizi "*Sözel olarak gerçekleştirilen, hakaret, şaka bunun yanı sıra istenmeyen rahatsız edici bakışlar, dokunmalar, pornografik materyallerin gösterilmesi, cinsel saldırı/tecavüz ya da bireyi bu belirtilen davranışları reddetmesi durumunda misilleme yapmakla tehdit etmektir*" şeklinde tanımlamıştır.

Gruber (1998), cinsel taciz tanımının daha anlaşılır kılınması için bu davranışın daha geniş betimleyici öğelerinin belirtilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Gruber (1998), cinsel saldırı, cinsel rüşvet, cinsel amaçlı dokunma, bireyin kişiliğine cinsel saldırı, mağdurun arkasından söylenti (dedikodu) yaymak, bir kadına cinsel yaşamıyla ilgili istenmeyen sorular sormak, cinsel içerikli el ve kol hareketleri, tekrar eden randevu alma istekleri, bir kadına başka bir kadın hakkında cinsel sınıflandırmalar içeren görüşler bildirmek, bireye doğrudan cinsel içerikli şakalar yapmak, cinsellikle ilgili materyallerin (resim, afiş vb.) bireye karşı kullanılması davranışlarını, cinsel tacizin betimleyici öğeleri olarak belirtmiştir.

3) Cinsel Tacizin Güç İle İlişkili Tanımları

Cinsel tacizin temel tanımlarının dayanak noktalarından birisi, gücün kötüye kullanılmasıdır. Bu da bir toplumda, cinsiyete göre sınıflandırılmış kültürdeki cinsiyet ayrımcılığının ve güç ilişkilerinin birlikte hareket etmesinin bir sonucudur (Cleveland ve Kerst, 1993).

Güç, bir kişinin bir amacı gerçekleştirmek için başka birisini harekete geçirebilme yeterliliğidir. Bu güç biçimsel (resmi) ya da biçimsel olmayan (gayriresmi) şekilde olabilir. Biçimsel güç, bireyin başka birisinin üzerinde otoritesi olduğu durumlarda, denetçi, yönetici, profesör gibi biçimsel (resmi) bir rolden kaynaklanmaktadır. Biçimsel olmayan güç, erkeğin kadına göre cinsel ayrıcalığından ve fiziksel gücünden kaynaklanmaktadır (Sev'er, 1995). Cinsel taciz de, daha çok bireylerin onlara hak olarak tanınan güç konumlarını

(makamlarını) cinsiyetleri ve örgütsel yapı içindeki rolleri aracılığıyla, kendi çıkarları için kullandıkları durumlarda ortaya çıkmaktadır. Bu gerçek, eğitim örgütlerinde olduğu gibi diğer örgütlerde de görülmektedir (Paludi, 1991).

MacKinnon (1979), cinsel tacizi, erkekler tarafından kadınlar üzerinde gücün ve egemenliğin kullanımı olarak görmektedir. Böylece cinsel tacizi, “*eşit olmayan güçlere sahip bireylerin bulunduğu örgütsel ortamlarda, cinsellikle ilgili isteklerin zorla kabul ettirilmesi*” biçiminde tanımlamıştır.

Cinsel tacizi oluşturan davranışları betimleyen araştırmaya dayanarak Fitzgerald (1990), cinsel tacizi; “*Güç farklılıklarının bulunduğu ortamlarda (iş ilişkilerinde), kadın tarafından istenmeyen ve hakaret edici türde olan cinsel isteklerin, cinsel içerikli sözlerin, kabul ettirmeye çalışılması yoluyla iş ilişkilerinin cinselliğe dayalı hale getirilmesidir.*” olarak tanımlamıştır. Buna ek olarak davranışın kadın tarafından istenmeyen ve rahatsız edici (çirkin) olması durumunda cinsel tacizin, biçimsel (resmi) farklılıkların bulunmadığı ortamlarda da ortaya çıkabildiğini belirtmiştir.

Grahame (1985)'e göre cinsel taciz, *dolaylı ya da doğrudan ödüllendirme sözü vermeyi ya da boyun eğmeyi/razı olmayı* kapsamaktadır. Bireye yönelik tehditler/korkutmalar ise, işle ilgili fırsatların reddedilmesi şeklinde ortaya çıkar (Sev'er, 1995).

4) Cinsiyet Ayrımcılığının Temel Alındığı Cinsel Taciz Tanımları

Till (1980), cinsel tacizi, “*cinsiyet ayrımına yönelik sözlü ifadeler, uygunsuz ve çirkin ancak yaptırım olmayan cinsel teklifler, cinsel etkinliği tahrik edici veya ödül sözü verilerek yapılan diğer cinsel eylemler, cezalandırma korkusu yaratılarak cinsel eylem için baskı oluşturmak*” olarak tanımlamıştır (Baker, 2004).

Backhouse ve Cohen (1981), cinsel tacizi, “*Bir kadının cinsiyetinden dolayı mutluluğunu/huzurunu ya da zihinsel, fiziksel, duygusal işlevlerini*

bozacak, rahatsız edecek ya da kadını korkutacak cinsellik temelli, cinselliğe eğimli istenmeyen her türlü davranıştır.” şeklinde tanımlamışlardır

Farklı bir bakış açısını getiren Bakırcı (2000), geniş anlamıyla "*cinsel taciz*" kavramının kadın olmak veya erkek olmaktan ötürü taciz edilmeyi ifade ettiğini, tacizin cinsel davranışları içermesi veya cinsel davranışlara ilişkin olmasının önemli olmadığını belirtmiştir. Bakırcı (2000)'e göre, *kadının saçının uzun aklının kısa olduğu, kız aklının kaz aklı olduğu, kadının elinin hamuruyla erkeğin işine karışmaması gerektiği, kadının sırtından sopasının kamından sıpasının eksik edilmemesi gerektiği, kızını dövmeyenin dizini dövdüğü vs.* biçimindeki toplumumuzda yerleşik söz ve davranışlar ve her türlü ortamda kadınların erkeklere hizmet ettirilmesi, cinsiyete dayalı tacizin en iyi örneklerini oluşturmaktadırlar. Kısaca Bakırcı (2000), cinsel tacizin sadece istenmeyen cinsel içerikli teklifleri veya cinsel ilişkiye girmek amacını taşıyan davranışları değil, bireyin cinsiyetine yönelik hakaretin, onur kırıcı söz ve davranışların da cinsel tacize örnek oluşturduğunu vurgulamıştır.

Cinsel tacizin cinsiyet ayrımcılığının bir türü olduğunu belirten Lankard (2001), cinsel taciz davranışının bazı özelliklerini şöyle belirtmiştir;

Cinsel taciz;

1. Cinsellik ve cinsiyet temelli bir davranıştır,
2. Kasıtlı ve yineleyici niteliktedir,
3. İstenmeyen, hoş karşılanmayan ve zarar verici niteliktedir,
4. Gücün kötüye kullanılmasını içerir.

Genel olarak yapılan cinsel taciz tanımlarını inceleyen Bakırcı (2000) ise, cinsel tacizin tanımlarının ortak özelliklerini üç maddede belirtmiştir;

1. Cinsel nitelikteki davranışların bazıları niteliği gereği taciz oluşturmaktadır. Bununla beraber, bazıları maruz kalan kişiye bağlı olarak farklı nitelendirilebilir. Bu nedenle istenmeyen davranışlar cinsel tacizi oluşturur.

2. Cinsel tacizi oluşturan davranışın mutlaka cinsel nitelikli olması koşul değildir. Cinsel nitelikli olmasa da kadına ve erkeğe cinsiyetinden ötürü yöneltilen istenmeyen davranışlar da cinsel tacizi oluşturur.
3. Örgütsel ortamda cinsel taciz, istihdamda cinsiyet ayrımcılığı olarak kabul edildiğinden, bir davranışın cinsiyet ayrımcılığı anlamında cinsel taciz oluşturabilmesi için, bu davranışın bir çalışma koşulu haline gelmesi gereklidir.

Sonuç olarak cinsel tacizin tanımlanmasının karmaşık ve tartışmalı bir süreci beraberinde getirdiği söylenebilir. Yasal tanımların daha sınırlı, mağdurun durumunu, psikolojik ve fizyolojik anlamda tam olarak içermeyen bir niteliğe sahip olduğu görülürken, diğer akademik tanımların, mağdurun deneyimleri üzerinde odaklandığı görülmektedir. Bununla birlikte bazı cinsel taciz tanımları, cinsel tacizin çalışma ortamlarında ortaya çıktığı, bazıları güç farklılıkları nedeniyle ortaya çıktığı, bazıları da kadınlara yönelik olarak gerçekleştiği konusunda yoğunlaşmışlardır. Bu durum da her zaman ve herkes için tamamen kabul edilebilir bir cinsel taciz tanımının olmadığı ileri sürülebilir.

ÖRGÜTSEL ORTAMDA CİNSEL TACİZ

Toplum, bireylerden cinsiyetleri gereği farklı roller üstlenmelerini bekler. Bireylerin toplumda nasıl bir rol oynayacaklarına ilişkin bu önyargılı beklentiler de cinsiyet rolleridir. Cinsiyet rolleri, toplumda bireylerin yerine getirmeleri gereken görevlerin cinsiyetler arasında dağılımını belirlemektedir.

Günümüzde bazı meslekler veya konumlar, “*kadın işi*” olarak tanımlanırken, bazılarının “*erkek işi*” olarak tanımlanması, cinsiyetler arasındaki rol dağılımını belirginleştirmiştir. Dolayısıyla, cinsiyete dayalı ayrımcılık, çalışma yaşamı ile bu yaşama başlama koşullarının geliştirildiği eğitim ortamlarında tartışılmaktadır (Acar vd., 1999).

Cinsel taciz, kadınların toplum içinde birey, iş yaşamında işgören, eğitim ortamında ise öğrenci olarak haklarının engellenmesini ve önemsizleştirilmesini içerir. Başka bir deyişle cinsel taciz, kadınlara yönelik davranışların, öncelikli olarak bir işgören veya öğrenci olmalarına göre değil, cinsiyetlerine göre gösterilmesidir (Pryor, LaVite ve Stoller, 1993). Bu nedenle cinsiyete dayalı ayrımcılığın sözkonusu olduğu alanlardan biri olan cinsel taciz, kadınlar için çalışma ve eğitim yaşamını güçleştiren ve hatta sorun haline getiren bir etmen olarak görülebilir.

Kişilik haklarının korunması, cinsiyetler arası eşitliğin sağlanması, kişilerin elverişli koşullarda çalışması, hem kişiler, hem de toplum açısından önem taşımaktadır.

Günümüzde cinsel taciz, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeleri kapsayacak şekilde birçok örgütte yaşanan bir sorun haline gelmiştir (Glomb, Richman, Hulin ve Drasgow, 1997; Gruber ve Bjorn, 1982; Konrad ve Gutek, 1986). ABD, Kanada, Avusturya, Belçika, Avustralya, Danimarka, Fransa, Hindistan, İsrail ve İngiltere'deki örgütlerde yapılan araştırmalar, kadın işgörenlerin cinsel tacize mağdur olduklarını göstermektedir. Aynı zamanda, onbeş Avrupa ülkesini kapsayan bir başka araştırmaya göre kadın işgörenler, % 2'den % 90'a kadar varan bir oranda birtakım istenmeyen cinsel davranışlarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir (Timmerman ve Bajema, 2000; O'Hare ve O'Donohue, 1998; Gruber 1998). Bununla birlikte Avrupa ülkelerini kapsayan bu araştırmanın bulgularının ABD'de yapılan araştırma sonuçlarındaki oranlara yakın olduğu belirtilmektedir (Bell, Quick ve Cychota, 2002; Sev'er, 1995; Summers, 1996; Pryor, vd., 1993).

Gutek, Cohen ve Konrad (1990), genelde kadınların cinselliklerinin erkeklere kıyasla daha fazla algılandığını, dolayısıyla "*cinsel nesne*" olarak düşünüldüklerinde, kadınların daha fazla cinsel tacize maruz kalabileceklerini belirtmektedir. Araştırmalar da kadınların erkeklere göre daha fazla cinsel tacize uğradıklarını göstermektedir (Fitzgerald, Weitzman, Gold ve Ormerod, 1988; Marin ve Guadagno, 1999; Matchen ve De Souza, 2000). Örneğin

ABD’de, örgütlerde bu davranışa maruz kalan kadınların oranı yaklaşık olarak % 50 iken, erkeklerin oranı % 15’tir. Ayrıca araştırmalara göre, cinsel tacize maruz kalan kadınların önemli bir çoğunluğu, örgüt ortamındaki koşullar yerine, sadece taciz edeni veya kendi kendisini suçlamaktadır (Fitzgerald, Swan ve Fischer, 1995; Gruber, 1998).

ABD’de ilk kez ulusal düzeyde yapılan cinsel taciz araştırması, ABD Birleşik Devletler Performansa Göre Ücret Belirleme Kurulu (USMSPB) (1981), tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamına 10,648 kadın alınmıştır. Araştırma bulgularına göre, her on kadından dördü son bir yıl içinde cinsel tacize maruz kaldıklarını belirtmiştir. Benzer bir araştırma yine USMSPB tarafından 1988 yılında tekrarlanmıştır. Bu araştırmada, kadınların % 42’sinin bazı cinsel taciz türlerine maruz kaldıkları belirtilmiştir (Riger, 1991). Gutek (1993), tarafından kadın işgörenler üzerinde yapılan araştırmalar da, kadın işgörenlerin % 40-50 oranında birtakım cinsel taciz olaylarıyla karşılaştıklarını göstermiştir. Gruber (1998)’in çalışan kadınların cinsel tacizi ile ilgili yaptığı araştırmada ise, kadınların % 9-22’sinin erkek işgörenler tarafından birlikte çıkmak için baskıya, % 27-35’inin rahatsız edici cinsel içerikli söz ve eleştirilere, % 12-27 cinsel içerikli tutumlara, % 1-2’si cinsel saldırılara maruz kaldıklarını belirtmiştir.

Birçok kadın işgören, işlerini kaybetme veya konumlarının zarar görmesinden korktukları için cinsel tacize maruz kaldıklarını belirtmekten kaçınmaktadır (Fitzgerald vd., 1995; Summers, 1996; Matchen ve De Souza, 2000). Örneğin, Gutek (1993), çalışan kadınların cinsel taciz deneyimleri ile ilgili araştırmasında, kadınların cinsel tacizi resmi bir şikayet olarak bildirmeme nedenlerini incelemiştir. Araştırma bulgularına göre kadınların % 60’ı böyle bir olaya sebebiyet verdikleri için kendilerinin suçlanmalarından korktuklarını belirtmiştir. Bunun yanısıra yine kadınların % 60’ı, cinsel taciz olayını resmi bir şikayet olarak bildirmelerinin problemi çözmeyeceğine, aslında problemin çözümü için hiçbirşeyin yapılamayacağına inanmaktadırlar. Cinsel tacize uğrayan kadın işgörenlerin yaşadıkları bu olayı bir üst yönetime resmi olarak bildirmeme nedenleri, küçük düşürülmek,

kendilerine inanılmaması, örgütlerindeki mesleki ilerleme fırsatlarının zarar görme korkusudur (Fitzgerald vd., 1995; Summers, 1996; Whatley ve Wasieleski, 2001).

Türkiye’de Örgütsel Ortamda Cinsel Taciz

Cumhuriyet’ten bu yana Türk kadını ekonomik yaşamda çok önemli aşamalar katetmiştir. Ancak, Türk toplumunun geleneksel kültürel özellikleri çalışma yaşamında halen etkili olabilmektedir.

Cinsel taciz, tüm ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de son derece yaygın bir sorundur ve mağdurları genellikle kadınlardır. Kadına yönelik cinsel ayrımcılık ve tacizi önlemek amacıyla Türkiye, birçok uluslararası anlaşmaya taraf olmasına rağmen, ayrımcılık ve taciz olayları yaşanmaya devam etmektedir (Bakırcı, 2000; Acar vd., 1999).

Kadın politikaları geliştirmek ve kadının statüsünü her alanda yükseltmek amacıyla 1990 yılında, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü (KSSGM) kurulmuştur. KSSGM’nin desteklediği cinsiyete dayalı ayrımcılık ve cinsel tacizle ilgili, eğitim (Acar vd., 1999), bankacılık (Eyüboğlu, 2000) ve sağlık sektörlerinde (Mardin vd., 2000) yapılan araştırmaları bulunmaktadır. Bu araştırmalar, kadınların her üç sektörde cinsiyet ayrımcı davranışlara ve cinsel tacize maruz kaldıklarını ortaya koymuştur. Kadınların cinsel taciz olaylarında, taciz olayının gerçekleşmesine neden olan kişi olarak görüldüğü, cinsel tacizin erkek için doğal bir davranış olarak düşünüldüğü saptamıştır. Kadınların yaşadıkları cinsel taciz ve ayrımcılık sorunlarını, ailelerinden çekindikleri ve işlerini kaybetmekten korktukları için yakınlarıyla paylaşma eğiliminde olmadıkları, bu araştırmaların bulguları arasında yer almaktadır.

Toplumumuzun genel ahlak anlayışı gözönüne alındığında, ülkemizde cinsel taciz konusunda yapılan araştırmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Konuyla ilgili basında da yer alan ve cinsel tacizin Türkiye’de önemli bir sorun

haline geldiğini gösteren araştırmalardan birisi, Eğitim-Sen'in eğitim örgütlerinde görev yapan öğretmen, öğretim elemanı, memur ve hizmetli kadınların sorunlarını tespit etmek amacıyla, 24 ilde 1853 kadınla yaptığı araştırmadır. Bu araştırma bulguları, eğitim örgütlerinde çalışan kadınların % 15'inin cinsel tacizle karşılaştığını ortaya koymuştur (Akgül, 2004).

Eğitim-Sen tarafından yapılan araştırmaya göre, cinsel taciz, genelde kadın cinselliğiyle ilgili imalı sözler, aşağılama ve dalga geçme şeklinde yapılmaktadır. Kadınların % 48,4'ü en rahatsız edici cinsiyetçi uygulama olarak *yöneticilik görevlerinde çoğunlukla erkeklerin olmasını* belirtmişlerdir. Kadınların beşte biri, örgüt ortamını erkek egemen bir ortam olarak değerlendirmiştir. Araştırma, cinsel tacize uğrayanların büyük bir çoğunluğunun (% 76,1) bu durumu iş ve iş dışındaki arkadaşlarıyla paylaştıklarını, diğerlerinin sessiz kaldıklarını, çok az bir kısmının (% 8.4) yönetim ve sendika temsilciliğine şikâyette bulunduğunu ortaya koymuştur (Akgül, 2004).

Türkiye'de cinsel taciz konusunda elde edilen verilerin büyük çoğunluğu medyada çıkan haberlerden derlenebilmektedir. Örneğin, bir basın haberine göre, Emniyet Müdürlüğü'nde görevli bir kadın memur, emniyet müdürünün kendisini sürekli taciz etmesi ve cep telefonlarıyla gelen taciz mesajlarının artması üzerine, müdür hakkında şikayette bulunmuştur. Konuyu soruşturmak üzere Emniyet Genel Müdürlüğü'nden müfettiş görevlendirilmiş ve emniyet müdürü hakkında soruştırma açılmıştır (Milliyet, 2003).

Benzer bir olay, özel muayenehanede sekreter olarak görev yapan bir kadının, doktorun kendisini taciz ettiği iddiasıyla şikayetçi olması biçiminde gerçeleşmiştir. 22 yaşındaki kadın, Kadın Hastalıkları ve Doğum Uzmanının kendisini sözle taciz ettiğini öne sürerek, polise başvurmuştur (Milliyet, 2003).

Bir başka basın haberi, kadın öğretmenleri taciz ettiği iddia edilen ilçe Milli Eğitim Müdürü hakkındadır. Müdürlük yaptığı sırada kadın öğretmenleri

“Stajyerliğinizi kaldırmam” diyerek tehdit ettiği öne sürülen İlçe Milli Eğitim Müdürü hakkında soruşturma açılmıştır. Tehdit edilen öğretmenlerden birisinin ise, müdürün cinsel taciz ve baskılarından dolayı mide kanaması geçirdiği ve psikolojisinin bozulduğu doktor raporuyla kanıtlanmıştır (Milliyet, 2002).

Bu haberlere bakıldığında, cinsel taciz mağduru olan çalışan kadınların cinsel tacize belli bir süre katlandıkları görülmektedir. Cinsel tacize uğrayan kadınların yaşantılarını, toplumun onlara yüklediği roller nedeniyle açıklayamamaları, bu yaşantılarının gizli biçimde devam etmesine neden olabilir. Toplumumuzda cinsel taciz konusuna ilişkin bir duyarlılığın oluşabilmesi, bu konudaki tabuların yıkılması için toplumsal zihniyet değişikliğinin sağlanması gerekmektedir. Dolayısıyla öncelikli adım eğitim olmalıdır.

CİNSEL TACİZİ ETKİLEYEN ETMENLER

Cinsel tacizin nedenlerini araştıran örgütsel çalışmalarda iki ana öncül grubu ortaya çıkmıştır. Buna göre örgütsel ortamda varolan hiyerarşik yapı nedeniyle kadın-erkek oranının dengesizliği ve buna bağlı olarak gücün kullanılması, günlük iş akışında karşı cinslerin birbirleriyle temas sıklığı ve kadınların geleneksel olarak erkek egemen mesleklerde çalışmaları, cinsel tacizi körükleyen nedenlerdir (Wasti ve Bebekoğlu, 2002; Gutek vd., 1990). Cinsel tacize yol açan bir başka etmen ise örgütsel iklimdir. Yapılan araştırmalar (Gruber ve Smith, 1995; Gruber, 1998; Lankard, 2001; Wayne, 2000), örgüt yönetiminin cinsel taciz sayılan davranışlar karşısındaki gevşek tutumunun, bu tip davranışların sıklığını arttırdığını ortaya koymuştur. Bunun yanısıra kişisel özellikler de cinsel tacize öncül olarak incelenmiş, *genç, bekar veya dul* olan kadınların daha çok cinsel tacize uğradığı sonucuna varılmıştır (Reilly, Lott ve Gallogly, 1986; Wasti ve Bebekoğlu, 2002; Wayne, 2000).

Ayrıca üniversite öğrencileri üzerinde yapılan cinsel taciz araştırmalarında yaş değişkeni *sınıf derecesi* ile ilişkilendirilmiştir. Cortina,

Swan, Fitzgerald ve Waldo (1995), tarafından, lisans ve lisansüstü eğitim gören kız öğrencilerin cinsel taciz deneyimleri ile ilgili yaptıkları araştırmada, öğrencilerin cinsel tacize uğrama oranının üniversitede buldukları her yıl giderek arttığını (sınıf derecesi arttıkça cinsel tacize uğrama oranının arttığını) göstermiştir.

Ailenin sosyo-ekonomik yapısının ve toplumsal kültürün cinselliğe bakış açısının, cinsel taciz olaylarına ve kişilerin bu olaylara yönelik tepkilerinde etkili olduğu düşünülebilir. Çünkü aile yapısı, toplumun mikro örneği olarak onu ifade eden bir örnektir. Aile, çocukların hayatındaki ilk ve en önemli toplumsallaşma yeridir. Çocuğun küçük yaşlarda geçirdiği bu toplumsallaştırma, anne-babası ile ilişkileri sayesinde olmaktadır. Çocuk, ilk davranış kalıplarını ailede görür, bilgi, duygu ve davranış yeteneklerini ilk defa ailede öğrenir. Ailenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel durumu (anne ve babanın hayatta oluşu, ailenin büyüklüğü -kardeş sayısı-, anne-baba arasındaki ilişkiler, babanın ve annenin genel ve mesleki eğitim durumu) çocuğun toplumsallaştırma çalışmalarını mutlaka etkileyecektir (Köknel, 1997).

Her kültür veya toplum, kimin kiminle evleneceğini ve nerede kimlerle oturacağını, çocukları kimin ve nasıl yetiştireceğini, kadın ve erkeğin karşılıklı hak, ödev ve yetkilerini, çeşitli örf ve adetlerle normlaştırmış ve kurumlaştırmıştır (Atabek, 1989). Bunun yanısıra ana-babalar ve toplumun büyük çoğunluğu erkek çocuklarında saldırganlığı, atılganlığı, akılcılığı, problemlerin kolayca üstesinden gelebilme becerilerine sahip olmayı; kız çocuklarında ise, iyi toplumsal ilişkiler kurabilmeyi, sempatik olmayı, duygusal olmayı, başkalarının duygularına duyarlı olmayı, sorumluluk sahibi olmayı, edilgenliği pekiştirmek eğilimindedirler (Gander ve Gardiner 1998; Whitehead, 1996; Greer, 1997). Toplum, erkeklerden ve kızlardan varolan kalıplarda davranmalarını bekler. İçinde yaşanılan kültür, sonuçta çocuklara kadın ve erkek olmayı öğretir (Bulut, Çokar vd., 2003).

Sonuç olarak çocuğun toplumsallaşmasındaki bu etmenler, cinsel taciz olaylarının yaşanmasını etkileyebileceği gibi, tacize maruz kalan kişilerin verecekleri tepkileri de etkileyebilir.

Gücün Cinsel Tacize Etkisi

Üyelerarası güç farklılıklarının yüksek olduğu örgütlerde, işgörenler üstlerine, örgütsel hiyerarşinin gereği olarak daha uysal ve itaatkar davranabilirler. Bu tür örgütlerde, işgörenler genellikle yönetici konumundakilerle tartışmaya girmek istemezler (Welsh, 1999). Güç farklılıklarının düşük olduğu örgütlerde ise, işgörenler katılıma ve danışmanlığa önem veren yöneticileri tercih ederler. Örgütlerdeki güç farklılıkları temel alındığında, cinsel taciz olaylarının gücün yanlış ve kötüye kullanılmasının bir sonucu olduğu görülmektedir (Welsh, 1999; Marin ve Guadagno 2001, Bell vd., 2002; Smalensky, 1999; Summers, 1996; Pryor vd., 1993; Fitzgerald vd., 1988; Sanday, 1981).

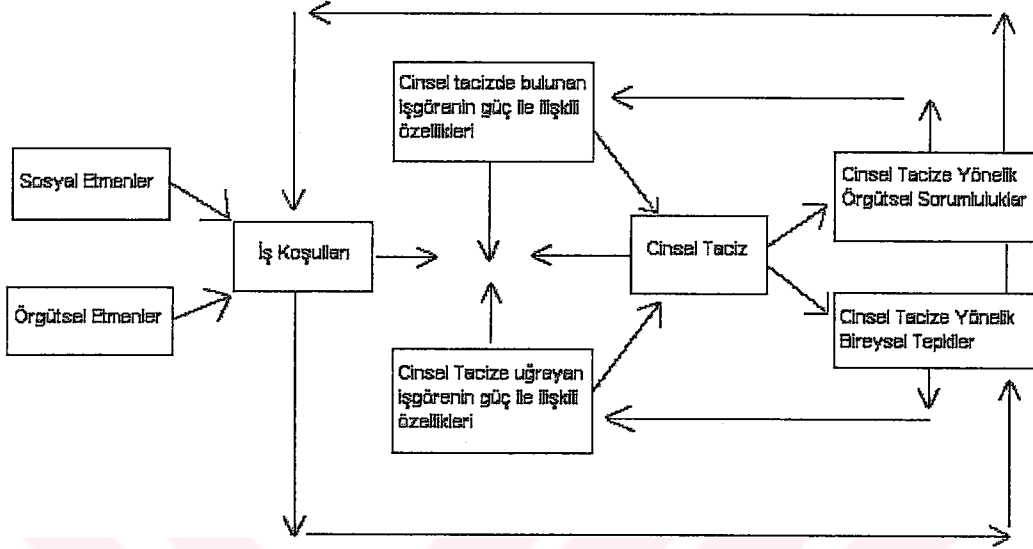
Güç, *sosyal*, *örgütsel* ve *bireysel* olmak üzere üç düzeyde incelenebilir. Öncelikle sosyal ve örgütsel güç kaynakları örgütte belirli iş koşulları yaratır. Bu iş koşulları örgüt ortamında cinsel tacizin oluşumunu kolaylaştırır ya da engeller ancak tek başlarına cinsel tacizi açıklamada yeterli olamazlar. Cinsel tacizin oluşmasına etki eden sosyal, bireysel ve örgütsel güç ilişkileri Şekil 1'de gösterilmiştir.

Örgütlerdeki cinsel taciz olaylarının anlaşılmasında taciz eden kişinin ve tacize uğrayan mağdurun güç ile ilişkili birçok özellikleri önem taşımaktadır (Cleveland ve Kerst, 1993; Vaux, 1993). Bu güç kaynakları, sosyal güç, örgütsel güç ve bireysel güçtür.

1) Sosyal güç:

Genel olarak toplumların cinsiyetlerle ilgili normları, erkeklerin kadınlardan daha güçlü olduğu ya da olması gerektiği yönündedir. Bireylerin

toplumsal cinsiyet rollerine dayanarak kullandıkları bu güç, sosyal güçtür (Vaux, 1993; Welsh, 1999; Eagley ve Wood, 1982).

Kaynak: Cleveland ve Kerst, 1993

Şekil 1: Cinsel tacizin oluşmasına etki eden sosyal, bireysel ve örgütsel güç ilişkileri

Cleveland ve Kerst (1993), kadınların daha edilgen ve itaatkar olarak toplumsallaştırılmalarının, güç kullanma hakkı elde ettiklerinde bile edilgen davranışlar göstermelerine neden olduğunu, erkeklerin kullandıkları güç kaynağının da sosyal güç olduğunu belirtmişlerdir.

2) Örgütsel Güç:

Örgütsel güç bir bakıma sosyal gücün örgüt ortamında yerleşmesidir. Örgütteki işlerin yapısı, bu işleri kimlerin gerçekleştirdiği ve örgütteki önemli kaynakları kullanma hakkının kimde olduğu, örgütsel gücü oluşturan önemli öğelerdir (Cleveland ve Kerst, 1993).

Örgütsel ortamdaki güç farklılıkları, biçimsel statülerde cinsiyete bağlı olarak kadın ve erkekler arasında eşitsizlikler yaratabilir (Eagley ve Wood, 1982; Kipnis, 1990). Örgütsel ortamlarda, erkekler genel olarak üst statülerde

yer alırken, kadınlar daha çok güç elde edemeyecekleri mesleklere yönelirler. Bu nedenle kadınların güç kullanma fırsatları oldukça azdır (Roy ve Barling, 1998; Smalensky ve Kleiner, 1999; Cleveland ve Kerst, 1993).

Örgütlerde üst statülerde yer alan kişiler, alt statülerdeki işgörenlere her istediklerini yaptırabilme hakkına sahip olduklarına inanırlar. Cinsel taciz davranışı da üst statülerdeki bazı kişiler tarafından böyle bir hak olarak algılanabilmektedir. Bourgeois ve Perkins (2003), kadın akademisyenlerin cinsel taciz deneyimlerini, aynı statüdeki erkek meslektaşları ve üst statüdeki erkek meslektaşları açısından karşılaştırmıştır. Araştırma bulguları, kadın akademisyenlerin, daha çok üst statülerdeki erkek akademisyenler tarafından cinsel tacize uğradıklarını göstermiştir. Bununla birlikte, üst statüdeki meslektaşları tarafından cinsel tacize uğrayan kadın akademisyenlerin psikolojik açıdan olumsuz yönde etkilendikleri ortaya koyulmuştur.

3) Bireysel Güç:

Bireysel güç, birden çok etkileme yöntemiyle (tactics) açıklanabilir. Bunlar, *güçlü* ve *zayıf* yöntemlerdir. Emretmek, zorla istemek gibi güçlü yöntemler, cinsel taciz mağdurunun vereceği tepkinin daha edilgen (pasif) olmasına neden olur. Bunun yanısıra mantık yoluyla ikna etmek gibi zayıf yöntemler, cinsel taciz mağdurunun tepkisinin etken olmasını sağlayabilir (Cleveland ve Kerst, 1993; Vaux, 1993; Eagley ve Wood, 1982).

Kipnis (1990)'a göre, güçlü veya zayıf yöntemlerin kullanılması örgütün özelliklerine göre değişmektedir. Örneğin, güç ve statü farklılıklarının fazla olduğu örgütsel yapılarda güç sahibi kişiler hem güçlü hem de zayıf yöntemleri kullanabilirler. Güç farklılıklarının net olmadığı örgütsel yapılarda ise taciz eden, işgörenler daha zayıf yöntemleri kullanırlar (Cleveland ve Kerst, 1993).

Bireysel düzeydeki güç, taciz davranışında bulunan işgörenin ve tacize uğrayan mağdurun güçlerini kapsar. Bir işgörenin cinsel taciz davranışı göstermesinde, mağdurun kendisine vereceği tepki önemli bir belirleyicidir.

Cinsel taciz davranışında bulunma eğilimindeki kişi, bu tepkiyi örgütteki kendi gücüne göre yorumlayabilir. Örgütün cinsel taciz davranışıyla ilgili sorumlulukları (ödüllendirme, cezalandırma gibi), taciz eğiliminde olan kişinin davranışını etkileyecektir (Cleveland ve Kerst, 1993). Kısaca mağdurun kendisinden daha alt statüde olması ve örgütün cinsel taciz davranışını hoşgörmesi bireyin cinsel taciz davranışını destekleyeceği görülmektedir.

Sosyal ve örgütsel gücün örgütte oluşturduğu iş koşulları ise, cinsel tacize uğrayan kişilerin olayda vereceği tepkileri etkiler (Cleveland ve Kerst, 1993). Örneğin üst yönetimde daha çok erkeklerin olduğu ve erkek egemen bir kültürde toplumsallaştırılan işgören ve yöneticilerin çalıştığı örgüt ortamında, cinsel tacize uğrayan kişi, yaşadığı olaydan ötürü kendisini suçlu hissedebilir ya da işe gelmek istemeyebilir, kendisini taciz eden kişiden kaçmaya çalışabilir. Şekil 1 incelendiğinde, örgütteki iş koşullarının, örgütün cinsel taciz olaylarındaki sorumlulukları da etkilediği görülmektedir. Her iki cinse de eşit fırsatların sunulduğu örgütsel ortamlarda, cinsel taciz olaylarının yaşanması, yönetimin bu olayları önleyici adil çözümler aramasına neden olabilir.

Örgüt Kültürü, Örgütsel İklim ve Cinsel Taciz

Örgüt kültürü ve örgüt iklimi, cinsel taciz olaylarının ortaya çıkışında rol oynadıkları için üzerinde durulması gereken etmenlerdir. Timmerman ve Bajema (2000), örgüt kültürünü, "*günlük yaşam algılarının paylaşılması*" olarak tanımlamışlardır. Böylece örgütsel kültürün önemli bir yönü olan iklimi, cinsel taciz olaylarının ortaya çıkması açısından incelemişler ve örgüt ikliminin cinsel tacizin oluşmasında etkili olduğunu saptamışlardır.

Kültür, insan topluluklarının geçmişi, yaşamı, üretim biçimleri, bunlarla ilgili gelişmeler ve insan topluluklarının toplumsal ilişkileri ile ilgilidir. Örgüt kültürü, toplum kültürünün bir alt ürünü ya da alt kültürüdür. Bu nedenle kültür, bir örgüt içindeki kişilerin ve grupların davranışlarını yönlendiren normlar, davranışlar, inançlar ve alışkanlıklar sistemi olarak tanımlanır (Eren, 2001).

Güçlü örgüt kültürüne sahip olan örgütlerde, işgörenlerin nasıl davranmaları gerektiğini belirten yerleşmiş davranışsal örüntüler oluşur (Gruber, 1995; Eren, 2001). Fakat zayıf örgütsel kültüre sahip bir örgütte, işgörenler ne yapmaları gerektiğini belirlemeye çalışarak zaman kaybederler. Kısacası, paylaşılan ortak değer, inanış ve davranışlara sahip olmayan zayıf kültürler, belirlenen örgüt stratejisini yürütme aşamasında güçlü kültüre sahip örgüte kıyasla, örgüt içi ve çevresel ilişkilerinde davranış çabukluğu ve ataklığı gösteremedikleri için güçlü kültüre sahip rakiplerin gerisinde kalırlar (Eren, 2001).

Örgüt iklimi, bir yandan bireylerin bir takım durumlar karşısında gösterdikleri tepki olarak tanımlanırken, diğer taraftan da bireylerin davranışları üzerinde etkili olan koşullar dizisi olarak tanımlanmaktadır (Şişman, 2002). Kültürle çok yakından ilgili bir kavram olarak örgüt iklimi, "örgüt kültürünün örgütte meydana getirdiği hava" olarak tanımlandığında, güçlü kültürlerin, örgüt üyelerinin iş tutumunu, iş doyumunu ve sonuçta örgüt iklimini olumlu yönde etkilediği, zayıf kültürlerin de söz konusu değişkenleri olumsuz yönde etkilediği söylenebilir (Eren, 2001).

Örgütsel kültür, örgüt üyelerinin uygun (kabul edilebilir) olarak algıladıkları davranış ve değerlerinin oluşturduğu normlardır. İklim, örgütün kimliği olarak ele alınmaktadır. Bireyin kişilik özellikleri nasıl ki onun kimliğini yansıtıyorsa, örgütte üyelerce paylaşılan davranış algıları veya anlayış da örgütün kimliğini yansıtmaktadır (Celep, 2000). Bu nedenle araştırmacılar (Gruber 1995, Glomb vd., 1997, Pryor vd., 1993), cinsel tacizin neden bazı örgütlerde ortaya çıktığını ve neden bazılarında ortaya çıkmadığını, örgütsel kültür ve örgüt iklimi ile açıklamaya çalışmışlardır.

Örgütlerde cinsiyete dayalı ayrımcılığın, karşı cins tarafından rahatsız edici cinsel içerikli şaka ve davranışların hoşgörülmesi, örgüt ortamında cinsel taciz olaylarının yaşanma olasılığını arttırmaktadır (Glomb vd., 1997; Pryor vd., 1993; Baldwin ve De Souza, 2001, Gelfand vd., 1995). Bu tür örgütsel ortamlar, erkek işgörenlerin kadın işgörenleri cinsel nesne olarak

görmelerine neden olur. Örgütsel kültür ve iklim, erkek işgörenlerin kadınları cinsel olarak taciz etmelerine izin verdiği ya da kolaylaştırdığında, erkekler bu tür davranışları daha sık göstermektedir (Timmerman ve Bajema, 2000). Cinsel taciz ve örgütsel değişkenler arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalara göre (LaFontaine ve Trudeau, 1986; Timmerman ve Bajema, 2000; Getskow, 2001), bireylerarası saygının olduğu, işgörenlerin kişisel sorunlarına önem verilen, cinsel tacizin hoşgörülmediği, kadınlara eşit işgören fırsatları sunan örgütsel iklime sahip örgütlerde cinsel taciz olaylarına daha az sıklıkta rastlanmaktadır.

Cinsel tacizin hoşgörüldüğü örgütsel ortamlarda kadınların tacizle başa çıkmaya yönelik davranışları da etkilenmektedir. Kadın işgörenlerin cinsel tacize yönelik tepkileri, resmi şikayetlerinin ciddiyetle karşılanmaması ve taciz eden kişinin cezalandırılmama riskine göre değişmektedir (Gruber, 1998; Glomb vd., 1997).

Her örgüt, işgörenlerinin ve çevresindeki koşulların oluşturduğu bir kültürü yansıtır. Bu nedenle Türk toplumundaki birçok örgüt, erkeklerin eril (masculine) ve güçlü, kadınların ise itaatkar ve bağımlı olmalarını bekleyen (geleneksel cinsiyet rollerini yansıtan) örgütsel iklime sahiptir (Wasti ve Bebekoğlu, 2002). Bu toplumsal etmen örgütsel cinsel taciz politikaları gibi örgütsel ölçütlerin eksikliğiyle de birleşince, kadınların cinsel tacize uğrama olasılıklarının artacağı düşünülebilir. Bu nedenle örgüt liderlerinin cinsel tacizin ortaya çıkmasına neden olan etmenleri gözönünde bulundurmaları gerekmektedir.

Örgüt Lideri ve Cinsel Taciz

Cinsel taciz, mesleki performansı ve iş doyumunu olumsuz etkiler (Terpstra ve Baker, 1986; Charney ve Russel, 1994). Baypınar (2003)'e göre, cinsel tacize uğrayan işgören, olayı resmi olarak bildirir veya teklifleri reddederse; taciz eden kişi, çoğu kez kadının çalışma koşullarını, mesleki eğitim ve terfi olanaklarını ve iş güvencesini etkileme gücünü kullanır. Cinsel tacize uğrayan işgören, çoğu kez istifaya zorlanır hatta işten atılır. İş

bıraktıktan sonra bile, taciz eden kişi, kötü referans vermek suretiyle işgörenin olası iş olanaklarını bozabilir.

Örgütsel ortamın güvenliği ve verimliliğinden sorumlu olan örgüt liderlerine cinsel taciz konusunda önemli görevler düşmektedir. Burada lider, işgörelere eşit iş olanakları sunulması konusunda hassas, cinsiyet ayrımcılığına ve şiddete karşı kesin tavırları olan, örgüt ortamında işgöreleri bu konuda özendirici ve yönlendirici rol üstlenen konumdadır (Şimşek, 1999). Bu bağlamda örgüt liderlerinin cinsel tacizi ortadan kaldırıcı önlemler almaları etik sorumlulukları olarak görülebilmektedir.

Örgüt iklimi, örgüt liderinin davranışları tarafından etkilenir. Gruber (1998)'e göre, örgüt yönetimi tarafından cinsel tacizi hoşgören bir örgüt ikliminin oluşturulması ve cinsel taciz problemiyle başa çıkma için örgütsel politika / işlem basamaklarının uygulanmaması, örgütsel ortamda cinsel taciz olaylarının ortaya çıkmasında etkili olmaktadır. Araştırmalar (Smalensky ve Kleiner, 1999; Timmerman ve Bajema, 2000; Gruber,1998), cinsel taciz problemlerini önemseyen örgüt liderlerinin bulunduğu örgütlerde daha az oranda cinsel taciz olaylarına rastlandığını göstermiştir. Bu durum örgüt liderinin cinsel taciz olaylarının ortaya çıkmasındaki önleyici rolünü ortaya koymaktadır.

Örgütsel iklim, bir örgütte davranışsal beklentiler ve ödül yapısıyla ilgili olduğu kadar daha çok gözle görülen politika, uygulama, işlem basamaklarıyla ilgilidir (Şişman, 2002). Cinsel tacizin önlenmesine yönelik eğitim programlarına katılımın teşvik edildiği, politika ve şikayetler için işlem basamaklarının uygulandığı örgütlerde, kadın işgörelerin karşılaştıkları cinsel taciz olaylarını üst yönetime resmi biçimde bildirmeye daha eğilimli oldukları belirtilmiştir (Summers, 1996; Gruber ve Smith, 1995; Lankard vd., 2001). Sonuç olarak liderlerin, örgüt iklimini cinsel tacizin önlenmesine ilişkin (hangi davranışların cinsel tacizi oluşturduğu ve cinsel tacizde bulunan işgörelerin nasıl cezalandırılacağı, cinsel tacize uğrayanların neler yapması

gerektiği ile ilgili) politika veya işlem basamakları geliştirerek etkileyebildiği söylenbilir.

ÖRGÜTSEL ORTAMDA CNSEL TACİZİN OLUŞMA NEDENLERİNE İLİŞKİN MODELLER

Cinsel tacizin giderek artan bir sorun haline gelmesi, “*Neden cinsel taciz olayları yaşanmaktadır?*” sorusunu da beraberinde getirmiştir. Cinsel tacizin neden ortaya çıktığını açıklamak için birçok model geliştirilmiştir. Bu modeller, cinsel tacizin oluşmasına zemin hazırlayan etmenleri kapsamaktadır. Alanyazında en sık belirtilen modeller; Doğal/Biyolojik Model, rgtsel Model, Sosyokültürel Model, Durumsal/Bireysel Etmenler Modeli, Dört Etmen Modeli ve Cinsiyet Rol Dağılımı Modelidir.

Doğal/Biyolojik Model (Natural/Biological Model)

Tangri, Burt ve Johnson (1982), tarafından geliştirilen Doğal/Biyolojik model, cinsel tacizin zarar verici sonuçları olmadığını, cinsiyet ayrımcılığı anlamına gelmediğini (Sanday, 1981), cinsel tacizin kadın ve erkek arasında gerçekleşen doğal bir çekicilik (attraction) olduğunu savunur. Doğal/Biyolojik modele göre, erkeklerin örgüt içinde veya diğer ortamlarda cinsel olarak saldırgan davranışlar göstermelerinin nedeni, cinsel dürtülerinin kadınlardan daha güçlü olmasıdır (Pryor vd., 1993). Bununla birlikte erkeklerin gösterdiği davranışlar çoğu zaman istenmeyen davranış olarak nitelenebildiği ancak bu davranışların erkeklerin biyolojik gereksinimlerine dayalı olan cinsel saldırganlıklarının doğal bir sonucu olduğu, bu modelde vurgulanmıştır (O’Hare ve O’Donohue, 1998). Doğal/Biyolojik model, bu davranışların çözülecek sorun olarak değil, zararsız davranışlar olarak kabul edilmesi gerektiğini, aynı zamanda gerçek anlamda cinsel taciz davranışı varsa, bu davranışları gösteren kişilerin ruh sağlığı yerinde olmayan kişiler olduklarını belirtmiştir (O’Donohue vd., 1998).

O’Donohue vd., (1998), Doğal/Biyolojik modeli şu şekilde eleştirmişlerdir; “*Cinsel taciz, cinslerarası görülen romantik bir ilişkinin*

başlangıcının ilk basamağı olsaydı, bu durumda cinsel taciz olaylarındaki çiftlerin sıklıkla, benzer yaş, ırk ve statülerde olmaları beklenirdi. Ayrıca cinsel tacizde bulunan bireylerin ruh sağlığı yerinde olmadığı ileri sürülüyorsa, cinsel taciz olaylarının oldukça az görülüyor olması ve tacizde bulunan erkeklerin sistematik bir model olmadan farklı yaş, meslek ve statü gruplarından olmaları gerekmektedir”.

Nitekim cinsel tacizle ilgili kapsamlı araştırmalar (Byers ve Finkelman, 1998; Rudman, Borgida ve Robertson, 1995; Sigal, Gibbs, Belford, Ronan ve Gervasio, 2003; Schwartz, 2000), cinsel taciz davranışı gösteren erkeklerin genellikle mağdurlardan yaş olarak daha büyük, eğitimsel ve mesleki açıdan daha üst düzeyde, bununla birlikte fiziksel olarak daha az çekici ve evli olduklarını ortaya koymuştur.

Doğal/Biyolojik modelde cinsel taciz, erkeklerin cinsiyetlerinin gerektirdiği doğal bir davranış olarak belirtilmiştir. Ancak bu davranışın biyolojik bir saldırganlık olduğunun kabul edilmesi, toplumda, erkeklerin sadece cinsel taciz değil her alanda cinsiyet ayrımcılığını, kadına yönelik şiddet davranışlarını artırmalarına ve bunu kendilerinde bir hak olarak görmelerine neden olabilir.

Örgütsel Model (Organizational Model)

Tangri, Burt ve Johnson (1982) tarafından geliştirilen örgütsel modele göre, örgüt hiyerarşisi ve örgütsel politikalar, cinsel taciz davranışının ortaya çıkmasına ve yaygınlaşmasına zemin hazırlayabilmektedir (O'Connor, 2003). Örgütlerde güç sahibi kişiler, güçlerini kötüye kullanarak cinsel isteklerini astlar üzerinden tatmin edebilme fırsatına sahiptir. Üstün gücünü kötüye kullanması ise, astları kontrol etme ve onları korkutma aracılığıyla gerçekleşmektedir (Vaux, 1993; O'Connor, 2003; O'Hare ve O'Donohue, 1998)

Güç farklılıklarına ek olarak, diğer örgütsel özelliklerin de cinsel taciz olaylarına neden olduğu bu modelde ileri sürülmektedir. İşgörenlerin karşı

cinsle ilişkilerinin sık olması, erkek işgören sayısının kadın işgören sayısından fazla olması, örgütlerde cinsel tacizi oluşturan etmenler olarak belirtilmiştir (O'Hare ve O'Donohue, 1998; Pryor vd., 1993).

Sosyokültürel Model (Sociocultural Model)

Tangri, Burt ve Johnson (1982), tarafından geliştirilen sosyokültürel modelde, cinsel taciz olayının gerçekleştiği toplumsal yapıyı incelenmiş (Welsh, 1999), cinsel tacizin erkeklerin kuralları ile sınırlandırılmış ataerkil sistemlerde ortaya çıktığını ve erkek egemenliğinin bir göstergesi olduğunu öne sürülmüştür (Sanday, 1981).

Bu modelin belirleyici öğelerinden biri, cinsel tacize uğrama riskinin ağırlıklı olarak hangi cinsiyette olduğunu vurgulayan *cinsiyet etmeni*, diğer ise yaş, medeni durum gibi *kişisel etmenlerdir* (Gruber ve Smith, 1995; Welsh, 1999). Cinsiyet etmenine bağlı olarak yapılan araştırmalar (Konrad ve Gutek, 1986; USMPSB, 1981; Pryor vd., 1993; Fineran ve Bennet, 1999), kadınların erkeklerden daha çok cinsel tacize maruz kaldıklarını göstermektedir. Bunun yanısıra kişisel düzeydeki etmenlerle ilgili araştırmalar, bekar ve genç kadınların, diğer kadınlara oranla daha fazla cinsel tacize uğradığını belirtmektedir (LaFontaine ve Tredeau, 1986; USMSPB 1981; Fischer ve Good, 1994; Welsh, 1999).

Sosyokültürel model, kadın ve erkeklerin cinsiyet rollerine ilişkin basmakalıp görüşler doğrultusunda toplumsallaştırdıklarını savunur. Buna göre kadınlar, edilgen, şiddeti ve ayrımcılığı kabullenen, cinsel taciz mağduru olmalarından kendilerinin sorumlu olduğunu düşünen, erkekler ise, saldırgan ve kadın üzerinde egemen olmaya eğilimli biçimde toplumsallaştırılır (O'Connor, 2003; O'Hare ve O'Donohue, 1998; O'Donohue vd., 1998; Welsh, 1999). Yani toplum tarafından erkeklerden saldırgan ve egemen (baskın) davranışlar göstermeleri beklenirken, kadınlardan edilgen davranışlar beklenir. Bu durumun doğal sonucu olarak, erkekler cinsel taciz davranışlarını haklı ve doğal olarak görür, dolayısıyla kadınlar için olumsuz olacak sonuçları gözardı ederler (Baker, 2004).

Cinsiyet-Rol Dağılımı Modeli (Sex-role spillover model)

Guttek ve Morasch (1982), tarafından geliştirilen cinsiyet-rol dağılımı modeli, kadınların cinsiyet rolleri ve iş rolleri arasındaki çatışmalarını önplana çıkarmıştır. Guttek (1985)'e göre, kadınların cinsiyet rolleri onların görev rollerinin önüne geçtiğinde cinsiyet-rol dağılımı oluşmaktadır (Welsh, 1999). Örneğin kadınların ağırlıklı olarak çalıştıkları örgütlerde, kadınların cinsiyet rolleri, meslekleriyle denk duruma getirilir (hemşirelik, öğretmenlik gibi). Erkeklerin ağırlıklı olarak çalıştıkları, kadınların onlarla rekabet ettiği mesleklerde (mühendislik, ulaşım, güvenlik vb.) kadınların görev rollerine yönelik beklentiler ve davranışlar farklılaşır, erkekler kadınların cinsiyetlerini önplana çıkaran davranışlar (cinsel taciz gibi) gösterebilirler (Guttek ve Morasch, 1982).

Guttek ve Morasch (1982), işgörenlerin örgüt için uygun olmasa bile, cinsiyet temelli beklentilerini örgüte taşıdıklarını belirtmişlerdir. Cinsiyet kimliği işgörenin kimliğinin önüne geçtiğinde kadınlar ve erkekler, örgütte cinsiyet temelli beklentileri gözönünde bulundururlar. Bu nedenle çatışmalar, örgüt içindeki iş rolleri cinsiyet rollerine göre dağıtıldığı, iş rollerinden öte cinsiyet rollerin daha fazla vurgulandığı durumlarda ortaya çıkmaya yatkındır (Welsh, 1999; O'Connor, 2003).

Durumsal ve Bireysel Etmenler Modeli (Person - Situation Model)

Pryor vd. (1993), cinsel tacizin nedenlerine yönelik karmaşık durumu, diğer modellere göre daha geniş açıklamış, cinsel tacize ortam sağlayan kişisel etmenler ve durumsal etmenler belirtmişlerdir. Durumsal ve kişisel etmenler modelinde, kişisel etmenlerin bireyin cinsellikle ilgili ruhsal şeması ve toplumsal baskınlığı, durumsal etmenlerin ise örgüt üyeleri ve yönetimin cinsel taciz olaylarına bakış açısı olduğu belirtilmiştir.

Pryor vd. (1993), durumsal ve kişisel etmenlerin birlikte hareket etmesini şöyle açıklamışlardır; "*Erkekler toplumun onlara kazandırdığı, aynı zamanda onlardan beklediği güç ve cinsiyet rollerini kullanabilmelerine fırsat*

sağlayan, cinsel taciz davranışının hoşgörüldüğü ortamlarda cinsel taciz davranışını daha rahat göstermektedirler.” (s.77).

Bu modelde erkeklerin cinsel tacizde bulunma eğilimini arttıran etmenin, *örgüt iklimi* olduğu göze çarpmaktadır. Örgüt ikliminin cinsel taciz davranışlarının oluşmasına ve devam etmesine ortam sağlayan yapısı, durumsal etmenleri temsil eder. Kişinin içinde yetiştiği toplumun cinselliği tabu olarak görmesi ve erkeğin kadına egemen bakış açısını benimsemesi de (Pryor vd., 1993) bireysel etmenleri oluşturmaktadır.

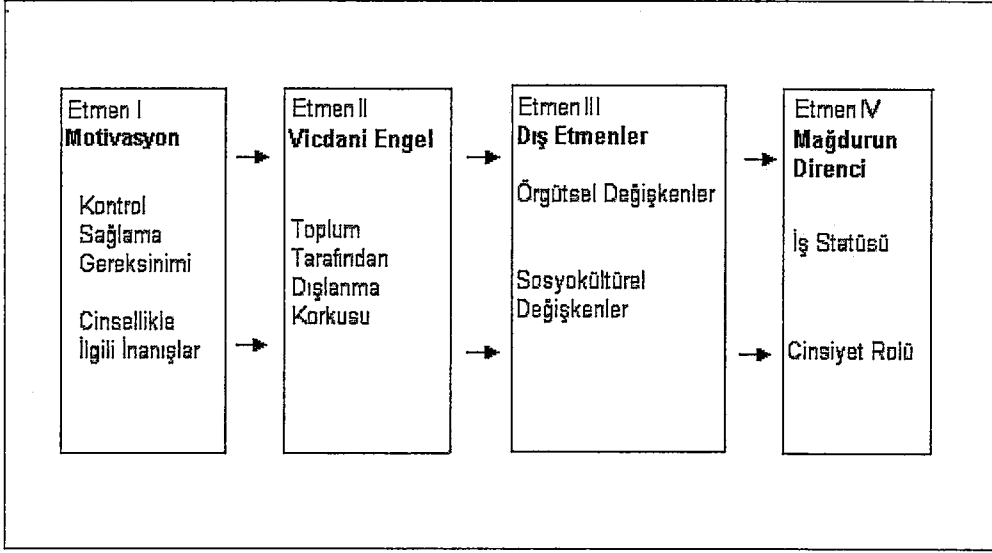
Pryor vd. (1993), cinsel tacizin oluşmasında, durumsal etmenlerin kişisel etmenler kadar etkili olduğunu ileri sürmüşler, durumsal etmenlerin cinsel tacize etkilerini şöyle açıklamışlardır *“Cinsel taciz bazı örgütlerde daha sık ve şiddetli olarak görülür daha kolay oluşur, bu örgütlerdeki kişilerin cinsel taciz eğilimli olmalarının nedeni işte bu durumsal etmenlerdir.” (s.76)*. Kısaca, erkekler her örgütsel yapıda değil, bu davranışı göstermeye ortam sağlayan örgütlerde cinsel taciz davranışını göstermektedirler. Sonuç olarak durumsal etmenlerle bireysel etmenlerin birleşmesinin, cinsel taciz davranışının örgüt içinde kaçınılmaz bir sonuç olarak ortaya çıkmasına neden olacağı düşünülebilir.

Dört Etmen Modeli (Four Factor Model)

O’Hare ve O’Donohue (1998), tarafından geliştirilen Dört Etmen Modeli, cinsel tacizin çokboyutlu oluşumunu ortaya koymuştur. Cinsel tacizle ilgili etmenler, tacizin oluşma durumuna ve engellenmesine göre dört koşul başlığı altında gruplanmaktadır. Bu koşullar Şekil 2’de gösterilmiştir;

1) Cinsel Tacize Güdülenme

Araştırmacılar, kadın üzerinde güç ve kontrol elde etme gereksinimini, cinsel taciz davranışının gerçekleştirilmesinde güdüsel etmenlerden biri olarak belirtmişlerdir (Wayne, 2000). Örneğin, *dokunma, cinsel istekler için baskı yapma ya da cinsel rüşvet*, güç ve kontrol elde etmek için gösterilen davranışlardır (Wayne, 2000; Wilson ve Thompson, 2001).

Kaynak: O'Hare ve O'Donohue (1998)

Şekil 2: Cinsel Tacizin Dört Etmen Modeli

Yanlış cinsiyet rolü inanışlarına bağlı olarak ortaya çıkan kadına yönelik şiddet/öfke duyguları ise diğer güdüsel etmenlerdir. *İmalı bakışlar, cinsellik içeren söylemler ve ısrarcı yemek davetleri* cinsellik ve cinsiyetle ilgili yanlış inanışların oluşturduğu güdüsel etmenlerin sonucudur (Wilson ve Thompson, 2001; O'Hare ve O'Donohue, 1998). Çünkü bu yanlış cinsiyet rolü inanışlarının altında cinsel taciz davranışını harekete geçiren, "*kadınların bu davranışlara katlanması, bu davranışları kabullenmesi gerektiği*" düşüncesi yatmaktadır.

2) Vicdani Engel

Vicdani engel, kişiyi cinsel taciz davranışını göstermemesi için harekete geçiren içsel engellemelerdir. Toplumun üyelerinin birçoğu başkalarının haklarına saygı duymayı öğrenmişlerdir. Bu nedenle başkalarını aşağılama, incitme ve dışlama davranışlarının engellenmesinde, toplum tarafından öğretilen içsel engellemeler rol oynamaktadır. Cinsel tacizde bulunma niyetindeki kişinin, toplum tarafından ayıplanma, dışlanma kaygısıyla cinsel tacizde bulunmaktan vazgeçmesi vicdani engele örnek olarak gösterilebilir (O'Hare ve O'Donohue, 1998; Cochran, Frazier ve Olson, 1997).

3) Dış Etmenler

Dış etmenler, cinsel tacizi sadece engelleyen değil aynı zamanda kolaylaştıran, sosyokültürel yapıda ve örgütsel yapıda kendisini gösteren durumsal etmenleri betimler (O'Hare ve O'Donohue, 1998).

Cinsel tacizin ortaya çıkmasında örgütsel değişkenleri inceleyen araştırmalara göre, kadınların erkeklerden daha az sayıda olduğu örgütlerde ve geleneksel olmayan mesleklerde (güvenlik, ulaşım vb.) bulunmaları, cinsel tacize uğrama risklerini artırmaktadır (Welsh, 1999; Roy ve Barling, 1998). Örgüt içinde açıkça betimlenmiş şikayet işlem basamakları ise diğer bir örgütsel değişkendir. Araştırmalara göre (Roy ve Barling, 1998; Fang ve Kleiner, 2003; Smalensky ve Kleiner, 1999), örgütlerde, cinsel taciz davranışı gösteren ve cinsel tacize mağdur olan işgörenlerin durumlarıyla ilgili şikayet işlem basamaklarının varlığı, cinsel taciz olaylarının sıklığını azaltmaktadır. İşlem basamaklarının oluşturulmasının yanısıra sosyokültürel kaynaklı dış etmenlere de dikkat çekilmiştir. Sosyokültürel etmen olan, örgütte cinselliğe dayalı istenmeyen davranışların kabul edilmemesi, kadına yönelik düşmanca davranışların engellenmesi cinsel taciz davranışının önlenmesin için ilk adım olacağı ileri sürülmektedir. (O'Donohue vd., 1998).

4) Mağdurun Direncinin Kırılması

Kadınların cinsel taciz davranışı karşısındaki tutumları, bu davranışının sona erdirilmesinde etkili olmaktadır. Edilgen olmayı ve cinsel nesne olarak görülmeyi kabul etmeyen, cinsel taciz konusunda bilgili olan ve/veya örgüt içinde üst konumlarda bulunan kadınlar, daha az tacize uğrama riski taşırlar. Bu kadınlar, cinsel taciz davranışını daha kolay algılar ve tepki olarak daha iddialı davranışlar gösterirler (O'Donohue vd., 1998; O'Hare ve O'Donohue, 1998; Roy ve Barling, 1998). Ancak tutum ve davranışlarında iddialı olamayan ve davranışı kabullenmekle yetinen kadınlar, cinsel taciz davranışının süreklilik kazanmasına neden olabilirler (O'Donohue vd., 1998; O'Hare ve O'Donohue, 1998).

Bu modelin en önemli avantajı, cinsel taciz mağdurunu suçlamayarak, onu ve cinsel taciz olayının gerçekleşmesindeki rolünü incelemesidir (O'Hare ve O'Donohue, 1998). Dört etmen modelinin, taciz eden kişi ve mağdurla ilgili kişisel etmenleri kapsammasının yanısıra, cinsel tacizin oluşmasına neden olan örgütsel ve sosyokültürel faktörleri de kapsaması bir diğer avantaj olarak görülebilir.

Dört etmen modeline genel olarak bakıldığında birinci ve ikinci etmenlerin, taciz davranışını gösteren kişinin kişisel özellikleriyle ilişkili olduğu, üçüncü etmenin cinsel taciz olaylarındaki durumsal etmenleri kapsadığı, dördüncü etmenin ise cinsel taciz mağdurunun kişisel özellikleriyle ilişkili olduğu görülmektedir. Sonuç olarak bu modelin, varolan diğer modellerdeki tüm ilişkili etmenleri birarada topladığı ve tek bir modelde açıkladığı görülmektedir.

CİNSEL TACİZİN BOYUTLARI

Cinsel tacizi tanımlamak için gösterilen çabalar, bireyin mağduriyeti, gösterilen davranışın şiddeti ve bireyin geçirdiği psikolojik sarsıntı (travma) üzerinde odaklanmaktadır. Cinsel tacizin, bireylerin algılarına, cinsiyetlerine, yaşanılan kültüre göre farklılık göstermesi, bu kavramı oluşturan davranışların sınıflandırılmasını gerektirmektedir. Bu sınıflandırma ilk olarak ABD'de EEOC (1980) tarafından yapılmıştır. EEOC, örgütlerde yaşanılan cinsel taciz olaylarını temel alarak, cinsel tacizin iki boyutunu belirtmiştir. Bunlar; karşılık (bedel) cinsel tacizi ve düşmanca çevre yaratmaya yönelik cinsel tacizdir. Bu boyutlar, ABD'de eğitim örgütleri tarafından da uyarlanarak, cinsel tacizin önlenmesi için hazırlanan politika ve işlem basamaklarında kullanılmıştır (Kaplin ve Lee, 1995).

Karşılık (Bedel) Cinsel Tacizi (Quid Pro Quo Sexual Harasment)

Karşılık (Bedel) cinsel tacizi, işgörenler ile ilgili iş kararlarının ve beklentilerinin (işe alınma, terfiler, maaş artışları) ya da eğitimsel desteklerinin (ders geçme, performans beklentileri), ondan daha fazla güce sahip olan kişi tarafından belirtilen cinsel teklifleri gönüllü olarak kabul etmesi

veya reddetmesi temeline dayanmaktadır (Holmes, 1996; Shepella ve Levesque, 1998; Euben, 2002). Buna örnek olarak;

1. Terfi veya ders geçme karşılığında cinsel isteklerinin yerine getirilmesini ısrarla istemek,
2. Romantik ilişkiyi kabul etmeyen bir astın işine son vermek veya onu sürekli kontrol etmek,
3. Bir astın randevu isteğini reddetmesinden sonra üstün asttan performans beklentisini değiştirmesi durumları gösterilmektedir (Kaplin ve Lee, 1995; Euben, 2002).

Karşılık cinsel tacizi, güç farklılıklarının fazla olduğu, erkek yönetici ya da işgörenlerin kadınlara karşı geleneksel tutumlar sergilediği örgütsel kültürlerde ortaya çıkabilir. Karşılık cinsel tacizinde, cinsel tacizde bulunan kişi bu davranışı, sahip olduğu güce dayanarak ve bunu kendi hakkı olarak gördüğü için gerçekleştirir. Cinsel tacize uğrayan kişi ise yaşadığı olayı kişisel talihsizliği ve katlanması gereken bir durum olarak görebilir (Kaplin ve Lee, 1995; Holmes, 1996; Euben, 2002).

Düşmanca Çevre Yaratmaya Yönelik Cinsel Taciz (Hostile Environment)

Düşmanca çevre yaratmaya yönelik cinsel taciz davranışları, sözlü (bireyin cinsiyetine yönelik ya da cinsel içerikli alay etme, şaka yapma ya da sorular sorma) veya sözlü olmayan (dokunma, okşama, ısrarla çıkma teklif etme vb.) davranışlardır. Bunlar, bireyin cinselliğine odaklanan, istenmeyen, hoş karşılanmayan cinsel davranışlardır (Holub ve Jonathan, 2000; Keyton ve Rhodes, 1997). Kişiyi rahatsız eden cinsel içerikli sözlü veya fiziksel davranışlar, bireyin çalışma çevresini etkileyecek derecede şiddetlidir ve düşmanca çevre yaratmaya yöneliktir. Bu davranışlar; bireyin işte veya okuldaki performansını nedensizce etkileme ya da aşağılayıcı, düşmanca, hakaret edici çalışma ortamı yaratma amacı güdüyorsa, düşmanca çevre yaratmaya yönelik cinsel tacizi oluşturur (Kaplin ve Lee, 1995; Lumsden, 1992).

Cinsel tacizle ilgili araştırmaların yaygın olması ve cinsel taciz sorunun üniversitelerde de araştırılması, “üniversitelerde düşmanca çevre yaratmaya yönelik cinsel taciz kimler tarafından gerçekleştirilir?” sorusunu beraberinde getirmiştir (Balogh, Kite, Pickel, Canel ve Schroeder, 2003; Fitzgerald and Ormerod, 1994; Malovich, 1990).

Yapılan araştırmalar, üniversitelerde düşmanca çevre yaratmaya yönelik cinsel tacizin, yönetici sorumluluğuna sahip olan öğretim elemanları, öğrenciler ve hatta diğer personel tarafından gerçekleştirilebildiğini göstermiştir (Shepella ve Levesque, 1998). Akademik bir örgütte düşmanca çevre yaratmaya yönelik cinsel tacizin varlığı ise, eğitimsel etkinliklerin ve desteklerin zarar görmesine neden olur. (Malovich, 1990; Holub, 2001).

Cinsel tacizin düşmanca çevre yaratmaya yönelik olduğunun yani, şiddetli, yaygın biçimde ve sürekli tekrar eden nitelikte olduğunun belirlenmesinde;

- Cinsel taciz davranışının oluştuğu ortam ve davranışın sürekliliği,
- Cinsel taciz olayındaki kişilerin kimlikleri, sayıları ve birbirleriyle olan ilişkileri
- Aynı yaş ve cinsiyetteki bireylerin davranışa bakış açıları
- Yükseköğretim kurumunun yapısı ve eğitimsel misyonu gibi etmenler önemli rol oynamaktadır (Euben, 2002).

Till (1980), cinsel tacizin yasal bir tanımlamasının yapılmasından önce cinsel tacizin kavramsal bir tanımlamasını geliştirmiştir. Till (1980), üniversitelerdeki kız öğrencilerin cinsel taciz deneyimlerini betimledikleri araştırmadan yola çıkarak, cinsel tacizin beş boyutunu tanımlamıştır. Bunlar, *cinsiyet tacizi*, *cinsel nitelikli baştan çıkartma*, *cinsel rüşvet*, *cinsel baskı* ve *cinsel cezadır*. Daha sonra Fitzgerald ve Shullman (1985), Till (1980)'in beş kategorisinin üç başlık altında birleştirilebileceğini öne sürmüşlerdir. Bunlar: cinsiyet tacizi (Till'in 1. kategorisi), cinsel taciz (Till'in 2. ve 5. kategorileri) ve cinsel baskıdır (Till'in 3. ve 4. kategorileri).

Gelfand, Fitzgerald ve Drasgow'un Cinsel Taciz Modeli

Fitzgerald, Shullman, Baily, Richards, Swecker, Gold, Ormerod ve Weitzman (1988), Till (1980)'in cinsel taciz sınıflandırmasına dayanarak Cinsel Deneyimler Ölçeğini "Sexual Experiences Questionnaire" (SEQ) geliştirmişlerdir. Bu ölçeğin maddeleri, cinsel tacizin çeşitli biçimleri ile ilgili açık ve güvenilir bir tanımı da kapsamaktadır. Cinsel Deneyimler Ölçeği, Till (1980)'in geliştirdiği cinsel taciz sınıflandırmasını ölçmek için düzenlenmiştir ve bu ölçekte;

1. Cinsiyet tacizi, genel olarak hakaret türünde ve bireyi küçük düşürücü cinsiyetçi söylem ve davranışları,
2. Ayartıcı davranış, istenmeyen, rahatsız edici fiziksel ve sözlü cinsel teklifleri,
3. Cinsel rüşvet, cinsel isteklerin karşı cins tarafından kabul edilmesi karşılığında ödül sözü verilmesini,
4. Cinsel baskı, cinsel isteklerin tehdit yoluyla kabul ettirilmeye çalışılmasını,
5. Cinsel ceza ise cinsel saldırı ve tecavüzü kapsamaktadır.

Daha sonra Gelfand, Fitzgerald ve Drasgow (1995), Till (1980)'in cinsel taciz davranışlarının sınıflandırmasını temel alarak, cinsel taciz davranışlarını içeren üç boyut önermişlerdir. Bunlar, cinsiyet tacizi, istenmeyen cinsel ilgi ve cinsel baskıdır.

1) Cinsiyet Tacizi (Gender Harassment): Cinsiyet tacizi, çirkin, hakaret ve kadın düşmanı tutum içeren veya kadınları aşağılayan ima ve davranışları içermektedir. Bununla birlikte, bu tip davranışların altında cinsel beraberliğe zorlayan bir tutum yoktur (Fitzgerald ve Shullman, 1993; Wasti, 2002). Genel olarak, kadınlara onur kırıcı ve düşmanca davranışlarla sonuçlanan cinsiyet temelli taciz, cinsiyet tacizini ifade etmektedir (Paludi, 1991; O'Hare ve O'Donohue, 1998). Till (1980)'in cinsiyet tacizi boyutunda belirtilen davranışlarını, Gelfand vd. (1995) cinsiyet tacizi boyutunda

belirtmişlerdir. Bu davranışlar; açık saçık (müstehcen) hikayeler anlatma, bireyin cinsiyetine yönelik hakaret türünde şakalar yapma, cinsel anlamda ayartıcı, baştan çıkarıcı (seductive) kaba şakalar yapma, bireyi rahatsız eden nitelikte uzun ve dikkatli bakışlardır.

2) İstenmeyen Cinsel İlgı (Unwanted Sexual Attention):

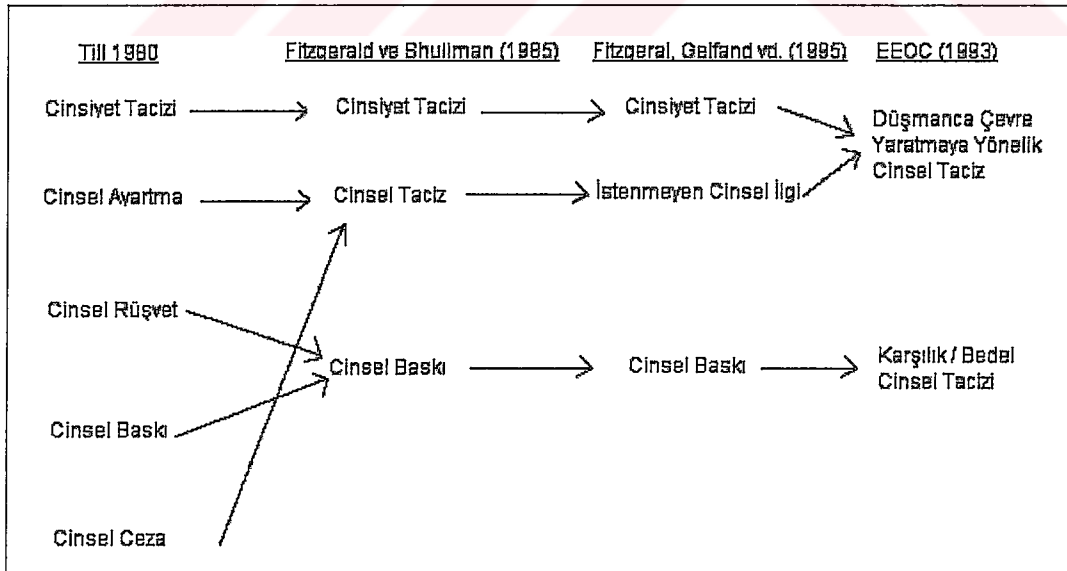
İstenmeyen cinsel ilgi boyutundaki davranışlar, kişinin cinsel doğasından kaynaklanan, karşılıklı olmayan, istenmeyen, rahatsız edici davranışlardır (Gelfand vd., 1995). İstenmeyen cinsel ilgi genel olarak, karşı cinsin reddetmesine rağmen onun kişisel ve cinsel yaşamına girmeye yönelik, romantik ya da cinsel yakınlık kurma girişimleri, tekrar eden (ısrarcı) teklifler gibi davranışlardır (Gelfand vd., 1995). Till (1980)'in cinsel nitelikli baştan çıkarma ve cinsel ceza boyutunda belirtilen davranışları Gelfand vd. (1995), istenmeyen cinsel ilgi boyutunda belirtmişlerdir. Bu davranışlar, bireyin cinsel yaşantısı ile ilgili konuların ısrarla sorulması, istenmeyen ayartıcı cinsel davranışlar (omza, kola vb. dokunma), bireyin istememesine rağmen cinsel ilişki kurma girişimleri, bireyin özel hayatına (mahremiyetine) saldırıdır (tekrar eden telefon çağrılar, randevu istekleri vb.). Gelfand vd., 1995, bu tür cinsel tacizin mağdurda usanma, bıkkınlık, hisleri uyandırdığını belirtmiştir.

3) Cinsel Baskı (Sexual Coercion): Cinsel baskı, cinsel birliktelik amaçlı cinsel rüşvet ve korkutmayı (doğrudan veya dolaylı biçimde) içerir (O'Hare ve O'Donohue, 1998). Bu davranışlar, işle veya kişinin eğitim olanağıyla ilgili konularda onun lehine verilecek kararların karşılığı olarak cinsel ilişkiye zorlamayı, tehdit veya rüşvet yoluyla kadını cinsel işbirliğine itmeye çalışan davranışları içerir (Gelfand vd., 1995; Fitzgerald vd., 1995). Cinsel ilişki kurmak için bireyi dolaylı ya da doğrudan tehdit etmek, cinsel ilişki karşılığında terfi, dersten geçmek, yüksek not almak gibi rüşvetler, ilişkiyi reddetme halinde ise işten çıkarma, dersten kalma, sınıf içi etkinliklerden dışlama gibi üstü kapalı veya açık tehditler cinsel baskıya örnek oluşturmaktadır (Wasti ve Bebekoğlu, 2002; Schneider, Swan ve Fitzgerald, 1997). Till (1980) tarafından geliştirilen cinsel taciz boyutları, Fitzgerald ve Shullman (1985) tarafından üç boyutta (cinsiyet tacizi, cinsel taciz ve cinsel

baskı) açıklanmıştır. Daha sonra Gelfand vd. (1995), araştırmalarına dayanarak üç boyutlu cinsel taciz modelini yeniden düzenlemişlerdir.

Gelfand vd. (1995) tarafından yeniden düzenlenen SEQ alanyazında en sık kullanılan ölçeklerdendir. SEQ, iş ortamlarında ya da üniversitelerdeki cinsel taciz olaylarını ve bu olayların yaygınlığını belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Bu ölçme aracı, cinsiyetle ilgili rahatsız edici (hoş karşılanmayan) davranışların, davranışsal boyutlarını değerlendirmektedir. SEQ, 3 alt boyutu içeren 19 madde ve katılımcıların hiç cinsel tacize uğrayıp uğramadıklarının sorulduğu 1 madde olmak üzere toplam 20 maddeden oluşmaktadır. Bu alt boyutlardan; “Cinsiyet Tacizi” (*Gender Harassment*) beş madde ile, “İstenmeyen Cinsel İlgisi” (*Unwanted Sexual Attention*) 8 madde ile ve “Cinsel Baskı” (*Sexual Coercion*) 6 madde ile ölçülmektedir.

Gelfand vd. (1995)'nin geliştirdiği cinsel taciz modelindeki cinsiyet tacizi ve istenmeyen cinsel ilgi boyutu, EEOC'nin belirttiği düşmanca çevre yaratmaya yönelik cinsel taciz boyutuyla ilişkilidir. Cinsel baskı ise, karşılıklı cinsel tacizi boyutuyla ilişkilidir. Bu ilişki Şekil 3'te gösterilmiştir.

Kaynak: Shepella ve Levesque (1998)

Şekil 3: Cinsel Taciz Tanımlarının Kavramsal Gelişimi

CİNSEL TACİZLE BAŞA ÇIKMA YAKLAŞIMLARI

Cinsel tacizin etkilerinin araştırılmasında kuramsal ve uygulamalı önemi olan alanlardan biri, kadınların cinsel tacizle nasıl başa çıktıkları ve nasıl tepki verdikleridir. Bireylerin cinsel tacizle başa çıkma için gösterdikleri çabaları sınıflandırmak amacıyla araştırmacılar (Fitzgerald vd., 1995; Gelfand vd., 1995; Gutek ve Koss, 1993), çokboyutlu yapılar geliştirmişlerdir.

Cinsel tacize karşı hoşgörü göstermeyen bir örgüt ikliminde cinsel taciz mağdurları, taciz eden kişiye doğrudan bu davranışı sona erdirmesi gerektiğini söyleyebilir. Bu yöntem etkili olmaz ise, durumu üst yönetime (kendilerini riskte hissetmeden) resmi şikayet biçiminde bildirebilirler. Bununla birlikte araştırmalar (Gelfand vd., 1995; Schneider, Swan ve Fitzgerald, 1997; Marin ve Guadagno, 1999), kadınların yaşadıkları cinsel taciz olaylarını resmi biçimde bildirme oranlarının oldukça az olduğunu göstermektedir. Bu durum kadınların cinsel tacizle başa çıkabilmek için başka yöntemler kullandıklarını (örneğin, işe gelmeme, işi geciktirme ve işle ilgili diğer olumsuz tutumlar) ortaya çıkarmaktadır. Yapılan araştırmalar, cinsel tacize uğrayan kadınların çok az bir oranının taciz eden kişiyle yüzleşmeyi ve örgüt yönetiminden resmi biçimde yardım istemeyi tercih ettiklerini göstermiştir (Gelfand vd., 1995; Fitzgerald vd., 1997).

Üniversitelerde cinsel tacizle ilgili olarak yapılan birçok araştırma, cinsel tacizin tanımları ve yaygınlığı üzerinde durmuştur. Bazı araştırmacılar ise (Fitzgerald ve Shullman, 1993; Gutek ve Koss, 1993), üniversitelerde cinsel tacize maruz kalan öğrencilerin bu davranışa yönelik tutumlarının, cinsel tacizle nasıl başa çıktıklarının üzerinde durulması gereken bir konu olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bu konuya ilişkin gerçekleştirilen araştırmaların, örgüt yöneticilerin cinsel tacizi önlemek için etkili politikalar geliştirmelerine katkıda bulunduğu ve cinsel taciz mağdurlarının deneyimlerini resmi biçimde bildirme oranlarını arttırdığı saptanmıştır (Cochran vd., 1997; Cummings ve Armenta, 2002).

Cinsel tacizle başa çıkma yaklaşımları, öğrencilerin cinsel taciz davranışına yönelik tutumlarını kapsayan beş grupta incelenebilir (Cochran vd., 1997). Bunlar;

1) Taciz eden kişiden kaçınma/uzak durmaya çalışma (Avoiding the harasser): Cinsel tacizde bulunan kişiden kaçınma/uzak durma, sıklıkla tercih edilen bir yaklaşımdır (Cochran vd., 1997; Shepella ve Levesque, 1998; O'Sullivan, Byers ve Finkelman, 1998). Burada, tacize uğrayan kişi taciz eden kişiden her türlü yerde uzak durmaya, onunla karşılaşmamaya çalışır ve onunla asla konuşmaz (Fitzgerald ve Shullman, 1993). Bu yaklaşım aslında cinsel taciz davranışının mağdur tarafından kabullenildiğini de ortaya koymaktadır.

2) Taciz eden kişiyle yüzleşme/görüşme (Confronting the harasser): Cinsel tacize uğrayan kişinin taciz eden kişiyle konuşarak, ona kendi rahatsızlığını açıkça belli etmesidir. Cinsel tacize uğrayan kişi, taciz eden kişiye durumdan rahatsız olduğunu ve davranışının hatalı olduğunu belirtir. Bu yaklaşım, davranışın resmi olarak rapor edilmesinden daha sık kullanılsa da en az sıklıkta kullanılan yaklaşımdır ve cinsel taciz olayının etkili biçimde sona erdirilmesini sağlamaktadır (Fitzgerald ve Shullman, 1993; Cochran vd., 1997).

3) Arkadaşlardan ve aileden destek almaya çalışma/paylaşma (Tell someone about the harassment including family members and friends) : Cinsel tacizle başa çıkma için en sık kullanılan yaklaşımlardan birisi de arkadaş ve aileden destek almaktır. Cochran vd. (1997), cinsel tacize uğrayan kız öğrencilerin bu deneyimlerini arkadaşlarıyla paylaşma oranlarının erkek öğrencilere göre daha fazla olduğunu bulmuşlardır. Bu durumda, arkadaşlardan destek almaya çalışma yaklaşımının tercih edilmesinin, cinsiyete göre farklılık gösterdiği söylenebilir.

Bu yaklaşım (diğer yaklaşımlarda da olduğu gibi) içinde bulunulan toplumun özelliklerine göre de farklılık göstermektedir. Cinselliğin tabu olarak

görüldüğü, kadınların cinselliklerinin gizlendiği, ataerkil aile yapısının baskın olduğu toplumlarda, kadınlar cinsel taciz deneyimlerini paylaşmaktan çekinmektedirler. Örneğin Cindoğlu ve Durakbaşa (1996), örgütlerde cinsiyet ayrımcılığı ve cinsel tacizle ilgili yaptıkları araştırmalarında kadınlarla görüşme yapmışlardır. Bu görüşmelerde cinsel tacize uğradıklarını belirten kadın katılımcılar, yaşadıkları olayı abartmakla ya da iftira atmakla suçlanmaktan korktukları için kimseyle hatta eşleriyle bile paylaşmadıklarını belirtmişlerdir. Kadın katılımcılara kendi kız çocuklarının cinsel tacize uğramaları durumunda nasıl tepki verecekleri sorulduğunda ise, bazı kadın katılımcılar böyle bir durumda dahi durumu eşlerine bildirmeyeceklerini belirtmişlerdir.

Bu yaklaşım, kaçınma/uzak durmaya çalışma yaklaşımında olduğu gibi, cinsel taciz davranışının mağdur tarafından kabullenildiğini göstermektedir. Kabullenme davranışı, cinsel tacizde bulunan kişinin sahip olduğu güçten kaynaklanabileceği gibi, cinsel tacize uğrayan kişinin taciz eden kişiye yönelik güveninden de kaynaklanabilmektedir. Örneğin, Cochran vd., (1997), Cortina, Swan, Fitzgerald ve Waldo (1999), cinsel tacizde bulunan kişinin üniversitedeki statüsünün, cinsel tacize uğrayan öğrencinin tepkisinde önemli rol oynadığını belirtmişlerdir. Bu araştırmalara göre öğrenciler, karşı cinsten arkadaşlarının veya diğer hizmet personelinin cinsel tacizini kolayca kabullenmemektedirler. Fakat cinsel taciz davranışı, derslerine giren veya bölüm başkanı gibi bir öğretim elemanı tarafından gösterildiyse, öğrenciler cinsel tacizi kabullenmeye ve hoşgörülü olmaya daha eğilimlidirler.

4) Taciz eden kişiyi üst yönetime bildirme (Reporting the harasser): Bu yaklaşım en az sıklıkta kullanılan yaklaşımdır. Üniversitelerdeki kız öğrenciler üzerinde yapılan araştırmalar (Sigal vd., 2003; Cochran vd. 1997; Marin ve Quadagno, 1999; Shepela ve Levesque, 1998; Cummings ve Armenta, 2002; Leonard vd., 1989), cinsel tacize uğrayan kız öğrencilerin çok az bir oranının yaşadıkları olayı resmi biçimde rapor ettiklerini göstermektedir.

Cochran vd. (1997), araştırmalarında, kız öğrencilere yaşadıkları cinsel taciz olayını rapor etmeme nedenlerini sormuşlardır. Öğrencilerin % 37'si maruz kaldıkları davranışın taciz olup olmadığını bilmediklerini, % 26'sı olayı rapor etmenin durumu daha da kötüleştireceğine inandıklarını, % 5'i arkadaş ve aileleriyle paylaşmanın yeterli olduğuna inandıklarını, % 8'i notlarının düşmesinden ya da sınıfta kalmaktan korktuklarını ve % 1'i fiziksel olarak zarar görmekten korktuklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte kız öğrencilerin davranışı resmi biçimde rapor etmeme nedenlerini Fitzgerald vd. (1988), resmi işlem basamaklarının işleyiş sürecinden haberdar olmama ve toplumsal cinsiyet rolleri olarak belirtmiş, Rudman, Borgida ve Robertson (1995) ise yaş, medeni durum, cinsel tacizin şiddeti ve cinsel taciz mağdurunun, davranışı cinsel taciz olarak nitelendirmesinin, resmi şikayette bulunmayı etkilediğini bulmuşlardır.

Leonard vd. (1989) ise, cinsel taciz olaylarının resmi biçimde rapor edilme oranının artması için öğrencilerin, şikayetlerinin ciddi bir biçimde değerlendirmeye alınacağından emin olmaları, kendilerini güvende hissetmeleri gerektiğini vurgulamışlardır.

5) Davranışı görmezlikten gelme (Ignoring the behavior): Davranışı görmezlikten gelme yaklaşımı, taciz eden kişi sinirlendirmek istememe, bu kişinin aslında iyi niyetli olduğunu belki de kendisine şaka yaptığını varsayma, yaşadığı olayın önemsiz olduğunu kabullenip olanları unutmaya çalışma, hatta olanlar nedeniyle kendisini suçlama gibi tepkileri kapsamaktadır (Fitzgerald ve Shullman, 1993). Üniversitelerde cinsel tacize uğrayan kız öğrencilerin büyük çoğunluğu (yaklaşık olarak % 60), etkili bir çözüm olduğuna inanmadıkları halde, cinsel taciz davranışını görmezlikten gelme yöntemini seçmektedirler (Benson ve Thompson, 1982; Cammert, 1985; Reilly vd., 1986; Cochran vd., 1997).

Cinsel tacizle başa çıkmaya ilişkin beş grupta incelenen (Cochran vd., 1997) bu sınıflandırmanın yanı sıra, Fitzgerald ve Shullman (1993), başa çıkma yaklaşımlarının problem odaklı ve duygu odaklı olmak üzere on alt

boyuttan oluştuğunu belirtmişlerdir. Duygu odaklı yaklaşımlar, olayı unutmaya çalışma, cinsel taciz davranışını yapan kişinin iyi niyetli olduğunu varsayma gibi davranışları içerirken, problem odaklı yaklaşımlar, taciz eden kişiyle yüzleşmeyi, arkadaş ve aileden destek almayı içermektedir. Sigal vd. (2003) ise bu sınıflandırmaya benzer şekilde, başa çıkma yaklaşımlarını, “etken” ya da “doğrudan” (active/direct) ve “edilgen” ya da “dolaylı” (passive/indirect) olmak üzere iki türde sınıflandırmışlardır. Etken yani doğrudan yaklaşımlar, taciz eden kişiyle yüzleşme/görüşme, onu resmi biçimde rapor etmeyi içerirken, edilgen yani dolaylı yaklaşımlar cinsel taciz davranışının kabullenildiğini gösteren, davranışı görmezlikten gelme, arkadaşlarla paylaşma, taciz eden kişiden uzak durmaya çalışmayı içermektedir.

Sigal vd., (2003)'nin araştırmalarında kız öğrencilere cinsel taciz olayının gerçekleştiği bir senaryo okutulmuş ve senaryoda cinsel tacize uğradığı belirtilen kız öğrencinin hangi başa çıkma yaklaşımını tercih etmesi gerektiği sorulmuştur. Kız öğrencilerin % 70'e yakını, etken yaklaşımların tercih edilmesi gerektiğini ve böyle bir olayla karşılaşırsalardı bu olayı resmi biçimde rapor edeceklerini belirtmişlerdir. Ancak bu bulgu, öğrencilerin gerçekten mağdur olduklarında aynı tepkiyi gösterip göstermeyecekleri konusunda kesin bir fikir vermemektedir.

Cinsel taciz davranışının rapor edilmesinin ya da bu problemin üstesinden gelmek için iddialı (etken) tepkiler gösterilmesinin mağdur üzerindeki etkisini araştıran çalışmalar yapılmıştır. Örneğin, Cochran vd. (1997), cinsel taciz olaylarında daha etken tepkiler gösteren kız öğrencilerin yaşadıkları olumsuz olayın sonucundan tatmin olduklarını ve rahatladıklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte Cummings ve Armenta, (2002), cinsel tacize uğrayan ve bu olayı üst yönetime şikayet etmeyen, taciz eden kişiden kaçmaya çalışan kadınların psikolojik problemler yaşama olasılıklarının daha fazla olduğunu saptamışlardır.

EĞİTİM ÖRGÜTLERİNDE CİNSEL TACİZ

Dünyada ayrımcı uygulamalar yalnızca belirli ekonomik yapıdaki ülkelerde ya da aynı ülkenin farklı toplumsal sınıflarında gözlenmemekte, yalnızca belli eğitim düzeylerindeki veya belli mesleklerdeki kadınlar için geçerli olmamaktadır. Bu ayrımcı uygulamalar, yaşamın her alanında olduğu gibi eğitim sürecinde de kendisini göstermektedir.

İçinde yaşadığımız toplumlar, erkek kültürünün egemen olduğu toplumlardır (Greer, 1997; Reed, 1983). Ülkelerin kendi içlerinde ve ülkeler arasında gözlenen şiddet, ırkçılık, insan hakları ve kadın hakları ihlalleri tüm şiddetiyle sürmektedir/sürdürülmektedir. Kadının ezildiği bu süreçte, yeni kuşaklar erkek egemen kültürü öğrenmekte, bu kültürün yeniden üretiminde ise eğitim önemli bir rol oynamaktadır.

Erkek egemen kültürün bir parçasını oluşturan toplumsal cinsiyet rollerinin ve bu rollerin içinde yer aldığı cinsiyetçi kültürün yeni kuşaklara aktarılması, yaratılan okul ortamında, öğrencilerin geçirdikleri yaşantılar yoluyla olmaktadır (Ünal, 2003). Bu nedenle okul ortamı, her türlü ayrımcılığa (ırk, cinsiyet vb.) ve şiddete karşı bir mücadele alanı olarak düşünülmelidir. Ancak cinsiyete dayalı ayrımcılık ve şiddetin bir türü olan cinsel taciz halen eğitim örgütlerinde çözülmeyi bekleyen bir sorun olarak varlığını sürdürmektedir (Sharon, 1991; Lumsden, 1992). Konuyla ilgili olarak yapılan ilk kapsamlı araştırmalar, cinsel taciz sorununa diğer ülkelerden daha ağırlıklı olarak önem veren ABD'de gerçekleştirilmiştir (Acar vd., 1999).

Amerikan Üniversiteleri Kadın Komisyonu (AAUW), 1993 yılında ABD'deki devlet okullarında öğrencilerin, diğer öğrenciler ve öğretmenler tarafından cinsel tacizini inceleyen ilk ulusal araştırmayı gerçekleştirmiştir. Bu araştırma 8., 9., 10. ve 11. sınıflardaki kız ve erkek olmak üzere toplam 1632 öğrenciyi kapsamıştır. Araştırmada cinsel tacizin eğitim ortamlarına ve öğrenme yaşantılarına etkileri incelenmiş, cinsel tacizin öğrencilerde *korku, kaygı, okula gitmek istememe, güvensizlik, ders başarısının düşmesi* gibi sonuçları olduğu saptanmıştır. Bu araştırma 2001 yılında tekrarlanmış ve

aradan geçen süre içerisindeki değişiklikler izlenmiştir. Araştırma bulguları, öğrencilerin % 81'inin okul yaşantıları boyunca bazı cinsel taciz olaylarına maruz kaldıklarını göstermiştir. Bu oran 1993 yılında yapılan araştırma bulgularıyla örtüşmüştür. Bulgulara göre kız öğrenciler, erkek öğrencilere oranla daha fazla cinsel taciz olayıyla karşılaşmaktadır. Öğrencilerin % 38'i (1993 yılında % 44'ü) okuldaki öğretmenleri tarafından cinsel tacize uğradıklarını belirtmişlerdir (Axelrod ve Markow, 2001).

Cinsel taciz sadece 8., 9. ve 10. ve 11. sınıf öğrencilerinin yaşadığı bir problem değildir. 1993 yılında yapılan çalışmada öğrencilerin % 33'ü, 2001 yılında ise % 35'i ilk cinsel taciz deneyimlerini 6. sınıf ve önceki sınıflarda yaşadıklarını belirtmişlerdir. Aynı zamanda kız öğrencilerin 6. sınıf ve önceki sınıflarda cinsel tacize maruz kalma oranları (% 38) erkek öğrencilere oranla (% 30) daha fazladır (Axelrod ve Markow, 2001).

Türkiye'de ilköğretim okullarında cinsel taciz konusunda basında yer alan haberler, cinsel taciz sorununu ortaya koymaları açısından önem taşımaktadır. Örneğin bir basına haberine göre, ilçedeki bazı öğrenci velileri, İlköğretim Okulu Müdürü ile bir sınıf öğretmenini, kız öğrencilere tacizde buldukları gerekçesiyle şikayet etmişlerdir. İfadesine başvuru yapılan 13 kız öğrencinin de öğretmenlerini suçlaması üzerine öğretmenler, çıkarıldıkları mahkemece tutuklanarak, cezaevine gönderilmişlerdir. Müdür odasında yapılan aramada ise, 13 porno dergi ile 26 porno CD ele geçirilmiştir. (Akşam, 2004).

Başka bir habere göre, İlköğretim Okulu 4. sınıf öğrencisi bir kız çocuğunun ailesi, öğretmeni tarafından kızlarına cinsel tacizde bulunduğu iddiasıyla savcılığa başvurmuştur. Şikayet üzerine güvenlik güçleri tarafından gözaltına alınan öğretmen, savcılıktaki ifadesinin ardından çıkarıldığı mahkemece tutuklanmıştır (Milliyet, 2001). Öğrenci ve velilerin şikayetiyle ortaya çıkan bir başka cinsel taciz olayı, ortaöğretim okulunda gerçekleşmiştir. Kız öğrenciler ve veliler, okul müdürünün öğrencilere cinsel tacizde bulunduğunu belirtirken, okul müdürü tarafından işten çıkarılan

sekreter de müdürün kendisini taciz ettiğini söylemiştir. Bu iddialardan sonra İl Milli Eğitim Müdürlüğü, olayların araştırılması için müfettiş görevlendirmiştir. Ayrıca habere göre sekreterin 2001 yılında İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne verdiği şikayet dilekçesinde psikoloğa başvurduğu ve sinir bozukluğu teşhisiyle üç gün rapor aldığı da belirlenmiştir (Milliyet, 2001).

Hakkında idari soruşturma açılan bir ilköğretim okulu müdür yardımcısı ile ilgili haberde ise, müdür yardımcısının, kız öğrencilere cinsel taciz ve kötü davranışlarda bulunduğu iddia edilmiştir. Bazı öğrencilerin "*Müdür yardımcısı bizlere bazen masaj yaptırıyor. Biz de omuzlarına ve bacaklarına masaj yapıyoruz*" diyerek şikayet etmesi üzerine müdür yardımcısı hakkında idari soruşturma açılmıştır (Milliyet, 2003).

Bir başka cinsel taciz olayı ilköğretim okulu öğretmenin, 7 yaşındaki öğrencisini kucağına oturtup okşaması, başka çocukları da aynı şekilde taciz etmesi şeklinde gerçekleşmiştir. Habere göre müfettiş raporunda bu olayların belirtilmesine rağmen İl İdare Kurulu, öğretmenin yargılanmasına gerek görmemiştir. Ancak cinsel tacize uğrayan öğrencinin ailesinin yaptığı itiraz Danıştay 2. Dairesi tarafından kabul edilmiş ve öğretmenin yargılanması istenmiştir. 1. Asliye Ceza Mahkemesi'nde dava açılırken, aradan geçen süre içerisinde öğretmen, atandığı okullarda da aynı iddialara hedef olmuştur. Tutuksuz yargılanan öğretmen, mahkeme tarafından 3 yıl hapse çarptırılmış, ceza, sanığın memur olması nedeniyle yarı yarıya artırılarak 4.5 yıla çıkarılmıştır (Milliyet, 2001).

Basın haberlerine bakıldığında olayların genellikle öğrenci ve velilerin şikayetleri üzerine ortaya çıktığı görülmektedir. Bu tür olayların yaşanmaması için çocukların, fiziksel ve psikolojik açıdan sağlıklı olarak yetiştirilebilecekleri uygun okul ortamlarının oluşturulması gerekmektedir. "*Uygun*" bir okul ortamının oluşturulması, öncelikle okul yöneticisinin görevi olarak kabul edilir. Yöneticinin yönetim bilgisi ve belirlenmiş olan resmi kurallar gibi pek çok etken okul yöneticilerinin yönetsel davranışlarını etkilemektedir (Ünal, 2003). Bunun yanısıra yöneticilerin dünya görüşleri ve kişilik özellikleri de

öğretmenlerin ve dolayısıyla öğrencileri sonuç olarak da okul ortamını etkileyecektir. Aynı yasalar ve resmi gereklilikler geçerliken ve benzer bir hizmet öncesi eğitim almış olduklarında da, yöneticiler, görece farklı okul ortamlarının oluşmasında etkin olabilmektedirler. Bu bağlamda okul yöneticiliği konumu ve bu konumda bulunanların sahip oldukları değerler, dünyayı algılayış biçimleri, oluşturulabilecek okul ortamının niteliği açısından önemlidir.

ÜNİVERSİTELERDE CİNSEL TACİZ

Cinsel tacizin her meslekte ve örgütteki kadınlar için psikolojik ve fizyolojik zararları olabilmektedir (Kearney vd., 2004; Gruber ve Bjorn, 1986; Kim ve Kleiner, 1999; McDermut, Haaga vd., 2000; Kilpatrick, 1992; Charney ve Russel; 1994; York, 1997). Üniversiteler, toplumun eğitimini ve gelişimini sağlama amaçlarına sahiptir. Bununla birlikte üniversiteler, toplumu etkileyen önyargı ve problemler konusunda düşünce ve davranışların yüksek standartlarının oluşturulduğu, önemli ve tartışmalı toplumsal konuların gündeme getirildiği örgütlerdir (Eyre, 2000). Bu nedenle üniversitelerdeki cinsel taciz olaylarının zararlarının kız öğrencilere ve kadın akademisyenlere, dolayısıyla da topluma ve gelecek kuşaklara yansımaları kaçınılmaz bir sonuçtur.

Cinsel taciz, birçok örgütte olduğu gibi üniversitelerde de sık karşılaşılan bir sorundur (Paludi, 1991; Baker, 2004; Cummings ve Armenta, 2002). Yapılan araştırmalar (Fitzgerald vd., 1988; Fitzgerald vd., 1997; Gutek ve Koss, 1993; Leonard, Carrol, Hankins, Maidon, Potorti ve Rogers, 1989; Shepella ve Levesque, 1998; Grauerholz, 1999), üniversitelerde, kız öğrencilerin yaklaşık olarak % 50'sinin fakülte'deki öğretim elemanları veya diğer personel tarafından cinsel tacize uğradıklarını ortaya koymuştur. Bu durum her iki kadından birinin akademik yaşamlarında cinsel tacize uğradığını dolayısıyla cinsel tacizin yaygın bir problem olduğunu göstermektedir.

Üniversitelerdeki kız öğrencilerin büyük bir çoğunluğu genç, bekar ve cinsel açıdan etkendirler. Yapılan araştırmalar da genç ve bekar kadınların diğer kadınlara oranla daha fazla cinsel taciz olaylarıyla karşılaştıklarını göstermektedir (Lafontaine ve Tredeau 1986; USMSPB 1981; Welsh, 1999; Reilly, Lott ve Gallogly, 1986; Wasti ve Bebekoğlu, 2002; Wayne, 2000). Aynı zamanda birçok araştırma (Benson ve Thomson, 1982; Fitzgerald vd., 1988; Glaser ve Thorpe, 1986; Kenig ve Ryan, 1986; Maihoff ve Forrest, 1983; Metha ve Nigg, 1983; Wilson ve Kraus, 1983; Riger, 1991), problemin kaynağı olarak sıklıkla üniversitelerdeki güç sahibi kişileri göstermektedir.

Cinsel taciz olaylarında, diğer örgütlerdeki işgörenler ile üniversite öğrencilerinin cinsel tacize ilişkin tepkilerine yönelik araştırmaların sayısı oldukça azdır (Judicibus, 2001). Ancak ABD'de yapılan araştırmalara göre, üniversite öğrencilerinin, öğretim elemanlarının cinsel içerikli davranışlarını cinsel taciz olarak değerlendirme oranları diğer örgütlerdeki işgörelere göre daha azdır (Baker, Terpstra ve Cutler, 1990; Terpstra ve Baker, 1986) ve bu öğrenciler cinsel taciz olaylarında işgörelere oranla daha hoşgörölü davranmaktadırlar. Bu hoşgörölünün temelinde ise öğretim elemanı öğrenci ilişkisindeki yapının, diğer örgütlerdeki ast üst ilişkisinden daha farklı olması yatmaktadır (Judicibus, 2001). Bu durumda öğrenci, öğretim elemanının kendisine yönelik cinsel içerikli davranışını, aralarındaki ilişkinin yapısına dayandırabilir. Bunun sonucunda davranışı cinsel taciz olarak nitelendirmeyebilir ya da eğitim yaşamının olumsuz etkilenmesinden kaygı duyduğu için cinsel tacizle başa çıkma çabası göstermeyebilir. Çünkü burada güç sahibi kişi öğretim elemanıdır.

Cinsel tacizin en dikkat çeken yönü onun istenmeyen ve baskıcı yapısıdır. Bu baskıcı yapının temelinde genellikle mağdur ile suçlu arasındaki biçimsel güç farklılıkları bulunmaktadır. Öğretim elemanlarının statüleri, lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencileri üzerinde güç sahibi olmalarına neden olmaktadır (De Souza ve Fansler, 2003). Ayrıca öğrenci, lisans, yüksek lisans, doktora derecesini tamamlamak veya bir iş elde edebilmek için gerekli olan iyi not almak, referans mektubu alabilmek, tez yönlendirmesi gibi

birçok fırsatlara sahip olabilmek bakımından öğretim elemanına önemli derecede bağımlı durumdadır (McKinney, Olson ve Satterfield, 1988).

Üniversiteler, eğitim örgütü olmalarından dolayı diğer örgütlerdeki gibi ekonomik güdüleyicilerle yönetilmezler. Bu nedenle üniversitelerdeki cinsel taciz olayları, öğretim elemanı ile öğrenci arasındaki güvene dayalı ilişkinin bozulmasına ve öğrenci üzerinde olumsuz etkilere neden olur (Holmes, 1996, Holub ve Jonathan, 2000). Eğitim örgütlerinden farklı olarak diğer örgütlerde yönetici, işgörenlerinden en yüksek performansı, işgörenlerin düşündüğü için değil kendi ekonomik kazancını düşündüğü için bekler. Ancak üniversitelerde bireyin kişisel gelişiminin sağlanarak entelektüel gelişme sürecinin gerçekleştirilmesi için öğrenci her yönüyle merkeze alınmalıdır.

Tüm bunlar gözönüne alındığında öğretim elemanlarının, öğrencilere danışmanlık ve yönlendirme görevini gerçekleştirirken, sağladıkları güveni de korumaları gerektiği düşünülmelidir. Bir öğrencinin öğretim elemanı tarafından cinsel tacizi, oluşturulan ve korunması gereken güvenin suistimal edilmesi anlamına gelebilecektir.

ABD’de Üniversitelerde Cinsel Taciz Olaylarının Ortaya Çıkışı ve Alınan Önlemler

1970’li yıllarda Yale Üniversitesi’nde öğrenim gören bir kız öğrenci, daha yüksek not alması karşılığında kendisine cinsel teklifler getiren profesörü dava etmiştir. Bu olayla birlikte üniversitelerde cinsel taciz sorunu gündeme gelmiş ve ABD’de ulusal anlamda üniversitelerde cinsel taciz sorununa dikkat çekilmiştir (Leonard vd., 1989).

Fitzgerald (1982), tarafından Yale Üniversitesi’nde yapılan bir araştırmada, kız öğrencilerin % 50’si öğretim elemanları tarafından taciz edildiklerini, küçük düşürüldüklerini, saldırıya uğradıklarını ve hakaret edildiklerini belirtmişlerdir. Araştırmada öğrencilerin yaşadıkları cinsel taciz olaylarından sonra, aldıkları dersleri bıraktıkları, bölüm değiştirdikleri ve yükseköğrenimi terk ettiklerini saptanmıştır. Yale Üniversitesi’nde tespit

edilen bu durum sonrası, bir çok üniversiteden cinsel taciz konusunda şikayetlerin başladığı görülmüştür. Bu yıllarda üniversitelerdeki kız öğrencilerin erkek profesörler tarafından ya da genç öğretim elemanlarının kıdemli öğretim elemanları tarafından ve üniversitedeki diğer personelin üstleri tarafından cinsel tacizi varlığını göstermiş ve gizli bir biçimde devam etmiştir (Leonard vd., 1989; Welsh, 1999).

Cinsel tacizin ulusal bir sorun haline gelmesiyle birlikte, akademisyenler, üniversite yöneticilerinin ve öğretim elemanlarının cinsel taciz konusunda kendilerini sorgulamaları, bu konuya yönelik düşünce ve davranışları içeren politikaların oluşturulması görüşünü paylaşmışlardır (Leonard vd., 1989; Eyre, 2000). Bu nedenle ABD’de eğitim örgütlerinde cinsel tacizin önlenmesine yönelik yapılan çalışmalar 1970’li yıllara dayanmaktadır. 1972 yılında Amerikan Eğitim Düzenlemesi yapılmış ve bu düzenlemenin 9. maddesinde cinsel taciz tanımlanmıştır. Bu düzenlemeye göre “*Cinsel taciz, cinsel istekler için teklifler, bireyin cinsiyetine yönelik sözlü ya da fiziksel olarak yapılan rahatsız edici ifadeler, uygunsuz ya da istenmeyen cinsel ilgi*” olarak tanımlanmıştır ve hiç kimsenin cinsiyetinden ötürü (ayrımcılığa dayanılarak) bir eğitim programının veya federal finansal yardım haklarının dışında bırakılmayacağı belirtilmiştir (Kaplin ve Lee, 1995). Eğitim Düzenlemesinin 9. maddesinde cinsel taciz davranışlarına örnekler gösterilmiştir. Bu davranışlar (Euben, 2002);

- Hoş karşılanmayan cinsel sözlü ifadeler, şakalar, yorumlar, olumsuz imalar
- İstenmeyen dokunma, sarılma veya bireyin vücuduna temas etme,
- Bireyin vücuduyla, giysileriyle ilgili küçük düşürücü sözlü ifadeler,
- Bireyin cinsel yaşamıyla ilgili yorum yapma,
- Müstehcen resim, poster, takvim veya karikatürler gösterme,
- Süzücü, hoş olmayan, uzun ve dikkatli bakışlar, el kol hareketleri ve jestler yapma,
- Birlikte çıkmak için tekrar eden randevu istekleri,

- Aşk mektupları, telefon çağrıları ve hediyelerin aşırı şekilde tekrarlanması,
- Saldırı/tecavüzdür.

Eğitim düzenlemesinin tanımlamalarına ek olarak Amerikan Eğitim Konseyi (ACE), cinsel tacizin her kademedeki eğitim örgütlerinde önlenmesi amacıyla çalışmalar gerçekleştirmiştir. ACE, eğitim örgütlerinin, öğrencilerini ve işgörenlerini cinsel tacizden korumak amacıyla politikalar geliştirme ve programlar uygulamak, kabul edilemeyecek davranışlara hoşgörülü olmayan bir çevre yaratmak için yasal olduğu kadar moral açıdan da zorunluluğu olduğunu bildirmiştir. Bunun yanı sıra, ACE, etkili cinsel taciz politikaları ve işlem basamakları yaratmada beş öge önermiştir;

- Cinsel tacizin tanımının yapılması;
- Cinsel tacize hoşgörülü olunmayacağını gösteren güçlü bir politika ifadesinin oluşturulması;
- Etkili iletişimin kurulması;
- Her birey için cinsel taciz eğitiminin sağlanması;
- Cinsel taciz mağdurlarının yaşadıkları olayları bildirmek için kolaylıkla ulaşabilecekleri şikayet işlem basamaklarının geliştirilmesi (Holub, 2001; Hippensteele ve Pearson, 1999).

ACE'nin önerdiği öğeler, bazı üniversitelerde cinsel taciz politikası olarak uygulamaya koyulmuştur. Bu uygulamanın getirdiği yararları kanıtlayan araştırmalar yapılmıştır. Williams, Lam ve Shivery (1992), tarafından Massachusetts Üniversitesinde yapılan araştırma, cinsel taciz şikayetlerinin azalmasının önemli nedeninin üniversitenin uyguladığı politikalar olduğunu göstermiştir. Bununla birlikte, cinsel taciz olaylarının önlenmesinde eğitim örgütlerinin cinsel tacizi önemli bir problem olarak ele alıp, uygun politikaları geliştirmeleri gerektiğini ortaya koyulmuştur (Holub ve Jonathan, 2000; Riger, 1991).

Sonuç olarak, üniversitelerden cinsel tacizle başa çıkabilme konusunda diğer örgütlere göre daha yoğun çabaların gösterilmesi beklenmektedir. Çünkü üniversiteler toplumun eğitimini, bilinçlendirilmesini, gelişimini sağlama amacı güden, bilimsel araştırmaların yürütüldüğü özgür ortamlardır. Ayrıca üniversitelerdeki eğitim liderleri cinsel tacizle başa çıkabilme konusunda örgütsel politikaların, yaklaşımların geliştirilmesinde öncü rolü oynayabilecek konumdadırlar.

Türkiye'deki Üniversitelerde Cinsel Taciz

Türkiye'de, üniversitelerde cinsel taciz sorununu inceleyen araştırmaların sayısı diğer örgütlerde olduğu gibi oldukça sınırlıdır. Basındaki bazı haberlere bakıldığında üniversitelerde de cinsel taciz sorunun varlığı göze çarpmaktadır. Örneğin bir basın haberine göre, üniversitedeki öğretim üyesi, fakülte'deki kimi kız öğrencileri taciz etmiştir. Haberde, öğrencilerin şikayetlerinden sonra Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Yüksek Disiplin Kurulu'nun öğretim üyesi hakkında ihraç kararı verdiği belirtilmiştir (Hürriyet, 2005). Bu habere benzer şekilde başka bir üniversitede, kız öğrencilerin şikayetleri üzerine, yolsuzluk yaptığı iddiasıyla iki profesörün görevden alındığı belirtilmiştir. YÖK Yürütme Kurulu, yolsuzluk iddialarının doğru olduğuna karar vererek, her iki öğretim üyesi hakkında, kamu görevlerinden yararlanamama kararı verildiği belirtilmiştir (Akşam, 2002).

Üniversitelerdeki cinsel taciz olayları diğer ilköğretim ve ortaöğretim okullarında olduğu gibi çoğu zaman öğrencilerin şikayetleri ile ortaya çıkmaktadır. Örneğin bir basın haberinde (Akşam, 2002), üniversitedeki kız öğrencilerin bir öğretim üyesinin kendilerine elle ve sözlü cinsel tacizde bulunduğu belirtilmiştir. Cinsel tacizle suçlanan öğretim üyesi ise bu iddialara *"Her insan birbiriyle konuşurken temasta bulunur. Ben de öğrencimin saçlarına veya omzuna dokunmuş olabilirim. Bu cinsel taciz anlamına mı gelir? Suçlamaları kabul etmiyorum"* şeklinde yanıt vermiştir. Öğretim üyesi hakkında soruşturma açılmıştır.

Başka bir habere göre (Akşam, 2001), üniversiteye bağlı bir yüksekokulda görev yapan müdür yardımcısının cinsel tacizle suçlandıktan sonra görevinden istifa ettiği ancak halen derslere girdiği, olayla hiç ilgisi olmayan 3 öğretim görevlisinin ise başka okullara gönderildiği belirtilmiştir. Bu olaydan sonra öğrencilerin ve velilerin rahatsız olduğu ve tepki gösterdiği belirtilmiştir.

Bir diğer basın haberinde ise (Hürriyet, 1998), fakülte'deki öğretim üyesi hakkında, 5 kız öğrencisine cinsel tacizde bulunduğu iddiası ile soruşturma açıldığı belirtilmiştir. Sınav sonuçlarını öğrenmek isteyen öğrencilerine cinsel tacizde bulunduğu öne sürülen öğretim üyesi hakkında önce 4. sınıftaki bir öğrenci, ardından da 4 öğrenci daha şikayette bulunmuştur.

Genel olarak cinsel tacizle ilgili basın haberlerine bakıldığında, cinsel taciz olaylarının ortaya çıkışının iki şekilde gerçekleştiği görülmektedir. Birincisinde, birçok kişi aynı örgüt içinde uzun süre tacize maruz kalmakta, ancak aralarından birisi ortaya çıkıp konuştuğunda diğerleri de başlarından geçeni açıklamaktadır. İkincisinde ise olay, tacize maruz kalan kişinin yaşamını etkileyecek ve duyan kişileri şaşırtacak boyutlarda olduğu zaman bir anda patlak verip meydana çıkmaktadır. Her iki türde de tacize maruz kalan kişilerin belli bir süre bu duruma katlandıkları görülmektedir. Bu aşamada cinsel tacizle karşılaşan öğrencilerin bu olaydan ötürü uğrayacakları fiziksel ve psikolojik zarar gözönünde bulundurulmalıdır. Bunun yanı sıra öğrencilerin cinsel tacizle ilk karşılaştıkları anda şikayette bulunmamaları, olayın gerçekten taciz olup olmadığını anlamaları için süreye gereksinim duymalarından kaynaklanabilir. Ayrıca, olayı bildirdikten sonra ne tür durumlarla karşılaşacaklarından korkabilirler. Buradan hareketle üniversitelerde yaşanan birçok cinsel taciz olayının basına yansımadağı gibi sadece cinsel tacizde bulunan ve cinsel tacize uğrayan kişiler arasında kalacağı düşünülebilir.

Basındaki haberlere bir bütün olarak bakıldığında, üniversiteler ve diğer örgütlerde bu tür şikayetlerin genelde birden fazla kişinin biraraya gelerek gerçekleştirildiği görülmektedir. Yapılan araştırmalar da (Sigal vd., 2003; Cochran vd., 1997; Cindoğlu ve Durakbaşa, 1996; Leonard vd., 1989) kadınların veya kız öğrencilerin yaşadıkları olaydan ötürü kendilerinin suçlanmasından korktuğunu, tek başlarına olduklarında kendilerine inanılmayacağını düşündüklerini göstermektedir.

CİNSEL TACİZİN SONUÇLARI

Örgütlerde cinsel tacize uğrayan kadın işgörenlerin ve öğrencilerin sayısı erkek işgören ve öğrencilerden fazladır (Fitzgerald, Hulin, and Drasgow, 1993; Fitzgerald vd., 1988; USMSPB, 1981, 1987; Pryor vd., 1993; Fineran, Bennet, 1999). Aslında bu durum problemin kadınlar açısından ciddiyetini ortaya koymaktadır. Cinsel taciz mağduru kadın sayısının fazla olması da, cinsel tacizin kadınlar üzerindeki etkilerinin birçok araştırmaya konu olmasına neden olmuştur.

Cinsel taciz, kadınlar üzerinde olumsuz psikolojik sonuçlara neden olabilmektedir (Cummings ve Armenta, 2002; Fitzgerald ve Shullman, 1993; Cochran vd. 1997; Marin ve Quadagno, 1999; Cammaert, 1985; Crull, 1982; Gutek, 1985; Hamilton, Alagna, King ve Lloyd, 1987; Koss, 1990; Sheffield, 1989). Örgütte gerçekleşen cinsel taciz, kadınlar için düşmanca çevre oluşturan bir çalışma ortamına dolayısıyla, iş performansının azalmasına (Wasti ve Bebekoğlu, 2002; Popovich ve Licata, 1987), iş ilişkilerinin bozulmasına (Bandy, 1989), güdülenmenin azalmasına (Jensen ve Gutek, 1982), ve mesleki gelişimin olumsuz etkilenmesine (Benson ve Thompson, 1982) neden olmaktadır.

Cinsel tacizin kadın mağdurlar üzerindeki etkileri, hem örgütsel açıdan, hem de bireysel açıdan önem taşımaktadır. Örgütlerde gerçekleşen cinsel taciz, işe gelmeme, iş devri, üretimin azalması gibi sorunlarla neden olmaktadır (USMSPB, 1981; O'Hare ve O'Donohue, 1998; Charney ve Russel, 1994; Marin ve Guadagno, 1999). Bireysel açıdan bakıldığında ise,

olumsuz fiziksel ve psikolojik sorunlara neden olabilmektedir. Cinsel tacizin etkilerini şöyle sıralamak mümkündür;

1. Bireyin Fiziksel ve Psikolojik Sağlığı

Cinsel taciz, mağdurların fiziksel ve psikolojik sağlığını tehdit eder. Tacizin şiddetine bağlı olarak mağdur kadınların % 21-82'si, cinsel tacize uğradıktan sonra fiziksel ve duygusal durumlarının kötüleştiğini belirtmişlerdir (Kearney vd., 2004; Baker, 2004; Shepella ve Levesque, 1998, Terpstra ve Baker, 1986).

Genellikle cinsel taciz mağdurlarının fiziksel semptomları, gastrointestinal rahatsızlıklar, baş ağrıları, uykusuzluk, bulantı, iştahsızlık ve kilo kaybıdır (O'Connell ve Korabik, 2000; Kim ve Kleiner, 1999). Cinsel tacize uğrayan mağdurlarda görülen psikolojik semptomlar ise, öfke, korku, kaygı, asabiyet, kendine güvenin ve saygının azalması, işe gitmekten korkma, kendisini sürekli olarak küçük düşürülmüş, saldırıya açık ve savunmasızlık hissetmesidir (Gruber ve Bjorn, 1986; Kim ve Kleiner, 1999; McDermut, Haaga vd., 2000). Cinsel taciz aynı zamanda depresyon ve travma sonrası stres bozuklukları gibi zihinsel sağlık problemlerine de neden olabilmektedir (Kilpatrick, 1992; York, 1997).

2. İş Doyumu ve İş Stresi

Cinsel taciz, hızlı ve verimli çalışmayı engellemekte, işgörenlerin moralini olumsuz etkilemektedir (Terpstra ve Baker, 1986; Charney ve Russel, 1994; Wasti ve Bebekoğlu, 2002). Gutek ve Koss (1993)'ün araştırmaları da, cinsel tacizin örgütteki bireylerarası ilişkilerin bozulmasına, örgütsel bağlılığın, işdoyumunun ve işe güdülenmenin azalmasına, neden olurken iş stresini artırdığını desteklemiştir.

3. İşten Ayrılma

Cinsel taciz, işten ayrılmayla yüksek oranda ilişkilendirilmektedir. (Gutek, Cohen ve Konrad, 1990). Cinsel tacizin işten ayrılmaya doğrudan ve dolaylı etkileri olabilir. Örneğin, bir kadın işgören cinsel tacize ortam sağlayan

bir iş çevresinden kurtulmak amacıyla işten ayrılabilir. Bunun yanısıra, kadın işgörenin cinsel taciz sonucunda yaşadığı stres onun iş performansına yansiyabilir ve bu da onun işten ayrılmasını etkileyebilir. USMSPB (1988), tarafından yapılan araştırma, iki yıllık süre içerisinde 36.000 den fazla kadının cinsel taciz nedeniyle işten ayrıldığını veya başka bir bölüme geçtiğini göstermektedir. Los Angeles'da kadın işgörenler üzerinde yapılan başka bir araştırmada, cinsel taciz nedeniyle işten ayrıldıklarını belirten kadınların sayısının, erkeklerden dokuz kat daha fazla, işlerinde bölüm değiştiren kadınların sayısının, erkeklerden beş kat daha fazla ve işlerini kaybeden kadınların sayısının, erkeklerden üç kat daha fazla olduğu saptanmıştır (Guttek vd., 1990).

İşgörenin iş performansının, güdülenmesinin ve işdoyumunun azalması, iş ilişkilerinin bozulması örgütün etkililiğini ve verimliliğini olumsuz etkileyecektir. Cinsel taciz, sağlık problemleri, işgörenin işe gelmemesi, işten ayrılması gibi sonuçlar yarattığı için örgüte ekonomik anlamda da zarar verecektir (Kim ve Kleiner, 1999). Bu nedenle yöneticilerin cinsel tacizle başa çıkma ve cinsel tacize hoşgörülü olmayan bir örgüt iklimi yaratma konusunda duyarlı olmaları gerekmektedir.

Cinsel Tacizin Üniversite Öğrencileri Üzerindeki Etkileri

Fitzgerald vd. (1988), cinsel tacizin üniversite öğrencileri üzerindeki etkilerini üç başlık altında incelemiştir;

1. Duygusal Etkiler: Cinsel tacize uğrayan öğrencilerde, kaygı, inkar, korku, engellenme, güvensizlik, umutsuzluk, utanç, şaşkınlık, güçsüzlük, suçluluk, dışlanma hisleri, kişisel algılarda değişiklikler, kendine güvenin azalması, yeterlik duygusunun azalması, sosyal ilişkilerden uzaklaşma, yeni insanlarla tanışmaktan korkma, sürekli kendisiyle ilgilenme ve düşünme, cinsel ilişkilerinde olumsuz tutum ve davranışlar, stres ve travma ile ilişki cinsel rahatsızlıklar, giyim tarzı ve dış görünüşte değişikliklerin görüldüğü saptanmıştır.

2. Fiziksel Etkiler: Cinsel tacize uğrayan öğrencilerde görülen fiziksel etkiler ise başağrıları, uykusuzluk, uyuşukluk, gastrointestinal rahatsızlıklar, kilo alımı ve kaybında sürekli değişkenlikler, solunum rahatsızlıkları, geceleri kabus görmedir.

3. Akademik Etkiler: Cinsel tacize uğrayan öğrencilerin, çalışma alışkanlıklarının değiştiği, cinsel tacizde bulunan kişiyi reddettikleri ya da yaşadıkları olayı resmi olarak bildirmedikleri için stres yaşadıkları, derslere devamsızlık yaptıkları ve buna bağlı olarak da başarılarının oranlarının düştüğü saptanmıştır.

Fitzgerald ve Shulman (1993), Cochran vd. (1997), Marin ve Quadagno (1999) ve Cummings ve Armenta (2002), yaptıkları araştırmalarla, cinsel tacizin, öğrencilerin ders seçimlerini dolayısıyla mesleki gelişimlerini olumsuz etkilediğini ortaya koymuşlardır.

Çalışma yaşamına hazırlık aşamasında olan ve bu süreçte cinsel tacize uğrayan öğrenci, mesleğine yönelik hedeflerini değiştirebilir hatta bu meslekten vazgeçmek isteyebilir. Üniversitede cinsel tacizle karşılaşan ve psikolojik zarar gören bir öğrencinin, özellikle öğretmenlik, doktorluk gibi toplumun büyük kesimini etkileyen mesleklerde çalışması, üniversitelerde yaşanan cinsel taciz olaylarının etkilerini, diğer örgütlerde yaşanan cinsel taciz olaylarından ayırmaktadır. Çünkü öğrencinin göreceği psikolojik ve fiziksel zarar dolaylı olarak toplumun olumsuz etkilenmesine neden olabilir.

CİNSEL TACİZİN ÖNLENMESİ

Cinsel taciz olaylarının önlenmesi için üniversitelerin kendilerine gelen şikayetlerin nasıl değerlendirileceğini açıkça belirten politikaları ve bu politikaların uygulanma sürecini kapsayan işlem basamaklarını oluşturmaları gerekmektedir. Bununla birlikte, öğretim elemanlarının, öğrencilerin ve diğer personelin cinsel taciz konusunda eğitilmesi cinsel taciz olaylarının önlenmesi için kaçınılmaz bir yoldur (Cummings ve Armenta, 2002; Eyre, 2000).

Baker (2004), üniversiteler tarafından benimsenmesi mümkün olan etkili politikaları şöyle belirtmiştir;

1. Cinsel tacizin ayrıntılı tanımlarını içeren, kişiyi en iyi biçimde yönlendirici nitelik taşıyan ifadelerin oluşturulması,
2. Biçimsel olmayan çözümleri de kapsayan işlem basamaklarının geliştirilmesi,
3. Gerektiğinde cinsel tacize uğrayan kişiye hukuksal desteğin verilmesi.

Belirtilen bu politikalara rağmen, örgüt liderlerinin görevi cinsel taciz politikalarını oluşturmakla bitmemektedir. Cinsel tacizin önlenmesinde bireysel, durumsal ve örgütsel düzeylerde önemli çabalar gösterilmelidir (Kearney vd., 2004).

Cinsel tacizin önlenmesi için yoğun çabalar gösterilen ABD'deki üniversiteler, ACE (1986) ve Amerikan Üniversite Profesörleri Birliğinin (1983) önerdiği, "*cinsel tacizi önleyici politikaları ve şikayet işlem basamakları*"nı geliştirmişlerdir. Bazı üniversiteler biçimsel süreçleri bazıları da biçimsel olmayan süreçleri kullanmaktadırlar. Bunun yanısıra her iki politikayı da uygulayan üniversiteler bulunmaktadır (Antecol ve Clark, 2003). Örneğin, Ohio Eyalet Üniversitesi 2002 yılında cinsel tacize ilişkin politikasını yeniden düzenlemiştir. Bu düzenlemede, cinsel tacizin, İnsan Hakları yasasının (1964) 7. bölümünde yasaklanmış olmasından ve cinsiyet ayrımcılığına dayalı olmasından ötürü öğretim elemanı, öğrenciler ve diğer işgörenler açısından yasak olduğu ve hiçbir durumda hoşgörü gösterilmeyeceği belirtilmiştir. Bununla birlikte cinsel tacizin tanımı ve hangi davranışların cinsel tacizi oluşturduğu ayrıntılarıyla açıklanmıştır. Öğrencilerin şikayetlerini, bu konuda yetki verilen görevlilere bildirebilecekleri ve bu görevlilerin çalıştıkları birimler belirtilmiştir. Öğrenciler bu görevlilere cinsel taciz konusunda sorularını da yöneltip danışma alabilmektedirler (Steawart, 2002; Kkhatay, 2003).

Ohio Eyalet Üniversitesinde cinsel taciz ve cinsiyet ayrımcılığıyla ilgili şikayetlerin biçimsel olmayan çözümünde ise eğitimsel yönleri olan ve disiplin cezası gerektirmeyen, oluşabilecek bir sorunu önleyici yöntemler izlenmektedir. Bu biçimsel olmayan süreç, cinsel tacize uğrayan kişi için önlem niteliğini taşımaktadır. Biçimsel yani resmi şikayetler, suçlanan öğrenci veya öğretim elemanı açısından disiplin cezası gerektirmektedir. Bu durumda biçimsel süreç izlenir. Bu şikayetler mutlaka yazılı ve imzalı olarak ilgili birime belirtilmelidir (Steawart, 2002).

Bu aşamada önemli olan, hangi politika türü kullanılırsa kullanılsın cinsel taciz mağdurlarının yaşadıkları olayı resmi olarak rapor etmelerini sağlayabilmektir (Riger, 1991; Kkhayat, 2003). Çünkü araştırmalar (Robertson, Dyer, ve Campbell, 1988; Reilly, Lott, ve Gallogly, 1986; Schneider, 1987; Cochran vd., 1997; O'Sullivan vd. 1998), üniversitelerdeki kız öğrencilerin önemli bir bölümünün cinsel taciz deneyimlerini resmi biçimde bildirmediklerini göstermektedir.

ABD'deki birçok üniversitede (Arizona University, American University, Ohio State University, Missisipi vb.) cinsel tacizin önlenmesine, yaşandığı takdirde ilgili cinsel taciz birimine ya da yönetime bildirilmesine, kısaca gençlerin bilinçlendirilmesine yönelik, cinsel taciz ve cinsel tacizden nasıl korunulması gerektiği ile ilgili eğitici programlar (uzmanlar tarafından sürekli olarak gerçekleştirilen konferans, video sunuları, öğrencileri bilgilendirici tanıtım kitapçıkları vb.) düzenlenmektedir (Kkhayat, 2003, Likins, 2000, Steawart, 2002).

Bingham ve Scherer (2001), cinsel tacizle ilgili eğitimin cinsel taciz olaylarının yaşanmasına etkilerini araştırmışlardır. Bu araştırmada, cinsel taciz ile ilgili eğitim programlarına katılan (deney grubu) ve katılmayan öğrenci grupları (kontrol grubu) karşılaştırılmıştır. Araştırma bulgularına göre, eğitim programına katılan öğrencilerin büyük bir bölümü, cinsel tacizin, olumsuz fizyolojik ve psikolojik sonuçları olan, performansı düşüren, hoşgörülmemesi gereken ve cinsiyet ayrımcı bir davranış olduğunu

belirtmişlerdir. Bununla birlikte eğitim programına katılmayan erkek katılımcılar diğer katılımcılara göre, cinsel taciz davranışına daha hoşgörülü bakma, cinsel tacizin resmi olarak bildirilmemesi gerektiğine inanma ve mağduru suçlu görme eğilimindedirler.

Benzer bir araştırma da Perry, Kulik ve Schmidtke (1998) tarafından yapılmıştır. Perry vd. (1998), video sunuları kullanılarak gerçekleştirilen cinsel taciz eğitiminin etkililiğini araştırmışlardır. Araştırma bulgularına göre, video sunularını düzenli olarak izleyen katılımcılar, izlemeyen katılımcılara göre cinsel taciz konusunda daha fazla bilgi sahibi olmuşlar ve cinsel taciz davranışlarını hoşgörüyü karşılama davranışları değişmiştir.

Üniversitelerde Cinsel Taciz Sorunlarının Önlenmesine Yönelik Biçimsel (Resmi) ve Biçimsel Olmayan (Gayriresmi) İşlem Basamaklarının Karşılaştırılması

Cinsel taciz sorunlarının önlenmesinde ve çözümlenmesinde kullanılan biçimsel olmayan işlem basamakları ve biçimsel işlem basamakları arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır.

Biçimsel olmayan işlem basamaklarının öncelikli amacı, cinsel tacizde bulunan kişinin suçluluğunu ya da suçsuzluğunu kanıtlamak değil problemin çözümüne yöneliktir (Riger, 1991; Steawart, 2002). Kısaca bu süreçte herhangi resmi bir işlem gerçekleştirilmeden, mağdurun taciz yaşantısından kurtulmasına yardım etmek amaçlanmaktadır.

Biçimsel olmayan işlem basamaklarında dikkat edilen nokta, cinsel taciz olayındaki mağdur ve suçlu arasındaki ilişkinin geçmişteki durumunun nasıl olduğu ve bu olaydan sonra nasıl olacağıdır. Bu nedenle genellikle tarafları uzlaştırmaya ağırlık verilir. Örneğin cinsel tacize uğrayan kişi tacizde bulunana rahatsızlığını belirten bir mektup yazabilir ya da üniversitenin cinsel taciz birimindeki görevli, cinsel tacizde bulunan kişiyle mağdurun durumu hakkında görüşme yapabilir (Holmes, 1996; Antecol ve Clark, 2003). Kısaca

mağdur ve cinsel tacizde bulunan kişi uzlaşma için, yanlarında üçüncü bir kişinin de bulunduğu bir görüşme yapabilirler.

Cinsel Tacizde Bulunan Kişiyeye Mektup Yazma

Cinsel tacizin sona erdirilmesinde, mağdurun tacizde bulunan kişiye mektup yazması sıklıkla etkili olmaktadır (Paludi,1991). Bu mektupta, öncelikle mağdur yaşadıklarını açıkça belirtir, sonra bu olayla ilgili olarak ne hissettiğini, rahatsızlığını, son olarak da sonuçta ne olmasını istediğini (davranışın sona erdirilmesini istediğini) yazar. Bunun yanısıra; Fitzgerald v.d, (1988), mektubun cinsel tacizde bulunan kişiye doğrudan ya da elektronik posta aracılığıyla iletilmesi, mektubun bir kopyasının mağdur tarafından saklanması ancak çoğaltılıp başkalarına gösterilmemesi önermişlerdir. Paludi, (1991)'e göre mağdur hiçbir biçimde cinsel tacizde bulunan kişiyle mektup hakkında ayrıntılı olarak konuşmamalıdır.

Fitzgerald vd. (1988), mektup yazmanın en iyi sonuç veren bireysel yöntemlerden biri olduğunu şu şekilde belirtmiştir;

“Cinsel tacizde bulunan kişiye mektup yazmak;

- 1. Mağdurun durumu kontrol altında tutmasına ve kendisine güven duymasına yardımcı olur;*
- 2. Olayın gizliliğini devam ettirir;*
- 3. Cinsel tacizde bulunan kişinin davranışının mağduru nasıl rahatsız ettiğini ve zor durumda bıraktığını anlamasını sağlar;*
- 4. Cinsel taciz olayının resmi biçimde işleme koyulmasını önleyerek, kişilerarası uzlaşmayı kolaylaştırır.”*

Birçok cinsel taciz politikası, sorunu iyi niyetle çözüme amacını taşıyan, kapsamlı biçimsel olmayan işlem basamaklarını içerir (Antecol ve Clark, 2003). Buna karşıt olarak biçimsel işlem basamakları, yazılı bir metinle şikayetin bildirilmesi gibi özel basamakları içerir. Genellikle bu tür durumlar için özel olarak oluşturulmuş kurullarda görevli kişiler sorunu dinler (Paludi,1991).

Biçimsel olmayan süreç, şikayette bulunan kişi, durumdan tatmin olduğunda (cinsel taciz sona erdiğinde, tacizde bulunan kişiyle uzlaştığında) ya da şikayetinden vazgeçtiğinde sona erer. Ancak biçimsel süreç, cinsel tacizin çözümlenmesi için oluşturulan kurulun, tacizde bulunan kişinin suçlu ya da suçsuz olduğuna karar vermesiyle sona erer. Ayrıca biçimsel süreçte kurulun verdiği karar ve cezanın uygulanması zorunludur (Riger, 1991; Holmes, 1996). Örneğin, A öğrencisi cinsel taciz olayıyla karşılaşmaktadır. Bu durumda öğrenci cinsel tacizde bulunan kişiye (öğrenci, öğretim elemanı ya da diğer personele) sorunun varlığını, bu durumdan rahatsız olduğunu ve bu davranışın sona erdirilmesini istediğini belirten bir mektup yazar. Bu aşama biçimsel olmayan işlem basamağının kullanılmasıdır. Sorunun devam etmesi durumunda cinsel taciz kuruluna yazılı şikayette bulunur. Bu aşamada biçimsel işlem basamakları devreye girmektedir. Cinsel taciz kurulu, iki taraf arasında gerçekleşen cinsel taciz olayını/olaylarını hem öğrenciden hem de kendisine tacizde bulunan kişiden dinler, gerekli kanıtları elde etmeye çalışır (bu kanıtlar olaya şahit olan diğer kişiler vb. olabilir) ve cinsel tacizde bulunan kişinin suçlu ya da suçlu olmadığına karar verir. Bu kişi suçlu bulunduğu takdirde cinsel taciz kurulu, kurumun üst yöneticisine gereken cezanın uygulanması için öneride bulunur (Riger, 1991).

Türkiye’de cinsel taciz tanımının, cinsel taciz davranışlarının, üniversitelerde bu davranışları gerçekleştiren kişilere uygulanacak yaptırımların neler olduğuna ve cinsel tacize uğrayan üniversite öğrencilerinin ne tür yardımlar alabileceğine ilişkin yasal dayanaklar bulunmamaktadır. Ancak Yükseköğretim Kanununun Yönetici, Öğretim Elemanı ve Memurlar Disiplin Yönetmeliğinde açık biçimde belirtilmemekle birlikte, cinsel tacizle ilgili sorunların ele alınabileceği maddeler bulunmaktadır. Bu maddeler ve cezaları şunlardır;

“Uyarma Cezası:

Madde 5-Uyarma cezasını gerektiren fiil ve hareketler şunlardır:

.....
e)Taşdığı sıfatın gerektirdiği vakara yakışmayan tutum ve davranışta bulunmak.
.....

Kınama Cezası:

Madde 6- Kınama cezasını gerektiren fiil ve hareketler şunlardır:

.....
 ı)Görev mahallinde genel ahlak ve edep dışı davranışlarda bulunmak ve bu tür yazı yazmak, işaret resim ve benzeri şekiller çizmek veya yapmak.
 .....

Aylıktan Kesme:

Madde 8- Aylıktan kesme cezasını gerektiren fiil ve hareketler şunlardır:

.....
 ı) Hizmet içinde taşıdığı resmi sıfatın gerektirdiği itibar ve güven duygusunu sarsacak nitelikte davranışlarda bulunmak.
 .....

Kademe İlerlemesinin Durdurulması:

Madde 9- Aylıktan kesme cezasını gerektiren fiil ve hareketler şunlardır:

.....
 Görevin yerine getirilmesinde dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ayrımı yapmak, kişilerin yarar veya zararını hedef tutan davranışlarda bulunmak
 .....

Yükseköğretim Kanununun ilgili maddelerine bakıldığında, cinsel taciz tanımının olmayışı vb. yasal dayanakların eksikliğinin, sorunların daha sık ortaya çıkmasına ve çözülememesine neden olacağı ileri sürülebilir.

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Son yirmi yıl içinde cinsel tacizle ilgili yapılan araştırmaların genel olarak bazı temel soruları yanıtlamaya çalıştığı görülmektedir. Bu sorular (O'Connell ve Korabık 2000; Balogh vd., 2003);

1. Hangi davranışlar cinsel taciz olarak algılanmaktadır?
2. Çeşitli mesleklerdeki kadınlarla erkeklerin ve eğitim örgütlerindeki öğrencilerin cinsel tacizle karşılaşma oranları nedir?
3. Kişilerin yaşadıkları olayları cinsel taciz olarak nitelendirmelerini ve cinsel taciz olaylarını resmi olarak üst yönetime bildirmelerini etkileyen etmenler nelerdir?
4. Cinsel tacizle karşılaşma olasılığını etkileyen bireysel ve durumsal etmenler nelerdir?
5. Bireylerin cinsel taciz olaylarına yönelik algı ve tepkilerini etkileyen bireysel, durumsal ve yapısal etmenler nelerdir?

6. Araştırmalara katılanlar, cinsel taciz mağdurları ve cinsel tacizde bulunan kişiler hakkında ne tūr yargı ve yorumlarda bulunmaktadırlar?

Araştırma sonuçlarına genel olarak bakıldığında toplumsal bir sorun olan cinsel tacizin karmaşık yapısı ortaya çıkmaktadır. Son yirmi yıl içinde yapılan araştırmaların ortak sonucu ise, bir kişinin cinsel tacize uğrayıp uğramadığı konusunda karar vermenin oldukça gūç olduğudur. Bu sonuç, cinsel tacizin ortaya çıkabileceği eğitim örgütleri dahil birçok örgütü kapsamaktadır (Balogh vd., 2003).

1980'li yıllarda hem üniversitelerde, hem de diğer örgütlerde cinsel taciz problemini inceleyen birçok araştırma yapılmıştır (Benson ve Thompson, 1982; Fitzgerald vd. 1988; Maihoff ve Forrest, 1983; Metha ve Nigg, 1983; Whitmore, 1983; Wilson ve Kraus, 1983). Bu yıllarda yapılan araştırmaların sonuçları, cinsel tacizin tanımı, örneklem alma, ve araştırma yöntemleri açısından çeşitlilik gösterdiğinden birbirleriyle karşılaştırılmaları güçtür. Bununla birlikte bu araştırmalara bir bütün olarak bakıldığında 1980'li yıllardan itibaren cinsel tacizin üniversitelerde öğrenciler, öğretim elemanları ve diğer işgörenler için ciddi ve yaygın bir sorun halini aldığı görülmektedir (Leonard vd., 1989).

Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Bu bölümde cinsel tacizle ilgili yurtdışında yapılan araştırmalar verilmiştir.

Cinsel Taciz ve Üniversite Politikası (Sexual Harassment and the University Policy)

Araştırmanın Amacı: Schneider (1987), lisansüstü eğitim gören kız öğrencilerin öğretim elemanları ile olan cinsel taciz deneyimlerini araştırmıştır. Bu araştırmanın amacı, kız öğrencilerin en çok hangi cinsel taciz davranışlarına maruz kaldıklarını saptamaktır.

Araştırma Yöntemi: Araştırma, ABD'nin doğusundaki bir üniversitede lisansüstü eğitim gören 356 kız öğrenciyi kapsamıştır. Kullanılan veri toplama aracı, araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir.

Araştırma Bulguları: Araştırmaya katılan kız öğrencilerin % 60'ı cinsel baskıdan çok, cinsel içerikli söz ve şakalarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılanların % 10'u istenmeyen cinsel tekliflerle karşılaştıklarını ve % 89'u bu cinsel tekliflerin kendilerini rahatsız ettiğini belirtmiş. Katılımcıların % 20'si cinsel tekliflere olumlu cevap vermeleri durumunda kendilerine akademik ödüller vaadedildiğini, % 20'si ise akademik anlamda tehdit edildiklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin % 49'u istenmeyen rahatsız edici bakışlarla karşılaştıklarını ve % 72'si bu davranıştan rahatsızlık duyduklarını belirtmiştir.

Araştırma bulgularına göre öğrencilerin cinsel tacizle başa çıkma yöntemleri çeşitlilik göstermektedir. Öğrencilerin % 39'u tacizde bulunan kişiye, davranışının yanlış olduğunu ve kendisini rahatsız etmemesini söylemiş, % 43'ü olaydan ötürü yaşadığı kızgınlığı göstermiş, % 57'si cinsel tacizde bulunan kişiye karşı şaka yapıyormuşçasına davranmıştır. Katılımcıların % 52'si taciz eden kişiden kaçmaya çalışmışlar, sınıflarını veya aldıkları dersi değiştirmişlerdir. Geri kalan kısım ise yaşadıkları olayı aile veya arkadaşları ile paylaşmıştır. Sadece 3 öğrenci cinsel tacizde bulunan kişi hakkında resmi şikayette bulunmuştur.

Üniversite ve İşortamında Cinsel Taciz Olayı ve Boyutları (The Incidence and Dimensions of Sexual Harassment in Academia and the Workplace)

Araştırmanın Amacı: Fitzgerald vd. (1988), tarafından gerçekleştirilen araştırmada, lisans ve lisansüstü öğrencilerinin, cinsel tacizin boyutları olan cinsiyet tacizi, istenmeyen cinsel ilgi ve cinsel baskı tacizlerine uğrama durumlarının araştırılması amaçlanmıştır.

Araştırma Yöntemi: Araştırma, ABD'deki bir ortabatı ve bir batı üniversitesi olmak üzere iki üniversitede toplam 2599 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak, Fitzgerald vd. (1988), tarafından geliştirilen SEQ kullanılmıştır. SEQ fen, matematik, mühendislik gibi fakültelerin dışında, sosyal bilimler alanındaki lisans ve yüksek lisans öğrencilerine uygulanmıştır.

Araştırma Bulguları: Araştırma bulgularına göre, kız öğrenciler erkek öğrencilerden daha sık cinsel tacize uğramaktadırlar. Araştırma sonuçları her iki üniversitede de, lisans öğrencilerinin yüksek lisans öğrencilerinden daha sık cinsel tacize uğradıklarını göstermiştir. Bununla birlikte her iki üniversitede de öğrencilerin uğradıkları cinsel taciz boyutu, cinsiyet tacizi ve istenmeyen cinsel ilgi boyutlarında yoğunlaşmış, en yüksek oran ise cinsiyet tacizi boyutunda görülmüştür. Araştırmanın önemli bir diğer bulgusu ise öğrencilerin % 50-75'inin cinsiyet tacizi ve istenmeyen cinsel ilgi davranışlarına maruz kaldıklarını bildirmelerine rağmen, yüksek lisans öğrencilerinin sadece % 4'ünün ve lisans öğrencilerinin % 7'sinin cinsel tacize uğradıklarını belirtmeleridir.

Öğrencilerin Cinsel Taciz Deneyimleri ve Cinsel Taciz Deneyimlerine Yönelik Tepkileri (Students' Experiences with and Responses to Sexual Harassment)

Araştırmanın Amacı: McKinney vd. (1988) tarafından gerçekleştirilen bu araştırmanın amacı, lisansüstü eğitim gören kız ve erkek öğrencilerin öğretim elemanları ile olan cinsel taciz deneyimlerini araştırmaktır.

Araştırma Yöntemi: Araştırma ABD'nin güneyindeki bir üniversiteye bağlı sanat ve eğitim yüksekokullarında gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Araştırmaya 132 erkek ve 149 kız olmak üzere, 281 öğrenci katılmıştır.

Araştırma Bulguları: Araştırma bulguları erkek öğrencilerin % 9'unun kız öğrencilerin ise % 35'inin üniversitedeki öğretim elemanları tarafından

cinsel tacize uğradıklarını göstermiştir. Kız öğrencilerin % 15-29'u cinsiyetlerine ilişkin hoş olmayan ifadelerden ve ilgiden şikayetçi olmalarına rağmen bu davranışı cinsel taciz olarak görmediklerini belirtmişlerdir. Kız öğrencilerin % 2-6'sı ise sözlü ya da fiziksel olarak taciz edildiklerini ve cinsel rüşvete maruz kaldıklarını belirtmiştir. Ayrıca cinsel tacizde bulunanların, sıklıkla profesörler olduğu saptanmıştır. Araştırma bulgularına göre öğrencilerin % 35'i cinsel taciz olayından kaçınmak için sınıf etkinliklerine katılmaktan vazgeçmeyi, % 58'i yaşadıkları olayı arkadaşlarıyla paylaşmayı tercih etmekteyken, % 9'u bu olayı hiç kimseye söylemeyeceklerini belirtmiştir.

Kuzey Carolina Eyalet Üniversitesinde Cinsel Taciz (Sexual Harassment At North Carolina University)

Araştırmanın Amacı: Bu araştırma Leonard vd., (1989) tarafından Kuzey Carolina Eyalet Üniversitesinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, lisans ve lisansüstü eğitim gören kız öğrenciler ile akademik ve idari personel olarak görev yapan kadınların cinsel taciz deneyimlerini ve maruz kaldıkları cinsel taciz davranışlarının türlerinin saptanması amaçlanmıştır. Mağdurların cinsel tacizle başa çıkma yöntemlerini ve cinsel tacizi resmi olarak rapor etmelerini sağlayacak etmenlerin saptanması araştırmanın amaçları arasındadır.

Araştırma Yöntemi: Araştırmada veri toplama aracı olarak Allen ve Okawa (1987), tarafından geliştirilen cinsel taciz anketi kullanılmıştır. Araştırma kapsamına, Kuzey Carolina Eyalet Üniversitesinde lisans ve lisansüstü eğitim gören kız öğrenciler ile akademik ve idari personel olarak görev yapan toplam 527 kişi alınmıştır.

Araştırma Bulguları: Araştırma bulgularına göre; katılımcıların % 29'u bir ya da daha fazla kez cinsel tacize maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Cinsel tacize bir ya da daha fazla uğradığını belirten bayan katılımcıların % 32'si lisans öğrencisidir. Lisans öğrencilerinin % 74'ü cinsiyetlerine yönelik uygunsuz şaka ve sözlere maruz kaldıklarını, yüksek lisans öğrencilerinin ise

% 11,2'si cinsel ilişki amaçlı olmayan ancak istenmeyen telefon çağrıları, tekrar eden randevu istekleri, % 17'si cinsel içerikli rahatsız edici şaka ve imalı sözlerle karıştıklarını, % 1,2'si ise cinsel ilişki amaçlı baskıya maruz kaldıklarını belirtmişlerdir.

Katılımcıların % 65,75'i taciz eden kişiden kaçınmaya çalıştıklarını, % 65,52'si öfke, kaygı duyduklarını ve kendileriyle ilgili olumsuz duygulara kapıldıklarını belirtmişlerdir. Cinsel tacize uğrayan katılımcılardan sadece 7 kişi olayı üniversitedeki ilgili birime resmi biçimde bildirmişlerdir.

Cinsel taciz deneyimlerini resmi olarak bildirmeyen kişilere bu durumun nedeni sorulduğunda ise; 98 katılımcı olayı kendi başlarına çözebileceklerine inandıklarını, 79 katılımcı üniversitedeki biriminin bu duruma yardımcı olmayacağını, 46 kişi olaydan ötürü kendisinin suçlanacağından korktuğunu, 40 kişi böyle bir olay içinde olmaktan ötürü utanç duyduğunu, 33 kişi nereye ve nasıl şikayette bulunacağını bilmediğini ve 35 kişi kendisine inanılmayacağından korktuğunu belirtmiştir.

Cinsiyet, Kişilik ve Diğerleri: Fakülte Ortamına İlişkin Algılar (Gender, Self and Others: Perceptions of the campus environment)

Araştırmanın Amacı: Fischer ve Good (1994) tarafından yapılan bu araştırmanın amacı, ABD'deki bir batı üniversitesinde lisans öğrenimi gören kız ve erkek öğrencilerin cinsiyet ayrımcılığına yönelik (cinsel taciz davranışları dahil) davranışlara uğrama durumlarının saptanmasıdır.

Araştırma Yöntemi: Araştırmaya 394 kız öğrenci ve 241 erkek öğrenci olmak üzere toplam 635 öğrenci katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Fakülte Ortamı Anketi (CES) kullanılmıştır.

Araştırma Bulguları: Araştırma bulgularına göre, kız öğrenciler cinsiyet ayrımcı davranışlarla erkek öğrencilere göre daha fazla karşılaşmaktadırlar. Bunun yanı sıra cinsiyet ayrımcı davranışların,

öğrencilerin kendine güvenlerinin azalmasına ve akademik performanslarının düşmesine neden olduğu araştırmanın önemli bulgularındadır.

Üniversitelerdeki Kız Öğrencilerin Cinsel Taciz Deneyimlerinin İncelenmesi (Revisiting Sexual Harassment of Undergraduate Women)

Araştırmanın Amacı: McCormak (1995), tarafından yapılan araştırmanın amacı, öğrencilerin cinsel taciz deneyimlerinin ve son dört yıl içinde (1989-1993) cinsel taciz deneyimleriyle ilgili değişikliklerin saptanmasıdır.

Araştırma Yöntemi: Araştırma örneklemini, ABD'nin kuzey bölgesindeki bir üniversite oluşturmuştur. Araştırmada, 1989 ve 1993 yılında gerçekleştirilen cinsel taciz araştırmaları karşılaştırılmıştır.

Araştırma Bulguları: Araştırma bulguları, cinsel tacize uğradığını belirten öğrencilerin oranının, son dört yılda % 25'ten % 20'ye düştüğünü, ancak halen her beş kız öğrenciden birinin cinsel tacize uğradığını göstermiştir. Kız öğrencilerin yaklaşık olarak üçte biri öğretim elemanları tarafından taciz edildiklerini belirtmişlerdir. Bu araştırmanın en önemli bulgusu, cinsel taciz deneyimlerinin azalmasındaki belirleyici etmenin üniversite yöneticilerinin cinsel taciz olaylarının resmi olarak rapor edilmesi için aldıkları önlemler ve uyguladıkları biçimsel ve biçimsel olmayan işlem basamakları olmasıdır.

Cinsel Taciz ve Cinsel Saldırı (Sexual Harassment and Sexual Assault)

Araştırmanın Amacı: Cortina, Swan, Fitzgerald ve Waldo (1995), araştırmalarında, lisans ve lisansüstü eğitim gören kız öğrencilerin cinsel taciz deneyimlerini ayrıntılı olarak incelenmesi ve cinsel tacizin kız öğrenciler üzerindeki etkilerinin saptanması amaçlanmıştır.

Araştırma Yöntemi: ABD'deki batı üniversitelerinden birinde toplam 1037 kız öğrenciyi örneklem kapsamına almışlardır. Bu araştırmada

öğrencilerin cinsel taciz deneyimlerini ölçmek amacıyla Fitzgerald vd., (1995) tarafından geliştirilen Cinsel Deneyimler Ölçeği (SEQ) ve Koss vd. (1982), tarafından geliştirilen Cinsel Taciz Ölçeği (SES) kullanılmıştır.

Araştırma Bulguları: Araştırma bulguları her iki kız öğrenciden birisinin üniversitedeki yaşantısı süresince en az bir kez bir öğretim elemanından cinsel taciz davranışlarına maruz kaldıklarını, cinsel tacize uğrama oranının üniversitede buldukları her yıl giderek arttığını (sınıf derecesi arttıkça cinsel tacize uğrama oranının arttığını) göstermiştir. Öğrencilerin % 36'sı cinsiyet tacizine, % 2'si istenmeyen cinsel ilgiye, % 10'u hem cinsiyet tacizi hem de istenmeyen cinsel ilgiye ve % 1'i cinsel baskıya maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Cinsel tacize uğrayan öğrenciler kendilerini güvende hissetmediklerini ve akademik başarılarının düştüğünü belirtmişlerdir.

İstenmeyen Cinsel İlgiye Yönelik Tepkilerin Belirleyicileri (Predictors of responses to Unwanted Sexual Attention)

Araştırmanın Amacı: Cochran vd. (1997), tarafından yapılan, cinsel tacizin istenmeyen cinsel ilgi boyutuna ilişkin araştırmada lisans, lisansüstü öğrencilerinin ve akademik personelin cinsel taciz olaylarında verdiği tepkiler ve bu tepkileri etkileyen bireysel/durumsal etmenlerin incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırma Yöntemi: Araştırmaya 1554 lisans öğrencisi, 523 lisansüstü eğitim öğrencisi, 873 akademik ve idari personel katılmıştır. Katılımcıların % 30'u erkek, % 68'i kadındır. Veri toplama aracı olarak cinsel tacizin istenmeyen cinsel ilgi boyutunu ölçen 7 maddeli ölçek ve başa çıkma yaklaşımlarını ölçen ölçek geliştirilmiştir.

Araştırma Bulguları: Bu araştırmada lisans öğrencilerinin, lisansüstü eğitim öğrencilerinden akademik ve idari personelden ve hizmet personelinde daha sık cinsel tacize maruz kaldığı saptanmıştır. Ayrıca kız öğrencilerinin erkek öğrencilerinden, lisansüstü eğitimi öğrencilerinden,

öğretim elemanlarından ve üniversitedeki diğer personelden daha sık cinsel tacize uğradığı saptanmıştır. Üniversite öğrencilerinin % 76'sı üniversite öğrencileri tarafından, % 14'ü üniversitedeki öğretim elemanları tarafından cinsel olarak taciz edildiklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların % 60'ı davranışı görmezlikten gelmekte, % 45'i başkasıyla konuşmakta, % 45'i taciz edenden uzak durarak kaçma ve % 25'i taciz eden kişiyle yüzleşme yaklaşımlarını kullanmışlardır.

Katılımcıların çok az bir kısmı davranışı resmi biçimde şikayet etmişlerdir. Davranışı şikayet etmemelerinin en önemli nedeni ise, davranışın taciz olup olmadığını bilmemeleridir. Araştırma sonuçları, taciz eden kişinin mağdur üzerinde otoriteye sahip olması durumunda, mağdurun taciz eden kişi ve durumu kabullendiğini göstermektedir.

Zehirli Sular: Cinsel Taciz ve Yükseköğretim İklimi (Poisoned Waters: Sexual Harassment and the College Climate)

Araştırmanın Amacı: Shepela ve Levesque (1998) tarafından gerçekleştirilen bu araştırmanın amacı, öğrencilerin öğretim elemanları ve diğer öğrenciler ile cinsel taciz deneyimlerini araştırmaktır.

Araştırma Yöntemi: Araştırmada Fitzgerald vd. (1988) tarafından geliştirilen SEQ (Cinsel Deneyimler Ölçeği), araştırmacılar tarafından uyarlanılarak kullanılmıştır. Geliştirilen ölçme aracı, bir üniversitenin yükseköğretimdeki 218 kız ve 151 erkek öğrenciye uygulanmıştır.

Araştırma Bulguları: Araştırma bulgularına göre, hem kız hem de erkek öğrencilerin öğretim elemanları tarafından en çok maruz bırakıldıkları cinsel taciz türü cinsiyet tacizidir. Kız öğrencilerin % 55'i, erkeklerin % 44'ü öğretim üyelerinin kendilerine yönelik cinsel nitelikli hoş olmayan alaycı davranışlar ve şakalar yaptıklarını belirtmişlerdir. Aynı zamanda öğrencilerin öğretim elemanlarının cinsel taciz davranışlarını diğer öğrencilerin cinsel taciz davranışlarına oranla daha hoşgörülü karşılama eğiliminde oldukları saptanmıştır.

Erkek ve Kız Öğrencilerin Cinsel Baskı Yaşantılarının Karşılaştırılması (Comparison of Male and Female College Students' Experiences of Sexual Coercion)

Araştırmanın Amacı: O'Sullivan vd. (1998), tarafından yapılan araştırmanın amacı, kız ve erkek öğrencilerin öğretim elemanları tarafından maruz bırakıldıkları cinsel baskı yaşantılarının karşılaştırılmasıdır.

Araştırma Yöntemi: New Brunswick ve St. Thomas Üniversitelerine bağlı yüksekokullardan tesadüfi olarak seçilen 433 yüksekokul öğrencisi, araştırma örneklemini oluşturmaktadır. Araştırma anketi cinsel baskı tacizini kapsayan davranışları içermektedir.

Yükseköğretimde Cinsel Taciz Algısı (The perception of Sexual Harassment in Higher Education)

Araştırmanın Amacı: LaRocca ve Kromrey (1999)'un araştırmalarının amacı, bireylerin fiziksel görünüşlerinin cinsel taciz olaylarındaki suçluluklarını etkileme derecelerini saptamaktır.

Araştırma Yöntemi: Araştırmacılar, araştırma kapsamına alınan 296 erkek ve 295 kız öğrenciye, profesörleri ve kız öğrencileri temsil eden toplam 32 fotoğraf göstermişlerdir. Öğrencilerden bu fotoğrafları çok iyi (çekici) ve çok kötü (hiç çekici değil) olarak değerlendirmeleri istenmiştir. Her öğrenciye okuması için verilen senaryo kağıtlarının üst köşesinde mağdurun ve profesörün resimleri yerleştirilmiştir. Öğrenciler Till (1980)'in geliştirdiği, cinsel tacizin beş boyutunu kapsayan senaryoları okuduktan sonra, cinsel tacizde bulunan kişi ve mağdurun değerlendirilmesi amacıyla, araştırmacılar tarafından geliştirilen ölçeği yanıtlamışlardır.

Araştırma Bulguları: Araştırma bulguları, kız öğrencilerin okudukları senaryoları, cinsel taciz olarak nitelendirme oranlarının, erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğunu göstermiştir. Bunun yanı sıra cinsel taciz olaylarında olayı değerlendiren kişilerin cinsiyeti ile cinsel tacizde bulunan kişinin cinsel anlamdaki çekiciliği (fiziksel görünüşü) arasındaki anlamlı bir

ilişki bulunmuştur. Kız öğrenciler cinsel tacizde bulunan kişinin (erkek profesör) fiziksel görünüşü oldukça iyi olduğunda bu kişiyi daha az suçlu bulurken, erkek öğrenciler daha çok suçlu bulmuşlardır.

Üniversitedeki Kız ve Erkek Öğrencilerin İstenmeyen Cinsel İlgî Deneyimleri: Alkol Kullanımı ve Depresyon Semptomlarının Yaygınlığı (Male and Female Recipients of Unwanted Sexual Contact in a College Student Sample: Prevalence Rates, Alcohol Use, and Depression Symptoms)

Araştırmanın Amacı: Larimer, Lydum, Anderson ve Turner (1999)'un araştırmasında, istenmeyen cinsel ilgi taciziyle karşılaşma durumları ile depresyon durumları incelenmiştir.

Araştırma Yöntemi: Araştırma kapsamına 165 erkek ve 131 kız öğrenci katılmıştır. Araştırmada öğrencilerin istenmeyen cinsel ilgi ve cinsel baskı boyutuna maruz kalma durumları araştırmacılar tarafından geliştirilen anket ile ölçülmüştür.

Araştırma Bulguları: Bu araştırmada diğer araştırmalardan farklı olarak erkek öğrencilerin de en az kız öğrenciler kadar cinsel baskıya maruz kaldıkları bulunmuştur. Ancak kız öğrenciler, erkek öğrencilere göre cinsel ilişkiye girmek amacıyla fiziksel zorlamayla daha fazla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte cinsel tacize uğrayanların durumu rapor edip etmemelerine ve cinsiyet farklılıklarına göre depresyon semptomları incelenmiştir. Bulgular, cinsel taciz deneyimleri resmi biçimde bildiren öğrencilerin depresyon semptomlarıyla karşılaşma risklerinin daha az olduğunu göstermiştir.

Cinsel Tacizin Üç Boyutuna İlişkin Görüşler (Women and Men's Perceptions of Three Types of Sexually Harassment)

Araştırmanın Amacı: Baldwin ve Deouza (2001)'in yaptıkları araştırmada, cinsel tacizin boyutlarına ilişkin algıları incelemek ve cinsiyete göre cinsel taciz algılarını karşılaştırmak amaçlanmıştır.

Araştırma Yöntemi: 214 kız ve 214 erkek öğrenci üzerinde yapılan araştırmada, cinsiyet tacizi, istenmeyen cinsel ilgi ve cinsel baskı boyutlarını kapsayan senaryolar geliştirilmiştir. Öğrenciler senaryoları okuyarak davranışları cinsel tacizin boyutlarıyla eşleştirmişlerdir.

Araştırma Bulguları: Araştırma sonuçlarına göre, kız öğrencilerin, senaryoları, cinsiyet tacizi ve istenmeyen cinsel ilgi olarak nitelendirme oranları erkek öğrencilere göre daha fazladır. Araştırma bulguları, davranışların cinsel taciz olarak nitelendirilmesinde, kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık olduğunu göstermiştir.

Cinsel Tacizle Başa Çıkma Yaklaşımlarının Etkileri (Effects Of Type Of Coping Response)

Araştırmanın Amacı: Sigal vd. (2003), tarafından yapılan araştırmada üniversite öğrencilerinin cinsel tacizle başa çıkma yaklaşımları, etken (doğrudan) ve edilgen (dolaylı) olmak üzere iki türde incelenmiştir. Öğrencilerin seçtikleri başa çıkma yaklaşımlarının cinsiyete göre nasıl bir farklılık gösterdiğinin saptanması araştırmanın bir diğer amacıdır.

Araştırma Yöntemi: Araştırma kapsamına 120 lisans öğrencisi alınmıştır. Araştırmada araştırmacı tarafından, bir profesörün öğrencisini cinsel tacizini anlatan senaryolar geliştirilmiştir. Öğrenciler, senaryoları okuduktan sonra mağdur öğrenciye ve profesöre yönelik soruları yanıtlamışlardır.

Araştırma Bulguları: Katılımcıların % 95'i profesörü suçlu bulmuşlardır. Genel olarak kız öğrenciler, profesöre verilmesi gereken ceza konusunda erkek öğrencilere göre daha ağır cezalar önermişlerdir. Araştırma bulgularına göre, öğrenciler cinsel taciz olaylarında etken başa çıkma yöntemlerinin edilgen başa çıkma yöntemlerinden daha etkili olacağı konusunda hemfikir olmuşlardır.

Araştırma Bulguları: Araştırma sonuçları kız öğrencilerin % 42.5'inin, erkeklerin % 18.5'inin cinsel baskıya maruz kaldığını, kızların % 35.5'inin, erkeklerin % 10.8'inin sürekli tartışma ve teklifler ile cinsel baskıya uğradıklarını göstermiştir. Cinsel baskıya maruz kalan kız öğrencilerin büyük çoğunluğu sınıf değiştirmiştir, kızların % 24.1'i olayı görmezlikten gelmiş, % 19.5'i ise hiçbir şey yapmamıştır. Kızların yaklaşık % 20'si ve erkeklerin % 17.9'u yaşadıkları cinsel taciz olayının sosyal etkinliklerini olumsuz etkilediğini, kızların % 32,9'u, erkeklerin ise % 19'u akademik faaliyetlerini olumsuz etkilediğini belirtmiştir.

Kız öğrencilerin cinsel baskı davranışlarıyla başa çıkmak için en sık kullandıkları yöntemler ise cinsel baskı davranışı gösteren kişiyi davranışını durdurması için uyarmak ve bu kişiyi reddetmektedir. Araştırma sonucunda kız öğrencilerin % 50'si, cinsel taciz deneyimlerini resmi olarak bildirmemelerinin en önemli nedeni olarak, kendilerini tehdit edilmiş hissetmelerini göstermişlerdir.

Cinsel Taciz Deneyimlerinin Rapor Edilmesine ve Raporun Geciktirilmesine Yönelik Algılar (The Effects of Delayed Report and Motive for Reporting on perceptions of Sexual Harassment)

Araştırmanın Amacı: Balogh, Kite, Pickel, Canel ve Schroeder (2003), tarafından yapılan araştırmanın amacı, cinsel tacize uğrayan öğrencilerin, durumu resmi olarak bildirmelerini etkileyen etmenlerin incelenmesidir.

Araştırma Yöntemi: Araştırma örneklemini, Ball Eyalet Üniversitesindeki 153 kız ve 149 erkek öğrenci oluşturmuştur. Bu araştırmada öğrenciler, 8 dakika süren ve bir kız öğrencinin derslerine giren profesör tarafından cinsel tacize uğradığını anlatan, daha sonra da üniversite tarafından belirlenen cinsel taciz tanımları ve cinsel tacizin yasal tanımlarının yer aldığı teyp kaydını dinlemişlerdir. Öğrenciler teyp kaydını dinledikten sonra araştırmacılar tarafından geliştirilen anketi doldurmuşlardır.

Araştırma Bulguları: Kız öğrenciler, profesörün davranışlarını kasıtlı olarak gerçekleştirdiği ve mağdurun kesin bir şekilde karşı koymadığı takdirde, profesörün davranışlarını devam ettireceği konusunda erkek öğrencilere göre daha fazla görüş birliği içindedirler.

Araştırma bulguları, cinsel taciz olaylarında mağdurun tepkilerini etkileyen, bireysel, çevresel, mağdur ile cinsel tacizde bulunan kişi arasındaki güç ilişkisi gibi birçok etmen olduğunu ortaya koymuştur. Mağdurun yaşantısını resmi biçimde rapor etmesini geciktirmesi, olayda taciz eden kişinin niyetini gerçek anlamda anlaması açısından avantaj sağlarken, mağdurun psikolojik olarak etkilenmesi açısından olumsuz etkileri olduğu bulunmuştur.

Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Bu bölümde cinsel tacizle ilgili ülkemizde yapılan araştırmalar verilmiştir. Cinsel taciz konusunda geçmişi çok eskiye dayanmamakla birlikte Türkiye’de bazı önemli araştırmalar gerçekleştirilmiştir. Bunlardan en kapsamlıları, Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlığı’na bağlı Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü’nün (KSSGM) gerçekleştirdiği çalışmalardır.

Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık: Türkiye’de Eğitim Sektörü Örneği (Gender Based Discrimination: An Example of Educational Sector in Turkey)

Araştırmanın Amacı: KSSGM tarafından desteklenen bu araştırmanın amacı, cinsiyete dayalı ayrımcılık olgusunun Türkiye’de eğitim örgütlerinde var olup olmadığını varsa boyutlarını somut verilere dayalı olarak saptamak ve böylesi bir olgunun değişik yansımalarını incelemektir.

Araştırma Yöntemi: Araştırma Ankara’da lise düzeyindeki üç okulda görevli öğretmen ve yöneticilerle yapılan mülakatlar ve buralardaki gözlemlerden oluşmuştur. Araştırmada mesleğe yönlendirme, işe eleman alımı, örgüt içindeki tutum, davranış ve değerlendirmeler gibi farklı boyutlarda

cinsiyete dayalı ayrımcılığın hem ideolojik, hem de uygulama kaynaklı yönler ele almıştır.

Araştırma Bulguları: Türkiye’de kadına, öncelikle ev hanımlığı ve annelik rollerinin yakıştırıldığı, onun dışında da “kadınlara uygun meslekler” algılamasının yaygınlığı, araştırma bulgularında açıkça ortaya konmuştur (Acar vd., 1999). Öğretmenlik mesleğinde dahi kadınların ayrımcılığa tabi olmaları yani, çok sayıda öğretmen olarak eğitim örgütlerinde yer almalarına rağmen karar verici konumlarda nadiren bulunmaları, geleneksel toplumsal rollerin ne kadar benimsendiğine ilişkin önemli bir bulgudur.

Çalışma Yaşamında Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık (Gender Based Discrimination in Business Life)

Araştırmanın Amacı: KSSGM’ nin cinsiyete dayalı ayrımcılık konusunda gerçekleştirdiği bir diğer araştırmada bankacılık sektörü incelenmiştir. Bu araştırmanın amacı, kadın istihdamının artırılması amacına yönelik olarak, çalışma yaşamında olduğu varsayılan ve kadın istihdamını sınırladığı düşünülen cinsiyete dayalı ayrımcılık olgusunu, çalışma yaşamının bir alanında (bankacılık) tüm boyutlarıyla ortaya çıkaracak biçimde kurgulanmıştır.

Araştırma Yöntemi: Araştırma, görüşme ve grup tartışmaları ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamına bir kamu ve iki özel bankada çalışan toplam 265 işgören (yetkili memur, uzman, şef yardımcısı, şef ve müdür yardımcısı) alınmıştır.

Araştırma Bulguları: Araştırma bulgularına göre erkekler, kadınların ev sorumluluklarının, diğer sorumluklarından önce geldiklerini düşünmektedirler. Erkeklerin bu görüşleri de kadınların evdeki sorumluluklarının azalmamasına, sonuç olarak da işlerini aksatmalarına neden olmaktadır. Bu durum, toplumumuzda gerek kadınların gerek de erkeklerin ataerkil kültürü içselleştirdiklerini göstermektedir. Araştırmada cinsel taciz konusundaki sorumluluğun kadının üzerinde olduğu ortaya

çıkmiştir. Bu bulgu da erkeklerden cinselliklerini kısıtlamalarının beklenmediği, kadınların ise bunun bilincinde olarak gerekli mesafeyi koyma yükümlülükleri olduğunu varsayması açısından ataerkil toplumun başka bir yönünü ortaya koymaktadır (Eyüboğlu vd., 2000).

Sağlık Sektöründe Kadınlara Yönelik Tutum ve Davranışlar, Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık (Attitudes and Behaviors to Women Working in the Sector of Health, Gender Based Discrimination)

Araştırmanın Amacı: KSSGM' nin cinsiyete dayalı ayrımcılık konusunda gerçekleştirdiği araştırmanın amacı, İstanbul'daki devlet ve özel hastanelerinin tüm bölümlerinde, farklı statülerde çalışan kadınların ne tür ayrımcı tutum ve davranışlar ile karşılaştıkları, ayrımcılığın yaşandığı durumların neler olduğunun saptanmasıdır.

Araştırma Yöntemi: Araştırma medikal ve medikal olmayan alanlarda görev yapan ve kadınlar ve erkeklerle yapılmıştır. Görüşmeler ve grup tartışmalarıyla gerçekleştirilen araştırmada toplam 28 kişinin katıldığı grup tartışmaları yapılmıştır.

Araştırma Bulguları: Araştırma sonucunda, devlet ve özel hastanelerde cinsiyet ayrımcılığının yaşandığı, hastanelerde görev yapan sekreterler ile hemşirelerin, kadın doktorlara kıyasla daha fazla cinsel taciz ile karşılaştıkları saptanmıştır. Ayrıca cinsel taciz konuları ve benzer problemlerle ilgili şikayetlerin yapılabileceği psikologların da görev aldığı birimlerin bulunması önerilmiştir.

Cinsel Tacize Yönelik Tepkilerin Sosyokültürel Belirleyicileri (Sociocultural Determinants of Responses to Sexual Harassment)

Araştırmanın Amacı: Bu araştırmada, Wasti ve Cortina (2002), üç farklı kültürden olan iki farklı meslek grubundaki kadınların, cinse tacizle başa çıkma yöntemlerini karşılaştırmışlardır.

Araştırma Yöntemi: Araştırmada, katılımcıların cinsel taciz deneyimlerini saptamak amacıyla Fitzgerald vd. (1995), tarafından geliştirilen

SEQ ve katılımcıların hangi başa çıkma yaklaşımlarını kullandıklarını saptamak amacıyla da Fitzgerald vd. (1990), tarafından geliştirilen Cinsel Tacizle Başa çıkma Anketi (CHQ) kullanılmıştır. Araştırma örneklemini İspanyol kökenli 476 ve İngiliz kökenli 651 ABD'li kadın işgören ile 355 Türk kadın işgören alınmıştır.

Araştırma Bulguları: Araştırma bulgularına göre İspanyol kökenli ABD'li kadınlar ve Türk kadınlar, İngiliz kökenli kadınlara göre kaçınma (uzak durma) yöntemini daha çok kullanmaktadırlar. Aynı zamanda İspanyol kökenli ABD'li kadınlar, diğer kültürlerdeki kadınlara göre yaşadıkları olayı görmezlikten gelme yöntemini daha çok kullanmakta, arkadaş ve aileleriyle daha az paylaşmaktadırlar. Araştırma bulguları, kadın işgörenlerin cinsel taciz deneyimlerini, örgütün üst yönetimine bildirme konusunda oldukça çekingen olduklarını ortaya koymuştur. Bunun temel nedenleri olarak ise, yaşadıkları olaydan ötürü kadınların, kendilerinin suçlanmalarından korkmaları, aileleri ve eşlerinden korkmaları, mesleki itibarlarının zarar görmesi, işlerini ve ekonomik özgürlüklerini kaybetme korkusu olduğu önerilmiştir.

Çalışan Kadınlara Yönelik Cinsiyet Temelli Düşmanca Davranışların Nedenleri ve Sonuçları Üzerine Bir Araştırma

Araştırmanın Amacı: Wasti ve Bebekoğlu (2002), tarafından gerçekleştirilen araştırmada, çalışan kadınlara yönelik cinsiyet temelli düşmanca davranışların nedenleri ve sonuçları araştırılmıştır.

Araştırma Yöntemi: Bu araştırmanın örneklemini İstanbul, Ankara, İzmir, Denizli ve Antalya'da yer alan 17 kamu ve 20 özel sektör kuruluşunda görev yapan 355 kadın oluşturmuştur. Araştırmada bu kuruluşlardaki kadınlarla referans bir kişi aracılığıyla bağlantıya geçilmiştir. Araştırmada cinsiyet temelli düşmanca davranışları ölçmek amacıyla Fitzgerald vd. (1995), tarafından geliştirilen SEQ ve örgüt ikliminin cinsel tacizi ne derece hoşgördüğünü ölçmek amacıyla OTSHI kullanılmıştır.

Araştırma Bulguları: Bu araştırmanın bulguları, hem cinsel hem de cinsel nitelikli olmayan düşmanca davranışların en önemli öncülünün örgüt iklimi olduğunu göstermiştir. Ataerkil toplumsal kültürün bir yansıması olan bu iklim, kendini bu davranışlarda bulunan erkeklerin cezalandırılmamaları, bu tür durumlarla karşı karşıya kalan kadınların şikayet etmeleri için bir mekanizma olmaması ve hatta şikayet ettiklerinde ciddiye alınmamaları şeklinde göstermektedir. Araştırma bulguları, cinsiyet temelli düşmanca davranışların kadınların çeşitli işten kaytarma davranışlarıyla işteki verimliliklerini azalttığını ortaya çıkarmıştır.

Kadınlar, iş ortamındaki ilişkilerden duydukları tatminin azaldığını, psikolojik, fiziki sağlık durumlarının da olumsuz etkilendiğini ifade etmişlerdir. Bu araştırmada, insan kaynakları birimlerinin cinsiyet temelli düşmanca davranışların varlığını tespit etmeye yönelik çalışmalar yapmaları ve gerekli önlemleri almaları gerektiği önerilmiştir.

Türkiye’de Değişik Spor Branşlarındaki Elit Bayan Sporcuların Karşılaştıkları Cinsel Taciz Olaylarının Araştırılması (An Investigation Of the Sexual Harassment, Athletes In Different Sport Branches Meet)

Araştırmanın Amacı: Bu araştırmada Türkiye’de değişik spor branşlarında oynamakta olan elit sporcuların, spor yaşamları boyunca antrenör, yönetici ve seyircilerle karşılaştıkları cinsel taciz olaylarının ortaya konulması amaçlanmıştır.

Araştırma Yöntemi: Araştırmaya toplam 356 bayan sporcu gönüllü olarak katılmıştır. Araştırmada 20 sorudan oluşan ve araştırmacılar tarafından geliştirilen anket kullanılmıştır.

Araştırma Bulguları: Araştırma sonucunda, ankete katılan bayan sporcuların % 56,2’si cinsel tacize uğradığını belirtmiştir. Sporcular bu tip sorunlarla spor yaşamları boyunca, devamlı olarak karşılaşma oranını ise % 3,9 olarak belirtmişlerdir.

Cinsel Taciz: Üniversite Öğrencilerinin Algı ve Tepkileri (Sexual Harassment: The Perceptions and Reactions of University Students)

Araştırmanın Amacı: Durmuş (2004)'ün araştırmasında; üniversite öğrencilerinin yaşadıkları cinsel taciz olaylarının betimlenmesi, taciz sonrası yaşanan duygular ve gösterilen tepkilerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Araştırma Yöntemi: Araştırmada, araştırmacı tarafından geliştirilen 40 maddelik ölçme aracı kullanılmıştır. Araştırma grubu 2003-2004 eğitim-öğretim yılında Ankara Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi ve İlahiyat Fakültelerine bağlı Rehberlik ve Psikolojik Danışma, Sınıf Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, Zihinsel Engelliler Öğretmenliği, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği bölümlerinin çeşitli sınıflarında okuyan 270 öğrenciden oluşmaktadır.

Araştırma Bulguları: Araştırmada, cinsel tacizin çoğunlukla taciz edici bakışlarla (% 60,7), istekleri dışında insanlar tarafından dokunulmayla (% 47,2), konuşmalarda cinsel içerikli espriler (% 26,3) şeklinde yaşandığı görülmüştür. Öğrencilerin % 14,8'i istemedikleri halde cinsel ilişki teklifleri aldıklarını, % 15,3'ü başkalarının görebileceğini bilerek odasında, duvarında, kitap ya da notları arasında pornografik ya da cinsel içerikli resim, dergi, CD bulunduran kişilerden rahatsızlık duyduklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğrencilerin % 3,3'ü ise öğretim üyelerinden cinsel çıkar sağlamak amacıyla yaklaşımlar gördüklerini ve % 1,1'i de cinsel çıkar sağlamak amacıyla öğretim üyelerinin notu tehdit olarak kullandıklarını belirtmişlerdir. Araştırma bulgularına göre öğrencilerin % 77,9 taciz sonrası büyük oranda cinsel tacizde bulunanlara öfke duyduklarını ifade etmişlerdir. Öfkeyi takip eden duygu % 58,3 oranı ile üzüntü olmuştur. Taciz sonrası yaşanan üzüntü duygusunu, % 54,9 oranı ile utanma duygusunun yer aldığı görülmüştür.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçlarının uygulanması ve verilerin çözümlenmesi açıklanmıştır.

Araştırma Modeli

Bu çalışma, basit tarama (simple survey design) şeklinde tasarlanmıştır. Kamu üniversitelerine bağlı Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarında öğrenim gören kız öğrencilerin cinsel taciz deneyimleri ve cinsel taciz deneyimlerinde verdikleri tepkiler inceleneceğinden basit tarama yöntemi (simple survey design) kullanılması tercih edilmiştir.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Marmara, Ege, Akdeniz, İç Anadolu bölgelerindeki kamu üniversitelerine bağlı Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarında, 2003-2004 eğitim öğretim yılında öğrenim görmekte olan kız öğrenciler oluşturmuştur. Marmara, Ege, Akdeniz, İç Anadolu bölgelerindeki kamu üniversitelerine bağlı Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarının toplam sayısı 28 dir. Bu yüksekokullarda 2003-2004 eğitim öğretim yılında öğrenim gören kız öğrencilerin sayısı 5326'dır (YÖK, 2003).

Araştırma örnekleminin seçiminde tesadüfi örnekleme (randomly sampling) yöntemi kullanılmıştır. Araştırma örneklemini, Marmara, Ege, Akdeniz, İç Anadolu bölgelerindeki üniversitelere bağlı Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulları Müdürlüklerinden izin alınabilen 8 yüksekokul ve bu yüksekokullarda öğrenim gören kız öğrenciler (toplam 1000 kişi) oluşturmuştur. Bu amaçla 1000 adet anket kız öğrencilere uygulanmıştır. Örneklemden katılımcıların bazı soruları boş bırakmalarından dolayı 184 adet anket çıkarıldıktan sonra toplam 816 adet anket analizlerde kullanılmıştır.

Araç

Örnekleme giren yüksekokullardaki öğrencilerin cinsel taciz deneyimleri ve cinsel tacizle başa çıkma yaklaşımlarını tespit etmeye yönelik verileri toplamak amacıyla yerli ve yabancı alanyazın incelenmiş, uygun veri toplama araçları Türkçe'ye çevrilmiştir. Veri toplama aracında, araştırmaya katılanların kişisel özellikleri, cinsel taciz deneyimleri ve cinsel tacizle başa çıkma yaklaşımları arasındaki ilişkiyi bulgulamayı amaçlayan bölümler yer almaktadır.

Araştırmada kişisel özellikler, cevaplayanların kişisel özelliklerine uygun seçeneği işaretleyebilecekleri şekilde düzenlenmiş, birer soruyla ölçülmüştür. Araştırmanın kuramsal dayanaklar bölümünde belirtildiği üzere öğrencilerin sınıf dereceleri ve aile yapısının cinsel taciz olaylarında etkili olması olasıdır. Bu nedenle öğrencilerin sınıf dereceleri alanyazında belirtilen yaş değişkeni ile ilişkilendirilmiştir. Öğrencilerin aile yapılarının saptanabilmesi amacıyla anne ve babanın hayatta oluşu, kardeş sayıları ve anne/babanın öğrenim düzeyleri kişisel özellikler bölümünde yer almaktadır.

Araştırma anketinde sınıf derecesini ölçmeye yönelik soru, (a) 1. sınıf, (b) 2. sınıf, (c) 3. sınıf (d) 4. sınıf seçeneklerinden; kardeş sayısını ölçmeye yönelik soru, (a) Yok, (b) 1, (c) 2 (d) 3, (e) 4 ve üstü seçeneklerinden; anne ve babanın yaşayıp yaşamadığını ölçmeye ilişkin sorular (a) Yaşıyor, (b) Yaşamıyor seçeneklerinden; anne ve babanın öğrenim durumlarını ölçmeye ilişkin sorular (a) Okur yazar değil, (b) İlkokul, (c). Ortaokul, (d) Lise, (e) Üniversite, (f) Lisans üstü seçeneklerinden; öğrencinin karşı cinsle iletişim kurabilme durumuna, iletişim kurma isteğine, romantik bir ilişki kurmayı doğal karşılama durumuna ve karşı cinsle olan ilişkileri aile ile paylaşabilmesine ilişkin sorular (a) Evet ve (b) Hayır seçeneklerinden oluşmaktadır.

Öğrencilerin cinsel taciz deneyimlerini (20 soru) ve cinsel tacizle başa çıkma yaklaşımlarını (23 soru) ölçmeye yönelik sorularda Likert tipi beşli derecelendirme ölçeği kullanılmıştır. Ölçek, (1) Asla, (2) Bir ya da İki Kere, (3)

Bazen, (4) Sık sık, (5) Çoğu Zaman seçeneklerinden oluşmuştur.

Cinsel Taciz: Öğrencilerin, öğretim elemanları tarafından cinsel tacize uğrama sıklıklarının ve öğretim elemanlarının davranışlarını cinsel taciz olarak algılama oranları Fitzgerald ve Shullman (1985), tarafından geliştirilen ve Gelfand vd. (1995) tarafından yeniden düzenlenen, “*Cinsel Deneyimler Ölçeği*” (SEQ) ile ölçülmüştür. SEQ, Till (1980)’in geliştirdiği 5 boyuttan oluşan cinsel taciz ölçeğine (cinsiyet tacizi, baştan çıkartıcı davranış, cinsel rüşvet, cinsel tehdit, cinsel ceza veya saldırı) paralel olarak geliştirilmiştir. Bununla birlikte yapılan analizler, SEQ’un, karşılık cinsel tacizine ve düşmanca çevre yaratmaya yönelik cinsel tacize paralel olan üç davranışsal yapı aracılığıyla açıklanabileceğini doğrulamıştır. Buna göre, karşılık cinsel tacizi, cinsel tacizin *cinsel baskı boyutuyla*, düşmanca çevre yaratmaya yönelik cinsel taciz ise *cinsiyet tacizi* ve *istenmeyen cinsel ilgi* boyutuyla açıklanabilir.

SEQ, iş ortamlarında ya da üniversitelerdeki cinsel taciz olaylarını ve bu olayların yaygınlığını belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Bu ölçme aracı, cinsiyetle ilgili rahatsız edici (hoş karşılanmayan) davranışların, davranışsal boyutlarını değerlendirmektedir. SEQ, 3 alt boyutu içeren 19 madde ve katılımcıların hiç cinsel tacize uğrayıp uğramadıklarının sorulduğu 1 madde olmak üzere toplam 20 maddeden oluşmaktadır. Bu alt boyutlar; “*Cinsiyet Tacizi*” (*Gender Harassment*), “*İstenmeyen Cinsel İlgi*” (*Unwanted Sexual Attention*) ve “*Cinsel Baskı*”dır (*Sexual Coercion*). Maddeler, “Asla”, “Bir Ya Da İki Kere”, “Bazen”, “Sık Sık”, “Çoğu Zaman” biçiminde derecelendirilen beşli Likert tipi ölçek üzerinde deneklerin yanıtlayacakları ifadelerden oluşmaktadır. Değerler arttıkça cinsel tacize maruz kalma sıklığı artmaktadır.

Ölçekte cinsel taciz kelimeleri, son soruya kadar hiç geçmemekte, son soruda katılımcılara hiç cinsel tacize uğrayıp uğramadıkları sorulmaktadır. Böylelikle önceki cevapların, kişilerin öznel cinsel taciz tanımlarından etkilenmemesi sağlanmaktadır. Son soruya verilen cevap hesaplanan cinsel taciz puanına dahil edilmemektedir.

Cinsel Deneyimler Ölçeği Faktör Analizi

Çok değişkenli istatistik analizlerinden biri olan faktör analizi, çok sayıda değişkenler arasındaki ilişkileri incelemek ve bilgilerin daha az sayıda faktörler ya da bileşenler tarafından özetlenip özetlenmeyeceğini belirlemek için kullanılır (Büyüköztürk, 2002). Yapı geçerliği, ölçülen özelliğin ne olduğu ile ilgili olup faktör analizi, yapı geçerliğini incelemede en güçlü yöntemdir ve aynı niteliği ölçen değişkenleri bir araya toplayarak ölçmenin çok daha az sayıda faktörle yapılmasına olanak verir (Tabachnick ve Fidel, 1989).

Araştırmada kullanılan ölçeklerin kız öğrencilerden oluşan örneklem üzerindeki yapı geçerliği için faktör analizi yaklaşımlarından açımlayıcı faktör analizi (exploratory factor analysis) kullanılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi değişkenler arasındaki ilişkilerden hareketle faktör bulmaya yönelik bir işlemdir. Bu araştırmada SEQ'in yapı geçerliğini, yani tek bir yapıyı ölçüp ölçmediğini test etmek için faktör analizi tekniği olan temel bileşenler analizi (PCA) kullanılmıştır. Faktörlerin birbirleriyle ilişkili olması dikkate alınarak Eğik (Oblique) dönüştürme kullanılmıştır.

Temel bileşenler analizi ise, açımlayıcı faktör analizi yaklaşımlarından faktörleştirme tekniği olarak en sık kullanılan çok değişkenli istatistiktir (Büyüköztürk, 2002).

Faktör analizi sonuçlarının değerlendirilmesinde, ölçekte yer alan maddelerin faktör yük değerlerinin 0.30 üzerindeki maddelerin ölçekte yer alabildiğine rastlanmaktadır. Madde seçiminde sadece bir faktörde yüksek yük değeri olmasına dikkat edilmesi gereği de vurgulanmaktadır. Bu çalışmada bir maddenin ölçekte yer almasına karar verirken birinci faktördeki yük değerinin 0.30 ve daha yüksek olması ölçüsü temel alınmıştır. Ayrıca yük değeri ile diğer faktörlerden aldığı yük değerinin farkının .10 ve daha yüksek olmasına dikkat edilmiştir. Bu şekilde birinci faktörde yüksek yük değeri veren bir maddenin, ikinci bir faktörde bu düzeyde bir yük değerine sahip olması engellenebilmiş ve sonuçta tek faktörde açıklanan varyans miktarında da bir artış sağlanabilmiştir.

Yapılan analiz sonuçları incelendiğinde bütün maddelerin birinci faktör yük değerlerinin 0.30 ve daha üstünde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca hiçbir maddenin birinci faktör yük değerine yakın bir yük değerinin ikinci faktörde oluşmadığı da tespit edilmiştir. Yapılan faktör analizi sonucunda SEQ'da bulunan 19 maddenin öz değeri 1'den büyük olan 3 faktör altında toplandığı görülmektedir. Önemli olarak belirlenen faktörlerden birincisi ölçeğe ilişkin toplam varyansın % 48'ini, ikincisi % 10,4'ünü, üçüncüsü ise % 9'unu açıklamaktadır. Üç faktörün toplam varyansın % 67,2'sini açıkladıkları saptanmıştır.

Faktör döndürme sonrasında, ölçeğin birinci faktörünün altı maddeden (13,14,16,17,18,19), ikinci faktörünün sekiz maddeden (7,8,9,10,11,12,15), üçüncü faktörünün beş maddeden (1,2,3,4,5) oluştuğu belirlenmiştir. Birinci faktörde yer alan maddelerin faktördeki yük değerleri, 0,823- 0,932 arasında değişmektedir. İkinci faktörde yer alan maddelerin yük değerleri, 0,409- 0,761 arasında, üçüncü faktörde yer alan maddelerin yük değerleri ise 0,630- 0,819 arasında değişmektedir.

Faktörlere, maddelerin içerikleri dikkate alınarak isim verilmeye çalışılmıştır. İlk faktörde yer alan maddelerin tümünün kadının cinsiyetine yönelik hoş olmayan davranışları içermesi nedeniyle de bu faktöre "Cinsiyet Tacizi" ismi verilmiştir. İkinci faktörde yer alan maddeler ise kadının istememesine rağmen cinsel davranışların gösterilmesi ile ilgilidir. Bu nedenle bu faktöre, "İstenmeyen Cinsel İlgisi" ismi, üçüncü faktörde yer alan maddelerin cinsel ilişkiye yönelik baskı ve tehdit unsuru oluşturmaları ile ilgili olduğu dikkate alınarak bu faktöre "Cinsel Baskı" ismi verilmiştir. Cinsel Deneyimler Ölçeği faktör analizi sonuçları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Gelfand vd. (1995) tarafından, doğrulayıcı faktör analizleri sonucunda geliştirilen cinsel taciz boyutları, üç tür örneklemden toplanan verilerle sağlanmıştır.

**Tablo 1. Cinsel Deneyimler Ölçeği Faktör Analizi
(Döndürülmüş Temel Bileşenler Analizi Sonuçları)**

Madde	Faktör Ortak Varyans	Faktör Yük Değeri	Döndürme Sonrası Yük Değeri (Pattern Matrix)		
			Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3
1.Bana sık sık mustehcen (acık sacık) hikayeler anlattı ve cirkin sakalar yaptı.	0,617	0,66	0,819		
2.Bana özel olarak ya da herkesin ortasında kaba ve cirkin cinsel soylemlerde (tatlim, canım vb.) bulundu	0,532	0,572	0,63		
3.Gorunusum, vucudum veya cinsel yasantim ile ilgili cirkin sozler soyledi.	0,656	0,596	0,739		
4.Cinsiyet ayrımcılığına yönelik ya da mustehcen (ornegin resim, poster gibi) materyaller gosterdi ya da dagitti.	0,47	0,534	0,701		
5.Bana kadın ve erkeklerin kalıplasmis rolleriyle ilgili sozler sarf etti ("Sacin uzun aclin kısa" gibi)	0,585	0,568	0,753		
6.Beni cinsel konularda istemedigim tartismalara sokmaya kalkisti (cinsel yasamim hakkında konusmak gibi).	0,565	0,645		0,599	
7.Istemedigim halde, bana olan cinsel ilgisini acikca belli etti	0,778	0,788		0,761	
8.Beni rahatsız edici sekilde, dik dik veya yan bakmak ya da goz süzmek gibi davranislarda bulundu.	0,669	0,697		0,75	
9.Reddetmeme rağmen benimle cinsel ya da romantik bir ilişkiye girmeye çalıştı	0,798	0,827		0,698	
10."Hayır" dediğim halde yemek, içki vb. tekliflerde bulunmaya devam etti.	0,604	0,736		0,542	
11. İstemediğim halde beni okşamaya teşebbüs etti (kolumu, okşamak ya da göğsüme dokunmak gibi).	0,807	0,788		0,795	
12. Fiziksel olarak karşı koymamla ya da yapmaması için yalvarmamla sonuçlanan cinsel ilişki girişiminde bulundu.	0,135	0,308		0,409	
15.Bana rahatsız edecek şekilde dokundu.	0,712	0,767		0,713	
13.Onunla cinsel ilişkiye girmem karşılığında bazı ödül ya da ayrıcalıklı davranışların rüşvet niteliği taşıdığını hissettirdi	0,793	0,852			0,738
14.Cinsel ilişkiye girmeyi reddettiğim için üstü kapalı bir şekilde (ders notlarımın düşmesi gibi) tehdit etti.	0,804	0,815			0,823
16.Kendisiyle cinsel ilişkiye girmem durumunda daha yüksek notlar alacağıma dair imalarda bulundu	0,858	0,878			0,789
17.Okul ortamında iyi muamele görmem için, beni cinsel ya da sosyal tekliflere olumlu cevap vermek durumunda bıraktı	0,813	0,787			0,875
18.Cinsel ilişkide bulunmadığım takdirde kötü muamele göreceğim konusunda beni açıkça korkuttu	0,86	0,782			0,932
19.Cinsel ilişkiyi reddettiğim için bana kötü davrandı	0,705	0,67			0,867

Açıklanan Varyans		Özdeğer
Faktör 1	: % 9	1,6
Faktör 2	: % 10,4	1,9

Faktör 3 : % 48
Toplam : % 67,2

9,1

Gelfand vd. tarafından ABD'de bir Ortabatı üniversitesinde gerçekleştirilen araştırmada güvenilirlik değeri, cinsiyet tacizi boyutu için $\alpha = .72$, istenmeyen cinsel ilgi boyutu için $\alpha = .67$ ve cinsel baskı için $\alpha = .49$ elde edilmiştir.

Bu araştırmada SEQ güvenilirlik değeri, $\alpha = .92$ bulunmuştur. Cortina vd., tarafından yapılan üniversite öğrencilerinin cinsel taciz ve cinsel saldırı deneyimlerine yönelik araştırmada SEQ güvenilirlik değeri, $\alpha = .85$, Wasti ve Cortina (2002) tarafından yapılan cinsel taciz deneyimlerinin kültürlerarası karşılaştırmalarında güvenilirlik değeri $\alpha = .83$ bulunmuştur.

Cinsel Tacizle Başa Çıkma: Öğrencilerin cinsel taciz davranışlarına karşı nasıl tutum sergilediklerini, cinsel tacizle başa çıkmak için hangi başa çıkma yaklaşımlarını kullandıklarını ölçmek amacıyla Fitzgerald vd. (1990), tarafından geliştirilen "*Cinsel Tacizle Başa Çıkma Ölçeği*" (CHQ) kullanılmıştır. Bu ölçek, deneklerin cinsel tacizle başa çıkma yaklaşımlarını saptamaya yöneliktir ve Cochran vd. (1997)'nin belirttiği beş altboyutu içermektedir. CHQ 25 maddeden oluşmaktadır. Bu ölçekte ilk 23 soru beş altboyutu içermektedir. Bu boyutlar, "*Taciz eden kişiden kaçınma/uzak durmaya çalışma*" (*Avoiding the harasser*), "*Taciz eden kişiyle yüzleşme/görüşme*" (*Confronting the harasser*) "*Arkadaşlardan destek almaya çalışma*" (*Tell someone including family members and friends*), "*Taciz eden kişiyi üst yönetime bildirme*" (*Reporting the harasser*) "*Davranışı görmezlikten gelme*"dir (*Ignoring the behavior*).

CHQ, cinsel deneyimler ölçeğinde, öğretim elemanları tarafından cinsel tacize en az bir kez uğradıklarını belirten öğrencilerin, kendilerini en çok etkileyen cinsel taciz yaşantısını gözönünde bulundurarak, bu davranışla başa çıkmak için ne yaptıklarını belirttikleri maddeleri içermektedir. Maddeler, "Asla", "Bir Ya Da İki Kere", "Bazen", "Sık Sık", "Çoğu Zaman" biçiminde derecelendirilen beşli Likert tipi ölçek üzerinde öğrencilerin yanıtlayacakları

ifadelerden oluşmaktadır.

Cinsel Tacizle Başa Çıkma Ölçeği Faktör Analizi

Araştırmada CHQ'in yapı geçerliğini, yani tek bir yapıyı ölçüp ölçmediğini test etmek için eğik (oblique) dönüştürmeye göre faktör analizi tekniği olan temel bileşenler analizi kullanılmıştır. Yapılan analiz sonuçları incelendiğinde bütün maddelerin birinci faktör yük değerlerinin 0.30 ve daha üstünde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca hiçbir maddenin birinci faktör yük değerine yakın bir yük değerinin ikinci faktörde oluşmadığı da tespit edilmiştir.

Yapılan faktör analizi sonucunda CHQ'da bulunan 23 maddenin öz değeri 1'den büyük olan 5 faktör altında toplandığı görülmektedir. Önemli olarak belirlenen faktörlerden birincisi ölçeğe ilişkin toplam varyansın % 32,4'ünü, ikincisi % 18,5'ini, üçüncüsü, % 12'sini, dördüncüsü % 7'sini ve beşincisi %5,9'unu açıklamaktadır. Beş faktörün toplam varyansın %75,9'unu açıkladıkları saptanmıştır.

Faktör döndürme sonrasında, ölçeğin birinci faktörünün beş maddeden (1,5,15,19,20), ikinci faktörünün sekiz maddeden (2,4,6,8,10,11,16,22), üçüncü faktörünün dört maddeden (12,13,17,23), dördüncü faktörün iki maddeden (7,9) ve beşinci faktörün dört maddeden (3,14,18,21) oluştuğu belirlenmiştir. Birinci faktörde yer alan maddelerin faktördeki yük değerleri, 0,647- 0,942 arasında değişmektedir. İkinci faktörde yer alan maddelerin yük değerleri, 0,635- 0,841 arasında, üçüncü faktörde yer alan maddelerin yük değerleri 0,745- 843 arasında değişmektedir. dördüncü faktörde yer alan maddelerin yük değerleri 0,904- 0,936 arasında ve beşinci faktörde yer alan maddelerin yük değerleri 693- 0,973 arasında değişmektedir.

Faktörlere maddelerin içerikleri dikkate alınarak isim verilmeye çalışılmıştır. İlk faktörde yer alan maddelerin tümünün cinsel tacize uğrayan kişiden uzak durmaya çalışmasıyla ilişkili olduğu dikkate alınarak bu faktöre

“Uzak durmaya Çalışma” ismi verilmiştir. İkinci faktörde yer alan maddeler ise kadının cinsel taciz davranışını gösteren kişiyi iyi niyetli kabul etmesi ya da unutmaya çalışması gibi davranışları kapsadığı için bu faktöre “Görmezlikten Gelme”, üçüncü faktörde yer alan maddelerin yaşanan olayların bir arkadaş veya yakınlarla paylaşılmasını kapsamaması nedeniyle bu faktöre “Arkadaş ve Aileyle Paylaşma” ismi verilmiştir.

Dördüncü faktör, cinsel taciz davranışına maruz kalan kişinin yaşadığı olayı resmi olarak şikayette bulunması ile ilgili olması nedeniyle bu faktöre “Resmi Şikayette Bulunma” ismi verilmiştir. Beşinci faktördeki maddeler ise cinsel taciz davranışını gösteren kişiyle davranışının hatalı olduğunu ve rahatsızlığı açıkça belirtmeye ilişkin ifadeleri kapsamaktadır. Bu nedenle bu faktöre “Yüzleşme” ismi verilmiştir. Cinsel Tacizle Başa Çıkma Ölçeği faktör analizi sonuçları Tablo 2’de gösterilmiştir.

Araştırma anketinde son iki madde (24. ve 25. sorular) öğrencilerin resmi şikayette bulunma durumlarının neden ve sonuçlarıyla ilgilidir. 24. soru, yaşadıkları cinsel taciz olayını resmi biçimde bildiren öğrencilerin sonuçtan hoşnutsuzluk durumlarını ölçmektedir. 25. soru ise öğrencilerin yaşadıkları cinsel taciz olayını resmi biçimde bildirmeme nedenlerini önem derecesine göre belirttikleri 7 seçenekten oluşmaktadır.

Öğrencilerin cinsel taciz deneyimlerini resmi biçimde şikayet etmeme nedenlerini ölçmeye yönelik soru, Cochran vd. (1997), tarafından geliştirilmiştir. Bu soru öğrencilerin resmi şikayette bulunmama nedenlerini önem derecesine göre sıralayacakları (a) Davranışın taciz olup olmadığını bilmiyordum, (b) Olayın üstesinden gelmek için biçimsel olmayan yolların (arkadaşlara veya aileye anlatmanın) yeterli olduğuna inanıyordum, (c) resmi şikayetimin ciddiye alınacağına inanmıyordum, (d) Olayda kimliğimin ortaya çıkmasıyla toplumsal ilişkilerimin zarar görmesinden korkuyordum, (e) Notlarımın düşmesi kaygısını taşıyordum, (f) Sınıfta kalmaktan korkuyordum, (g) Fiziksel olarak zarara uğramaktan korkuyordum seçeneklerinden oluşmaktadır.

**Tablo 2 Cinsel Tacizle Başa çıkma Ölçeği Faktör Analizi
(Döndürülmüş Temel Bileşenler Analizi Sonuçları)**

Madde	Faktör Ortak Varyansı	Faktör Yük Değeri	Döndürme Sonrası Yük Değeri (Pattern Matrix)					
			Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4	Faktör 5	
1.Bu davranışı gösteren kişiyle aynı yerde bulunmak zorunda kaldığımda, ondan uzak durmaya çalıştım	0,823	0,743	0,877					
2.Bu olayın gerçekten önemli olmadığı konusunda kendi kendimi ikna etmeye çalıştım	0,649	0,636		0,781				
3.Bu kişiye, davranışından hoşlanmadığımı belli etmeye çalıştım	0,761	0,69						0,693
4.Bu davranışı gösteren kişinin iyi niyetli olduğunu varsaydım	0,696	0,758		0,828				
5.Bu kişiye, beni rahat bırakması için bahaneler uydurdum	0,577	0,692	0,647					
6.Yaşadığım bu olayda olanlar için kendimi suçladım	0,659	0,66		0,757				
7.Dekan, Dekan Yardımcısı, Bölüm Başkanı veya bir öğretim elemanı ile konuştum	0,833	0,66						0,904
8.Olanları unutmaya çalıştım	0,644	0,584		0,635				
9.Bu olayla ilgili olarak resmi (yazılı) şikayette bulundum	0,861	0,722						0,936
10.Bana bu davranışı gösteren kişiye tahammül ettim	0,624	0,593		0,682				
11.Bu kişiyi sınırlendirmemeye çalıştım	0,673	0,608		0,741				
12.Yaşadığım bu olayı güvendiğim birisine anlattım	0,878	0,72				0,843		
13.Yaşadığım bu olayla nasıl başa çıkabileceğim konusunda bir arkadaşım ile konuştum	0,826	0,743				0,829		
14.Bu kişiye hatalı olduğunu açıkça belli ettim	0,914	0,647						0,764
15.Bu kişiyle karşılaşmamaya çalıştım	0,892	0,755	0,942					
16.Bu kişinin duygularını incitmemeye çalıştım	0,728	0,736		0,841				
17.Arkadaşlarımdan anlayış ve destek almaya çalıştım	0,88	0,729				0,829		
18.Bu kişiye kendimi nasıl hissettiğimi anlattım	0,819	0,443						0,973
19.Bu kişiyle muhatap olmamak için elimden geleni yaptım	0,873	0,72	0,924					
20.Bana bu davranışı gösteren kişiyle yalnız kalmamaya çalıştım	0,924	0,778	0,933					
21.Bu kişiden beni yalnız bırakmasını istedim	0,737	0,599						0,777
22.Yaşadığım bu olayı şakaya vurdum	0,665	0,708		0,766				
23.Yaşadığım bu olayı ailemle konuştum	0,522	0,414				0,745		

Açıklanan Varyans		Özdeğer
Faktör 1	: % 32,4	7,5
Faktör 2	: % 18,5	4,2
Faktör 3	: % 12	2,7
Faktör 4	: % 7	1,6
Faktör 5	: % 5,9	1,4
Toplam	: %75,9	

Cinsel tacize uğrayan ve resmi şikayette bulunan öğrencilerin durumdan tatmin olma derecelerini ölçmek için Cochran vd. (1997) tarafından geliştirilen soru (a) Hiç Tatmin olmadım, (b) tatmin olmadım, (c) ne tatmin oldum ne tatmin olmadım, (d) tatmin oldum, (e) çok tatmin oldum seçeneklerinden oluşmaktadır.

Bu araştırmada CHQ güvenilirlik değeri $\alpha = .90$ bulunmuştur. Fitzgerald vd. (1990), tarafından yapılan üç yüksekokuldaki kız öğrencilerin cinsel tacizle başa çıkma yaklaşımlarına ilişkin araştırmada, uzak durmaya çalışma yaklaşımının güvenilirlik değeri $\alpha = .47$ ile $\alpha = .37$ arasında, görmezlikten gelme yaklaşımının güvenilirlik değeri $\alpha = .67$, arkadaş ve aile ile paylaşma yaklaşımının güvenilirlik değeri $\alpha = .62$ ile $\alpha = .41$ arasında, yüzleşme yaklaşımının güvenilirlik değeri $\alpha = .81$ ile $\alpha = .72$ arasında, resmi şikayette bulunma yaklaşımının güvenilirlik değeri $\alpha = .83$ ile $\alpha = .73$ değerleri arasında bulunmuştur.

Araştırmada kullanılan Cinsel Deneyimler Ölçeğinin faktör analizi sonucunda cinsel taciz, Gelfand vd., (1995)'nin modelinde olduğu gibi, üç boyutlu (cinsiyet tacizi, istenmeyen cinsel ilgi ve cinsel baskı) çıkmıştır. Araştırmada kullanılan Cinsel Tacizle Başa Çıkma Ölçeğinin faktör analizi sonucunda ise başa çıkma yaklaşımları beş boyutta görülmüş, dolayısıyla Cochran vd. (1997)'nin belirttiği başa çıkma yaklaşımlarına ilişkin boyutlar elde edilmiştir.

Tablo 3' te kullanılan ölçeklerin ortalamaları, standart sapmaları ve içsel güvenilirlikleri verilmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırma, öğrencilerin cinsel taciz deneyimlerini, cinsel tacizle başa çıkma yaklaşımlarını, öğrencilerin kişisel özellikleri, cinsel taciz deneyimleri ve cinsel tacizle başa çıkma yaklaşımları arasındaki ilişkiyi tespit etmeye ilişkin varolan durumlarını belirleyen olgusal verileri toplamaya yöneliktir.

Görüş ve değerlendirmeler için toplanan veriler, Likert tipi beşli dereceleme ölçeği ile sayısallaştırılmıştır. Toplam elli dokuz maddeden oluşan ölçekte, öğrencilerin kendi görüşlerini dikkate alarak uygun seçeneği işaretlemeleri istenmektedir.

Tablo 3. Ölçeklerin Ortalama, Standart Sapma ve Güvenirlik Değerleri

Ölçek	Madde Sayısı	Ortalama	Standart Sapma	Alfa
Cinsiyet Tacizi	5	1.18	2.04	.79
İstenmeyen Cinsel İlgisi	8	1.25	4.38	.89
Cinsel Baskı	6	1.08	2.08	.94
Uzak Durmaya Çalışma	5	2.38	6.99	.95
Görmezlikten Gelme	8	1.84	7.16	.89
Arkadaşlarla ve Aileyle Paylaşma	4	1.92	4.77	.91
Yüzleşme	4	1.74	4.07	.87
Resmi Şikayette Bulunma	2	1.12	1.08	.82

Bu amaçla araştırmacı tarafından örnekleme bulunan yüksekokullarda anket çalışması yapabilmek için üniversitelere bağlı Yüksekokulların Müdürlüklerinden gerekli izinler alınmıştır. Daha sonra uygulama yapılacak yüksekokullardaki öğrencilere, kararlaştırılan günlerde anketi uygulamak üzere okullar ziyaret edilmiştir. Araştırma anketleri, sadece kız öğrencilere uygulanacağı için konunun hassasiyeti gözönüne alınarak, dersin öğretim elemanı ve erkek öğrenciler sınıf ortamında bulunmamışlardır. Araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyen kız öğrencilere uygulanmak üzere anketler dağıtılmıştır. Araştırma anketlerinin öğrenciler tarafından

doldurulması için yaklaşık olarak 30 dakika verilmiştir. Anketler araştırmacı tarafından öğrencilere uygulandıktan sonra toplanmıştır.

İlgili alanyazın incelendiğinde cinsel tacize yönelik üniversitelerde yapılan araştırmalarda (Schneider, 1987; Fischer ve Good, 1994; McCormak, 1995; Larimer vd., 1999), üniversite isimlerinin gizli tutulduğu görölmektedir. Bu araştırmada da, örnekleme alınan yüksekokulların isimleri araştırmacı tarafından gizli tutulmuştur.

Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

Verilerin analizinde alt problemlerin araştırılması amacıyla, öncelikle betimsel istatistik kullanılarak anketin birinci, ikinci ve üçüncü kısmında bulunan maddelerin dağılımına bakılmıştır. Daha sonra Çoklu Doğrusal Regresyon (multiple linear regression) analizleri kullanılarak çözümlenmeye gidilmiştir.

Çoklu doğrusal regresyon analizi iki veya daha çok değişken arasında herhangi bir ilişki olup olmadığını ve bu ilişkinin derecesini değerlendirmek üzere kullanılır. İstatistik analizleri SPSS 10 programından faydalanılarak gerçekleştirilmiştir.

Çoklu Doğrusal Regresyon (Multiple Linear Regression):

Araştırmada öğrencilerin cinsel taciz boyutundaki davranışları cinsel taciz olarak algılayıp algılamadıklarını değerlendirmek, cinsel tacizle başa çıkma yaklaşımlarının, cinsel taciz boyutları ve kişisel özellikler ile arasındaki ilişkileri saptamak amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır. Cinsel tacizle başa çıkma yaklaşımlarının, cinsel taciz boyutları ve kişisel özellikler ile ilişkisini saptamak için yapılan analizlere, cinsel deneyimler ölçeğindeki maddelerden en az bir tanesini işaretleyen katılımcılar dahil edilmiştir. Araştırmada çoklu regresyon analizine cinsiyet tacizi, istenmeyen cinsel ilgi, cinsel baskı boyutları ve kişisel özellikler bağımsız değişken, sırasıyla cinsel tacizle başa çıkma yaklaşımları (uzak durmaya çalışma,

görmezlikten gelme, arkadaş ve aileyle paylaşma, yüzleşme ve resmi şikayette bulunma) bağımlı değişken olarak dahil edilmiştir.

Çoklu regresyon analizi, bağımlı değişkenle ilişkili olan iki ya da daha çok bağımsız değişkene (yordayıcı değişkenlere) dayalı olarak, bağımlı değişkenin tahmin edilmesine yönelik bir analiz türüdür. Çoklu regresyon analizi, yordayıcı değişkenler tarafından bağımlı değişkende açıklanan varyansın istatistiksel anlamlılığına, yordayıcı değişkenlerin istatistiksel olarak anlamlılığına ve yordayıcı değişkenlerle bağımlı değişken arasındaki ilişkinin yönüne ilişkin yorum yapma olanağı verir.

Araştırmanın bağımsız değişkenleri arasında *çoklu birlikte doğrusallık* (multicollinearity) durumunu değerlendirmek için bağımsız değişkenler arasındaki korelasyon katsayıları işaretlerine bakılmaksızın kontrol edilmiştir. Bağımsız değişkenler içinde en yüksek korelasyon katsayısının istenmeyen cinsel ilgi ve cinsel baskı değişkenleri arasında olduğu tespit edilmiştir (.64). Böylece çoklu doğrusal regresyon analizini engelleyecek büyüklükte (kabul edilir üst sınır .80) *çoklu birlikte doğrusallık* (multicollinearity) durumu olmadığı görülmüştür.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen verilerin istatistiksel çözümlenmeleri ve bulguların yorumu yer almaktadır.

KİŞİSEL ÖZELİKLER

Araştırma örneğine alınan katılımcıların, % 13,4'ü 1. sınıf, % 31,4'ü 2. sınıf, % 29,7'si 3. sınıf ve % 25,6'sı 4. sınıf öğrencisidir. Öğrencilerin % 96,2'sinin annesi ve 92,3' ünün babası hayattadır. Öğrencilerin anne ve babalarının öğrenim durumlarına bakıldığında, babaların eğitim düzeyinin annelerin eğitim düzeyinden daha yüksek olduğu görülmüştür. Annelerin % 27,7'si lise, % 13,1'i üniversite mezunu olmakla birlikte, % 5'i okur yazar değildir. Babaların % 37'sinin lise, % 21,5'inin üniversite mezunu oldukları görülmüş, okur yazar olmama durumlarının ise annelerden daha düşük olduğu (% 0,5) saptanmıştır. Ayrıca babaların lisansüstü eğitim oranları (% 2), annelerin lisansüstü eğitim oranlarından (% 0,4), daha yüksektir. Bununla birlikte öğrencilerin büyük bir çoğunluğu (% 84,6'sı), karşı cinsle romantik bir ilişki yaşamayı doğal bir olay olarak görmektedir.

Genel olarak bakıldığında, araştırma örneğine alınan öğrencilerin ailelerinin çoğunda kardeşlerin bulunduğu, annelerin eğitim düzeyinin babalardan daha düşük olduğu ve bu öğrencilerin kız erkek arkadaşlıklarını doğal karşıladığı görülmüştür. Araştırmaya katılan öğrencilerin kişisel özelliklerine ilişkin frekans bulguları tablosu Ek 1'de gösterilmiştir.

CİNSEL TACİZ DAVRANIŞLARINA MARUZ KALMA ORANLARI

Öğrencilerin, cinsiyet tacizi boyutunda en sık karşılaştıkları davranış (% 19,4), kendilerine kadın ve erkeklerin kalıplaşmış rolleriyle ilgili sözlerin sarfedilmesidir. Bu bulgu, toplumumuzda halk arasında yerleşmiş olan kadınların cinsiyet rollerine ilişkin deyişlerin (saçın uzun aklın kısa, elinin

hamuruyla erkek işine karışma vb.) okul ortamında kız öğrencilere yöneltildiğini göstermektedir.

İstenmeyen cinsel ilgi boyutunda en sık karşılaşılan davranışın (% 25,5) “*Beni rahatsız edecek şekilde dik dik veya yan bakmak, göz süzmek gibi davranışlarda bulundu*” olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, bu davranışın, tüm cinsel taciz davranışları içinde en sık karşılaşılan davranış olduğu saptanmıştır. Araştırmamızda elde edilen bu bulgunun Türkiye’de Durmuş (2004)’un araştırmasıyla tutarlı olduğu görülmüştür. Durmuş (2004)’ün üniversite öğrencilerinin cinsel tacize yönelik algı ve tepkileri konulu araştırmasında da, öğrencilerin en çok karşılaştıkları davranışın, *taciz edici bakışlar* olduğu saptanmıştır. İstenmeyen cinsel ilgi boyutunda, mağdurun rahatsız olmasına rağmen, kişinin cinsel ilgisini belli edecek davranışları göstermesi sözkonusudur. Araştırmamızda en sık karşılaşılan (% 25,5) cinsel taciz davranışının, “*rahatsız edici bakışlar*” olduğu ve en az karşılaşılan (% 3,2) davranışın cinsel baskı boyutundaki “*cinsel ilişkiye girmedğim için bana kötü davrandı*” maddesi olduğu görülmüştür. Öğretim elemanlarının cinsel taciz davranışının şiddetini arttırmamış olmalarının, okul ortamında bulunmalarından ve mesleki statülerinden kaynaklandığı ileri sürülebilir.

O’Hare ve O’Donohue (1998), cinsel taciz davranışlarının ortaya çıkmasında vicdani engelin etkili olduğunu önesürmüştür. Bu öneriye göre toplum tarafından ayıplanma, dışlanma kaygısı, cinsel taciz davranışının ortaya çıkmasını ve şiddetinin artmasını engellemektedir. Sonuç olarak öğretim elemanlarının en sık gösterdikleri davranışın “*rahatsız edici bakışlar*” olması, O’Hare ve O’Donohue (1998)’nin önerdiği dört etmen modelindeki vicdani engel ile açıklanabilir. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsel taciz boyutlarındaki davranışlara maruz kalma oranları Ek 2’de gösterilmiştir.

Cinsel Taciz Boyutlarına İlişkin Frekans Bulguları

Cinsel tacizin boyutlarına (cinsiyet tacizi, istenmeyen cinsel ilgi ve cinsel baskı) maruz kalma oranlarının saptanması amacıyla her boyutun

frekansına bakılmıştır. Frekans bulguları Tablo 4'te gösterilmiştir. Cinsel tacizin boyutlarına ilişkin frekanslar incelendiğinde ortalama olarak her beş öğrenciden birinin cinsel taciz davranışlarıyla karşılaştığı görülmektedir.

Tablo 4'e göre, en yüksek frekansın öncelikle istenmeyen cinsel ilgi boyutunda olduğu görülmektedir. İlgili alanyazın incelendiğinde, üniversitelerdeki kız öğrencilerin en çok cinsiyet tacizi boyutundaki davranışlara maruz kaldıkları görülmektedir (Shepella ve Levesque, 1998; Cortina vd., 1995, Shchneider, 1987). Bu sırayı istenmeyen cinsel ilgi, son olarak da en az sıklık oranıyla cinsel baskı izlemektedir (Durmuş, 2004; Mckinney vd., 1988, Fitzgerald vd., 1988, Leonard vd., 1989).

Araştırmada istenmeyen cinsel ilgi boyuta ilişkin frekansın diğerlerinden yüksek çıkması, örneklem kapsamına alınan öğrencilerin Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencileri olmalarından kaynaklandığı düşünülebilir. Bu öğrencilerin aldıkları dersler gereği, öğretim elemanları ile ilişkilerinin biçimsel olmayan (gayri resmi) şekilde olması, istenmeyen cinsel ilgi davranışlarına maruz kalma olasılıklarını arttırabilir.

Tablo 4'teki bulgular arasında dikkati çeken bir başka bulgu da, öğrencilerin cinsiyet tacizi boyutundaki davranışlara maruz kalma sıklığıdır. Araştırmanın kuramsal dayanaklarında belirtilen sosyokültürel modele göre, erkekler saldırgan ve kadın üzerinde egemen olmaya eğilimli biçimde toplumsallaştırılır (O'Connor, 2003; O'Hare ve O'Donohue, 1998; Welsh, 1999). Toplum tarafından erkeklerden saldırgan ve egemen (baskın) davranışlar göstermeleri beklenirken, kadınlardan, edilgen davranışlar beklenir. Bu durumun doğal sonucu da erkeklerin cinsel taciz davranışlarını haklı ve doğal olarak görmeleri dolayısıyla kadınlar için olumsuz olacak sonuçları gözardı etmeleridir (Baker, 2004). Araştırmamızdan elde edilen bulguya dayanarak, kadından cinsiyet rollerine uygun davranarak, cinsel içerikli söz ve şakalara katlanması, bunları doğal karşılaması beklendiği ileri sürülebilir. Cinsiyet tacizi ve istenmeyen cinsel ilgi boyutuna ilişkin frekansın cinsel baskı boyutundan yüksek çıkması ise bu görüşü destekler niteliktedir.

Tablo 4. Öğrencilerin Cinsel Taciz Boyutlarına Maruz Kalmalarına İlişkin Frekans Bulguları

Boyutlar	Asla		Bir-iki kere		Bazen		Sık sık		Çoğu zaman		$\bar{X}$	ss
	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)		
Cinsiyet Tacizi	84,92	693	10,04	82	3,3	27	1,71	14	-	-	1,13	,429
Istenmeyen Cinsel İlgisi	84,8	692	8,08	66	4,9	40	1,22	10	0,98	8	1,15	0,48
Cinsel Baskı	92,4	754	3,18	26	2,45	20	0,98	8	0,98	8	1,06	0,33

CİNSEL TACİZLE BAŞA ÇIKMA YAKLAŞIMLARINA İLİŞKİN BULGULAR

Öğrencilerin cinsel tacizle başa çıkmak için kullandıkları yaklaşımların sırasıyla, uzak durmaya çalışma (% 56,3), görmezlikten gelme (% 46,8), arkadaş ve aile ile paylaşma (% 38,6), yüzleşme (% 36,2), resmi şikayette bulunma (% 6,1) olduğu saptanmıştır. Araştırma kapsamına alınan öğrenciler en yüksek frekansla uzak durmaya çalışma yaklaşımına ilişkin davranışlar göstermektedirler. Uzak durmaya çalışma yaklaşımında en sık gösterilen davranış ise (% 58,3), "Bu kişiyle muhatap olmamak için elimden geleni yaptım" maddesidir. Öğrencilerin gösterdikleri tepkilere genel olarak bakıldığında ise en sık gösterilen davranışın % 59,8 oranıyla *olanları unutmaya çalışma* olduğu, en az gösterilen tepkinin ise *resmi olarak yazılı şikayette bulunma* (% 5,5) olduğu görülmüştür. Öğrencilerin cinsel tacizle başa çıkma yaklaşımlarına ilişkin frekans bulguları Tablo 5'te gösterilmiştir.

Araştırmamızda elde edilen bu bulgular, öğrencilerin öğretim elemanlarının cinsel taciz davranışlarına tepki olarak çoğunlukla edilgen davrandıklarını ve bu olayları unutmaya çalıştıklarını göstermektedir. Cinsel taciz davranışının, öğrencinin çalışma hayatına başlamasına az bir zaman kala (üniversitede) gerçekleşmesi, davranışın öğretim elemanı tarafından gerçekleştirilmiş olması, mağdur olan öğrencinin etken tepkiler göstermesini engellediği ileri sürülebilir. Bununla birlikte, öğretim elemanı öğrenci ilişkilerinin güvene dayalı olması, öğrencinin, öğretim elemanı tarafından

gösterilen cinsel taciz davranışını “belki de kötü niyetle yapmadı” düşüncesinden yola çıkarak görmezlikten gelmesine neden olabilir. Ayrıca arkadaş ve aile ile paylaşma yaklaşımının yüzleşme ve resmi şikayette bulunma yaklaşımından daha sık oranda kullanılıyor olması, öğrencilerin bu tür olayları, yakın çevresiyle paylaşarak çözme eğiliminde olduklarını gösterebilir.

Öğrencilerin cinsel tacizle başa çıkma yaklaşımlarına (uzak durmaya çalışma, görmezlikten gelme, arkadaş ve aile ile paylaşma, yüzleşme, resmi şikayette bulunma) ilişkin davranışları gösterme oranları Ek-3’te gösterilmiştir.

Tablo 5. Cinsel Tacizle Başa Çıkma Yaklaşımlarına İlişkin Frekans Bulguları

Boyutlar	Asla		Bir-iki kere		Bazen		Sık sık		Çoğu zaman		$\bar{X}$	ss
	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)		
Uzak Durmaya Çalışma	43,7	135	12,9	39	11,4	35	6	49	16	51	2,48	1,56
Görmezlikten Gelme	53,2	164	28	86	12,4	38	6,4	19	0,2	2	1,73	0,94
Yüzleşme	63,8	197	15,5	48	9	28	9,4	29	2,3	7	1,7	1,1
Arkadaş ve Aileyle Paylaşma	61,4	190	13,3	41	6,8	21	11,7	36	6,8	21	1,89	1,32
Resmi Şikayette Bulunma	93,9	290	2,3	9	1,3	4	0,6	2	1,3	4	1,12	0,57

RESMİ ŞİKAYETTE BULUNAN ÖĞRENCİLERİN SONUÇTAN TATMİN OLMA DERECELERİ

Araştırma örneklemine alınan öğrencilerden cinsel tacize maruz kalıp resmi şikayette bulunanların, sonuçtan tatmin olma derecelerinin saptanması amacıyla öğrenciler tarafından belirtilen tatmin olma derecelerinin frekanslarına bakılmıştır.

Araştırmamızda kullanılan Cinsel Deneyimler Ölçeğinde öğrencilerin öznel cinsel taciz tanımlarından etkilenmemeleri amacıyla son soruya kadar

“cinsel taciz” kelimeleri geçmemektedir. Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin % 25,5’i en az bir kez cinsel tacize maruz kaldığını belirtmiştir (Ek-1). Öğrencilerin resmi şikayette bulunmalarına ilişkin frekans bulguları Tablo 6’da gösterilmiştir. Frekanslar incelendiğinde, cinsel tacize uğrayan öğrencilerin yaklaşık olarak % 2’sinin (16 kişi) resmi şikayette bulunduğu görülmektedir. Bu bulguya dayanarak öğrencilerin cinsel tacize uğramalarına rağmen resmi şikayette bulunmama eğiliminde oldukları ileri sürülebilir.

Elde edilen bulgular en yüksek frekansın “tatmin olmadım” derecesinde olduğunu göstermektedir. Bu dereceyi sırasıyla tatmin oldum, hiç tatmin olmadım dereceleri izlemektedir. Elde edilen frekans bulgularına göre, resmi şikayette bulunan öğrencilerin sadece % 37,5’i durumdan tatmin olduğunu belirtmiştir. Bu durumun nedeninin, cinsel taciz davranışıyla suçlanan öğretim elemanının mesleki statüsünün önplana alınarak, resmi işlem sürecinin uzatılmak istenmesi olduğu ileri sürülebilir. Ayrıca, şikayette bulunan kişinin kanıt gösterme güçlüğü ve örgütün kendi statüsüne zarar gelmesini istememesinin, yapılan resmi şikayetlerin yasal olarak işleme koyulmasını engellediği düşünülebilir.

**Tablo 6. Resmi Şikayette Bulunan Öğrencilerin
Sonuçtan Tatmin Olma Dereceleri**

Tatmin Olma Derecesi	Frekans (f)	Yüzde (%)
Hiç tatmin Olmadım	1	6,3
Tatmin Olmadım	9	56,3
Tatmin Oldum	6	37,5
Toplam	16	2

ÖĞRENCİLERİN CİNSEL TACİZ ALGILARI

Araştırma örneklemine alınan öğrencilerden kendisine cinsel tacizde bulunulduğunu belirtenlerin hangi davranışları cinsel taciz olarak algıladıklarını saptamak amacıyla, Cinsel Deneyimler Ölçeğindeki 20. soru olan “Cinsel tacizde bulundu” sorusuna “Asla” yanıtını vermeyen öğrencilerin hangi davranışlara maruz kaldıklarına ilişkin frekanslara bakılmıştır. Cinsel

tacize uğradığını belirten öğrencilerin hangi davranışları cinsel taciz olarak algıladıklarına yönelik frekans bulguları Tablo 7’de gösterilmiştir.

Elde edilen bulgulara göre kendisine cinsel tacizde bulunduğu belirten öğrencilerin %76,4’ü *“rahatsız edici bakışlara”* maruz kalmıştır. Bu davranışı takip eden diğer cinsel taciz davranışları ise *“İstemediğim halde bana olan cinsel ilgisini belli etti”*, *“Reddetmem rağmen benimle cinsel ya da romantik bir ilişkiye girmeye çalıştı”*, *İstemediğim halde beni okşamaya teşebbüs etti”* şeklindedir. Bu bulgular aynı zamanda öğrencilerin bu davranışları cinsel taciz olarak algıladıklarını göstermektedir. Elde edilen bulgular öğrencilerin istenmeyen cinsel ilgi boyutundaki davranışları diğer boyutlara göre daha fazla cinsel taciz olarak algıladıklarını göstermektedir. Bununla birlikte cinsel baskı boyutunda olan *“Okul ortamında iyi muamele görmem için, beni cinsel ya da sosyal tekliflere olumlu cevap vermek durumunda bıraktı”* (% 19,1), *“Cinsel ilişkide bulunmadığım takdirde kötü muamele göreceğim konusunda beni açıkça korkuttu”* (% 14,8) ve *“Cinsel ilişkiyi reddettiğim için bana kötü davrandı”* (% 12) maddelerinin diğer boyutlardaki maddelere göre oranı oldukça düşüktür. Bu durum öğrencilerin bu davranışları cinsel taciz olarak algılama oranlarının da düşük olduğunu göstermektedir. Araştırmadan elde edilen bu bulgu, öğrencilerin öğretim elemanlarının sadece dokunma ve imalı bakışları taciz olarak algıladıklarını, tehdite yönelik davranışları taciz olarak algılama oranlarının düşük olduğunu göstermektedir. Bulgulara göre öğrencilerin bu davranışları cinsel taciz olarak algılama oranlarının yüksek oluşu kendi cinsel taciz tanımlarının da sadece dokunma, imalı bakışlar ve ısrarcı çıkma tekliflerine yönelik olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin hangi davranışları cinsel taciz olarak algıladıklarına ilişkin frekans bulguları, cinsiyet tacizi boyutundaki *“Cinsiyet ayrımcılığına yönelik ya da müstehcen materyaller gösterdi ya da dağıttı”* (% 13,3) davranışının cinsel baskı boyutundaki davranışları gibi düşük oranda algılandığını göstermektedir. Bu bulgu toplumumuzda kadınların kendilerine yönelik ayrımcı ifadeleri daha az taciz olarak algıladıklarını gösterebilir. Ayrıca

araştırmadan elde edilen bu bulgu kadınların bu ifadeleri normal karşılımları gerektiğine ilişkin anlayışın dolayısıyla geleneksel erkek baskın kültürün varlığını ifade ettiği ileri sürülebilir.

Tablo 7. Cinsel Taciz Uğradığını Belirten Öğrencilere İlişkin Frekans Bulguları

Boyutlar	(f)	Asla	Bir-iki Kere	Bazen Sık sık	Çoğu Zaman
<u>Cinsiyet Tacizi</u>	(%)				
5.Bana kadın ve erkeklerin kalıplaşmış rolleriyle ilgili sözler sarf etti ("Sacın uzun aklın kısa" gibi)	(f) 101 (%) 48,6	65	25	10	7
2.Bana özel olarak ya da herkesin ortasında kaba ve cirkin cinsel söylemlerde (tatlim, canım vb.) bulundu	(f) 122 (%) 58,7	56	23	5	2
1. Bana sık sık müstehcen (açık saçık) hikayeler anlattı ve çirkin şakalar yaptı	(f) 128 (%) 61,5	49	23	6	2
3.Gorunusum, vücudum veya cinsel yasantım ile ilgili cirkin sözler söyledi.	(f) 138 (%) 66,3	47	19	3	1
4.Cinsiyet ayrımcılığına yönelik ya da müstehcen (örneğin resim, poster gibi) materyaller gösterdi ya da dağıttı.	(f) 180 (%) 86,5	17	4	6	1
<u>İstenmeyen Cinsel İlişi</u>	(f) 49	37	40	58	24
8.Beni rahatsız edici şekilde, dik dik veya yan bakmak ya da göz süzmek gibi davranışlarda bulundu.	(%) 23,6			76,4	
7.İstemediğim halde, bana olan cinsel ilgisini acıkça belli etti	(f) 85 (%) 40,9	49	47	21	6
9. Reddetme rağmen benimle cinsel ya da romantik bir ilişkiye girmeye çalıştı.	(f) 96 (%) 46,2	44	30	28	10
11. İstemediğim halde beni okşamaya teşebbüs etti (kolumu, okşamak ya da göğsüme dokunmak gibi).	(f) 99 (%) 47,6	43	27	35	4
15.Bana rahatsız edecek şekilde dokundu.	(f) 107 (%) 51,4	46	36	19	
10. "Hayır" dediğim halde yemek, içki vb. tekliflerde bulunmaya devam etti.	(f) 110 (%) 52,9	61	24	9	4
6.Beni cinsel konularda istemediğim tartışmalara sokmaya kalktı (cinsel yaşamim hakkında konuşmak gibi).	(f) 119 (%) 57,2	69	17	2	1
12. Fiziksel olarak karşı koymamla ya da yapmaması için yalvarmamla sonuçlanan cinsel ilişki girişiminde bulundu.	(f) 199 (%) 95,7	2	3		4
<u>Cinsel Baskı</u>					
13.Cinsel ilişkiye girmem karşılığında bazı ayrıcalıklı davranışların rüşvet niteliği taşıdığını hissettirdi	(f) 149 (%) 71,6	39	16	3	1
14.Cinsel ilişkiye girmeyi reddettiğim için üstü kapalı bir şekilde (ders notlarımın düşmesi gibi) tehdit etti.	(f) 162 (%) 77,9	29	12	4	1
16.Kendisiyle cinsel ilişkiye girmem durumunda daha yüksek notlar alacağıma dair imalarda bulundu.	(f) 154 (%) 74	29	16	8	1
17.Okul ortamında iyi muamele görmem için, beni cinsel ya da sosyal tekliflere olumlu cevap vermek durumunda bıraktı	(f) 168 (%) 80,8	18	17	2	3
18.Cinsel ilişkide bulunmadığım takdirde kötü muamele göreceğim konusunda beni açıkça korkuttu	(f) 177 (%) 85,1	18	10	2	1
19.Cinsel ilişkiyi reddettiğim için bana kötü davrandı	(f) 183 (%) 88	16	5	3	1

Cinsel taciz boyutlarına göre öğrencilerin cinsel taciz algılarının yordanmasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları Tablo 8' de gösterilmiştir. Çoklu regresyon analizine cinsiyet tacizi, istenmeyen cinsel ilgi ve cinsel baskı boyutları bağımsız değişkenler, Cinsel Deneyimler Ölçeğindeki 20. soru olan "Cinsel tacizde bulundu" maddesi bağımlı değişken olarak dahil edilmiştir.

Bağımsız değişkenlerle bağımlı değişken arasındaki ikili ve kısmi korelasyonlar incelendiğinde, ilk olarak cinsiyet tacizi ile cinsel taciz algısı arasında pozitif ve düşük düzeyde bir ilişkinin ($r=.202$) olduğu, diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasındaki korelasyonun $r=.110$ olarak hesaplandığı görülmektedir. İstenmeyen cinsel ilgi ile cinsel taciz algısı arasında pozitif ve yüksek düzeyde bir ilişki ($r=.704$) vardır, diğer değişkenler kontrol edildiğinde, bu korelasyon pozitif ve orta düzeyde $r=.530$ olarak hesaplanmıştır. Cinsel baskı ile cinsel taciz algısı arasında pozitif ve düşük düzeydeki ilişki ($r=.110$) diğer değişkenler kontrol edildiğinde, $r=.059$ olduğu görülmektedir.

Tablo 8. Cinsel Taciz Algısının Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	B	Standart Hata	β	T	P	İkili r	Kısmi r
Sabit	-,954	,071	-	-13,4	,000**	-	-
Cinsiyet Tacizi	,325	,055	,129	5,863	,000**	,202	,110
İstenmeyen Cinsel İlgi	1,50 4	,053	,721	28,27	,000**	,704	,530
Cinsel Baskı	,235	,075	,079	3,143	,002**	,110	,059
R = 0.845	R ² = 0.715						
F(8,215) = 677,547	p = .000						

**p<.01 tek yönlü, *p<.05 tek yönlü

Cinsiyet tacizi, istenmeyen cinsel ilgi, cinsel baskı bağımsız değişkenleri birlikte, cinsel taciz algısındaki toplam varyansın yaklaşık %

71'ini açıklamaktadır ($R=0.845$, $R^2=0.715$, $p<.01$). Modelin geçerliğini test etmek için yapılan ANOVA testinde $F=677.547$ $p=.000$ değerleri elde edilmiştir. Bu değerlerle modelin $p<.01$ düzeyinde anlamlı olduğu sonucuna varılmıştır.

Bağımsız değişkenlerin cinsel taciz algısını yordama gücünü test etmek üzere, standardize edilmiş regresyon katsayıları (β) ve anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları Tablo 7'de gösterilmiştir. Standardize edilmiş regresyon katsayılarına (β) göre, yordayıcı bağımsız değişkenlerin cinsel taciz algısı üzerindeki görece önem sırası; istenmeyen cinsel ilgi, cinsiyet tacizi ve cinsel baskıdır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçlarına göre, cinsiyet tacizi, istenmeyen cinsel ilgi ve cinsel baskı bağımsız değişkenlerinin cinsel taciz algısı üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir ($p<.01$).

Cinsel taciz algısının yordanmasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre, örneklem kapsamındaki öğrencilerin, üç boyuttaki cinsel taciz davranışlarını cinsel taciz olarak algıladığı sonucuna varılmıştır. Bu bulgu kültürlerarası çalışmalar açısından ilgi çekici olarak değerlendirilebilir. Yurtdışında yapılan bazı araştırmalar (Fitzgerald vd.,1988; Cochran vd., 1997; O'Sullivan, 1998), öğrencilerin bazı cinsel taciz davranışlarını cinsel taciz olarak algılamadıklarını göstermektedir. Örneğin Fitzgerald vd., (1988)'nin araştırmalarında, cinsiyet tacizi ve istenmeyen cinsel ilgiye maruz kaldıklarını belirten lisans öğrencilerinden % 7'si, yüksek lisans öğrencilerinden ise % 4'ü cinsel taciz mağduru olduklarını belirtmiş, kısaca bu boyutlardaki davranışları cinsel taciz olarak algılama oranlarının düşük olduğu görülmüştür.

CİNSEL TACİZLE BAŞA ÇIKMA YAKLAŞIMLARINI ETKİLEYEN BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLER

Bu araştırmada cinsel taciz boyutları ve kişisel özellikler ile cinsel tacizle başa çıkma yaklaşımları arasındaki ilişkileri saptamak amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır. Bu amaçla cinsel taciz boyutları ve

kişisel özellikler bağımsız değişken, cinsel tacizle başa çıkma yaklaşımları bağımlı değişken olarak alınmıştır.

Uzak Durmaya Çalışma Yaklaşımını Etkileyen Bağımsız Değişkenler

Cinsel taciz boyutları, kişisel özellikler ile uzak durmaya çalışma başa çıkma yaklaşımı arasındaki ilişkileri saptamak amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır. Bağımsız değişkenlerin uzak durmaya çalışma yaklaşımının yordanmasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları Tablo 9' de gösterilmiştir.

Tablo 9. Uzak Durmaya Çalışma Yaklaşımının Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	B	Standart Hata	β	T	P	İkili r	Kısmi r
Sabit	-,578	,736		-,785	,433		
Sınıf Derecesi	-4,063	,074	-,030	-,552	,582	-,032	-,029
Kardeş Sayısı	8,370	,075	,064	1,123	,262	,065	,060
Annenin Hayatta Oluşu	,852	,390	,119	2,185	,030*	,126	,116
Annenin Öğrenim Durumu	9,497	,084	,078	1,137	,257	,066	,061
Babanın Hayatta Oluşu	,163	,293	,030	,556	,579	,032	,030
Baba Öğrenim Durumu	-8,733	,091	-,066	-,960	,338	-,056	-,051
Karsi cinsle romantik bir ilişki yaşamak benim için doğal bir olaydır	,199	,201	,054	,990	,323	,058	,053
CİNSİYET TACİZİ	,225	,147	,089	1,535	,126	,089	,082
İSTENMEYEN CİNSEL İLGİ	,574	,150	,263	3,830	,000**	,218	,204
CİNSEL BASKI	,250	,185	,097	1,346	,179	,078	,072
R = 0.409		R ² = 0.167					
F _(10,294) = 5,89		P = .000					

**p<.01 tek yönlü, *p<.05 tek yönlü

Bağımsız değişkenlerle bağımlı değişken arasındaki ikili ve kısmi korelasyonlar incelendiğinde, ilk olarak istenmeyen cinsel ilgi ile uzak durmaya çalışma yaklaşımı arasında pozitif ve düşük düzeyde bir ilişkinin ($r = .218$) olduğu, diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasındaki korelasyonun $r = .204$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Annenin hayatta oluşu ile uzak durmaya çalışma yaklaşımı arasında pozitif ve düşük düzeydeki ilişki ($r = .126$) diğer değişkenler kontrol edildiğinde, $r = .116$ olduğu görülmektedir.

Cinsel taciz boyutları ve kişisel özellikler bağımsız değişkenleri birlikte, uzak durmaya çalışma yaklaşımındaki toplam varyansın yaklaşık % 17'sini açıklamaktadır ($R = 0.409$, $R^2 = 0.167$, $p < .01$). Modelin geçerliğini test etmek için yapılan ANOVA testinde $F = 5.89$ $p = .000$ değerleri elde edilmiştir. Bu değerlerle modelin $p < .01$ düzeyinde anlamlı olduğu sonucuna varılmıştır.

Bağımsız değişkenlerin uzak durmaya çalışma yaklaşımını yordama gücünü test etmek üzere, standardize edilmiş regresyon katsayıları (β) ve anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları Tablo 9'da gösterilmiştir. Standardize edilmiş regresyon katsayılarına (β) göre, yordayıcı bağımsız değişkenlerin uzak durmaya çalışma yaklaşımı üzerindeki görece önem sırası; istenmeyen cinsel ilgi, annenin hayatta oluşu, cinsel baskı, cinsiyet tacizi, annenin öğrenim durumu, babanın öğrenim durumu, kardeş sayısı, karşı cinsle romantik bir ilişki yaşamayı doğal karşılama ve sınıf derecesi biçimindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçlarına göre, istenmeyen cinsel ilgi ($p < .01$), ve annenin hayatta oluşu ($p < .05$) bağımsız değişkenlerinin uzak durmaya çalışma yaklaşımı üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir ($p < .01$).

Uzak durmaya çalışma yaklaşımının yordanmasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre, örneklem kapsamındaki öğrenciler, uzak durmaya çalışma yaklaşımını istenmeyen cinsel ilgiyle karşılaştıklarında kullanma eğilimindedirler. Uzak durmaya çalışma yaklaşımı alanyazında belirtilen pasif (edilgen) yaklaşımlardandır (Sigal vd., 2003). Yapılan bazı

araştırmalar da (Cochran vd., 1997, Leonard vd., 1989), istenmeyen cinsel ilgiye uğrayan öğrencilerin uzak durmaya çalışma yaklaşımını sıklıkla kullandıklarını göstermiştir. Uzak durmaya çalışma yaklaşımının kız öğrenciler tarafından kullanılması, toplumumuzda kadınların, *koşullar ne olursa olsun erkeklerin cinsel ilgilerinden kendilerinin sorumlu tutulacağı* bilinciyle yetiştirilmelerinden kaynaklanabilir. Annenin hayatta oluşu, kız çocuğunun erkek baskın kültürün özelliklerini ve kendi cinsiyet rollerini ilk olarak annesinden öğrenmesinde etkili olabilir. Uzak durmaya çalışma yaklaşımının kullanılması ile babanın değil annenin hayatta oluşu değişkeninin ilişkili çıkması bu görüşü destekler niteliktedir. Sonuç olarak annesi hayatta olan kız öğrencilerin uzak durmaya çalışma yaklaşımını kullanma eğiliminde oldukları görülmüştür.

Görmezlikten Gelme Yaklaşımını Etkileyen Bağımsız Değişkenler

Cinsel taciz boyutları ile kişisel özelliklerin görmezlikten gelme yaklaşımının yordanmasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları Tablo 10'da gösterilmiştir.

Bağımsız değişkenlerle bağımlı değişken arasındaki ikili ve kısmi korelasyonlar incelendiğinde, ilk olarak sınıf derecesi ile görmezlikten gelme yaklaşımı arasında negatif ve düşük düzeyde bir ilişkinin ($r = -.125$) olduğu, diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasındaki korelasyonun $r = -.117$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Annenin öğrenim durumu ile görmezlikten gelme yaklaşımı arasında negatif ve düşük düzeyde ilişki ($r = -.163$) olduğu, diğer değişkenler kontrol edildiğinde, $r = -.154$ olduğu görülmektedir. Son olarak cinsiyet tacizi ile görmezlikten gelme yaklaşımı arasında pozitif ve düşük düzeyde ($r = .193$) bir ilişki vardır, diğer değişkenler kontrol edildiğinde, bu korelasyon pozitif ve düşük düzeyde $r = .183$ olarak hesaplanmıştır.

Cinsel taciz boyutları, kişisel özellikler bağımsız değişkenleri birlikte, görmezlikten gelme yaklaşımındaki toplam varyansın yaklaşık % 13'ünü açıklamaktadır ($R=0.356$, $R^2 =0.127$, $p < .01$). Modelin geçerliğini test etmek

için yapılan ANOVA testinde $F=4.275$ $p=.000$ değerleri elde edilmiştir. Bu değerlerle modelin $p<.01$ düzeyinde anlamlı olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 10. Görmezlikten Gelme Yaklaşımının Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	B	Standart Hata	β	T	P	İkili r	Kısmi r
Sabit	1,124	,472		2,381	,018		
Sınıf Derecesi	-,102	,047	-,121	-2,152	,032*	-,125	-,117
Kardes Sayısı	9,073	,048	,110	1,898	,059	,110	,103
Annenin Hayatta Oluşu	,453	,250	,101	1,810	,071	,105	,099
Annenin Öğrenim Durumu	-,152	,054	-,200	-2,830	,005**	-,163	-,154
Babanın Hayatta Oluşu	8,245	,188	,024	,439	,661	,026	,024
Baba Öğrenim Durumu	5,844	,058	,070	1,002	,317	,058	,055
Karsi cinsle romantik bir ilişki yaşamak benim için doğal bir olaydır	-8,510	,129	-,037	-,662	,509	-,039	-,036
CİNSİYET TACİZİ	,316	,094	,199	3,365	,001**	,193	,183
İSTENMEYEN CİNSEL İLGI	-3,219	,096	-,024	-,335	,738	-,020	-,018
CİNSEL BASKI	9,449	,119	,058	,795	,427	,046	,043
R = 0.356	R ² = 0.127						
F _(10,294) = 4,275	p = .000						

**p<.01 tek yönlü, *p<.05 tek yönlü

Bağımsız değişkenlerin görmezlikten gelme yaklaşımını yordama gücünü test etmek üzere, standardize edilmiş regresyon katsayıları (β) ve anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları Tablo 9'de gösterilmiştir. Standardize edilmiş regresyon katsayılarına (β) göre, yordayıcı bağımsız değişkenlerin görmezlikten gelme yaklaşımı üzerindeki görece önem sırası; annenin öğrenim durumu, cinsiyet tacizi, sınıf derecesi, kardeş sayısı, annenin hayatta oluşu, babanın öğrenim durumu, cinsel baskı, karşı cinsle romantik bir ilişki yaşamayı doğal karşılama, istenmeyen cinsel ilgidir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçlarına göre, cinsiyet tacizi

($p < .01$), annenin öğrenim durumu ($p < .01$), ve sınıf derecesi ($p < .05$) bağımsız değişkenlerinin görmezlikten gelme yaklaşımı üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir ($p < .01$).

Araştırmalar (Benson ve Thompson, 1982; Cammert, 1985; Reilly vd., 1986; Cochran vd., 1997; Sigal vd., 2003), üniversitelerde cinsel tacize uğrayan kız öğrencilerin büyük çoğunluğunun (yaklaşık olarak % 60), etkili bir çözüm olduğuna inanmadıkları halde, cinsel taciz davranışını görmezlikten geldiklerini göstermektedir. Araştırmamızda görmezlikten gelme yaklaşımının yordanmasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre, öğrenciler, görmezlikten gelme yaklaşımını cinsiyet taciziyle karşılaştıklarında kullanma eğilimindedirler. Cinsiyet tacizi, cinsel taciz davranışları içinde şiddeti en az (cinsel ilişki amaçlı ve cinsel ilişkiye yönelik baskı uygulanmadığı için) olan boyuttur. Bu nedenle öğrenciler, öğretim elemanlarının bu boyuta ilişkin cinsel taciz davranışlarını görmezlikten gelme eğilimi göstermiş olabilirler.

Bu durum kız öğrencilerin, cinsel taciz davranışları ile karşılaştıklarında, cinsel ilginin belli edilmesi aşamasına kadar etken tepkiler göstermediğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte kadınların cinsiyetçi söz ve şakalara boyun eğmesi gerektiğini benimseyen ataerkil yapının, *olanlar nedeniyle kendini suçlama, bunu yapan kişinin iyi niyetli olduğunu varsayma, olayı şakaya vurma* davranışlarını içeren görmezlikten gelme yaklaşımının kullanılmasına katkıda bulunduğu ileri sürülebilir.

Elde edilen bulgular, annenin öğrenim düzeyi ile görmezlikten gelme yaklaşımı arasında ters orantılı ($\beta = -.200$) ve anlamlı ($p = .005$) ilişkinin olduğunu göstermektedir. Buna göre annenin öğrenim düzeyi arttıkça görmezlikten gelme yaklaşımının seçilmesi azalmaktadır. Bu bulguya dayanarak kadınların eğitim düzeyindeki artışın, kadının insan hakları konusunda bilgi sahibi olmalarını sağladığı, dolayısıyla eğitim düzeyi yüksek olan annelerin kız çocuklarının cinsel tacize yönelik tepkilerinde pasif (edilgen) olmadıkları ileri sürülebilir.

Görmezlikten gelme yaklaşımının yordanmasına ilişkin çoklu regresyon analizlerine göre sınıf derecesi ile görmezlikten gelme yaklaşımı arasında negatif ($\beta = -.121$) ve anlamlı ($p = .032$) ilişki bulunmaktadır. Öğrencilerin sınıf derecesi arttıkça görmezlikten gelme yaklaşımını kullanmaları azalmaktadır. Bu durum, üniversite ortamına yeni katılan alt sınıflardaki öğrencilerin böyle bir durum karşısında nasıl davranacaklarını bilmemelerinden kaynaklanabilir. Bununla birlikte sınıf derecesi arttıkça, öğrencilerin cinsel tacizle başa çıkma konusunda daha etken tepkiler ortaya koyduğu düşünülebilir.

Arkadaşlar ve Aileyle Paylaşma Yaklaşımını Etkileyen Bağımsız Değişkenler

Cinsel taciz boyutları ve kişisel özelliklerin arkadaş ve aileyle paylaşma yaklaşımının yordanmasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları Tablo 11'de gösterilmiştir.

Bağımsız değişkenlerle bağımlı değişken arasındaki ikili ve kısmi korelasyonlar incelendiğinde, ilk olarak sınıf derecesi ile arkadaş ve aileyle paylaşma yaklaşımı arasında pozitif ve düşük düzeyde bir ilişkinin ($r = .206$) olduğu, diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasındaki korelasyonun $r = .196$ olarak hesaplandığı görülmektedir. İstenmeyen cinsel ilgi ile arkadaş ve aileyle paylaşma yaklaşımı arasında pozitif ve düşük düzeyde bir ilişkinin ($r = .112$) olduğu, ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasındaki korelasyonun $r = .106$ olarak hesaplandığı görülmektedir.

Cinsel taciz boyutları, kişisel özellikler bağımsız değişkenleri birlikte, arkadaş ve aileyle paylaşma yaklaşımındaki toplam varyansın % 13'ünü açıklamaktadır ($R=0.360$, $R^2=0.130$, $p < .01$). Modelin geçerliğini test etmek için yapılan ANOVA testinde $F=4.374$ $p=.000$ değerleri elde edilmiştir. Bu değerlerle modelin $p < .01$ düzeyinde anlamlı olduğu sonucuna varılmıştır.

Bağımsız değişkenlerin arkadaş ve aileyle paylaşma yaklaşımını yordama gücünü test etmek üzere, standardize edilmiş regresyon katsayıları (β) ve anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları Tablo 11'de gösterilmiştir.

Standardize edilmiş regresyon katsayılarına (β) göre, yordayıcı bağımsız değişkenlerin arkadaş ve aileyle paylaşma yaklaşımı üzerindeki görece önem sırası; sınıf derecesi, istenmeyen cinsel ilgi, kardeş sayısı, cinsiyet tacizi, babanın öğrenim durumu, cinsel baskı, annenin öğrenim durumu, karşı cinsle romantik bir ilişki yaşamayı doğal karşılama ve annenin hayatta oluşu biçimindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçlarına göre, sınıf derecesi ($p < .01$), istenmeyen cinsel ilgi ($p < .05$) bağımsız değişkenlerinin arkadaş ve aileyle paylaşma yaklaşımı üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir ($p < .01$).

Tablo 11. Arkadaş ve Aileyle Paylaşma Yaklaşımının Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	B	Standart t Hata	β	T	P	İkili r	Kısmi r
Sabit	-,894	,640	-	-1,396	,164	-	-
Sınıf Derecesi	,231	,064	,202	3,604	,000**	,206	,196
Kardeş Sayısı	,107	,065	,096	1,653	,099	,096	,090
Annenin Hayatta Oluşu	-2,404	,339	-,004	-,071	,944	-,004	-,004
Annenin Öğrenim Durumu	4,836	,073	,047	,666	,506	,039	,036
Babanın Hayatta Oluşu	,372	,254	,081	1,461	,145	,085	,079
Baba Öğrenim Durumu	8,609	,079	,076	1,088	,278	,063	,059
Karsi cinsle romantik bir ilişki yaşamak benim için doğal bir olaydır	,124	,174	,040	,711	,478	,041	,039
Cinsiyet Tacizi	,175	,128	,081	1,369	,172	,080	,074
İstenmeyen Cinsel İlgisi	,253	,130	,136	1,939	,050*	,112	,106
Cinsel Baskı	,148	,161	,068	,921	,358	,054	,050
R = 0.360	R ² = 0.130						
F _(10,294) = 4,374	p = .000						

**p<.01 tek yönlü, *p<.05 tek yönlü

Yapılan araştırmalara göre (McKinney vd., 1988; Cochran vd., 1997; Shepella ve Levesque, 1998), kız öğrenciler tarafından uzak durmaya çalışma yaklaşımından sonra en sık kullanılan yaklaşım arkadaş ve aileyle paylaşmadır. Araştırma bulguları istenmeyen cinsel ilgi ile arkadaş ve aile ile paylaşma yaklaşımı arasında pozitif ($\beta = .136$) ve anlamlı ($p = .050$) bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, görmezlikten gelme yaklaşımındaki bulgularla tutarlı görünmektedir. Öğrenciler, cinsel ilginin belli edilmesi boyutuna kadar olan davranışları yani cinsiyet tacizi boyutundaki davranışları görmezlikten gelmişlerdir. İstenmeyen cinsel ilgi boyutunda, cinsel ilginin belli edilmesini kapsayan (rahatsız edici bakışlar, ısrarcı çıkma teklifleri, tensel temas kurmaya çalışmak vb.) davranışların olması öğrencilerin durumu yakınlarıyla paylaşmasına neden olabilir.

Arkadaş ve aileyle paylaşma yaklaşımının yordanmasına ilişkin çoklu regresyon analizine göre, öğrencilerin sınıf derecesi ile arkadaş ve aileyle paylaşma yaklaşımı arasında pozitif ($\beta = .202$) ve anlamlı ($p = .000$) ilişki bulunmaktadır. Öğrencilerin sınıf derecesi arttıkça arkadaş ve aileyle paylaşma yaklaşımını kullanmaları da artmaktadır. Bu durum, niversite ortamına yeni katılan alt sınıflardaki öğrencilerin yaşadıkları olayları arkadaşlarıyla paylaşma eğiliminde olmadıklarını ortaya koymaktadır. Bununla birlikte öğrencilerin sınıf dereceleri arttıkça arkadaşlık ilişkilerinin de geliştiği gözönünde bulundurulduğunda, cinsel tacize ilişkin deneyimlerini paylaşma oranlarının artacağı ileri sürülebilir.

Yüzleşme Yaklaşımını Etkileyen Bağımsız Değişkenler

Cinsel taciz boyutları ve kişisel özelliklerin yüzleşme yaklaşımının yordanmasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları Tablo 12' de gösterilmiştir.

Bağımsız değişkenlerle bağımlı değişken arasındaki ikili ve kısmi korelasyonlar incelendiğinde, ilk olarak babanın öğrenim durumu ile yüzleşme yaklaşımı arasında pozitif ve düşük düzeyde bir ilişkinin ($r = .124$) olduğu, diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasındaki

korelasyonun $r = .114$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Cinsiyet tacizi ile yüzleşme yaklaşımı arasında pozitif ve düşük düzeydeki ($r = .132$), diğer değişkenler kontrol edildiğinde, bu korelasyon pozitif ve düşük düzeyde $r = .122$ olarak hesaplanmıştır. İstenmeyen cinsel ilgi ile yüzleşme yaklaşımı arasında pozitif ve düşük düzeyde bir ilişki ($r = .116$) olduğu saptanmış, diğer değişkenler kontrol edildiğinde, bu ilişki pozitif ve düşük düzeyde $r = .107$ hesaplanmıştır. Cinsel baskı ile yüzleşme yaklaşımı arasında ise pozitif ve düşük düzeydeki ilişkinin ($r = .127$), diğer değişkenler kontrol edildiğinde, pozitif ve düşük düzeyde $r = .117$ olduğu görülmüştür. Son olarak, sınıf derecesi ile yüzleşme yaklaşımı arasında pozitif ve düşük düzeyde bir ilişki ($r = .118$), olduğu görülmüş, diğer değişkenler kontrol edildiğinde bu ilişki pozitif ve düşük düzeyde $r = .109$ olarak hesaplanmıştır.

Cinsel taciz boyutları, kişisel özellikler bağımsız değişkenleri birlikte, yüzleşme yaklaşımındaki toplam varyansın yaklaşık % 16'sını açıklamaktadır ($R=0.405$, $R^2 =0.164$, $p < .01$). Modelin geçerliğini test etmek için yapılan ANOVA testinde $F=5.579$ $p=.000$ değerleri elde edilmiştir. Bu değerlerle modelin $p < .01$ düzeyinde anlamlı olduğu sonucuna varılmıştır.

Bağımsız değişkenlerin yüzleşme yaklaşımını yordama gücünü test etmek üzere, standardize edilmiş regresyon katsayıları (β) ve anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları Tablo 12'de gösterilmiştir. Standardize edilmiş regresyon katsayılarına (β) göre, yordayıcı bağımsız değişkenlerin yüzleşme yaklaşımı üzerindeki görece önem sırası; cinsel baskı, babanın öğrenim durumu, istenmeyen cinsel ilgi, cinsiyet tacizi, sınıf derecesi, annenin hayatta oluşu, karşı cinsle romantik bir ilişki yaşamayı doğal karşılama, annenin öğrenim durumu, ve kardeş sayısı biçimindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçlarına göre, babanın öğrenim durumu ($p < .05$), sınıf derecesi ($p < .05$), cinsiyet tacizi ($p < .05$), istenmeyen cinsel ilgi ($p < .05$) ve cinsel baskı ($p < .05$), bağımsız değişkenlerinin yüzleşme yaklaşımı üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir ($p < .01$).

Tablo 12. Yüzleşme Yaklaşımının Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	B	Standart Hata	β	T	P	İkili r	Kısmi r
Sabit	-,789	,540		-1,462	,145		
Sınıf Derecesi	,231	,124	,142	2,064	,043*	,118	,109
Kardes Sayısı	4,166	,055	,004	,076	,939	,004	,004
Annenin Hayatta Oluşu	,175	,286	,033	,612	,541	,036	,033
Annenin Öğrenim Durumu	-8,591	,061	-,010	-,140	,889	-,008	-,007
Babanın Hayatta Oluşu	,305	,214	,077	1,422	,156	,083	,076
Baba Öğrenim Durumu	,143	,067	,146	2,137	,033*	,124	,114
Karsi cinsle romantik bir ilişki yaşamak benim için doğal bir olaydır	,124	,147	,046	,840	,401	,049	,045
Cinsiyet Tacizi	,246	,108	,132	2,291	,023*	,132	,122
İstenmeyen Cinsel İlgi	,220	,110	,138	2,004	,046*	,116	,107
Cinsel Baskı	,299	,136	,158	2,197	,029*	,127	,117
R = 0.405	R ² = 0.164						
F _(10,294) = 5,779	p = .000						

**p<.01 tek yönlü, *p<.05 tek yönlü

İlgili alanyazında yüzleşme yaklaşımının etken (doğrudan) tepkiler olduğu belirtilmiştir (Fitzgerald vd., 1998; Sigal vd., 2003). Yüzleşme yaklaşımının yordanmasına ilişkin çoklu regresyon analizine göre, öğrencilerin babalarının öğrenim durumu ile yüzleşme yaklaşımı arasında pozitif ($\beta = .146$) ve anlamlı ($p = .033$) ilişki bulunmaktadır. Öğrencilerin babalarının öğrenim durumlarının arttıkça yüzleşme yaklaşımını kullanmaları da artmaktadır. Öğrencinin yüzleşme yaklaşımını tercih etmesi ile babasının öğrenim durumu arasındaki bu ilişki, babası daha iyi eğitim almış olan kız öğrencilerin cinsiyet tacizi, istenmeyen cinsel ilgi ve cinsel baskı davranışlarına karşı yüzleşme yaklaşımını tercih ettiklerini göstermektedir. Nitekim yüzleşme yaklaşımının yordanmasına ilişkin çoklu regresyon analizinde cinsiyet tacizi ile yüzleşme yaklaşımı arasında pozitif ($\beta = .132$) ve

anamlı ($p = .023$), istenmeyen cinsel ilgi ile yüzleşme yaklaşımı arasında pozitif ($\beta = .138$) ve anlamlı ($p = .046$), cinsel baskı ve yüzleşme yaklaşımı arasında pozitif ($\beta = .158$) ve anlamlı ($p = .029$) ilişki olduğu saptanmıştır.

Araştırmamızda elde edilen bu bulgu, babanın öğrenim durumunun kız çocuğunun kendisine güvenen bir birey olmasındaki önemini işaret etmektedir. Ayrıca bu durum kız çocuğunun cinsellikle ilgili gelişiminde babanın eğitim düzeyinin önemi hakkında fikir verebilir. Çünkü bu yaklaşımda kız öğrenci diğer yaklaşımlarda olduğu gibi cinsel tacizden kaçmamakta, kendisini suçlamamaktadır. Aksine bu kişiye yaptığı hatalı olduğunu açıklamaya çalışmaktadır. Bu bulgu dayanarak, toplumumuzda babaların eğitim düzeylerinin arttıkça kız çocuklarının kendilerine olan güvenlerinin arttığı dolayısıyla yüzleşme yaklaşımını tercih etme oranlarının artacağı ileri sürülebilir.

Sınıf derecesi ile yüzleşme yaklaşımı arasında pozitif ($\beta = .142$) ve anlamlı ($p = .037$) bir ilişkinin olması, öğrencilerin sınıf düzeylerinin arttıkça, cinsel taciz davranışlarına karşı daha etken tepkiler gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu durum, alt sınıflardaki öğrencilerin okul ortamına yeni katılmış olmalarından kaynaklanabilir. Ayrıca, cinsel taciz davranışının, öğretim elemanları tarafından (her yıl) tekrarlandığı düşünüldüğünde, bir önceki yıl davranışı görmezlikten gelen ya da arkadaşlarıyla paylaşan öğrencinin daha sonraki yıllarda bu kişiyle yüzleşmeyi tercih etmesinin olası olduğu ileri sürülebilir.

Resmi Şikayette Bulunma Yaklaşımını Etkileyen Bağımsız Değişkenler

Cinsel taciz boyutları ve kişisel özelliklerin resmi şikayette bulunma yaklaşımının yordanmasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları Tablo 13'te gösterilmiştir.

Bağımsız değişkenlerle bağımlı değişken arasındaki ikili ve kısmi korelasyonlar incelendiğinde, ilk olarak cinsel baskı ile resmi şikayette bulunma yaklaşımı arasında pozitif ve düşük düzeyde bir ilişki ($r = .251$) vardır, diğer değişkenler kontrol edildiğinde, bu korelasyon pozitif ve düşük düzeyde $r = .240$ olarak hesaplanmıştır. Karşı cinsle romantik bir ilişki yaşamayı doğal bir olay olarak görme ile resmi şikayette bulunma yaklaşımı arasında pozitif ve düşük düzeyde bir ilişkinin ($r = .135$) olduğu, ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasındaki korelasyonun $r = .126$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Sınıf derecesi ile resmi şikayette bulunma yaklaşımı arasında pozitif ve düşük düzeyde bir ilişkinin ($r = .114$) olduğu, ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasındaki korelasyonun $r = .106$ olarak hesaplandığı görülmektedir.

Cinsel taciz boyutları, kişisel özellikler bağımsız değişkenleri birlikte, resmi şikayette bulunma yaklaşımındaki toplam varyansın yaklaşık % 14'ünü açıklamaktadır ($R=0.397$, $R^2 =0.143$, $p < .01$). Modelin geçerliğini test etmek için yapılan ANOVA testinde $F=4.917$ $p=.000$ değerleri elde edilmiştir. Bu değerlerle modelin $p < .01$ düzeyinde anlamlı olduğu sonucuna varılmıştır.

Bağımsız değişkenlerin resmi şikayette bulunma yaklaşımını yordama gücünü test etmek üzere, standardize edilmiş regresyon katsayıları (β) ve anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları Tablo 13'te gösterilmiştir. Standardize edilmiş regresyon katsayılarına (β) göre, yordayıcı bağımsız değişkenlerin resmi şikayette bulunma yaklaşımı üzerindeki görece önem sırası; cinsel baskı, karşı cinsle romantik bir ilişki yaşamayı doğal karşılama, sınıf derecesi, kardeş sayısı, babanın öğrenim durumu, annenin hayatta oluşu, istenmeyen cinsel ilgi, cinsiyet tacizi, annenin öğrenim durumu, karşı cinsle iletişim kurmak istememe biçimindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçlarına göre, sınıf derecesi ($p < .05$) karşı cinsle romantik bir ilişki yaşamayı doğal karşılama ($p < .05$) ve cinsel baskı ($p < .01$), bağımsız değişkenlerinin resmi şikayette bulunma yaklaşımı üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir ($p < .01$).

Tablo 13. Resmi Şikayette Bulunma Yaklaşımının Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	B	Standart Hata	β	T	P	İkili r	Kısmi r
Sabit	-,157	,292		-,538	,591		
Sınıf Derecesi	5,752	,029	,109	1,967	,050*	,114	,106
Kardes Sayısı	4,986	,030	,097	1,685	,093	,098	,091
Annenin Hayatta Oluşu	,117	,155	,041	,753	,452	,044	,041
Annenin Öğrenim Durumu	-5,076	,033	-,011	-,153	,878	-,009	-,008
Babanın Hayatta Oluşu	,197	,116	,093	1,697	,091	,098	,092
Baba Öğrenim Durumu	4,030	,036	,077	1,116	,265	,065	,060
Karsi cinsle romantik bir ilişki yaşamak benim için dogal bir olaydır	,185	,080	,129	2,330	,020*	,135	,126
Cinsiyet Tacizi	-2,491	,058	-,025	-,428	,669	-,025	-,023
İstenmeyen Cinsel İlgisi	-4,504	,059	-,053	-,758	,449	-,044	-,041
Cinsel Baskı	,327	,074	,323	4,445	,000**	,251	,240
R = 0.397	R ² = 0.143						
F _(10,294) = 4,917	p = .000						

**p<.01 tek yönlü, *p<.05 tek yönlü

Yapılan araştırmalar (Sigal vd., 2003; Cochran vd. 1997; Marin ve Quadagno, 1999; Shepela ve Levesque, 1998; Cummings ve Armenta, 2002; Leonard vd., 1989; Robertson, Dyer, ve Campbell, 1988; Reilly, Lott, ve Gallogly, 1986; Schneider, 1987; O'Sullivan vd. 1998), üniversitelerde cinsel tacize uğrayan kız öğrencilerin resmi şikayette bulunma oranlarının oldukça az olduğunu göstermektedir.

Araştırmamızda öğrencilerin sadece, cinsel baskı boyutuna ilişkin davranışları resmi olarak şikayet etme eğiliminde oldukları görülmektedir. Bu bulguya dayanarak, öğrencilerin diğer boyutlardaki davranışları cinsel taciz olarak algılasalar dahi resmi şikayette bulunmadıkları ileri sürülebilir. Bununla birlikte cinsel baskı boyutundaki davranışların öğrencinin okul yaşantısına

yönelik tehditleri içermesi ve cinsel tekliflerin diğer boyutlardaki davranışlara göre daha şiddetli olmasının, resmi şikayette bulunma eğilimini arttırdığı düşünülebilir.

Resmi şikayette bulunma yaklaşımının yordanmasına ilişkin regresyon analizi incelendiğinde, karşı cinsle romantik bir ilişki yaşamayı doğal karşılama ile resmi şikayette bulunma yaklaşımı arasında pozitif ($\beta = .129$) ve anlamlı ($p = .020$) bir ilişki olduğu görülmüştür. Karşı cinsle romantik ilişki yaşamayı doğal karşılayan öğrencilerin resmi şikayette bulunma eğilimleri daha azdır. Bu bulguya dayanarak, öğrencinin karşı cinsin romantik ilişkiye yönelik tekliflerine, ilk olarak etken tepki göstermeyeceği, ancak bu tekliflerin ısrarcı ve baskıcı bir hal almasıyla öğrencinin resmi şikayette bulunma eğilimi göstereceği ileri sürülebilir.

Araştırmamızda sınıf derecesi ile resmi şikayette bulunma yaklaşımı arasında pozitif ($\beta = .109$) ve anlamlı ($p = .050$) bir ilişki olduğu görülmüştür. Okul ortamına yeni katılan öğrenciler, maruz kaldıkları cinsel taciz olayını resmi biçimde bildirme konusunda çelişki yaşayabilirler. Üst sınıflardaki öğrencilerin, bu konuda daha kesin tutumlar sergileyebileceği düşünüldüğünde, resmi şikayetlerin daha çok üst sınıflardaki öğrenciler tarafından yapılacağı ileri sürülebilir.

CİNSEL TACİZE MARUZ KALAN ÖĞRENCİLERİN RESMİ ŞİKAYETTE BULUNMAMA NEDENLERİ

Cinsel tacize maruz kalan öğrencilerin resmi şikayette bulunmama nedenlerinin saptanması amacıyla, öğrenciler tarafından belirtilen nedenlerin frekanslarına bakılmıştır. Frekans bulguları Tablo 14'te gösterilmiştir. Öğrencilerin resmi şikayette bulunmama nedenlerine ilişkin frekanslar incelendiğinde en yüksek frekansın "*Toplumsal ilişkilerimin zarar görmesinden korkuyordum*" seçeneğine ait olduğu görülmektedir. Yapılan araştırmalar (Sigal vd., 2003; Cochran vd., 1997; Cindoğlu ve Durakbaş, 1996; Leonard vd., 1989), kadınların veya kız öğrencilerin yaşadıkları olaydan ötürü kendilerinin suçlanmasından korktuğunu göstermiştir. Cinsel

taciz davranışlarıyla karşılaşan öğrenci, davranışın taciz olduğunu bilse dahi, diğer insanlar tarafından suçlanma, ayıplanma kaygısıyla resmi şikayette bulunmayabilir.

Tablo 14 incelendiğinde “Resmi şikayetim ciddiye alınacağına inanmıyordum” seçeneğine ilişkin frekansın % 27,9 olduğu görülmektedir. Öğretim elemanlarının mesleki statüleri, bilim adamı sıfatı taşıyor olmaları, öğrencilerin, kendilerine inanılmayacağını düşünmelerine neden olabilir. Dolayısıyla bu durum öğrencinin resmi şikayette bulunmasını engelleyecektir.

Tablo 14. Öğrencilerin Resmi Şikayette Bulunmama Nedenlerine İlişkin Frekans Bulguları

Resmi Şikayette Bulunmama Nedenleri	Frekans (f)	Yüzde (%)
Toplumsal ilişkilerimin zarar görmesinden korkuyordum.	93	31,7
Resmi şikayetim ciddiye alınacağına inanmıyordum.	82	27,9
Notlarımın düşmesi kaygısını taşıyordum	50	17,6
Olayın üstesinden gelmek için informal yolların (başkalarıyla paylaşma) yeterli olduğuna inanıyordum.	33	11,2
Davranışın taciz olup olmadığını bilmiyordum.	32	10,9
Fiziksel olarak zarara uğramaktan korkuyordum	3	1
Toplam	293	100

Araştırmadan elde edilen frekans bulguları resmi şikayette bulunmayan öğrencilerin % 17,6' sının notlarının düşme kaygısı taşıdığını göstermektedir. Öğretim elemanlarının statüleri, lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencileri üzerinde güç sahibi olmalarına neden olmaktadır (De Souza ve Fansler, 2003). Ayrıca öğrenci, lisans, yüksek lisans, doktora derecesini tamamlamak veya bir iş elde edebilmek için gerekli olan iyi not almak, referans mektubu alabilmek, tez yönlendirmesi ve desteği gibi birçok fırsatlara sahip olabilmek bakımından öğretim elemanına önemli derecede

bağımlı durumdadır (McKinney, Olson ve Satterfield, 1988). Bu bulguya dayanarak kız öğrencilerin cinsel tacize uğramalarına rağmen notlarının düşme kaygısı taşıdıkları için resmi şikayette bulunmama eğiliminde oldukları ileri sürülebilir.

Araştırma örneklemindeki öğrencilerin % 11,2' si cinsel taciz olayının üstesinden gelmek için yaşadıkları olayı başkalarıyla paylaşmayı yeterli gördüklerini belirtirken, % 10,9' u davranışın taciz olup olmadığını bilmediklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin yaşadıkları olayı başkalarıyla paylaşma eğiliminde olmaları arkadaşlarından veya yakınlarından destek alarak, yaşadıkları olumsuz olayın etkisinden kurtulmak istemelerinden kaynaklanabilir.

Öğrencilerin davranışın taciz olduğunu bilmemelerine ilişkin bulgu, konuyla ilgili bilgi sahibi olmaları durumunda resmi şikayette bulunacaklarını göstermektedir. Yurtdışındaki bazı üniversitelerde (Arizona University, American University, Ohio State University vb.) cinsel tacizin ne olduğu ve cinsel tacizden nasıl korunulması gerektiği ile ilgili, cinsel tacizin önlenmesine, yaşandığı takdirde ilgili cinsel taciz birimine ya da yönetime bildirilmesine yönelik eğitici programlar düzenlenmektedir (Bingham ve Scherer, 2001; Euben, 2002).

Perry vd., (1998)'e göre, üniversitelerde, öğrencilerin cinsiyet ayrımcılığı, cinsel taciz deneyimleri ile ilgili danışacakları bir birimin bulunması, cinsel taciz önlenmesini ve resmi biçimde bildirilme oranını arttırmaktadır. Araştırmamızdan elde edilen bulguya dayanarak, öğrencilerin cinsel tacizle ilgili danışacakları bir birimin bulunmamasının resmi şikayette bulunmalarını engellediği ileri sürülebilir.

Elde edilen bulgular, öğrencilerin % 1' inin fiziksel zarara uğramaktan korktukları için şikayette bulunmadıklarını göstermektedir. Öğrencilerin çok az bir oranının bu durumu belirtmesi, cinsel baskı tacizine uğrama oranlarının az olmasından kaynaklanabilir. Bununla birlikte cinsel baskı, cinsel ilişkinin

reddedilmesi durumunda karşı cinsi korkutma ve tehdit etme davranışlarını içerdiği için, öğrencinin fiziksel zarara uğramaktan korktuğu ileri sürülebilir.

Öğrencilerin Cinsel Taciz Deneyimlerine Yönelik Görüşleri

Araştırma örneklemine alınan kız öğrencilerin anket soruları dışında eklemek istedikleri deneyimleri ya da görüşleri sorulmuştur. Verilen bazı yanıtlarda öğrenciler cinsel taciz olaylarının kendi başlarına gelmediğini ancak bazı arkadaşlarının bu tür deneyimleri olduğunu belirtmişlerdir. Bu yanıtlar genel olarak şu şekilde verilmiştir;

“Bu tür olaylar benim başıma gelmedi, ama yaşayan birçok kız arkadaşım var. Biryerlere şikayet etsek bile suçlu olan taraf yine biz oluyoruz ve sineye çekiyoruz. Bu araştırma umarım işe yarar.”

“Ben yaşamadım ama bazı arkadaşlarım notlarının düşmesinden korktukları için bu olayları şikayet etmiyorlar.”

“Ben böyle şeyler yaşamadım. Ama yaşayan arkadaşlarım var. Onlarla şu an arkadaşlık yapmıyorum.”

“Yapılan sözlü şakalar sadece benim değil bütün arkadaşlarımın yaşadığı bir durum.”

“Benim başıma gelmedi ancak bir arkadaşımın başına geldi. Korkusundan sesini çıkarmadı.”

“Benim bu tür olaylarla karşılaşmamam, bu okulda böyle olayların olmadığı anlamına gelmez.”

“Çok şiddetli olmasa da yakın arkadaşımın bu tür olaylarla karşılaştığını biliyorum.”

Öğrencilerin verdikleri bazı yanıtlardan cinsel taciz olaylarına sadece okul içinde değil başka mekanlarda da uğradıkları anlaşılmaktadır. Bu ifadeler örnek olarak öğrencilerin şu yanıtları gösterilebilir;

"Bunlar sadece okul içinde olmuyor. Yolda yürürken, idmana giderken olabiliyor. Ben dışarıda elle ya da sözle birçok kez tacize uğradım. Ayrıca çok rahatsız edici ve moral bozucu, insan kendini suçlu hissediyor. Hiçbir şey yapamamak çok acı gerçekten."

"Okul dışında antrenörlük kursunda böyle bir sorun yaşadım ve kursu terk ettim."

Cinsel tacizin örneklem kapsamına alınan Bedeb Eğitimi ve Spor Yüksekokullarından yaşanan bir sorun olduğu öğrencilerin verdikleri şu yanıtlardan da anlaşılmaktadır;

"Şikayette bulunduğum öğretim elemanı şu anda geçici olarak okuldan ayrıldı. Tekrar gelmesini istemiyorum."

"Bu büyük bir sorundur. Öğretim elemanlarının bu tür davranışlarının önüne geçilmesi gerekiyor."

"Başıma rahatsız edici bakışlardan başka bir olay gelmedi. Bu davranışı hiç umursamadım. Zaten herkese böyle bakan birisi."

"Bazı öğretim elemanları, beğendikleri öğrencilere daha farklı davranıyorlar. Bazı öğrenciler de bu öğretim elemanlarına onları memnun edecek şekilde davranıyorlar. Notlarının yüksek olması için bunu yapanlar var."

"Hocalarımızın sözlerini şaka olarak algılıyoruz. Sadece bazen şakaları cinsel anlamda olabiliyor."

Örneklem kapsamına alınan öğrenciler anketteki son soruda resmi şikayette bulunmama nedenlerine ilişkin bazı görüşlerini de belirtmişlerdir. Örneğin;

"Bu tür davranışları gösterenler zaten psikolojik yardıma ihtiyacı olan insanlar. Onlarla uğraşmaya değmeyeceğini düşündüğüm için şikayette bulunmadım."

“Bu olayın yönetim tarafından ciddiye alınsa bile bu insanın beni rahat bırakmayacağını bildiğim için şikayet etme gereği duymadım.”

“Onları gerçekten –hoca- olarak gördüğümüz için şikayet edemiyoruz. Onların yerine ben utanç duyuyorum sanki...”

“Bu tür müstehcen olayları, ilgili makamlara ve tanıdık kişilere anlatmaktan çekindiğimiz için şikayette bulunmuyoruz.”

Öğrencilerin bu yanıtlarının yanısıra bazı öğrenciler daha sonra yapılabilecek araştırmalara yönelik şu önerilerde bulunmuşlardır;

“Öğretim elemanlarının dışında okul içindeki başka görevlilere de dikkat edilmesi gerektiği kanısındayım.”

“Böyle bir olay başıma gelmedi ama başına gelen arkadaşlarım oldu. Bu tür olayların en kısa zamanda önüne geçilmesini diliyoruz.”

Verilen yanıtlara genel olarak bakıldığında, öğrencilerin kendi deneyimleri olmasa bile arkadaşlarının deneyimlerini ifade etmeye çalıştıkları görülmektedir. Ayrıca öğrenciler, toplumsal ilişkilerinin zarar görmesinden ya da notlarının düşmesinden korktuklarını belirterek, resmi şikayette bulunmama nedenlerini bu bölümde birkez daha ifade etmişlerdir. Bu yanıtların yanısıra bazı öğrenciler, okullarını ve öğretim elemanlarını çok sevdiklerini, bu tür olayların asla yaşanmadığını belirtmişlerdir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç

Bu araştırmanın amacı, üniversitelerdeki kız öğrencilerin erkek öğretim elemanları tarafından, cinsel tacizin boyutları olan cinsiyet tacizine, istenmeyen cinsel ilgiye ve cinsel baskıya uğrama durumlarının belirlenerek, öğrencilerin kişisel özellikleri ve maruz kaldıkları cinsel taciz boyutları ile cinsel tacizle başa çıkma yaklaşımları arasındaki ilişkinin saptanmasıdır. Cinsel tacize maruz kalma durumlarına bağlı olarak resmi şikayette bulunan ve bulunmayan öğrencilerin görüşlerinin alınarak, üniversite yöneticilerinin dikkatlerinin olası cinsel taciz sorunlarına çekilmesi, bu araştırmanın nihai amacıdır.

Bu amaçla, Marmara, Ege, Akdeniz ve İç Anadolu bölgelerindeki kamu üniversitelerine bağlı Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarında 2003-2004 eğitim öğretim yılında öğrenim gören 816 kız öğrencinin öğretim elemanları tarafından cinsel taciz deneyimleri ve cinsel tacizle başa çıkma yaklaşımları bulgulanmaya çalışılmıştır. Toplanan veriler çoklu doğrusal regresyon (multiple linear regression) analizi ile çözümlenmiş, kişisel özellikler ile cinsel taciz boyutlarının, öğrencilerin cinsel tacizle başa çıkma yaklaşımlarını kullanmalarına etkileri tespit edilmeye çalışılmıştır. Bununla birlikte öğrencilerin maruz kaldıkları cinsel taciz davranışları ile cinsel taciz algıları arasındaki ilişki çoklu doğrusal regresyon (multiple linear regression) analizi ile çözümlenmiştir.

Elde edilen bulgularla ulaşılan sonuçlar, kız öğrencilerin erkek öğretim elemanları tarafından cinsel taciz davranışlarına maruz kaldıklarını göstermiştir. Kız öğrencilerin en sık karşılaştıkları taciz davranışı istenmeyen cinsel ilgi boyutundaki "*rahatsız edici bakışlardır*". Ayrıca öğrencilerin cinsel taciz algılarına ilişkin frekanslar "*rahat edici bakışların*" en yüksek oranda algılandığını göstermiştir. Bulgulara göre, cinsiyet tacizi, istenmeyen cinsel

ilgi ve cinsel baskı boyutlarının öğrencilerin cinsel taciz algıları üzerinde anlamlı yordayıcı oldukları görülmüş, öğrencilerin cinsel tacizin her üç boyutunu da cinsel taciz olarak algıladıkları saptanmıştır. Yapılan bazı araştırmalarda (Cochran vd., 1998; O'Sullivan, 1998), öğrenciler, cinsiyet tacizi ve istenmeyen cinsel ilgi boyutlarını cinsel taciz olarak algılamadıkları belirtilmiştir.

Toplumumuzun genel ahlak anlayışı gözönüne alındığında, cinsiyet tacizi boyutundaki müstehcen fıkra anlatma, kadının görünüşü ve vücuduyla ilgili hoş olmayan sözler söyleme ve istenmeyen cinsel ilgi boyutundaki rahatsız edici bakışlar, kadının vücuduna dokunma, ısrarla çıkma teklif etme gibi davranışlar cinsel taciz olarak algılanabilir. Ancak farklı kültürlerde bu tür davranışlar her zaman cinsel taciz olarak algılanmayabilir. Bu nedenle araştırmamızda, öğrencilerin tüm boyutları cinsel taciz olarak algılamaları, kültürel farklılığı ortaya koyması açısından önemli bir bulgu olarak görülebilir.

Öğrencilerin istenmeyen cinsel ilgi boyutundaki davranışları diğer boyutlardaki davranışlara oranla daha yüksek oranda algılamaları kız öğrencilerin öznel cinsel taciz tanımları hakkında fikir verebilir. Bu durumda öğrencilerin öncelikle imalı bakışları, rahatsız edici dokunma ve ısrarcı çıkma tekliflerini cinsel taciz olarak algıladıkları ileri sürülebilir. Ayrıca frekans bulguları öğrencilerin tecavüze ilişkin davranışı çağrıştıran maddeyi en düşük oranda (%4,32) cinsel taciz olarak algılamaları "tecavüz" davranışını cinsel taciz olarak algılama oranlarının düşük olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak örneklem kapsamına lının öğrencilerin cinsel taciz kavramına ilişkin yeterli bilgiye sahip olmadıkları, genel olarak belirttikleri davranışlar gözönüne alındığında varolan bilgilerini aile ve toplum tarafından edindikleri ileri sürülebilir.

Araştırmadan elde edilen bulgular, alanyazında belirtilen uzak durmaya çalışma, görmezlikten gelme gibi edilgen yaklaşımların, cinsel tacize maruz kalan öğrenciler tarafından sıklıkla kullanıldığını ortaya koymuştur. Bu bulgu, yurtdışında yapılan araştırma bulgularıyla benzerlik

göstermiştir. Bununla birlikte Türkiye’de Durmuş (2004) tarafından, üniversite öğrencilerinin cinsel taciz deneyimlerine ilişkin yapılan araştırmada, öğrencilerin cinsel tacizle başa çıkmak için yüksek oranla (% 65,3) ortamı terk ettikleri bulgulanmıştır.

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin başa çıkma yaklaşımlarında en sık gösterdikleri davranış, *“Olanları unutmaya çalışma”* en az sıklıkla gösterdikleri davranış, *“Yazılı olarak resmi şikayette bulunmadır”*. Genel olarak bakıldığında ise, öğrencilerin en sık kullandıkları başa çıkma yaklaşımlarının uzak durmaya çalışma ve görmezlikten gelme, en az kullanılan yaklaşımın ise, resmi şikayette bulunma yaklaşımı olduğu görülmüştür. Bulgular doğrultusunda ulaşılan sonuçlar, kız öğrencilerin, erkek öğretim elemanları tarafından cinsel tacize maruz kaldıklarında edilgen tepkiler verdiklerini göstermiştir.

Araştırma bulguları, öğrencilerin % 25,5’inin (208 öğrenci) cinsel tacize maruz kaldıklarını belirtmelerine rağmen sadece 16 öğrencinin resmi şikayette bulunduğunu göstermiştir.

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin etken tepkiler göstermeme (yüzleşme, resmi şikayette bulunma yaklaşımlarını kullanmamaları) nedenlerinin saptanması amacıyla resmi şikayette bulunmama nedenleri sorulmuştur. Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin etken tepkiler göstermemelerinin birincil nedeni *“Toplumsal ilişkilerinin zarar görmesi korkusudur”*. Bu bulgunun, toplumumuzda, halk arasında yaygın olan, *“kadın fırsat vermediği sürece erkek cinsel amaçlı olarak kadına yaklaşmayacaktır”* anlamına gelen deyişlerin yer almasıyla ilişkili olduğu ileri sürülebilir. Aslında bu deyişlerin kökeni, araştırmanın ikinci bölümündeki kuramsal dayanaklarda da belirtildiği üzere, ataerkil toplum yapısının oluştuğu ilkel dönemlere dayanmaktadır.

Ataerkil yapı ile birlikte kadın, erkeği cinsel açıdan ayartan, günahkar bir varlık olarak görülmeye başlanmıştır. Erkeğin kadına yönelik cinsel

davranışları bir gereksinim olarak algılanırken, kadının davranışları ahlaksızlık, şeytanilik olarak vurgulanmıştır. Kadın, “*ahlaksızlık tapınağı, cilve serpilli bahçe, iksirden tatlı zehir, ölümlüleri dünyaya bağlayan zincir, tek kelimeyle işte KADIN...*” olarak tanımlanmış, bunun yanısıra erkek cinsi için “*Erkek bu ayağı sürçebilir, gönlü başkalarına kapılabilir, kadın anlayışlı olmalıdır*” görüşü hakim olmuş, eşlerini aldatan kadınlar ise çeşitli işkencelere maruz bırakılarak öldürülmüştür (Arat, 1986).

Erkeğin cinsel içerikli davranışından kadının sorumlu olduğu görüşünün halen yaygın bir kanı olduğu, bu araştırmadan elde edilen bulguların yanısıra yabancı alanyazından da anlaşılmaktadır. Nitekim üniversite öğrencileri üzerinde yapılan araştırmalar (Cochran vd.,1997), cinsel taciz olaylarında resmi şikayet oranlarının az olduğunu, bu durumun nedeninin ise, kız öğrencilerin kendilerinin suçlanmalarından korkmaları olduğunu göstermiştir. Resmi şikayete ilişkin bulgulara genel olarak bakıldığında ise bu araştırmadan elde edilen bulguların yabancı alanyazından elde edilen bulgularla tutarlı olduğu görülmektedir.

Araştırmadan elde edilen bulgular, sınıf düzeyinin görmezlikten gelme, arkadaş ve aileyle paylaşma, yüzleşme ve resmi şikayette bulunma yaklaşımları üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğunu göstermiştir. Öğrencilerin sınıf düzeyleri arttıkça görmezlikten gelme yaklaşımını kullanmamaları, cinsel tacizle başa çıkmak için daha etken yöntemler kullandıklarını, arkadaş ve aileleriyle paylaşmayı, yüzleşmeyi ve resmi şikayette bulunmayı tercih ettiklerini göstermektedir. Bu araştırmada sınıf derecesi yaş değişkeni ile ilişkilendirilmiştir. Kız öğrencilerin yaşlarının dolayısıyla sınıf derecelerinin ve okulda kalma sürelerinin arttıkça arkadaşlarıyla ve öğretim elemanlarıyla olan ilişkilerinin gelişeceği düşünüldüğünde cinsel taciz davranışına karşı etken tepkiler gösterme oranlarının artması olasıdır.

Bununla birlikte öğrencilerin cinsiyet tacizi, istenmeyen cinsel ilgi ve cinsel baskıya uğradıklarında yüzleşme yaklaşımını kullandıkları

saptanmıştır. Bu bulgu, öğrencilerin etken tepkiler göstermesi açısından olumlu olarak değerlendirilebilir. Ancak araştırmadan elde edilen bu sonuç, öğrencilerin zaman içinde arkadaşlarıyla ve öğretim elemanlarıyla ilişkilerinin gelişmesinden kaynaklanabileceği gibi, cinsel taciz davranışlarının tekrar etmesi ya da şiddetinin artması sonucunda, öğrencinin çaresiz kalması nedeniyle gerçekleşmiş olabilir. Burada dikkate edilmesi gereken nokta, öğrencinin davranışa ilk olarak nasıl tepki verdiği ve nasıl başa çıkmaya çalıştığıdır. İlgili alanyazında belirtildiği üzere (Fitzgerald vd., 1988), cinsel taciz davranışına maruz kalma süresi uzadıkça öğrenci üzerinde bırakacağı etkiler de artacaktır. Çünkü cinsel taciz , fiziksel, psikolojik ve akademik olarak öğrenciyi olumsuz anlamda etkiler ve bu etkiler kısa dönemde olabileceği gibi uzun dönemde de ortaya çıkabilir.

Araştırma sonuçları, cinsiyet tacizinin görmezlikten gelme yaklaşımı üzerinde, istenmeyen cinsel ilginin, uzak durmaya çalışma ve arkadaşlarla paylaşma, cinsel baskının ise resmi şikayette bulunma yaklaşımı üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğunu göstermiştir. Bu bulgulara göre, cinsel tacizin şiddeti arttıkça, kız öğrencilerin kendilerini korumak için, taciz davranışını gösteren kişiden uzak durmaya çalıştıkları, olayı yakınlarıyla paylaştıkları, taciz davranışı baskıya dönüştüğünde ise başa çıkmak için resmi şikayette bulunduğu görülmüştür.

Cinsiyet tacizi davranışları cinsel içerikli olmayıp kadının cinsiyetine yönelik küçük düşürücü ifadelerden oluşmaktadır. Bu durum, öğrencilerin cinsiyet tacizine ilişkin davranışları görmezlikten gelmelerine neden olabilir. Ancak cinsel taciz davranışı istenmeyen cinsel ilgiye dönüştüğünde, öğrencinin uzak durmaya, bir anlamda kendisini korumaya çalıştığı ya da olayı arkadaş ve ailesiyle paylaştığı, cinsel taciz, cinsel baskı boyutunda ortaya çıktığında ise resmi şikayette bulunduğu görülmüştür.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, annenin hayatta oluşu değişkeninin, uzak durmaya çalışma yaklaşımı, annenin öğrenim durumu değişkeninin, görmezlikten gelme yaklaşımı ve babanın öğrenim düzeyinin

yüzleşme yaklaşımı üzerinde anlamlı yordayıcı oldukları saptanmıştır. Ayrıca araştırmamızda babanın hayatta oluşu değişkeni ile herhangi bir başa çıkma yaklaşımının ilişkili çıkmamış olması, yine annenin çocukların cinselliğe ilişkin gelişimleri ve bakış açıları üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır.

Çocukların cins kimliklerini ilk olarak oluşturmaya başladıkları, cinsiyet rollerini kazanma sürecine girdikleri yer ailedir. Anne ve çocuk arasındaki bağın gücü dikkate alındığında annenin, kız çocuğunun cinsellikle ilişkili inanışları ve buna bağlı olarak davranışları geliştirmesinde etkili olacağı ileri sürülebilir. Bu bağlamda, annelerin kız çocuklarına, varolan geleneksel kültür anlayışını, toplumsallaşma sürecinde cinsiyet rolleriyle birlikte kazandırmalarında önemli rolleri olduğu görülmektedir.

“Cinsellik (cinsel ilişki), kadının alınının lekesi, erkeğin ise elinin kiridir” anlayışıyla yetiştirilen kız çocukları, karşı cins tarafından rahatsız edici davranışlara maruz kaldıklarında, kendilerinin sorumlu tutulabileceği kaygısıyla bu davranışlara edilgen tepkiler verebilirler. Nitekim yapılan araştırmalar (Cindoğlu ve Durakbaş, 1996; Bakırcı, 2000; Wasti ve Cortina, 2002), birçok geleneksel, erkek baskın kültürde, erkekler tarafından cinsel tacize uğrayan kadınların, taciz eden erkeklerden daha fazla utanç duyduklarını, ancak bu davranışlara kadın olan taraf oldukları için göz yumduklarını göstermektedir.

Araştırmamızda annenin öğrenim düzeyinin arttıkça, kız öğrenci tarafından görmezlikten gelme yaklaşımını kullanılmasının azaldığı saptanmıştır. Bununla birlikte, babanın öğrenim düzeyinin arttıkça yüzleşme yaklaşımının kullanılmasının arttığı görülmüştür. Bu bulgu eğitimin toplumsal değişimdeki rolüne dikkat çekmekte, eğitim düzeyinin, kadınlar ve dolayısıyla toplumsal zihniyetin değişmesi açısından önemini ortaya koymaktadır.

Araştırma sonuçları, cinsel tacize uğrayıp resmi şikayette bulunan öğrencilerin genel olarak durumdan tatmin olmadıklarını göstermiştir. Bu

durumun nedeni, taciz davranışıyla suçlanan kişinin öğretim elemanı sıfatı taşıyor olmasından kaynaklanabilir. Bunun yanısıra cinsel taciz olayının ortaya çıktığı örgüt, kendisini korumak amacıyla olayın örtbas edilmesi, gizli tutulması için çaba gösterebilir.

Araştırma bulgularına genel olarak bakıldığında, kız öğrencilerin istenmeyen bakış ve dokunma davranışlarını, ısrarcı çıkma tekliflerini diğer davranışlara oranla daha çok cinsel taciz olarak algıladıkları, öğretim elemanlarının cinsel taciz davranışlarına yönelik edilgen tepkiler ortaya koydukları ancak sınıf düzeyleri ve gösterilen davranışın şiddeti arttıkça daha etken tepkiler gösterdikleri saptanmıştır. Ayrıca anne ve babalarının eğitim düzeylerindeki artış, öğrencilerin etken tepkiler göstermesini etilediği saptanmıştır. Bu durum, öğrencilerin etken tepkilerde bulunmalarına etki eden faktörler olarak değerlendirilebilir. Öğrencilerin, istenmeyen cinsel ilgi boyutuna ilişkin tacize uğradıklarında ve anne/babalarının eğitim düzeyleri, sınıf dereceleri arttıkça etken tepkilerde bulunma eğilimlerinin arttığı ileri sürülebilir.

Bu araştırma bulgularından elde edilen veriler, cinsel tacizin Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarında yaşanan bir sorun olduğunu göstermektedir. Cinsel tacizin, cinsiyet ayrımcılığı ve kadına yönelik şiddet olduğu gözönüne alındığında Türkiyenin Uluslararası platformda imzaladığı anlaşmaları da dikkate almak gerekmektedir.

Kadınlara karşı ayrımcılığın, kadına yönelik şiddetin ve kritik konuların (kadın ve sağlık, kadın ve ekonomi, kadın ve medya vb.) ele alındığı, Dördüncü Dünya Kadın Konferansı ve Pekin+5 platformları, dünyanın her yerinde yaşayan kadınlar için ayrımcılığın ortadan kaldırılması, eşitlik, ve barış hedeflerine ulaşması ve böylece bütün insanlığın yararlanacağı güzel bir dünya kurma istek ve kararlılığının göstergesidir. Bu sözleşme ve bildirgelerde cinsel tacizin cinsiyet ayrımcılığı ve kadına yönelik şiddet unsuru olduğu da dikkati çekmektedir. Ülkelerin toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda

aynı hedeflere ulaşmak için çalışması, cinsiyete dayalı ayrımcılığın ve şiddetin engellenmesi için uluslararası platformda alınan kararlar, sorunun ciddiyetine ve sorunun çözümüne verilen önemi göstermektedir. Bu bağlamda üniversitelerde olası cinsel taciz sorunlarının saptanması ve gerekli önlemlerin alınması bir gereklilik olarak görülebilir.

Bu araştırma ile alanyazında yer alan, üniversitelerdeki kız öğrencilerin öğretim elemanları tarafından cinsel tacizine yönelik araştırmaların incelenerek alana katkı sağlanması, bunun yanısıra Türkiye'deki üniversitelerde kız öğrencilerin öğretim elemanları ile cinsel taciz deneyimlerinin saptanarak, cinsel tacize uğrayan öğrencilerin sorunla başa çıkma yaklaşımlarının belirlenmesi, son olarak da üniversite yönetimlerinin konuya dikkatlerinin çekilmesi amaçlanmıştır.

Araştırma, üniversitelere bağlı Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarında öğrenim gören kız öğrencilerin cinsel taciz deneyimleri, cinsel tacizle başa çıkma yaklaşımları ve cinsel tacizi resmi olarak şikayet etme durumlarını saptayarak, eğitim yönetimine yeni katkılar sağlamayı amaçlamaktadır.

Öneriler

Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular yönünde şu önerilerde bulunabiliriz.

Uygulayıcılar İçin Öneriler:

Araştırmada, üniversitelerdeki kız öğrencilerin öğretim elemanlarının cinsel taciz davranışlarına maruz kaldıkları saptanmıştır. Üniversitelerin bir ülkenin gerek duyduğu nitelikli iş gücünün yetiştirilmesinde, bilginin üretilmesinde ve topluma hizmette önemli bir unsur olduğu gözönüne alındığında, öğrencilerin gelecekteki deneyimlerini olumsuz etkileyebilecek bu tür olayların önlenmesi gerekmektedir. Bu durum, üniversite yöneticileri ve öğretim elemanlarına önemli sorumluluklar yüklemektedir.

Üniversitelerde cinsel tacizle ilgili bilgilerin, cinsel tacizin olumsuz etkilerine ve cinsel tacize maruz kalan öğrencilerin neler yapabileceğine ilişkin bilgilerin yer alacağı panel, konferans ve söyleşilerin sunulması ve bu tür eğitim programlarına öğretim elemanlarının da dahil edilmesi olası cinsel taciz sorunlarının önlenmesinde etkili olabilir. Ayrıca cinsel taciz davranışına maruz kalan öğrencilerin etken tepkiler gösterme oranını artırabilir.

Özellikle lisans ve lisansüstü hukuk, sosyal ve politik bilimler müfredatının, kadınların insan haklarını Birleşmiş Milletler anlaşmalarındaki şekliyle kapsamaması için başta yüksek öğrenim kurumlarının ve yöneticilerinin teşvik edilmesi, eğitimin her düzeyinde toplumsal cinsiyet boyutunu da içine alacak, insan hakları konulu eğitim programları geliştirilmesi toplumsal zihniyet değişikliği açısından yararlı görülmektedir.

Öğrencilerin maruz kaldıkları cinsel taciz davranışlarının, cinsiyet tacizi ve istenmeyen cinsel ilgi boyutlarında yoğunlaştığına ilişkin bulgu, cinsiyet ayrımcılığı ve geleneksel erkek baskın kültürün varlığını göstermektedir. Üniversite yöneticileri, cinsiyet ayrımcılığına ve cinsel tacize hoşgörülü olmayan örgütsel iklimin oluşmasında etkili olabilirler. Buna dayanarak üniversitelerdeki yöneticilerin “cinsel taciz ve cinsiyet ayrımcılığına” yönelik yasal düzenlemeleri oluşturması, cinsel tacizin hangi davranışları içerdiğini, kimler açısından hangi durumlarda suç oluşturduğunu, ilgili disiplin cezalarının neler olduğunu kapsayan yasal düzenlemelerin gerçekleştirilmesine yönelik çalışmalar yapması, cinsel taciz olaylarının önlenmesi açısından önemli bir adım olabilir.

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin resmi şikayetlerinin ciddiye alınmayacağını düşündüklerini, toplumsal ilişkilerinin zarar görmesinden korktuklarını belirtmeleri ve resmi şikayet oranının oldukça az olması, olayların örtbas edildiğini ortaya koymaktadır. Bu tür durumlarda öğrencilerin resmi şikayette bulunacakları bir mekanizmanın olmayışı da sorunların çözümünü zorlaştırabilmektedir. Bu nedenle öğrencilerin cinsel taciz sorunlarını iletebilecekleri, hatta psikolojik destek alabilecekleri bir birimin

oluşturulması sorunların daha az zararla çözülmesini sağlayabilir. Ayrıca üniversitenin internet sitesinde, öğrencilerin cinsel taciz sorunlarını iletebilecekleri birime ilişkin bir sayfanın yer alması öğrencileri bilgilendirmesi açısından yararlı olabilir.

Toplumsal değerlerin gelecek nesillere aktarılmasında, demokratik ve insan haklarına saygılı bir toplumun oluşturulmasında öğretmenler önemli görevler üstlenmişlerdir. Bu bağlamda, eğitim fakültelerinde öğretmenlere, cinsiyete duyarlı öğretim yöntemleri konusunda etkili stratejilere yönelik eğitimin verilmesi ve bu amaçla gerekli eğitim programları ve malzemelerinin geliştirilmesi önerilebilir. Ayrıca, öğrencilerin kadınla erkeğin, ailedeki ve toplumdaki statüsünü, rolünü ve katkısını daha iyi anlamalarını sağlayacak eğitim programları ve malzemelerinin geliştirilmesi; bu bağlamda kız çocuklarla erkek çocuklar arasında eşitlik, işbirliği, karşılıklı saygı ve sorumlulukların paylaşılmasını okul öncesi düzeyden başlayarak yerleştirmesi toplumsal değişim açısından faydalı olacaktır. Böylece, eğitim düzeyi ve niteliğinin artırılarak toplumun kadına bakış açısının, geleneksel bakış açısından kurtarılacağı ileri sürülebilir.

Cinsel taciz sorunlarının meydana gelmemesi için, eğitimin yanısıra yasal değişikliklerin de zorunluluğu gözönüne alınmalıdır. Yükseköğretim Kanununda cinsel taciz kavramının tanımı yapılarak, öğrenci disiplin yönetmeliğinde ve yönetici, öğretim elemanı ve memurlar disiplin yönetmeliğinde, cinsel taciz suçuna yönelik cezaların belirtilmesi olası sorunların ortaya çıkmasını ya da çözümünü kolaylaştıracağı ileri sürülebilir.

Son olarak cinsel taciz konusuna ilişkin araştırmaların yoğunluk kazanması için üniversite yöneticilerinin bu konudaki araştırmalara destek vermesi önerilmektedir.

Araştırmacılar İçin Öneriler:

Türkiye’de cinsiyete dayalı ayrımcılık ve cinsel taciz deneyimlerine yönelik araştırmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Özellikle üniversite

öğrencilerinin cinsel taciz deneyimlerine yönelik araştırma eksikliği dikkati çekmektedir. Gelecek araştırmalarda cinsel tacizin öğrenciler üzerindeki duygusal, psikolojik ve fiziksel etkilerinin saptanması, konunun hassasiyetinin ortaya konulması açısından önemli görülmektedir. Ayrıca üniversitelerin cinsel tacizin önlenmesine yönelik uygulamalarının saptanması, üniversitelerdeki örgütsel iklimin öğrencilerin-öğretim elamanlarının ve diğer personelin cinsel taciz deneyimlerine ve sonuçlarına etkisinin araştırılması, daha iyi politikaların geliştirilmesi açısından faydalı olacaktır.

İlgili alanyazında üniversitelerdeki kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha fazla cinsel tacize maruz kaldıkları belirtilmektedir. Bu araştırmada da kız öğrencilerin, erkek öğretim elemanları tarafından cinsel tacizi konu edinilmiştir. Daha sonraki araştırmalarda kız ve erkek öğrencilerin kendi aralarında, öğretim elemanları ve diğer personel ile aralarındaki cinsel taciz deneyimleri incelenebilir.

Araştırma örneğine öğretim elemanı ve öğrenci ilişkilerinin biçimsel olmayan (gayriresmi) şekilde olduğu gözönüne alınarak sadece Beden Eğitimi Spor Yüksekokullarındaki kız öğrenciler alınmıştır. Gelecek araştırmaların karşılaştırma yapma olanağı vermesi açısından farklı fakülte ve yüksekokullarda uygulanması önerilebilir. Bu karşılaştırmalarda üniversite öğrencilerinin cinsel taciz algısının, deneyimlerinin ve başa çıkma yaklaşımlarının farklı ülkelerdeki kültürlerle göre incelenmesi, kültürel farklılıkları ortaya koyması açısından önem taşıyacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte farklı ülkelerdeki üniversitelerin örgütsel kültürlerinin cinsel taciz deneyimlerine etkilerine yönelik karşılaştırmalı araştırmalar gerçekleştirilebilir.

Son olarak cinsel tacize ve cinsiyet ayrımcılığına yönelik araştırmaların, Türk Eğitim Sisteminin farklı kademelerinde, öğrenci, öğretmen ve yöneticileri kapsayacak biçimde yapılması, varolan durumun ortaya koyularak, yönetsel sorumlulukların bu kademelerde de saptanmasının olası cinsel taciz sorunlarını önleyeceği düşünülmektedir.

EK-1

ÖĞRENCİLERİN KİŞİSEL ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN FREKANS BULGULARI

Tablo 15. Öğrencilerin Sınıf Derecelerine Göre Dağılımları

Sınıf Derecesi	Frekans (f)	% (%)
1. sınıf	109	13,4
2. sınıf	256	31,4
3. sınıf	242	29,6
4. sınıf	209	25,6
Toplam	816	100

Tablo 16. Öğrencilerin Annelerinin Öğrenim Düzeylerine Göre Dağılımı

Öğrenim Düzeyi	Frekans (f)	% (%)
Okur yazar değil	41	5
İlkokul	297	36,6
Ortaokul	140	17,2
Lise	225	27,7
Üniversite	106	13,1
Lisansüstü	3	0,4
Toplam	812	100

Tablo 17. Öğrencilerin Babalarının Öğrenim Düzeylerine Göre Dağılımı

Öğrenim Düzeyi	Frekans (f)	% (%)
Okur yazar değil	4	0,5
İlkokul	170	21,1
Ortaokul	144	17,9
Lise	298	37
Üniversite	173	21,5
Lisansüstü	16	2
Toplam	805	100

EK-2

Tablo 18. Öğrencilerin Cinsel Taciz Davranışlarına Maruz Kalma Oranları

Boyutlar Cinsiyet Tacizi	Asla		Bir-iki Kere		Bazen		Sık sık		Çoğu zaman		$\bar{X}$	ss
	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)		
1.Bana sık sık müstehcen hikayeler anlattı ve çirkin sakalar yaptı.	86,6	707	8,7	71	3,3	27	1	8	0,4	3	1,19	0,57
2.Bana özel olarak ya da herkesin ortasında kaba ve çirkin cinsel söylemlerde (tatlım, canım vb.) bulundu	86	702	9,6	78	3,6	29	0,6	5	0,2	2	1,19	0,54
3.Görünüşüm, vücudum veya cinsel yaşantım ile ilgili çirkin sözler söyledi.	89	726	7,7	63	2,8	23	0,4	3	0,1	1	1,14	0,46
4.Cinsiyet ayrımcılığına yönelik ya da müstehcen materyaller gösterdi ya da dağıttı.	95,2	777	2,8	23	0,9	7	1	8	0,1	1	1,07	0,4
5.Bana kadın ve erkeklerin kalıplaşmış rolleriyle ilgili sözler sarf etti (Sacın uzun aklın kısa, gibi)	80,6	658	12,7	104	4,2	34	1,5	12	1	8	1,29	0,7
İstemenmeyen Cinsel İlişi												
6.Beni cinsel konularda istemediğim tartışmalara sokmaya kalkıştı (cinsel yaşamımla ilgili konuşmak.	87,7	716	9,6	78	2,2	18	0,4	3	0,1	1	1,15	0,46
7.İstemediğim halde, bana olan cinsel ilgisini açıkça belli etti	83	677	7,4	60	6,3	51	2,7	22	0,7	6	1,3	0,76
8.Beni rahatsız edici şekilde, dik dik veya yan bakmak ya da göz süzmek gibi davranışlarda bulundu.	74,5	608	7,1	58	7	57	7,8	64	3,6	29	1,58	1,13
9. Reddetmeme rağmen benimle cinsel ya da romantik bir ilişkiye girmeye çalıştı	85,9	701	5,8	47	3,7	30	3,4	28	1,2	10	1,28	0,79
10. "Hayır" dediğim halde yemek, içki vb. tekliflerde bulunmaya devam etti.	87,5	714	7,8	64	3,1	25	1,1	9	0,5	4	1,19	0,58
11. İstemediğim halde beni okşamaya teşebbüs etti (kolumu, okşamak ya da göğsüme dokunmak gibi)	85,5	698	6,1	50	3,6	29	4,3	35	0,5	4	1,28	0,76
12. Fiziksel olarak karşı koymamla ya da yapmaması için yalvarmamla sonuçlanan cinsel ilişki girişiminde bulundu.	98,8	806	0,4	3	0,4	3	-	-	0,5	4	1,03	0,3
15.Bana rahatsız edecek şekilde dokundu.	86,4	705	6,4	52	4,9	40	2,3	19	-	-	1,23	0,64
Cinsel Baskı												
13.Onunla cinsel ilişkiye girmem karşılığında bazı ödül ya da ayrıcalıklı davranışların rüşvet niteliği taşıdığını hissettirdi.	92,8	757	4,8	39	2	16	0,4	3	0,1	1	1,10	,41
14.Cinsel ilişkiye girmeyi reddettiğim için üstü kapalı bir şekilde tehdit etti.	94,4	770	3,6	29	1,5	12	0,5	4	0,1	1	1,08	,388
16.Kendisiyle cinsel ilişkiye girmem durumunda daha yüksek notlar alacağıma dair imalarda bulundu	93,4	762	3,6	29	2	16	1	8	0,1	1	1,10	,458
17.Okul ortamında iyi muamele görmem için, beni cinsel ya da sosyal tekliflere olumlu cevap vermek durumunda bıraktı	95	775	2,3	19	2,1	17	0,2	2	0,4	3	1,08	,424
18.Cinsel ilişkide bulunmadığım takdirde kötü muamele göreceğim konusunda beni açıkça korkuttu	96,1	784	2,3	19	1,2	10	0,2	2	0,1	1	1,06	,332
19.Cinsel ilişkiyi reddettiğim için bana kötü davrandı.	96,8	790	2	16	0,7	6	0,4	3	0,1	1	1,05	,315
20.Cinsel tacizde bulundu	74,5	608	7,4	60	9,7	79	6,6	54	1,8	15	1,53	1,03

EK-3

Tablo 19 Öğrencilerin Cinsel Tacizle Başa çıkma Yaklaşımlarına İlişkin Davranışları Gösterme Oranları

Boyutlar Cinsiyet Tacizi	Asla		Bir-iki		Bazen		Sık		Çoğu zaman		$\bar{X}$	SS
	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)		
1.Bu davranışı gösteren kişiyle aynı yerde bulunmak zorunda kaldığımda, ondan uzak durmaya çalıştım	44,3	137	18,4	57	10,3	32	8,4	26	18,4	57	2,39	1,55
5.Bu kişiye, beni rahat bırakması için bahaneler uydurdum	53,7	166	21	65	9	28	7,7	24	8,4	26	1,96	1,02
15.Bu kişiyle karşılaşmamaya çalıştım	44	136	14,2	44	9	28	14,2	44	18,4	57	2,48	1,59
19.Bu kişiyle muhatap olmamak için elimden geleni yaptım.	41,7	129	15,5	48	10	31	16,5	51	16,1	50	2,49	1,54
20.Bana bu davranışı gösteren kişiyle yalnız kalmamaya çalıştım	43	133	13,2	41	8,4	26	15,2	47	20	62	2,55	1,61
Görmezlikten Gelme												
2.Bu olayın gerçekten önemli olmadığını konusunda kendi kendimi ikna etmeye çalıştım	56	173	19,7	61	11,3	35	7,4	23	5,5	17	1,86	1,2
4.Bu davranışı gösteren kişinin iyi niyetli olduğunu varsaydım.	66,6	206	18,1	56	7,1	22	5,1	16	2,9	9	1,59	2,05
6.Yaşadığım bu olayda olanlar için kendimi suçladım.	57,2	177	20,7	64	10,3	32	8	25	3,5	11	1,79	1,3
8.Olanları unutmaya çalıştım.	40,7	126	21,6	67	13,5	42	13,2	41	10,6	33	2,31	0,64
10.Bana bu davranışı gösteren kişiye tahammül ettim.	47,8	148	24,9	77	10,3	32	10,6	33	6,1	19	2,02	0,53
11.Bu kişiyi sınırlendirmemeye çalıştım.	52,7	163	21,6	67	11,6	36	7,4	23	6,2	20	1,93	1,25
16.Bu kişinin duygularını incitmemeye çalıştım.	69,9	216	14,5	45	7,1	22	5,5	17	2,9	9	1,56	1,03
22.Yaşadığım bu olayı şakaya vurdum.	64,7	200	18,1	56	7,7	24	5,8	18	3,5	11	1,65	1,07
Arkadaş ve Aileyle Paylaşma												
12.Yaşadığım bu olayı güvendiğim birisine anlattım	56,6	175	10,6	33	12,6	39	7,4	23	12,6	39	2,08	1,23
13.Yaşadığım bu olayla nasıl başa çıkabileceğim konusunda bir arkadaşım ile konuştum.	57,2	177	10,6	33	12,6	39	6,2	20	12,9	40	2,07	1,45
17.Arkadaşlarımdan anlayış ve destek almaya çalıştım.	55	170	14,2	44	10,6	33	7,7	24	12,3	38	2,08	1,44
23.Yaşadığım bu olayı ailemle konuştum.	75,7	234	11	34	7,4	23	3,2	10	2,5	8	1,45	0,95
Yüzleşme												
3.Bu kişiye, davranışından hoşlanmadığımı belli etmeye çalıştım	53,7	166	18,1	56	8	25	8,7	27	11,3	35	2,05	1,4
14.Bu kişiye hatalı olduğunu açıkça belli ettim	63,1	195	15,8	49	5,1	16	7,7	24	8	25	1,81	1,3
18.Bu kişiye kendimi nasıl hissettiğimi anlattım	73,4	227	15,2	47	5,1	16	5,5	17	0,6	2	1,44	0,87
21.Bu kişiden beni yalnız bırakmasını istedim	64,7	200	19,4	60	6,1	19	4,2	13	5,5	17	1,66	1,12
Resmî Şikayette Bulunma												
7.Dekan, Dekan Yardımcısı, Bölüm Başkanı veya bir öğretim elemanı ile konuştum	92,8	287	3,8	12	0,6	2	0,6	2	1,9	6	1,14	1,13
9.Bu olayla ilgili olarak resmî (yazılı) şikayette bulundum	94,4	292	2,9	9	0,6	2	0,9	3	0,9	3	1,11	1,39

EK-4

Araştırma Anketi

ÜNİVERSİTELERDE ÖĞRETİM ELEMANI ÖĞRENCİ İLİŞKİLERİ ARAŞTIRMASI

Bu araştırma, Yüksek Lisans Tez Çalışması için yürütülmektedir. Araştırmadan elde edilen veriler, araştırmanın amacı olan bilimsel çalışma dışında kullanılmayacağı gibi, herhangi bir kişi veya kuruluşa da verilmeyecektir.

Araştırma anketi üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde kişisel bilgiler yer almaktadır. İkinci bölümde üniversite öğrencileri ile öğretim elemanları ilişkilerine ve üçüncü bölümde üniversite öğrencilerinin öğretim elemanları ile ilişkilerindeki tutumlarına yönelik sorular yer almaktadır. Her sorudaki duruma ilişkin gerçek yaşantınıza ve düşüncenize en uygun olan seçeneği işaretlemeniz, üniversitemizdeki öğretim elemanı ve öğrenci ilişkilerinin belirlenmesinde önemli yer tutacaktır.

Anketteki her soruyu işaretlemeniz ve ankete **İSİM YAZILMAMASI** önemle rica olunur.

Araştırmaya katkılarınızdan dolayı şimdiden içtenlikle teşekkür ederim.

Danışman Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Cevat CELEP

Araştırma Yürütücüsü
Arş. Gör. Tuğba DEĞİRMENCI

I. BÖLÜM

Bu bölümde kişisel durumunuza ilişkin sorular bulunmaktadır. Lütfen her soruda durumunuza uyan seçeneği (**X**) şeklinde işaretleyiniz.

1. Sınıf dereceniz;

a. ☐ 1. sınıf	c. ☐ 3. sınıf
b. ☐ 2. sınıf	d. ☐ 4. sınıf
2. Öğrenim gördüğünüz Fakülte/Yüksekokul;
  - a. Eğitim Fakültesi
  - b. Fen Edebiyat Fakültesi
  - c. İletişim Fakültesi
  - d. Beden Eğitimi Spor Yüksekokulu
3. Kardeş sayınız;

a. ☐ Yok	d. ☐ 3
b. ☐ 1	e. ☐ 4 ve üstü
c. ☐ 2	
4. Anneniz;
  - a. Yaşıyor
  - b. Yaşamıyor

5. Annenizin öğrenim durumu;

a. ( ) Okur yazar değil	d. ( ) Lise
b. ( ) İlkokul	e. ( ) Üniversite
c. ( ) Ortaokul	f. ( ) Lisans üstü

6. Annenizin mesleği;

a. ( ) Ev hanımı	e. ( ) Sağlık
b. ( ) İşçi	f. ( ) Eğitim
c. ( ) Esnaf	g. ( ) Bankacılık
d. ( ) Güvenlik	h. ( ) Diğerleri (Belirtiniz)

7. Babanız;

- a. ( ) Yaşıyor
b. ( ) Yaşamıyor

8. Babanızın öğrenim durumu;

a. ( ) Okur yazar değil	d. ( ) Lise
b. ( ) İlkokul	e. ( ) Üniversite
c. ( ) Ortaokul	f. ( ) Lisans üstü

9. Babanızın mesleği;

a. ( ) İşsiz	e. ( ) Sağlık
b. ( ) İşçi	f. ( ) Eğitim
c. ( ) Esnaf	g. ( ) Bankacılık
d. ( ) Güvenlik	h. ( ) Diğerleri (Belirtiniz)

10. Karşı cinsle iletişim kurmakta zorluk çekerim.

- a. ( ) Evet   b. ( ) Hayır

11. Karşı cinsin yemek vb. çıkma teklifleri beni rahatsız eder.

- a. ( ) Evet   b. ( ) Hayır

12. Karşı cinsin benimle iletişim kurmasını istemem.

- a. ( ) Evet   b. ( ) Hayır

13. Karşı cinsle romantik bir ilişki yaşamak benim için doğal bir olaydır.

- a. ( ) Evet   b. ( ) Hayır

14. Karşı cinsle olan ilişkilerimi ailemle rahatça konuşabilirim.

- a. ( ) Evet   b. ( ) Hayır

II. BÖLÜM

Anketin bu bölümü Fakülteniz/Yüksekokulunuzdaki öğretim elemanları ile olan ilişkilerinizle ilgilidir. Okulunuzdaki öğretim elemanlarının size yönelik davranışlarını göz önünde bulundurarak, öğretim elemanının her soruda belirtilen davranışı gösterme derecesine uygun düşün seçeneğin altındaki parantezi işaretleyiniz.

Örnek "Bana sık sık müstehcen (açık saçık) hikayeler anlattı ve çirkin şakalar yaptı" ifadesinde belirtilen davranışı öğretim elemanı size karşı bir ya da iki kere gerçekleştirdiyse, bu maddenin yanındaki sütundan **(2) "Bir ya da iki kere"** seçeneğinin altındaki parantezi işaretleyiniz.

Lütfen soruları olabildiğince samimi ve eksiksiz cevaplayınız.

Her bir maddede belirtilen davranışın sıklık derecesini;

(1) Asla, (2) Bir ya da iki kere (3) Bazen, (4) Sık sık, (5) Çoğu zaman şıklarından **birini seçerek (X) şeklinde belirtiniz.**

LÜTFEN UNUTMAYIN: BÜTÜN CEVAPLARINIZ TAMAMEN GİZLİ TUTULACAKTIR.

(1)Asla, (2)Bir ya da İki Kere, (3)Bazen, (4)Sık sık, (5) Çoğu Zaman	1	2	3	4	5
1. Bana sık sık müstehcen (açık saçık) hikayeler anlattı ve çirkin şakalar yaptı.	( )	( )	( )	( )	( )
2. Bana özel olarak ya da herkesin ortasında kaba ve çirkin cinsel söylemlerde (tatlım, canım vb.) bulundu.	( )	( )	( )	( )	( )
3. Görünüşüm, vücudum veya cinsel yaşantım ile ilgili çirkin sözler söyledi.	( )	( )	( )	( )	( )
4. Cinsiyet ayrımcılığına yönelik ya da müstehcen (örneğin resim, poster gibi) materyaller gösterdi ya da dağıttı.	( )	( )	( )	( )	( )
5. Bana kadın ve erkeklerin kalıplaşmış rolleriyle ilgili sözler sarf etti ("Saçın uzun aklın kısa" gibi).	( )	( )	( )	( )	( )
6. Beni cinsel konularda istemediğim tartışmalara sokmaya kalkıştı (cinsel yaşamım hakkında konuşmak gibi).	( )	( )	( )	( )	( )
7. İstemediğim halde, bana olan cinsel ilgisini açıkça belli etti.	( )	( )	( )	( )	( )
8. Beni rahatsız edici şekilde, dik dik veya yan bakmak ya da göz süzmek gibi davranışlarda bulundu.	( )	( )	( )	( )	( )
9. Reddetmeme rağmen benimle cinsel ya da romantik bir ilişkiye girmeye çalıştı.	( )	( )	( )	( )	( )
10. "Hayır" dediğim halde yemek, içki vb. tekliflerde bulunmaya devam etti.	( )	( )	( )	( )	( )
11. İstemediğim halde beni okşamaya teşebbüs etti (kolumu, okşamak ya da göğsüme dokunmak gibi).	( )	( )	( )	( )	( )
12. Fiziksel olarak karşı koymamla ya da yapmaması için yalvarmamla sonuçlanan cinsel ilişki girişiminde bulundu.	( )	( )	( )	( )	( )
13. Onunla cinsel ilişkiye girmem karşılığında bazı ödül ya da ayrıcalıklı davranışların rüşvet niteliği taşıdığını hissettirdi.	( )	( )	( )	( )	( )
14. Cinsel ilişkiye girmeyi reddettiğim için üstü kapalı bir şekilde (ders notlarımda düşmesi gibi) tehdit etti.	( )	( )	( )	( )	( )
15. Bana rahatsız edecek şekilde dokundu.	( )	( )	( )	( )	( )
16. Kendisiyle cinsel ilişkiye girmem durumunda daha yüksek notlar alacağıma dair imalarda bulundu.	( )	( )	( )	( )	( )
17. Okul ortamında iyi muamele görmem için, beni cinsel ya da sosyal tekliflere olumlu cevap vermek durumunda bıraktı.	( )	( )	( )	( )	( )
18. Cinsel ilişkide bulunmadığım takdirde kötü muamele göreceğim konusunda beni açıkça korkuttu.	( )	( )	( )	( )	( )
19. Cinsel ilişkiyi reddettiğim için bana kötü davrandı.	( )	( )	( )	( )	( )
20. Cinsel tacizde bulundu.	( )	( )	( )	( )	( )

III. BÖLÜM

Yukarıda belirtilen davranışlara maruz kaldıysanız, lütfen **SİZİ EN ÇOK ETKİLEYEN YA DA ÜZERİNİZDE EN ÇOK İZ BIRAKANLARDAN YALNIZCA BİRİNİ** seçiniz ve aşağıdaki sorulara **BU YAŞANTINIZI** dikkate alarak cevap veriniz.

SİZİ EN ÇOK ETKİLEYEN OLAYLA NASIL BAŞA ÇIKTINIZ ?

(1)Asla, (2)Bir ya da İki Kere, (3)Bazen, (4)Sık sık, (5) Çoğu Zaman	1	2	3	4	5
1.Bu davranışı gösteren kişiyle aynı yerde bulunmak zorunda kaldığımda, ondan uzak durmaya çalıştım.	( )	( )	( )	( )	( )
2.Bu olayın gerçekten önemli olmadığı konusunda kendi kendimi ikna etmeye çalıştım.	( )	( )	( )	( )	( )
3.Bu kişiye, davranışından hoşlanmadığımı belli etmeye çalıştım.	( )	( )	( )	( )	( )
4.Bu davranışı gösteren kişinin iyi niyetli olduğunu varsaydım.	( )	( )	( )	( )	( )
5.Bu kişiye, beni rahat bırakması için bahaneler uydurdum.	( )	( )	( )	( )	( )
6.Yaşadığım bu olayda olanlar için kendimi suçladım.	( )	( )	( )	( )	( )
7.Dekan, Dekan Yardımcısı, Bölüm Başkanı veya bir öğretim elemanı ile konuştum.	( )	( )	( )	( )	( )
8.Olanları unutmaya çalıştım.	( )	( )	( )	( )	( )
9.Bu olayla ilgili olarak resmi (yazılı) şikayette bulundum.	( )	( )	( )	( )	( )
10.Bana bu davranışı gösteren kişiye tahammül ettim.	( )	( )	( )	( )	( )
11.Bu kişiyi sinirlendirmemeye çalıştım.	( )	( )	( )	( )	( )
12.Yaşadığım bu olayı güvendiğim birisine anlattım.	( )	( )	( )	( )	( )
13.Yaşadığım bu olayla nasıl başa çıkabileceğim konusunda bir arkadaşım ile konuştum.	( )	( )	( )	( )	( )
14.Bu kişiye hatalı olduğunu açıkça belli ettim.	( )	( )	( )	( )	( )
15.Bu kişiyle karşılaşmamaya çalıştım.	( )	( )	( )	( )	( )
16.Bu kişinin duygularını incitmemeye çalıştım.	( )	( )	( )	( )	( )
17.Arkadaşılarımdan anlayış ve destek almaya çalıştım.	( )	( )	( )	( )	( )
18.Bu kişiye kendimi nasıl hissettiğimi anlattım.	( )	( )	( )	( )	( )
19.Bu kişiyle muhatap olmamak için elimden geleni yaptım.	( )	( )	( )	( )	( )
20.Bana bu davranışı gösteren kişiyle yalnız kalmamaya çalıştım.	( )	( )	( )	( )	( )
21.Bu kişiden beni yalnız bırakmasını istedim.	( )	( )	( )	( )	( )
22.Yaşadığım bu olayı şakaya vurdum.	( )	( )	( )	( )	( )
23.Yaşadığım bu olayı ailemle konuştum.	( )	( )	( )	( )	( )

24. Yaşadığınız bu olayı resmi bir şikayet şeklinde (yazılı olarak) bağlı bulunduğunuz Fakülte veya yüksekokul yönetimine bildirdiyseniz ya da şikayette bulduysanız, aldığınız sonuçtan ne kadar tatmin oldunuz?

- ( ) a. Hiç tatmin olmadım
 ( ) b. Tatmin olmadım
 ( ) c. Ne tatmin oldum ne olmadım
 ( ) d. Tatmin oldum
 ( ) e. Çok tatmin oldum

25. Yaşadığınız bu olayı, bağlı bulunduğunuz Fakülte veya yüksekokul yönetimine resmi bir şikayet şeklinde (yazılı olarak) **bildirmeme** nedenlerinizi önem sırasına göre, aşağıdaki parantezlerin içine **1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 şeklinde** belirtiniz.

- ( ) a. Davranışın taciz olup olmadığını bilmiyordum.
 ( ) b. Olayın üstesinden gelmek için informal yolların (arkadaşa, aileye vb. anlatmanın) yeterli olduğuna inanıyordum.
 ( ) c. Resmi şikayetin ciddiye alınacağına inanmıyordum.
 ( ) d. Olayda kimliğimin ortaya çıkmasıyla toplumsal ilişkilerimin zarar görmesinden korkuyordum.
 ( ) e. Notlarımın düşmesi kaygısını taşıyordum.
 ( ) f. Sınıfta kalmaktan korkuyordum.
 ( ) g. Fiziksel olarak zarara uğramaktan korkuyordum.

Bu maddelerde belirtilenlerden başka görüşleriniz varsa lütfen maddeler halinde yazınız.

.....
 .....
 .....

Araştırmaya katkınızdan dolayı tekrar teşekkür ederim.

Danışman Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Cevat CELEP

Araştırma Yürütücüsü
Arş. Gör. Tuğba DEĞİRMENCI

KAYNAKLAR

- Acar, F., Ayata, G. A. ve Varoğlu D. (1999). Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık: Türkiye’de Eğitim Sektörü Örneği. Ankara: Cem Web Ofset
- Akın, A., Esin, Ç. ve Çelik, K. (2003). Kadının Sağlık Hakkı ve Dünya Sağlık Örgütü’nün Avrupa’da Kadın Sağlığının iyileştirilmesine yönelik Stratejik Eylem Planı. Toplumsal Cinsiyet, Sağlık ve Kadın. Hacettepe Üniversitesi Yayınları
- Akgül, E. (2004). Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Gününe ilişkin basın toplantısı metni. www.egitimsen.org.tr. [01.03.2005]
- Antecol, H. ve Clark, D. C. (2003). Does Sexual Harassment Training , Change Attitudes? A View from the Federal Level. Social Change Quarterly, 84, 4, 827-842
- Arat, N. (1986). Kadın Sorunu. İstanbul: Say Yayınları
- Arat, N. (1997). Kadınların Gündemi. İstanbul: Say Yayınları
- Atabek, E. (1989). Kışkırtılmış Erkeklik Bastırılmış Kadınlık. İstanbul: Bilgi yayınevi
- Atman, C. Ü. (2003). Kadına Yönelik Şiddet; Cinsel Taciz/ırza Geçme. Sürekli Tıp Eğitim Dergisi, 9, 333-335
- Avrupa Konseyi (1950). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme. www.ihd.gov.tr. [13.05.2004]
- Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği, 2000; Daphne Programı: Kadınlara

ve Çocuklara Karşı Şiddetle Mücadele. www.europa.eu.htm.
[24.04.2005]

Axelrod, A., Markow, D. (2001). Hostile Hallways; Bullying, Teasing and Sexual Harassment in School. American Association of University Women Educational Foundation, www.aauw.org. [13.05.2004]

Aydın, M. (2000). Eğitim Yönetimi. Ankara:Hatiboğlu Yayınevi

Bagilhole, B. ve Woodward, H. (1995). An Occupational Hazard Warning: academic life can seriously damage your health. An investigation of sexual harassment of women academics in a UK university, British Journal of Sociology of Education, 16, 23-35

Baker, C. N. (2004). Race, Class and Sexual Harassment in the 1970s. Feminist Studies, 30, 7-12

Bakırcı, K. (2000). İşyerinde Cinsel Taciz ve Türk İş Hukukuna İlişkin Çözüm Önerileri. www.TurkHukukSitesi.com. 03,04.2004]

Baldwin, J. R., De Souza E. (2001). Perceptions of sexually Harassing Communication, The Eye of The Beholder: Women and Men's Perceptions of Three Types of Sexually Harassing Communication. Interpersonal Division for presentation Annual Meeting of Speech Communication Association: Atlanta. Georgia

Balogh, D.W., Kite M. E., Pickel, K. L., Canel, D. ve Schroeder, J. (2003). , The Effects of Delayed Report and Motive for Reporting on Perceptions of Sexual Harassment. Sex Roles, 48, 337-348

Bell, M. P., Quick, C. J. ve Cycyota, C. S. (2002). Assessment and Prevention of Sexual Harassment of Employees: An applied guide to creating healthy organizations. International Journal of Selection and Assessment, 10, 160-167

Benson, D. J. ve Thompson, G. E. (1982). Sexual Harassment On A University Campus: The Confluence Of Authority Relations, Sexual Interest, and Gender Stratification. Social Problems, 29, 236-251.

Bingham, S. G. ve Lisa L. S. (2001). The Unexpected Effects of a Sexual Harassment Educational Program. Journal of Applied Behavioral Science, 37, 125–153.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu. (1993). Kadınlara Karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesine Dair Bildiri. www.kssgm.gov.tr. [21.02.2003]

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu (1976). BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi. www.ihd.gov.tr. [30.03.2004]

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu (1976). BM Siyasi ve Medeni Haklar Sözleşmesi. www.ihd.gov.tr. [01.04.2004]

Bourgeois, M. J. ve Perkins, J. (2003). A Test of Evolutionary and Sociocultural Explanations of Reactions to Sexual Harassment. Sex Roles, 49, 343-352

Bulger, C. A. (2001). Union resources and union tolerance as moderators of relationships with sexual harassment . Sex Roles: A Journal of Research, 3, 123-135

Bulut, A., Çokar, M., Eylen, B., Akalın, A., Gürşimşek I., Hamurcu, H., Nalbant, H., Oksal, A. ve Ortaylı, N. (2003). Cinsel Sağlık Eğitimi. İstanbul: Ceren Yayın

Büyüköztürk, Ş. (2002). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı. Ankara: PegemA Yayıncılık

Cedaw, Türkiye Yürütme Kurulu (2004). Dördüncü ve Beşinci Dönem Periyodik Ülke Raporu, CEDAW Türkiye Gölge Raporu. www.kssgm.gov.tr [05.05.2005]

Celep, C. (2000). Eğitimde Örgütsel Adanma ve Öğretmenler. Ankara: Anı Yayıncılık

Cindoğlu, D. ve Durakbaş, A. (1996). İşyerinde Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık ve İşyerinde Kadın çalışanlara Karşı Tutumu: Büro ve Mağaza Çalışanlarına Derinlemesine Bir Bakış, Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü. www.kssgm.gov.tr.

Cinsel Tacizin Adresi Yok. (2003, 07, Mart). Milliyet

Cleveland, J. N. ve Kerst, M. E. (1993). Sexual Harassment and Perceptions of Power; An Underarticulated Relationship. Journal of Vocational Behavior, 42, 49-67

Cochran C. C., Fraizer A. P. ve Olson M. A. (1997). Predictors of Responses To Unwanted Sexual Attention. Psychology of Women Quarterly, 21, 207-226

Cummings, K. M. ve Armenta, M. (2002). Brief Report Penalties for Peer Sexual Harassment in an Academic Context: The Influence of Harasser Gender, Participant Gender, Severity of Harassment, and the Presence of Bystanders. Sex Roles, 47, 273-280

Dey, E., Korn, J. and Sax, L., (1996), Betrayed by the academy: The sexual harassment of women college faculty. Journal of Higher Education, 67, 149-174

Division for the Advancement of Women. Department of Economic and Social Affairs (DAW). (2003). [www.un.org /womenwatch /daw /cedaw](http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw). [12.02.2004]

Doğramacı, E. (1997). Türkiye'de Kadının Dünü ve Bugünü. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

Dördüncü Dünya Kadın Konferansı. (1995). Pekin Siyasi Deklarasyonu ve Eylem Platformu. www.kssgm.gov.tr [21.02.2003]

Dünya Özgür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU). End Discrimination: Equality for Women, Now. (2000). www.icftu.org. [28.05.2005]

Eagly, A. H. Ve Wood, W. (1982). Inferred sex differences in status as a determinant of gender stereotypes about social influence. Journal of Personality and Social Psychology, 43, 915-928.

Ecevit, Y. (2003). Türkiye'de Kadın Örgütleri Araştırması ve Veri Tabanı. www.ucansupurge.com. [20.04.2004]

Epstein, C.F., Saute, R., Oglensky, B., ve Gever, M. (1995). Glass ceilings and open doors: Women's advancement in the legal profession. Law Review, 64, 291-449.

Eren, E. (2001). Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi. İstanbul: Beta Basım Yayın

Euben, D. (2002). Sexual Harassment In the Academy: Some Suggestions For Faculty Policies And Producers, American Association of University Professors Staff Counsel. www.aaup.org. [09.03.2004]

Euben D. (2000). Sexual Harassment Policies on Campus. www.aaup.org. [10.02.2004]

Eyüboğlu, D., İncir, G., İlgaz A.N., Fidan, E., ve İnce, Y. (2000). Bankacılık Sektöründe Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık. Ankara: Cem Web Ofset

Eyre L. (2000). The Discursive Framing of Sexual Harassment in a University Community. Gender and Education, 12, 293–307,

Fang, H. ve Kleiner, B. H. (1999). Examples of Excellent Sexual Harassment Policies. Equal Opportunities International, 18, 5-12

Frazier, P., Cochran, C., ve Olson, A. (1995). Social science research on lay definitions of sexual harassment. Journal of Social Issues, 51, 21-37

Fischer, R. A., Good E. G. (1994). Gender, Self and Others: Perceptions of the campus environment. Journal of Counseling Psychology, 41, 343-355

Fitzgerald, L. F., Weitzman, L. M., Gold, Y. ve Ormerod M. (1988). Academic Harassment: Sex and Denial in Scholarly Garb. Psychology of Women Quarterly, 12, 329-340

Fitzgerald, L. F. ve Shullman L. S. (1993). Sexual Harassment: A Research Analysis and Agenda for the 1990's. Journal of Vocational Behavior, 42, 5-27

Fitzgerald, L. F., ve Ormerod, A. J. (1991) . Perceptions of sexual harassment: The influence of gender and context. Psychology of Women Quarterly, 15, 281-294.

Gander, M.J. ve H.W. Gardiner (1998). Çocuk ve Ergen Gelişimi. Ankara: İmge Kitabevi

- Gelfand M. J., Fitzgerald, L. F. ve Drasgow F. (1995). Measuring Sexual Harassment: Theoretical and Psychometric Advances. Basic and Applied Social Psychology, 17, 425-445
- Fitzgerald, L. F., Swan, S., ve Fischer, K. (1995). Why didn't she just report him? The psychological and legal implications of women's responses to sexual harassment. Journal of Social Issues, 51, 117-138
- Glaser, R. D., ve Thorpe, J. S. (1986). Unethical intimacy: A survey of sexual contact and advances between psychology educators and female graduate students. American Psychologist, 41, 43-51
- Glomb, T. M., Richman, W. L., Hulin, C. L., Drasgow, F., Schneider, T. ve Fitzgerald, L. F. (1997). Ambient Sexual Harassment: An integrated model of antecedents and consequences. Organizational Behavior And Human Decision Processes, 71, 309-328
- Grauerholz, L., Gottfried, H., Stohl, C. ve Gabin, Nancy (1999). There is Safety in Numbers. Violence Against Women, 5, 950-977
- Gruber, J. E. (1998). The Impact of Male Work Environments and Organizational policies on women's experiences of sexual harassment. Gender and Society, 12, 301-320
- Gutek, B. A., Cohen, A. G. ve Konrad, A. M. (1990). Predicting social-sexual harassment of women at work. A contact hypothesis. Academy of Manegement, 33, 560-577
- Gutek, A. B., Koss P. M. (1993). Changed Women And Changed Organizations: Consequences of And Coping With Sexual Harassment. Journal of Vocational Behavior, 42, 28-48.

Henry J., Meltzoff, J. (1998). Perceptions of sexual harassment as a function of target's response type and observer's sex. Sex Roles: A Journal of Research, 19, 15-32

Helvacıoğlu, F. (1996). Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik. İstanbul: Kaynak Yayınları

Hippensteele, S., Pearson, T. C. (1999). Responding effectively to sexual harassment. Change, 21, 45-57

Hirigoyen, M.(2000). Manevi Taciz, İstanbul: Güncel Yayıncılık

Holmes, Robert L. (1996). Sexual Harassment and The University. Monist, 79, 224-234

Holub, J. (2001). Adressing Sexual Harassment on Campus.Sex Roles, 11, 55-63

Howard, S. (1991). Organizational Resources for Addressing Sexual Harassment. Journal Of Counseling and Development ,69, 507-511.

Iddialar Liseyi Karıştırdı "Okulda Taciz Eylemi". (2001, Mayıs 05). Milliyet

Kardam, F., Akman, Y., Özvarış, Ş. B., Çağlar, Ş. (2001). Genç Kızlığa İlk Adım. Veri Araştırma. İstanbul:

Kaplin A. W., Lee A. B. (1995). The Law of Higher Education. San Francisco: Jossey-Bass Publishers

Kearney, L. K., Rochlen, A. B. ve King, E. B. (2004). Male Gender Role Conflict, Sexual Harassment Tolerance, and the Efficacy of a Psychoeducative Training Program. Psychology of Men and Masculinity. 1, 72-82.

- Kenig, S. ve Ryan, J. (1986). Sex differences in levels of tolerance and attribution of blame for sexual harassment on a university campus. Sex Roles, 15, 535-549
- Keyton, J., Rhodes, S. C. (1997). Sexual Harassment: A Matter of Individual Ethics, Legal Definitions, or Organizational Policy?. Ethics and Sexual Harassment, 23, 26-44
- Konrad, M. A. ve Gutek, B. A. (1986). Impact of Work Experiences on Attitudes Toward Sexual Harassment. Administrative Science Quarterly, 31, 422-48
- Khayat C. R. (2003). University of Mississippi Sexual Harassment Policy. www.hr.arizona.edu/09_rel/policies/pp101.php [01.05.2004]
- LaFontaine, E., ve Trudeau, L. (1986). The frequency, sources and correlates of sexual harassment among women in traditional male occupations. Sex Roles, 15, 433-442
- Lankard, B. B. (2001). Sexual Harassment Interventions. Sex Roles: A Journal of Research, 3, 123-135
- Larimer M. E., Lydum, A. R., Anderson, B. K. and Turner, A. P. (1999). Male and Female Recipients of Unwanted Sexual Contact in a College Student Sample: Prevalence Rates, Alcohol Use, and Depression Symptoms. Sex Roles, 40, 35-52
- Leonard, R., Carroll, L., Hankins, G. A., Maidon, H. C., Potorti F. P. ve Rogers, J. M. (1989). Sexual Harassment At North Carolina State University. www.ncsu.edu/equal_op/harassment/1989 [10.03.2004]

- Likins, P. P. (2000). The University of Arizona Equal Opportunity and Affirmative Action Office Sexual Harassment Policy. www.arizona.edu/affirm/home.html [10.03.2004]
- Lobel, T.E. (1994). Sex typing and the social perception of gender stereotypic and nonstereotypic behavior: The uniqueness of feminine males. Journal of Personality and Social Psychology, 66, 379-385
- Maihoff, N., ve Forrest, L. (1983). Sexual harassment in higher education: An assessment study. Journal of the National Association for Women Deans, Administrators, and Counselors, 46, 3-8
- Mardin, B. N., (2000). Sağlık Sektöründe Kadın. Ankara: Cem Web Ofset
- Marin, A. J. ve Guadagno, E. R. (1999). Perceptions of Sexual Harassment Victims as a Function of Labeling and Reporting. Sex Roles, 41, 921-940
- Matchen, J. ve DeSouza, E. (2000). Brief Report The Sexual Harassment of Faculty Members by Students. Sex Roles, 42, 295-306
- McDermut, J. F., Haaga, D. A. ve Kirk, L. (2000). An Evaluation of Stress Symptoms Associated with Academic Sexual Harassment. Journal of Traumatic Stress, 13, 397-411
- McCormack, A. (1985). The sexual harassment of students by teachers: The case of students in science. Sex Roles, 13, 21-32
- McKinney, K., Olson, V. C. ve Satterfield, A. (1988). Graduate Students' Experiences with and responses to sexual harassment. Journal of Interpersonal Violence, 3, 319-325

Metha, J. ve Nigg, A. (1983). Sexual harassment on campus: An institutional response. Journal of the National Association for Women Deans, Administrators ve Counselors, 46, 9-15

Moroğlu, N. (2002). Kadınların İnsan Hakları Bildirisi ve Ek İhtiyari Protokol. www. Turkhukuk sitesi.com [19.02.2005]

Morrow, P.C., McElroy, J.C. ve Phillips, C.M (1994). Sexual Harassment Behaviors and Work Related Perceptions and Attitudes. Journal of Vocational Behavior, 45, 295-309

Müdür Vekili Tacizden Açığa Alındı. (2003, Aralık 01). Milliyet, s.3

O'Connell, C. E. ve Korabik K. (2000). Sexual Harassment: The Relationship of Personal Vulnerability, Work Context, Perpetrator Status, and Type of Harassment to Outcomes. Journal of Vocational Behavior, 56, 299–329

O'Connor, M. (2003). Sexual harassment in the workplace: A legal and psychological framework. Journal of Vocational Behavior, 50, 123–132

O'Donohue, W., Downs, K. ve Yeater, E. A. (1998). Sexual Harassment: A review of the literature. Aggression and Violent Behavior, 3, 111-128

O'Hare, E. A. ve O'Donohue, W. (1998). Sexual Harassment: Identifying Risk Factors. Archives of Sexual Behavior, 27, 561-581

Okulda Müdür ve Öğretmenden Taciz. (2005, Şubat 15). Akşam, s.1

Okulda Taciz İddiası. (2004, Aralık 16). Milliyet, s.2

- O'Sullivan F. L., Byers S. E. ve Finkelman L. (1998). A Comparison of Male And Female College Students' Experiences of Sexual Coercion. Psychology of Women Quarterly, 22, 177-195
- Özel, H. ve Güzel, C. (2000). Toplumsal Cinsiyet ve Cinsellik. Ankara:Hacettepe Üniversitesi Yayınları
- Özgüven, İ.E. (1997). Cinsellik ve Cinsel Yaşam. Ankara: PDREM Yayınları
- Özvarış, Ş. B., Akın, A., (2003). Üniversitelerin Kadın Sorunları Araştırma Ve Uygulama Merkezleri. Toplumsal Cinsiyet Sağlık ve Kadın, Hacettepe Üniversitesi Yayınları
- Paludi, M. A., ve Bareckman , R. B. (1991). Academic and work place sexual harassment. A resource manual. Albany: State University of New York Press.
- Perry, E. L., Kulik, C. T. ve Schmidtke, J. M. (1998). Individual differences in the effectiveness of sexual harassment awareness training. Journal of Applied Social Psychology, 28, 698–723.
- Pryor, J. B., LaVite M. C. Ve Stoller M. L. (1993). A social Psychological Analysis of Sexual Harassment: The Person/Situation Interaction. Journal of Vocational Behavior, 42, 68-83
- Reed, E. (1983). Kadının Evrimi, Anaerkil klandan Ataerkil Aileye II. İstanbul: Payel Yayınları
- Reilly, M. E., Lott, B., ve Gallogly, S. (1986). Sexual harassment of university students. Sex Roles, 15, 333-358
- Riger, S. (1991). Gender Dilemmas in Sexual Harassment Policies and Procedures. American Psychologist, 46, 497-505

- Robertson, C., ve Campbell, D. (1988). Campus harassment: Sexual harassment policies and procedures at institutions of higher learning. Journal of Women in Culture and Society, 13, 792-812.
- Rotundo, M., Nguyen, D. H., Sackett, P. R. (2001) A Meta-Analytic Review of Gender Differences in Perceptions of Sexual Harassment, Journal of Applied Psychology, 86, 914-922
- Roy, J. A. ve Barling, J. (1998). Predicting the decision to confront or report sexual harassment. Journal Of Organizational Behavior, 19, 329-336
- Sanday, P. (1981). The sociocultural context of rape: Across-cultural study. Journal of Social Issues, 37, 5-27
- Schneider, K. T., Swan, S. ve Fitzgerald, F. L. (1997) Job-Related and Psychological Effects of Sexual Harassment in the Workplace: Empirical Evidence from Two Organizations. Journal of Applied Psychology, 82, 401-415
- Schneider, E. B. (1987). Graduate Women, Sexual Harassment and University Policy. The Journal Of Higher Education, 58, 46-65
- Sev'er, A. (1999). Sexual Harassment: Where We Were, Where We Are And Prospects For The New Millennium Introduction To The Special Issue. Canadian Review Of Sociology and Anthropology, 36, 123-137
- Shepella, T. S., Levesque, L. L. (1998). Poisoned Waters: Sexual Harassment and the College Climate. Sex Roles, 38, 589-610
- Sigal, J., Gibbs, M., Belford, S., Ronan, G., and Gervasio, A. (1987). Sexual harassment on three college campuses. Paper presented at the Annual Convention of The American Psychological Association. Sex Roles, 40, 324-340

Smalensky, E. Ve B. H. Kleiner (1999). How to Prevent Sexual Harassment in the Workplace. Equal Opportunities International. 18, 2-11

Summers, R. J. (1996). The Effect of Harasser Performance Status and Complainant Tolerance on Reactions to a Complaint of Sexual Harassment. Journal Of Vocational Behavior, 49, 53–67

Stajyerliğinizi Kaldırmam. (2002, Mart 24). Milliyet, s.2

Steawart, D. (2002). Ohio University Sexual Harassment Policy Statement. www.ohiou.edu/policy/s03-004.html [10.03.2004]

Stein, N. (1995) . Sexual harassment in school: The public performance of gendered violence. Harvard Educational Review, 65, 145-162.

Stockdale, M. S. ve Hope, K. G. (1997). Confirmatory Factor Analysis of U.S. Merit Systems Protection Board's Survey of Sexual Harassment:The Fit of a Three-Factor Model. Journal of Vocational Behavior, 51, 338–357

Şimşek, B. (1999). Yöneticilerin Çalışanlara Karşı Etik Sorumluluğu. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1, 69-86

Şişman, M. (2002). Örgütler ve Kùltürler. Ankara: Pegem A Yayıncılık

Tabachnick, B., G. ve Fidell, L., S. (1989). Using Multivariate Statistics. USA: Harper Collins Publishers

Tacize Maruz Kaldım. (2003, Haziran 08). Milliyet, s.3

Tacizci Öğretmene Hapis. (2001, Temmuz 02). Milliyet, s.2

Tacizci Profesör Skandalı. (2002, Ocak 01). Akşam, s.1

Timmerman, G. ve Bajema, C. (2000). The impact of organisational culture on perceptions and experiences of sexual harassment. Journal of Vocational Behaviour, 57, 188-205

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Yeni Bin yılın Kalkınma Hedefleri. (2003). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Çalışma Grubu, Birleşmiş Milletler Basın Duyurusu: Ankara. www.undp.org.tr/docs/w-awc-tr.doc [08.04.2005]

Türkçe Sözlük. (1998). Atatürk Kültür ve Dil Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu: Ankara

Ünal, I. (2003). İlköğretim Okullarında "Demokratik Okul Ortamının" Oluşturulmasına Kadın Yöneticilerin Katkısı. Eğitim Bilim Toplum, 1-12

Üniversitede Cinsel Taciz. (1998, Eylül 29). Hürriyet, s.3

Üniversitede Çifte Skandal. (2002, Ekim 29). Akşam, s.1

Üniversitede Skandal Taciz Ayıbı. (2001, Mayıs 27). Akşam, s.1

Vaux, A. (1993). Paradigmatic Assumptions in Sexual Harassment Research: Being Guided without Being Misled. Journal of Vocational Behavior, 42, 116-135

Wasti, A. S. ve Bebekoğlu G. (2002). Çalışan Kadınlara Yönelik Cinsiyet Temelli Düşmanca Davranışların Sebepleri ve Sonuçları Üzerine Bir Araştırma. 10. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi

Wasti, A. S. ve Cortina, M. L. (2002). Coping in Context: Sociocultural Determinants of Responses to Sexual Harassment. Journal of Personality and Social Psychology, 83, 394-405

- Wayne, J. H. (2000). Disentangling the Power Bases of Sexual Harassment: Comparing Gender, Age, and Position Power Journal of Vocational Behavior, 57, 301-325
- Welsh, S. (1999). Gender and Sexual Harassment. Annual Reviews Sociology, 25, 169-190
- Whitmore, R.L. (1983). Sexual harassment at UC Davis. Davis, CA: University of California-Davis. Radical Pedagogy, 10, 234-245
- Wilson, K.R., and Kraus, L.A. (1983). Sexual harassment in the university. Journal of College Student Personnel, 24, 219-224
- Wilson, F. Ve Thompson, P. (2001). Sexual Harassment as an Exercise of Power. Gender, Work and Organization, 8, 62-83
- Whatley, M. A., Wasieleski D. T. (2001). The Incidence of Sexual Harassment In academia: A Pilot Study. Radical Pedagogy, 7, 26-35
- Whitehead, J.M. (1996). Sex stereotypes, gender identity and subject choice at A-level. Educational Research, 38, 147-160
- Yüksel, Ş. (1992). Cinsellik ideolojisi: Dün ve Bugün Türkiye'de Kadınlık Olgusu. İstanbul: Say Yayınları
- Yükseköğretim Kanunu ve İlgili Mevzuat. (2001). Ankara: Seçkin Yayıncılık

ÖZGEÇMİŞ

Araştırmacı 06.08.1980 tarihinde İzmir’de doğdu. İlköğrenimini Emlak Bankası İlkokulunda tamamladı. Ortaöğrenimine Özel İzmir Kolejinde başlayan araştırmacı, 1998 yılında Şemikler Lisesinden mezun oldu.

Lisans eğitimi Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği bölümünde 2002 yılında bitiren araştırmacı, 2002 yılından itibaren Kocaeli Üniversitesi Eğitim Fakültesinde Araştırma görevlisi olarak görev yapmaktadır.

